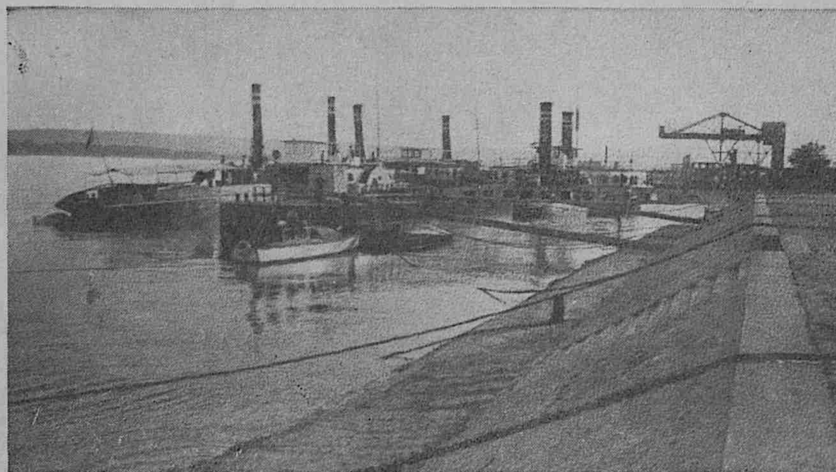
C. PAJURĂ și D. T. GIURESCU



ISTORICUL ORASULUI TURNU-SEVERIN

(1833-1933)

CU PRILEJUL CENTENARULUI



1933

C. PAJURĂ
Profesor și Publicist

și

D. T. GIURESCU
Profesor și Secretar Camera de Com. și Ind.

ISTORICUL ORAŞULUI TURNU-SEVERIN

(1833-1933)

Lucrare tipărită cu prilejul Centenarului

1933

TIPOGRAFIA „TIPARUL ROMÂNESC", STRADA CONST. MILLE 16 BUCUREŞTI

Prefața

Precum indivizii izolați după un anumit număr de ani își întorc gândul înapoi și privesc cu duioșie spre trecutul lor, tot așa — și poate mai mult încă— fac și colectivitățile: sate, orașe, națiuni, umanitatea întreagă, când recheamă în preocupările lor, într'un cadru de reconfortantă sărbătoare amintirea durerilor și bucuriilor din trecut, înfrângerilor și strădaniilor purtătoare de izbândă.

Orașul Turnu-Severin serbându-și acum 100 ani de existență, am scris în acest scop o monografie a lui, un istoric, în care am căutat să-i trecem în revistă tot trecutul, să rechemăm în prezent icoanele de altădată, păzind însă tot timpul regulele științei reci și necruțătoare, cea care nu cunoaște prejudecăți, care e pururea obiectivă și nu știm dacă am reușit întru totul, căci în noi să sbăteà mereu, ca o pasăre în colivie, dragostea pentru acest loc al Turnului Severin.

* * *

Orașul nostru nu se poate lăuda cu o vechime prea mare. Abia își serbează acum centenarul existenței sale.

E drept că sub țărâna pe care se înalță azi orașul modern a existat odinioară o cetate romană Drubeta, că mai târziu am avut și un Severin medieval, a cărui istorie rămâne pentru noi destul de obscură, dar orașul, așa cum îl vedem azi, cu toate trăsăturile lui caracteristice, nu datează decât de 100 ani.

Despre acest Severin am vorbit noi în lucrarea de față în care am arătat nașterea lui, etapele lui de desvoltare economică, socială, culturală, edilitară, cum și starea lui actuală. Am căutat să explicăm totodată cauzele care au determinat înflorirea Severinului modern, utilizând în acest scop și documente atât cât mâna necruțătoare a omului nu le-a distrus, dar și priviri de ansamblu, fără de care ori ce explicare istorică devine iluzorie.

Lucrarea de față, chiar dacă n'ar fi epuizat toate sursele de cercetare, constitue însă, prin metoda de alcătuire, o bază, un îndreptar pentru ori ce cercetător care ar voì, după noi, să mai abordeze această chestiune.

Incheind aceste rânduri ținem să aducem călduroase mulțumiri Primăriei orașului, Camerei de Comerț și de Industrie din localitate și tuturor instituțiilor culturale și oamenilor de bine, care, apreciind importanța acestei lucrări și străduințele noastre, ne-au dat concursul lor prețios.

T.-Severin Mai 1933 *AUTORII*

Un fenomen geografic, înainte de a fi descris, trebue determinat în spaţiu; de aceia cu riscul de a fi calificaţi ca pedanţi, vom spune că Turnul-Severin e aşezat la 22⁰,33 longitudine după Greenwich şi la 44⁰,38 latitudine de Nord. Totuşi, pentrucă cifrele sunt prea reci, vom lămuri că Severinul se află cam pe acelaş meridian cu muntele Godeanu şi cu gura Timocului, iar în ceeace priveşte latitudinea, el e cam pe acelaşi paralel cu Strehaia şi Drăgăşani. Dintre localităţile vecine Baia de Aramă e la 45⁰ latitudine, iar Calafatul la 44⁰.

Turnu-Severin se află aşezat în partea de Sud-Vest a României lângă Dunăre, (la 86 Km. depărtare de Tg.-Jiu şi la 113 Km. de Craiova şi la 23 Km. de Orşova, centre de populaţie urbană mult mai vechi decât Severinul).

Aşezarea lângă Dunăre a fost foarte prielnică desvoltării sale. Se poate spune că, după cum Egiptul a fost numit de antici un „dar al Nilului", tot astfel Severinul ar puteà fi numit un dar al Dunărei. Şi ca să mai utilizăm o analogie, măcar că analogiile nu sunt întru totul recomandabile în geografie şi în orice ştiinţă, am puteà adaugi că, după cum majoritatea oraşelor din apusul Europei îşi datoresc în bună parte propăşirea lor prezenţei oceanului, tot astfel şi Severinul îşi datoreşte înflorirea faptului că-i aşezat lângă Dunăre.

Dealtfel şi alte oraşe româneşti s'au putut desvoltà într'un tempo foarte scurt, Brăila, Giurgiu, Turnu-Măgurele, Calafat, graţie faptului că se aflau aşezate lângă această mare arteră de comunicaţie internaţională, care a fost şi va fi Dunărea. Cazul Severinului e însă tipic, pentrucă inexistent la 1833 a putut totuşi să ajungă în decurs de 100 ani un centru comercial, industrial şi cultural de o importanţă destul de mare.

Teritoriul peste care se întinde oraşul de astăzi are o suprafaţă deaproape 3 Kilometri patraţi. (cifra exactă: 297 hectare). Bineînţeles întinderea Severinului a fost foarte mică la început. Ea n'a putut să crească decât pe măsură ce oraşul se desvoltà şi prosperà.

Dacă la desvoltarea unor organizaţii rurale, a satelor, la formele de viaţă pe care ele le dau la iveală, mărimea satului, comasarea sau răspândirea lui, la felul portului locuitorilor şi felul locuinţelor, joacă un mare rol factorii fizici: relieful, apele clima, etc., apoi când e vorba de marile aglomerări omeneşti, oraşele, acolo vedem că predomină influenţa factorilor economici. Totuşi, nu pot fi neglijaţi nici factorii fizici. când este vorba de explicarea evoluţiei unui oraş.

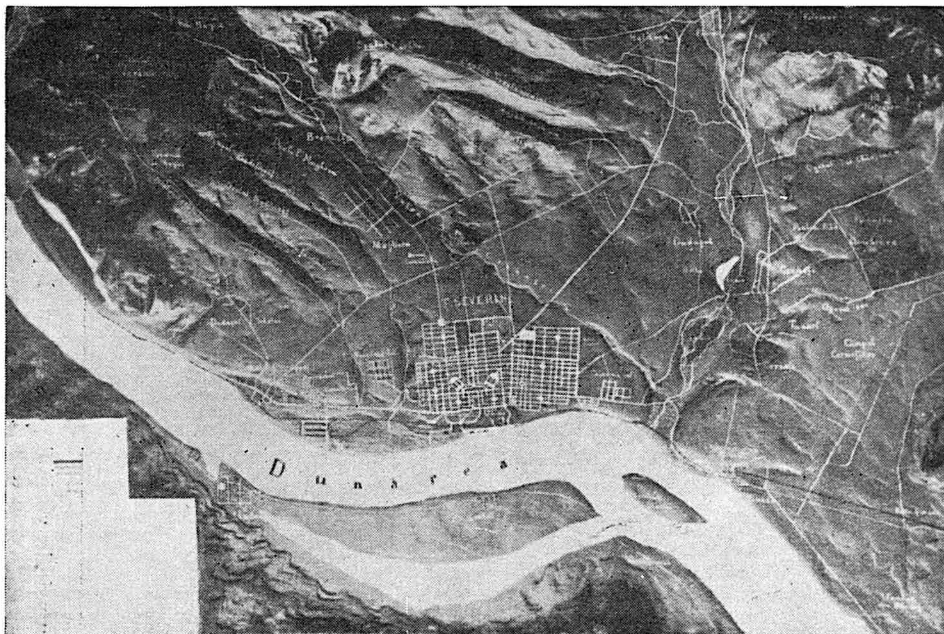


Turnu-Severin (vedere generală 1933)

Relieful Solului

„Idealul, pentru creatorul urbanist poate fi numai câmpia netedă, şesul, care, asemenea colii de hârtie albă, nu impune nimic. suportă însă ori şi ce" [1]).

Din fericire Severinul e aşezat pe o astfel de câmpie aproape netedă, mai ridicată puţin spre Miază Noapte (104 metrĭ deasupra nivelului mării la Observatorul pompierilor) şi mai joasă puţin către Miază-zi către Dunăre (90 metri la Şcoala Comercială Elementară).



Severinul şi împrejurimile
(fotografie după un block-diagram lucrat de d. E. Nemiş)

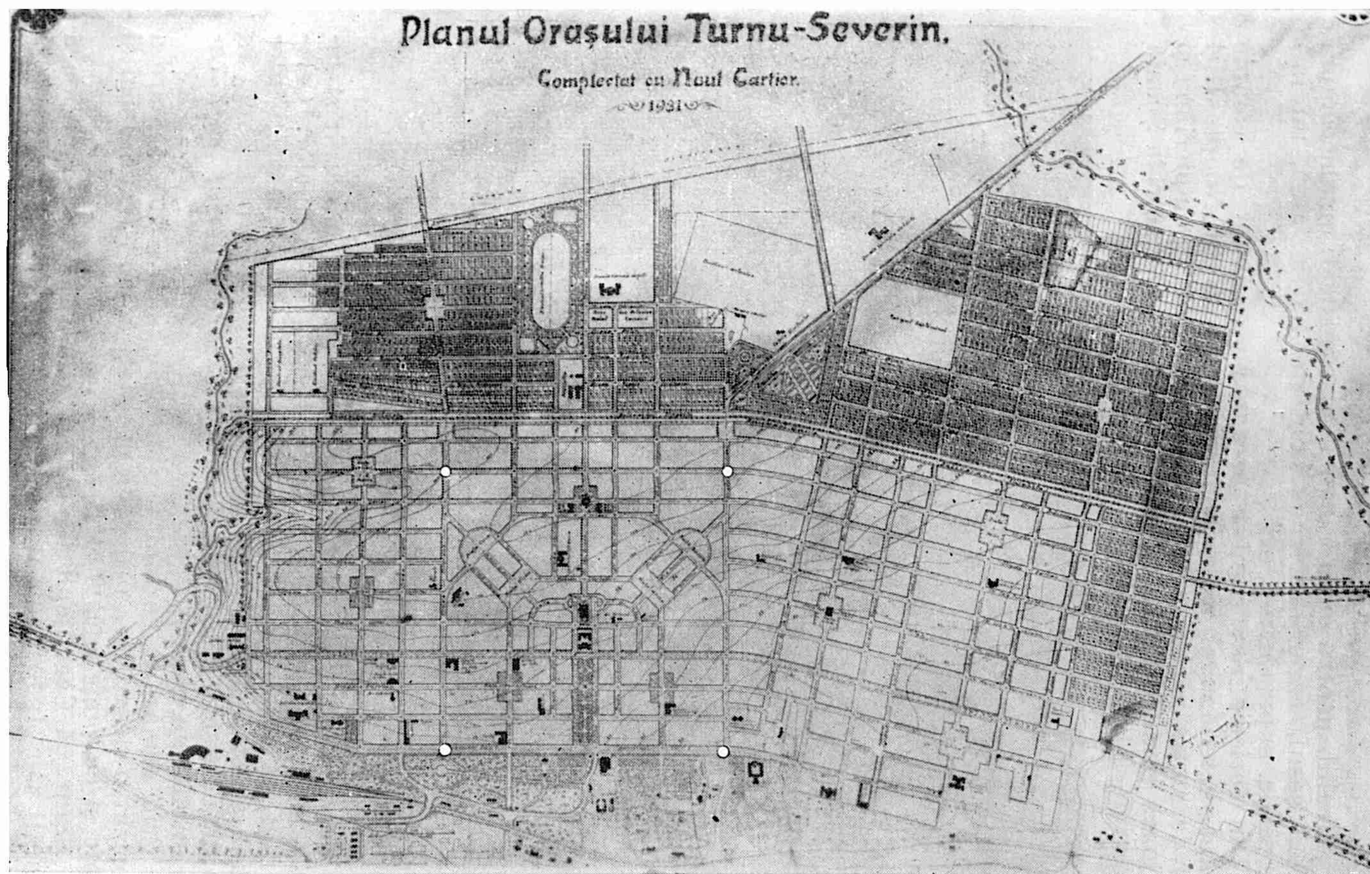
Faptul că întinderea aceasta este netedă, a înlesnit şi lucrările edilitare şi circulaţia pietonilor şi a vechiculelor. Celălalt fapt, că şesul e puţin încliniat spre Sud, a înlesnit întodeauna scurgerea apelor de ploae, care alfel ar fi staţionat în chip de băltoace, mai ales atunci când Severinul nu aveà canale subterane de scurgere.

Prin urmare Severinul se ridică pe un şes neted, care a favorizat o desvoltare ordonată şi estetică, cu strade largi şi drepte şi cu pieţe încăpătoare.

Sigur că Cernăţenii (locuitorii din oraşul de odinioară Cernăţi) vor fi fost tentaţi de această câmpie, care se pretă

---

[1]) Marin Simionescu—Râmniceanu—Urbanism pag. 5

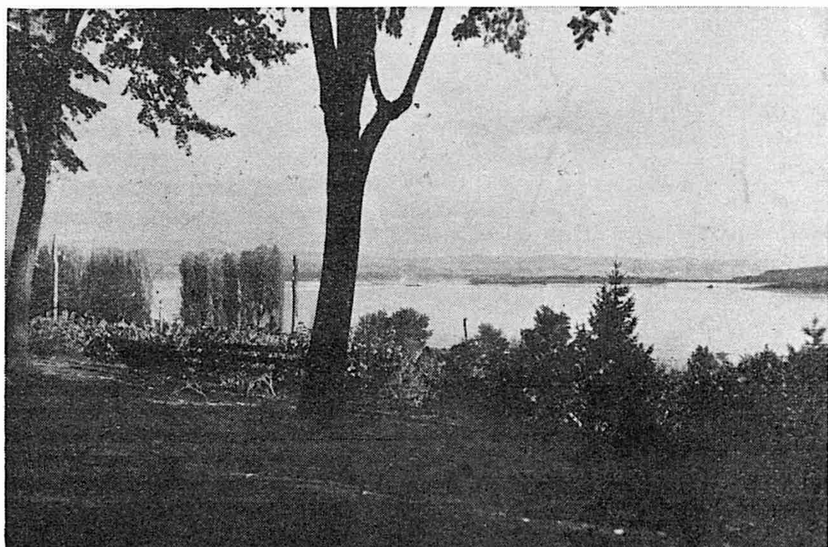


1) Patratul format din punctele albe cuprinde vechiul oraş trasat după planul lui Kiselev.
2) Cartierele din jurul patratului sunt adăugate dela 1850—1918.
3) Cartierul umbrit s'a adăugat după 1918 prin împroprietărirea foştilor luptători şi a familiilor celor morţi în război.

minunat aşezării unui oraş nou. Vor fi fost şi ei bucuroşi să scape odată de toate dezavantajele vechiului lor oraş aşezat în pantă pe nişte costişe repezi şi să se aşeze în ceiace numiaiu ei „Câmpia Severinului“, loc proprice prin netezimea sa înfiripării unei mari şi compacte aşezări urbane. Ceiace pare dintru întâiu o câmpie este însă de fapt, geograficeşte vorbind, o terasă, ridicată deasupra Dunărei cu vreo 40-45 metri (Staţia C.F.R. T.-Severin aşezată nu departe de malul Dunărei la poalele acestei terase, este la o altitudine de 48,75 metri deasupra nivelului mării).

Clima, Apele, Vegetaţia

„Aici, la Turnu-Severin (Dunărea) e mai mult un lac decât un fluviu, prilejiind ochiului orizont larg luminos; mereu îşi schimbă îmbrăcămintea din primăvară până în toamnă, în cursul zilei de când dunga aurie a răsăritului de soare poleeşte apa, până când luceafărul de seară sclipeşte în valuri, alăturea cu oglindirea jucăuşe a luminii din vârful vre unui catarg. Dar mai este ceva care aduce Dunărea . . . despicând poartă în zidul munţilor, bătrânul fluviu croeşte drum slobod valurilor de aer mai cald, ce vin despre Mediterana; puterea crivăţului ce biciueşte aspru restul ţării, aci se domoleşte“. [1])



Dunărea la T-Severin

[1]) I. Simionescu—Oraşe din România. Ed. II pag. 291.

Puţine localităţi sau regiuni din România au clima dulce a Severinului. Temperatura medie anuală e de 11°,5. Ea e mult mai ridicată faţă de ori care altă localitate din ţară. Următorul tablou e dealtfel destul de sugestiv.

Localitatea	Temperatura medie
T.-Severin	11°,5
Strehaia	9°,7
Baia de Aramă	9°,2
Orşova	11°,3
Craiova	10°,7
Bucureşti	10°,4
Constanţa	11°3

Această temperatură e socotită ca o medie pe mai mulţi ani în şir. Ea oscilează însă dela an la an. Astfel temperatura



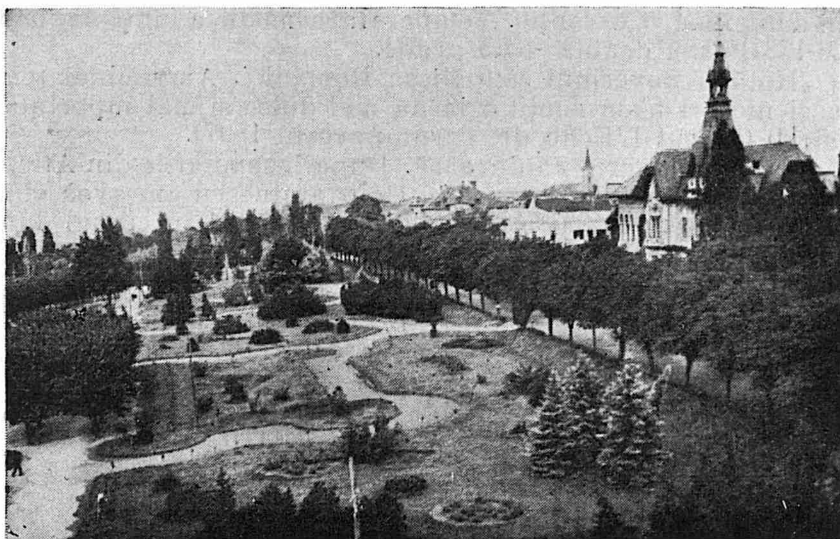
Altă vedere pe Dunăre

medie a Severinului pentru anii 1896-1915 este de 11°,8 grade Celsius [1]), iar în anii din urmă ea a pendulat între 11°,8 şi 11°,2 după cum se vede din tabloul de mai jos.

[1]) După datele pe care Institutul Meteorologic Central, a binevoit a ni le pune la dispoziţie.

Anii	Temperatura medie
1896-1915	11°,8
1927	12°,4
1928	11°,3
1929	10°,2
1930	12°
1931	11°,2

Iernile sunt în genere dulci, înrăurite desigur întru câtva de reflexe ale climatului mediteranian. Spre pildă temperatura medie a iernei anului 1926 a fost de 0°, o adevărată minune climatologică (o binecuvântare pentru populaţia nevoiaşe). Numai Coasta de Argint cunoaşte în timpul iernei o astfel de temperatură medie. Câteodată iarna e întreruptă de zile calde, anticipări primăvăratece. Astfel în Februarie 1936 s'a putut înregistrà temperatura maximă de +15,7° grade, 1928 +13,3



Parcul Rozelor

grade, în 1931 +13,6 grade, iar între anii 1894-1924 s'au putut înregistrà în Februarie chiar şi plus 24 grade Celsius temperatură maximă.

Această climă atât de îngăduitoare are o puternică înrăurire asupra vegetaţiei locului. Unul din vizitatori Severinului (D-l I. Simionescu—Oraşe din România) observă cu drept cuvânt că, datorită climei potrivite din timpul iernei, la Severin şi împrejurimi „vegetaţia e bogată, variată. Mănânci sâmburi de migdală, cum ai dejghiocà nucile. Viţa de vie se agaţă dc copaci ca în Portugalia, iar trandafirii din grădina trandafirilor (Parcul Rozelor N.A.) te transportă cu gândul pe malul Adriaticei".

Temperatura medie a iernei e de minus 2 grade. Temperatura cea mai scăzută dela 1894 şi până astăzi a fost înregistrată în Februarie 1929, când termometrul s'a scăzut la 26,6 grade sub zero. Dunărea a îngheţat atunci pe tot cursul ei dela Severin la Mare. Gerul acesta cumplit a avut repercursiuni şi asupra vegetaţiei locului. Astfel aproape toţi nucii din câmpia Severinului au îngheţat şi s'au uscat, iar cei scăpaţi n'au mai dat rod în acel an.

A fost atât de groasă ghiaţa pe Dunăre încât cineva a traversat-o în automobil. Câteva zile în şir populaţia din satele vecine cu Severinul a trecut pe ghiaţă în Serbia iar cea din Serbia la noi. Fiecare om erà dornic să treacă pe ghiaţă, ca să poată povesti apoi copiilor şi urmaşilor săi acest eveniment extrem de rar în părţile noastre. Unii treceau Dunărea ca să-şi vadă rudele de care graniţa îi despărţeà, alţii ca să comită mici contrabande. In sfârşit în câteva sate spre sud de Severin s'au încheiat şi căsătorii, cari mai târziu însă au fost anulate. Astfel de ierni sunt însă o excepţie. Temperatura medie a lunei Ianuarie (1926-1931) este, deabia +1,3 grade.

„Hotărît Severinul este Nissa României. Am umblat toată ţara şi nicăeri n'am simţit o iarnă mai dulce şi mai suportabilă ca aici". (Ziarul L'Echo de Turnu-Severin 1897).

Vara este foarte călduroasă. După însemnările din Atlasul geografic al d-lor Teodorescu şi Constantinescu am aveà chiar aici la Severin cea mai mare căldură din ţară în cursul lunei Iulie. Astfel:

Localitatea	Temper. medie Iulie
T-Severin	$23^0,6$
Turnu-Măgurele	$23^0,5$
Giurgiu	$23^0,4$
Isacia	$23^0,1$
Craiova	23^0
Bucureşti	$22^0,7$
Timişoara	$20^0,4$

Maximul absolut înregistrat in cursul verii a fost în Iulie 1927 când termometrul a arătat 40^4, grade Celsius, o căldură caniculară. Câteodată căldura începe chiar din Iunie. In Iunie 1927 s'a înregistrat de exemplu temperatura de 36,3 grade, iar în alţi ani mai înainte chiar şi 39 grade. Iată dece lanurile de grâu în jurul Severinului se coc şi se seceră cu cel puţin o săptămână înaintea celor din restul judeţului Mehedinţi.

Ploile cad într'o cantitate apreciabilă, între 600 şi 700 milimetri (un milimetru reprezintă un litru pe metru patrat). Ele sunt foarte neregulate.

Anul	Cantitatea de precipitaţiuni atmosferice
1885-1924	705⁰,4
1926	696⁰,8
1927	566⁰,6
1928	482⁰,2
1929	651⁰,5
1930	461⁰,1
1931	614⁰,7

Aceste precipitaţiuni atmosferice variază nu numai dela an la an, ci şi dela lună la lună. Luna cea mai ploiasă a anului Octombrie. Cum în această lună temperatura se menţine destul de ridicată avem o mică împrimăvărare, prelungită adesea până târziu în Decembrie.

Deaceea pe piaţa Severinului poţi găsi verdeţuri de vânzare până în ajunul Crăciunului.

Zăpada, care care cade şi la Severin în cantitate mare, se topeşte mult mai de timpuriu decât în restul ţării şi chiar faţă de restul judeţului Mehedinţi. Primăvara începe la Severin cu o săptămână înainte de a începe în judeţ.

Vânturi puternice nu bat aproape niciodată în Turnu-Severin şi lucrul e foarte explicabil, dacă ne gândim că oraşul şi platoul Severinului stau adăpostite în valea transversală pe care Dunărea a săpat-o în epoci geololice între Carpaţi şi Balcani şi dacă ţinem seama mai ales că oraşul e înconjurat de o centură de dealuri: Dealul Vărănicul spre Nord-Vest; dealurile Corbului, Trestenicului şi Buliga spre Nord, şi dealurile Curila, Gârdanul şi Balota spre Est. Vântul cel mai frecvent are aici direcţia Nord-Sud sau Nord-Est spre Sud-Vest. Fenomenul acesta are o oarecare înrăurire asupra vegetaţiei. Cine observă în chip atent copacii şi pomii din Severin vede că au crengile îndreptate spre Sud-Vest.

Numiri de vânturi n'am întâlnit în oraş. Ţăranii mehedinţeni au însă numiri ca: Gorneag (Vântul mare) şi Coşava. Ţăranii stau doar mult mai mult decât orăşenii în contact direct cu natura. De aci bogăţia de vocabular (în ceeace priveşte fenomenele naturii) a unora şi sărăcia celorlalţi.

Apele.— Am mai spus în cursul acestei lucrări că Severinul e un dar al Dunărei, că prin urmare el îşi datorează propăşirea sa faptului că s'a găsit lângă Dunăre, mare arteră de circulaţie, mai ales dela 1828. Dar mai e ceva care ba ajutat mult la ridicarea Severinului. Puţin înainte de a ajunge la Severin Dunărea trece prin vestitele cataracte „Porţile de Fier", un formidabil prag de stânci, care a împiedicat multă vreme navigaţia pe Dunăre (o împiedică şi acum puţin) şi care a silit toate vasele să acosteze la T-Severin.

In faţa oraşului, Dunărea are o lăţime de 1100 metri şi adâncime maximă de 8 metri. Terasa pe care se află oraşul se ridică, fie brusc ca în dreptul Tribunalului, fie domol ca în

Parcul Rozeler şi împiedecă eventuale divagaţii sau revărsări ale imensului fluviu.[1])



Albia majoră a Dunării la T-Severin
(apele s'au revărsat peste cheiu)

Ape mari au năvălit totuşi în primăvara anului 1932, chiar şi peste lungul cheiu al portului T-Severin. In schimb în toamna aceluiaş an, Dunărea a ajuns la albia ei minoră, iar navigaţia a fost oprită.

Ar mai fi ceva de spus şi despre culoarea apei. Dunărea nu-i albastră aşa cum a cântat-o Strauss sau Eminescu. „Dunărea albastră" e o creaţie artistică, departe de a corespunde unei realităţi, e un reziduu al romantismului în mare cinste în veacul trecut. Dunărea la Severin mai ales după ce a trecut prin port, e turbure. Poezia populară, pe care o cunosc de altfel şi severinenii micuţi, spune:

„Melc, melc cotobelc,
Scoate coarne boiereşti!
Şi te du la Dunăre,
Să bei apă *turbure*".

Ape tributare direct sau indirect sunt de minimă importanţă. Pe liziera de vest a oraşului curge părăul, care vine din oga-şul Budilavăţ, iar pe liziera de nord-est părăul Crihala. Mai vrednică de însemnat e *Topolniţa*, care se varsă în Dunăre la vre un Kilometru şi mai bine spre răsărit de oraş.

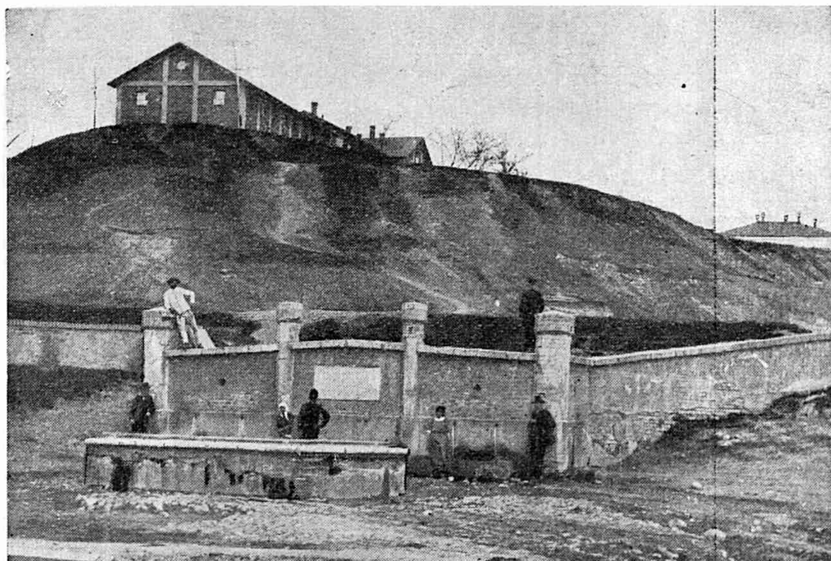
Revărsările continue ale Topolniţei au fost o cauză locală

---

[1]) Deaceia Severinul nu are plaje. Orăşenii trebue să alerge în cursul verii tocmai la Simian ca să găsească un loc de plaje mai comod.

care a determinat şi ea în trecut pe locuitorii din Cerneţi, să plece din oraşul lor şi să întemeieze Severinul.

Ape subterane sunt destule la Severin. Ele isbucnesc în chip de izvoare la poalele terasei pe care e aşezat oraşul. Sunt aşa zisele „fântâni", care stau salbă la poalele acestei terase: Fântână Roşiorilor, fântânile din dosul portului, cea din grădina Publică, Fântânile Mari, şi altele, care timp aproape 80 ani au servit Severinului apă potabilă.



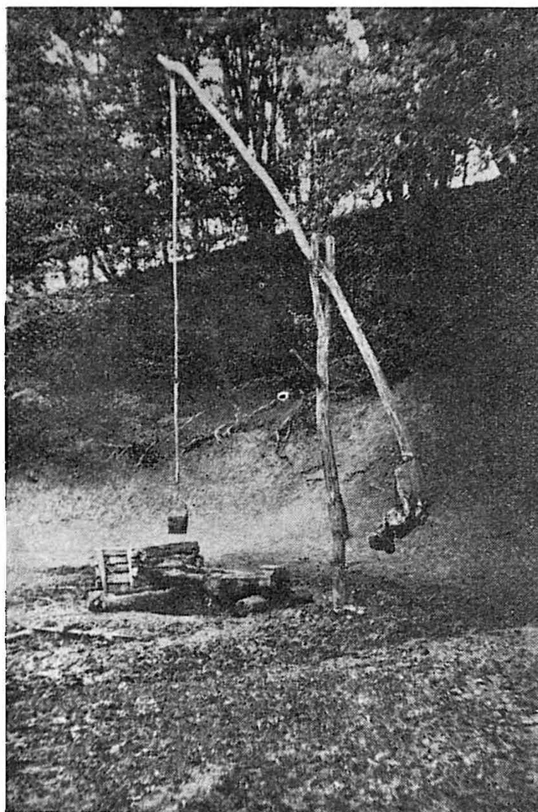
Fântâna Roşiorilor

Apa erà adusă dela aceste fântâni de către *sacagii*, care o vindeau pe preţul de 5 bani cofa. Astăzi oraşul e alimentat cu apă din Dunăre, filtrată bineînţeles. Arhaicele sacale şi fântâni au fost desfiinţate acum de filtre, de motoare şi robinete, de formele de viaţă ale maşinismului, care n'or fi poate poetice, dar sigur însemnează o înlesnire mare a vieţei omului. Epidemiile, care până aci se produceau datorită în special consumului de apă din fântâni, au dispărut în bună parte.

Vegetaţia. Odinioară o mare parte din teritoriul ocupat acum de oraş, erà acoperit de păduri de stejar. Din aceste păduri n'a mai rămas acum decât un petec, numit „Crihala", aşezat spre nord de oraş.

A fost desigur şi foamea de spaţiu a locuitorilor, fie din oraş, care cereau mereu noui locuri de casă, fie de satele limitrofe (Magheru), care aveau nevoe de locuri pentru plantat viţa de vie, atât de rentabilă în apropierea unei urbe mereu crescând sau de cultivat cereale, grâu şi porumb, între

cauzele care au dus la distrugerea pădurilor din jurul Severinului. Au fost însă şi alte cauze, care au dus la nimicirea pădurii, între care nevoe de combustibil a orăşenilor, cum şi oarecare nepăsare a edililor, care nu trebuiau să lase să piară o pădure din jurul oraşului ci s'o îngrijească, aşa ca pe un lucru de mare preţ. Mult bun simţ au avut numai locuitorii



Valea Muşei, la nord de Severin cu păduri de stejar

nemţi ai oraşului, simpli lucrători, care au făcut odinioară din Crihala, un loc de excursii primăvăratece. Serbările lor câmpeneşti „Majalus" aveau loc acolo şi erau un mijloc inteligent de recreare.

Au fost defrişate nu numai pădurile de stejar din jurul oraşului, ci şi ghirlanda de sălcii şi plopi de pe râul Topolniţa (Topol, slavoneşte.) Faptul s'a consumat mai ales în timpul războiului şi anume pentru îndestularea nevoilor beligeranţilor.

Astăzi împrejurimile oraşului sunt rezervate pentru păşune. Iarba e însă sărăcăcioasă. Primăria, cărui îi aparţine *islazul*, îl arendează la diferiţi ciobani. Dincolo de hotarele

proprietății Severinului, pe pământul stăpânit de statele limitrofe se întind fel de fel de culturi: *vița de vie* (vinurile de pe dealurile Severinului sunt întrucât renumite) [1] *cereale* care din cauza climatulul favorabil se coc înaintea celor din județ) și *zarzavaturi* necesare aprovizionării orașului.

Orașul propriu zis nu e sărac când e vorba de vegetație. Vlahuță, care l-a văzut pe Dunăre îl descrie astfel în „România Pitorească“: „Dunărea, lărgită, tae o curbă în țărmul românesc și împinge orașul pe o înălțime, *acoperită cu arbori din desisul cărora* ies la iveală... case albe...“

Impresia aceasta a marelui scriitor nu e falșe, din potrivă. Aproape toate casele și nu numai cele din cartierul central, ci și casele în care locuesc lucrătorii și micii funcționari, au câte o grădiniță. Severinul nu a crescut așa ca un oraș american prin suprapunere de etaje, ci s'a întins nestânjenit pe câmpia din împrejurimi.

Și apoi — Severinul are nu mai puțin de trei grădini publice în suprafață de 28 hectare. Circa 10% și chiar mai mult din întinderea orașului îi acoperită cu grădini publice sau private.

Dintre plantele care rodesc în aceste grădini cea mai vrednică de însemnat e *trandafirul*, de unde și numirea de„ Parcul Rozelor“.

Am vorbit întâiu despre trandafiri pentrucă ei, împreună cu alte câteva plante, de pildă cu vița de vie, care vorba d-lui Simionescu „se agață de copaci ca în Portugalia“ și stă iarna desgropată, alcătuesc specificul florei severinene, rudă apropiată a florii din Mediterana. Cine a văzut Severinul în Maiu, copleșit de parfumul florilor multicolore, nu mai simte ca Goethe nostalgia țărilor de miază-zi: „Kennst du dans Land wo die Zitronen blühn“.

„Iată colo, la marginea unei alei însorite, un arbore ornamental în plină floare. Ii zice „Paulownia Imperialis“, ne explica colegul de Științe Naturale. E din familia personatelor dela latinescul persona, care înseamnă mască și vedeți floarea, ce pare într'adevăr ca o gură deschisă a unei măști antice. Floarea se aseamănă și cu gura leului. Pe noi însă ne isbește culoarea, un lila melancolic, evocând parcă parfumate și defuncte amintiri“.

Inainte de a încheià capitolul vegetației, trebue să menționăm încă vre'o câteva plante, care cresc în jurul Severinului în întreg ținutul cu climă înrudită cu clima mediteraniană. Aceste plante sunt: *mosmonul, liliacul sălbatec și scumpina.*

Scumpina (Rhus Cotinus) arbust, crește pe dealuri și pe coline. Fruct drupă, flori hermafrodite. Se găsește numai în județul Mehedinți, pe malul Dunărei, dela Verciorova la Batoți.

---

[1] Se observă un fenomen ciudat la prima vedere și anume că vinurile din dealurile Severinului se desfac mai de grabă în alte orașe în special în București, decât în Severin. In Severin se desfac mai multe vinuri din regiunea Drăgășani.

Ţăranii fierb frunzele şi ceaiul obţinut îl utilizează la vindecarea rănilor.

Animale. Am arătat plantele specifice regiunei Severinului. Trebue însă să notăm şi un animal caracteristic. E vorba de un scorpion minuscul „Euscorpia europaea", specie înrudită cu scorpionii dela Mediterana şi din care la T.-Severin s'au găsit câteva exemplare în grădina publică a oraşului.

Despre animalele domestice, ce servesc ca mijloc de tracţiune cum şi despre peştii care se prind în Dunăre şi care servesc la hrana populaţiei, ne ocupăm în alt capitol al lucrării de faţă.

Am arătat aşa dar, pe scurt, care sunt factorii geo-fizici, care au determinat viaţa omenească în regiunea aceasta a Severinului.

Am arătat că relieful solului s'a pretat de minune aglomerării urbane, prin faptul că prezintă un şes aproape plan, că clima e mai îngăduitoare decât în restul ţării şi că vegetaţia e bogată şi variată amintind prin unele specii vegetale, care cresc aci, ţărmurile din sudul Europei.

Să vedem acum evoluţia acestei aglomerări urbane. dela primele licăriri de viaţa omenească şi până astăzi. această formaţiune a Severinului are o linie de desvoltare întreruptă de câteva ori din antichitate şi până azi. Din această cauză întreg timpul, pe care-l vom parcurge în excursia noastră istorică, îl vom împărţi în trei perioade:

1. Severinul antic sau Drubeta.
2. Severinul medieval şi Cerneţi.
3. Severinul modern (1833-1933).

Despre cele două perioade dintâiu vom vorbi mai pe scurt. Intreaga noastră atenţie se va îudrepta asupra Severinului modern, căruia ne străduim a-ì da o monografie completă.

II.

SEVERINUL ANTIC: DRUBETA

EPOCA PREROMANA. — Va fi existat sau nu o așezare omenească preromană pe locurile de azi ale Severinului, iată o întrebare pe care și-o pun mai toți instoricii și arheologii, care au cercetat regiunea aceasta. Și mai toți înclină să creadă că da, măcar că pentru a da un răspuns afirmativ nu există încă dovezi irefutabile.

Ce anume îi determina pe a acești învățați (1) să susțină existența aici a unor așezări omenești preromane? Intâiu numirea de Drubeta sau Drobeta care are o rădăcină traco-getică bine cunoscută, cum și terminația „eta", care ca și la Egeta (de pe partea dreaptă a Dunărei), indică o origină getică. In al doilea rând descoperirea unor obiecte casnice primitive și a unor arme celtce în insula Simian (din fața Severinului) la Gruia și la Gârla Mică.

Vasile Pârvan emite următoarea ipoteză. Scordiscii (Celți) locuind pe Sava făceau dese năvăliri în imperiul roman. In secolul II și la începutul secolului I a. Chr. până la Buerebiste, Scordiștii de pe Sava sunt mereu tovarășii de năvăliri ai Geților spre Iliria și Macedonia. Această tovărășie e asa e intimă încât isvoarele istorice confundă pur și simplu pe Geți, deoparte cu Celții, de alta cu Bastarnii. In sfârșit, când Scordiștii sunt sfărâmați de Romani, ei se refugiază în insulele Dunărei din dreptul Banatulu și Olteniei.

O altă asertiune a lui Pârvan, pe care și-o însușește și un monografist local Al. Slătinescu-Sever (2), este că Drubeta a fost un centru pentru atragerea civilizației romane, înființat cu mult înainte de cucerirea romană, și că „cetatea ajunsese la apogeul său în clipa când Romanii construesc castrul".

In sprijinul acestei păreri a lui Pârvan vine faptul că de curând s'a descoperit pe ruinele Drubetei o monedă greco-macedoneană datând din anul 150 a. Chr. și a cărei prezență ne îndreptăteste să credem că Drubeta a existat chiar înainte ca Romanii să fi ajuns la Dunăre și că a avut legături cu lumea macedoneană dela miazi

1) Vezi „Getica" de V. Pârvan; „Dacii la Drobeta de Dimitrie Tudor (Craiova 1930)

2) „Mehedințul și Cetatea Severinului" T-Severin tipografia Cuțui 1912.

zi, fie ca era vorba de legaturi comerciale, de schimb între negustorii acestor două lumi, fie ca era vorba de legaturi cu caracter militar sau politic. In cazul la ruinele de azi ale Drubetei trebue să se facă cercetari serioase. S'ar putea foarte bine ca în afară de frumoasa mo-



Monedă macedoneană (150 a Chr.) descoperită la Drubeta

neda macedoneană descoperită azi şi pe care o reproducem şi noi, să se mai gasească şi alte marturii şi încă mai temeinice de existenţa unei aşezari preromane. (1).

DRUBETA ROMANA. — Până atunci însă, noi trebue să reţinem un lucru şi anume ca locurile Severinului de azi intră în istorie abia la 100 ani dupa Christos şi anume cu prilejul primului războiu al lui Traian împotriva Dacilor. Romanii construesc atunci (101-102) mai multe poduri de vase, ca să poată să treacă Dunărea. Unul din aceste poduri de vase va fi fost între Cladova de azi şi un punct spre vest de oraşul modern (ocolul de vite al oraşului sau Oboare, cum i se zice în graiu popular), unde de altfel s'a şi găsit un castru de pamânt.

Dupa terminarea primului razboiu între 103 şi 104, Romanii încep sa construiasca un mare pod de piatră ale cărui capete se pot vedea şi azi, unul pe malul românesc, altul pe malul jugoslav. In acest scop fu adus aci un mare arhitect al antichităţii, vestitul Apollodor din Damasc, care teremină curând minunea de pod.

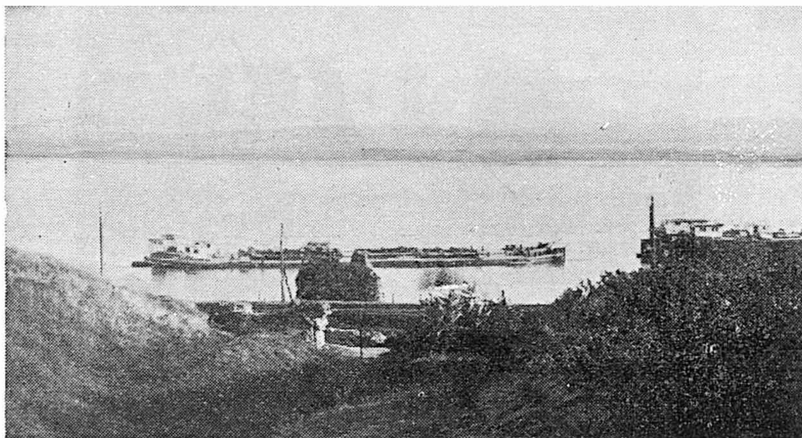
„Traian construi o punte de piatră peste Istru, pentru care nu-l pot admira în destul. Sunt în adevar şi celelalte lucrări ale sale superbe, dar aceasta e mai presus de toate“, zice scriitorul roman de limbă grecească, Dio Cassiu. (2)

---

1) Moneda aceasta se află în posesia d-lui Fl. Stoenescu fost director al Liceului „Traian" din T-Severin.

2) Dio Cassius a trăit la 100 de ani în urmă după construirea podului. La descrierea podului s'a servit de o lucrare a medicului lui Traian anume Criton şi de însemnarile lui Apolodor ambele scrieri pierdute azi. Dealtfel şi Dio Cassiu e perdut pentru posteritate. Ceiace avem dela el, e un rezumat al operei sale făcut de călugărul greco-bizantim Xiphilinus din secolul XI.

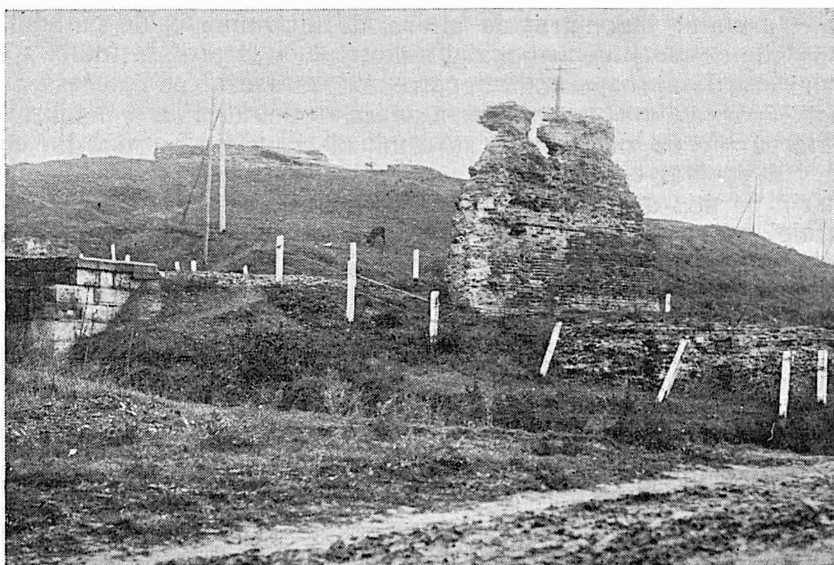
Podul avea 20 picioare (pile) în apă și două intrări pe uscat (pile-culee), lucrare din blocuri de piatră și din cărămidă. Lungimea lui era de circa 1100 metri. La câțiva metri depărtare de



Ruinele podului lui Traian
(Pila culee de pe malul românesc)

pila-culee se afla un portal, unde veghea întotdeauna garda podului. Ruinele portalului se disting foarte bine pe malul românesc.

Construirea podului de peste Dunăre a avut urmări considerabile pentru viața locală. Acolo, unde până aci hoinăriseră cetele



Ruinele podului lui Traian
(Vedere luată din spre Dunăre)

de Geţi, de oameni primitivi, simpli, de „barbari", cum i-ar fi numit orice greco-roman, vine acum civilizaţia mediteraniană cu formele ei complicate cu rafinamentul şi păcatele ei.



Drubeta

Pe malul dacic în imediata apropiere de capătul podului, romanii zidesc un castru militar, **Dubreta**, după cum ce celălalt mal înalţă **Egeta** (devenita mai târziu Pontes).

Castrul roman Drubeta, (castra stativa) avea o formă dreptunghiulară, legându-se prin ziduri cu portalul podului. Cine venea de pe pod trebuia neaparat să traverseze castrul. „De formă rectangulară, de preferinţă patrată, castrul roman era întărit la porţi şi la colţurile zidurilor cu aparatori şi turnuri; pe fiecare latură a dreptunghiului se afla câte o poartă; două căi largi ce se încrucişau la mijloc duceau dela o poartă la alta; în mijloc se afla cortul căpeteniei armatei, înconjurat de altare, de instrumente ale cultului, de imaginile zeilor şi de tribunalul militar..." [1]). Suprafaţa totală a castrului era de aproape două hectare. El era aşezat pe o terasă a Dunării, în imediata vecinătate a marelui fluviu. Era înconjurat de toate părţile cu zid. In plus spre miază-zi un zid pornea din colţul de sud-vest al cetăţii unind-o pe aceasta cu portalul podului. Un alt zid pornea din colţul de sud-est, mergea tot la Dunăre aproape paralel cu primul, închizând hermetic spaţiul liber dintre cetate şi malul dunărean.

Sub Traian, graţie construirei podului şi a castrului militar, o mare mulţime de oameni veni să populeze noul oraş Drubeta. O puternică viaţă economică începu să pulseze aci, mai ales că cetatea era aşezată la o încrucişare de drumuri, deoparte calea Dunărei, de alta drumul de uscat, care venea din Moesia şi se ramifica în Oltenia.

Au venit să se aşeze în jurul castrului, nu numai veteranii foştii legionari cu familiile lor, ci şi negustorii, zidari, cioplitori de piatră, olari, etc., prezintă un oarecare interes să ştim şi origina acestor oameni. Acel spirit ecumenic pe care-l încercase Alexandru cel

---

1) Gr. G. Tocilescu—Monumente epigrafice.

Mare şi pe care numai Imperiul Roman l-a putut realiza, îl vedem şi la Drubeta, manifestat în împestriţarea etnică pe care o gasim aci. Vin oameni din Macedonia, din Creta, din Siria, din Orientul influenţat de cultura grecească, alţii, din Spania şi Italia. Elementul autohton este încetul cu încetul atras şi el spre viaţa urbană.



Ruinele Drubetei
(Vedere luată din interior)

Lumea indigenă simţea în mare parte o atracţie irezistibilă spre centrele de viaţă urbană creiate de Romani, aşa cum azi ţărănimea noastră e atrasă de oraşele „tentaculare". Se mai găseau însă printre indigeni şi firi rebele, refractare oricărei inovaţii care preferau starea lor de barbarie vieţei civilizate. Dovadă o avem în monumentul funerar descoperit la Zegaia (15 km. depărtare de Severin) şi'n care se relateaza că o fată a lui Ulcudius Bedari şi a Suttei Epicadi, ambii Daci, care s'au adaptat vieţei urbane, în formele ei romane, e ucisă de tâlhari, de alţi Geto-Daci aşa dar, care rămăseseră într'o stare primitivă şi care preferau riscurile vieţei de tâlhari, vieţei ordonate, pe care o reclamau oraşele.

Drubeta a cunoscut o eflorescenţă foarte timpurie. Marele geograf Ptolomeu, care a trăit în secolul II d .Chr. o menţionează: **„Drufigis"**, ceeace înseamnează că abia după puţin timp dela întemeere, ea era un centru de viaţă destul de important, ca să atragă atenţia geografului.

Această înflorire a avut însă şi intermitenţe, dureroare desigur, în care Dacia, provincie de marginea Imperiului, a fost încălcată de barbari, a stat în „calea răutăţilor", cum bine a zis cronicarul moldovean de mai târziu şi în care s'au distrus pentru moment toate achiziţiile technice şi spirituale anterioare. Putem deci împărţi viaţa Drubetei în mai multe epoce :

1) Epoca lui Traian.
2) Epoca lui Adrian şi a celorlalţi Antonini.
3) Epoca lui Constantin cel Mare.
4) Licariri târzii sub Justinian.

Urmaşul lui Traian, **Adrian** (117—138) are de luptat cu neamul barbar al Iazigilor, care navalesc în Dacia, nimicind centrele de viaţa urbana. Pentru a preîntâmpina o eventuală năvălire şi în Moesia, el pune **sa se doboare podul.** In cele din urmă Iazigii sunt batuţi şi isgoniţi. Adrian la titlul de *„Restitutor Daciae"* si cu drept cuvânt. Podul de peste Dunare nu mai este refăcut. In schimb însă castrul Drubeta cunoaşte o refacere aproape totală. Adrian construeşte înauntrul castrului refăcut o clădire de dimensiuni mari **praetorium,** aşezata chiar în inima castrului, reşedinţa comandantului, loc destinat totdeodata tezaurului şi zeilor militari. Viaţa începe sa-şi reia mersul ei normal. Ba renaşterea e atât de puternică încât Adrian ridică cetatea la rangul de **municipiu.**

Sub împaraţii următori Drubeta prosperează, măcar că Dacia sau vecinătaţile ei sunt teatrul unor evenimente sângeroase. Astfel **Antonin Piul** (138—161) reprimă o răscoală în Dacia, iar fiul său **Marcu Aureliu** (161—180) luptă la Dunăre cu o întreagă coaliţie barbară, în fruntea cărora stăteau Marcomanii. Lui Marcu Aureliu (care a fost numit cu drept cuvânt împăratul-filosof pentru spiritul său pacific şi penru dispreţul ce l-a arătat bogăţiilor) Drubetanii i-au arătat multă cinste înălţându-i un monument ce s'a găsit de curând în grădina liceului „Traian" la ruinele unei bazilici, datând probabil din aceiaşi epocă [1]).

Sub împăraţii care urmează Antoninilor Imperiul decade. Poate că şi Dacia are de suferit din această cauză. De aceia **Septimiu Sever** (193—211) ia titlul de „Daciae restitutor et tonquam alter ejus conditor (Recuceritor al Daciei şi al II-lea întemeetor al ei). Se pare că nenorocirile, care sfâşiau Imperiul au atins prea puţin Drubeta, pentrucă la 190, cetatea e ridicată dela rangul de municipiu la cel de colonie : **Colonia Septimia Drobeta.**

---

1) Bineînţeles, Drubetanii n'au avut în vedere numai decât spiritul pacific al împăratului, atunci când i-au ridicat monumentul. Ei l'au slăvit pe Marcu Aureliu pentru calitatea sa de împărat nu pentru omul dintr'însul. Dam aici inscripţia inscripţia închinată memoriei împăratului de pe piatra din grădina liceului „Traian" :

DIVO. MARCO. AN
TONINO. PIO PATR
(IMP. CAES. M. AVRELI
COMMODI. ANTONI)
AVG (GERM-SARM-PONT
MAX. TRIB. POT. V. COS II) P. P
R. P M H. D

şi în traducere : Divului Marcus Antonius Pius, tată al împăratului Cesar Marcus Aurelius Commodus Augustus, Germanicus, Sarmaticus, Mare Pontifice, în V-a putere tribuniciară, în al II-lea consulat, tată al patriei.

Numele lui Comod a fost şters de pe marmoră ca unul ce fusese blestemat de Senat pentru viaţa sa în care întrecuse marginea destrăbălărilor.

In inscripţii se zice chiar „splendidissima“ adică cetatea înfloritoare.

Fiul lui Septimiu Sever, Caracalla (198—217) e cinstit şi el la Drubeta printr'un monument. Tot aşa şi Geta (209—212). Buna stare dăinuia încă în cetate de vreme ce oamenii se putea gândi încă să ridice monumente împăraţilor.

Monede romane dela Drubete
Traian Adrian

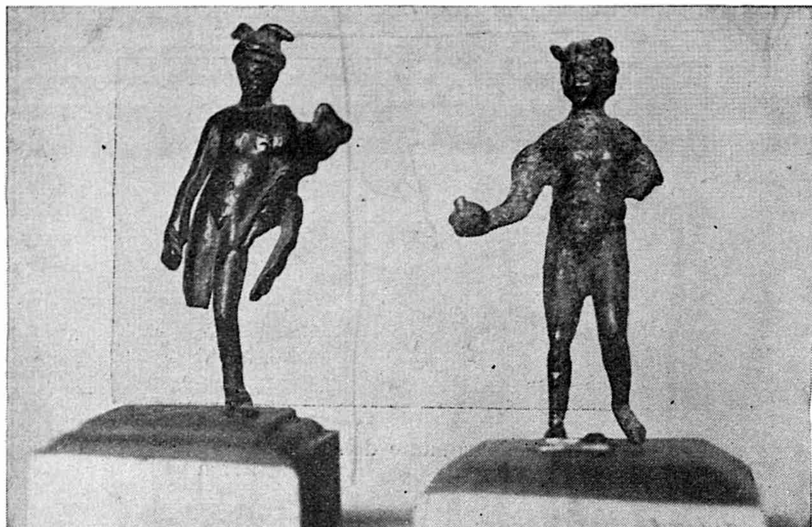
CIVILIZAŢIA ROMANA LA DRUBETA. — Primele atingeri ale Daciei cu viaţa civilizată s'au făcut prin Greci, care vor fi cutreerat încă din secolul al VI-lea şi în tot decursul secolului al V-lea întreaga Dunăre până la Porţile de Fier. Alexandru Macedon (Sec. IV) trecu şi el Dunărea în ţinuturile ocupate de Geţi, când ostaşii lui avură prilej să se minuneze de holdele din ţara acestora. Aceste penetraţiuni dela miază zi au avut (exceptând litoralul Mării Negre, Dobrogea), un caracter pasager, Geto-Dacii rămânând în starea lor primitivă.

Opera de civilizare a Daciei au îndeplinit-o însă Romanii. Ei au transplantat aci toate formele de viaţă, socială, economică şi politică din Imperiu. Această transplantare nu s'a putut face fără eforturi, fără a birui rezistenţa spirituală a localnicilor, acea inerţie caracteristică tuturor primitivilor. Monumentul descoperit la Zegaia şi despre care am vorbit mai sus, e revelator. El denotă tocmai starea de spirit de atunci. Când o parte din Daci se adaptau treptat-treptat formelor de viaţă civilizată, o altă parte se opunea cu îndârjire. Inadaptabilii aceştia nu erau puţini la număr. Sub Antonin Piul ei au fost capabili să provoace şi o răscoală, care a fost înăbuşită cu destulă greutate.

Care erau bunurile materiale şi spirituale, pe care civilizaţia mediteraniană le-a adus la Drubeta?

In primul rând forme de viţă mercantilă avansate, necunoscute „barbarilor“, un negoţ cu catastife şi cu o circulaţie monetară intensă. Dacă acele catastife s'au pierdut în decursul timpurilor, au

rămas însa numeroasele monede descoperite în epoca noastră. Că a existat la Drubeta o viaţă comercială foarte desvoltată nu mai încape nici o îndoială. Pe lângă mulţimea monedelor s'au mai găsit aci şi statui ale lui Mercur, zeul comerţului, adorat desigur de numeroşii să protejaţi.



Statui ale lui Mercur
descoperite la Drubeta

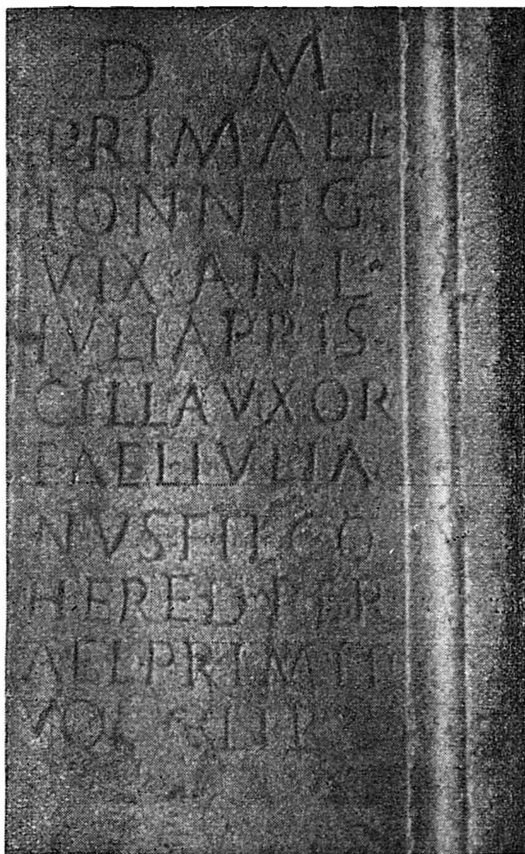
Pe o piatră funerară descoperită la Drubeta (la Turnul lui Justinian) şi pe care o reproducem şi noi găsim inscripţia de „Negotiator", o dovada că eixstau negustori la Drubeta şi că erau relativ destul de instariţi.

A venit de peste Dunăre şi o erarhizare socială accentuată, impărţirea în nobili şi sclavi. A venit organizarea militară şi administrativă a Imperiului, cu castrul ei militar înconjurat de ziduri groase, cu comandanţi, care porunciau din praetorium, cu gradele din armată, cu cultul acvilelor romane. Organizaţia militară şi administrativă a Romanilor a impus facerea podului de peste Dunăre, unde a pus la contribuţie toate cunoştinţele timpului în materie de construcţie şi de arhitectură, facerea de drumuri pietruite, care să lege Drubeta cu posturile militare vecine, cu cel dela Tierna (Orşova de azi) de pildă, cu cel dela castelul roman descoperit la Putinei [1]), sau cu postul care rezida pe valea Motrului, pe la Cătune [2]).

1) Al. Bărcăcilă—Drubeta 1932 pag. 5.

2) Rămăşiţele de ziduri dela Cătune-Mehedinţi n'au fost încă explorate Se prea poate să avem de a face chiar cu cetatea Amutria, pe care cercetătorii noştrii au cercat în zadar s-o plaseze pe la Răcari.

Aceiaşi organizaţie a adus desigur disciplina, supunerea, oarbă, necondiţionată, ordinea aceia perfectă care sute de ani a asigurat isbânda acvilelor imperiale, -dar care Geto-Dacilor, barbari liberi, le va fi trezit în suflet destulă repulsiune, un dispreţ analog cu acel al lupului flămând din fabulă faţă de câinele gras, dar înlănţuit.



Piatra funerară a unui negustor din Drubeta

Au venit de peste Dunăre idei religioase noui : politeismul greco-roman, cultul morţilor şi cultul împăraţilor. S'au găsit la Drubeta numeroase statuete reprezentând pe zeii romani şi altare nu mai puţine la număr dedicate lor, lui *Jupiter* lui *Mercur, Marte, Diana* şi lui *Venus*. Toţi aceşti zei au fost adoraţi acolo, ba şi divinităţi de origină asiatică, *Mitras* de pildă şi *Cybela* (Magna Mater). Adorarea aceasta a zeilor răsăriteni devenea firească într'o regiune în care veniseră foarte mulţi orientali. Cultul morţilor a fost şi el în floare, dovadă numeroasele morminte, bine îngrijite şi împodobite, ce s'au descoperit în jurul castrului, lucrate din cărămidă şi

din piatră, cu stele funerare pe deasupra şi cu un bogat inventar înauntrul lor.



Inscripţie funerară din sec. II, folosită ca material de construcţie în sec. IV

Cultul împăraţilor, atât al celor morţi cât şi al celor în viaţă,



Turnul lui Iustinian la Drubeta

a fost deasemeni în uzul localnicilor. Am vorbit în privinţa aceasta despre un monument închinat memoriei lui Marcu Aureliu. Un alt

monument i s'a înălțat pe la 200 d. Chr. lui Caracalla, altul lui Gordian III.

Dar viața romană la Drubeta a adus și ideia de confort, care e de presupus în orice aglomerare urbană, în orice formațiune, care a depășit cadrul static și amorf al vieții rurale. Felul locuințelor, mărimea și soliditatea lor, dar și o mulțime de obiecte mărunte, care serveau pntru toaletă sau ca podoabe feminine: oglinzi de metal, cercei de aur, inele, fiole de sticlă pentru parfumuri, ne îndreptățesc a crede că populația de aci se obișnuise deabinelea cu confortul oferit de civilizația romană. Tot în legătură cu ideea de confort treebue să punem numeroasele cpaițe desooperite aci, cum și un „hypocaust", un cuptor subteran care îndeplinea slujba caloriferelor moderne.

EPOCA LUI CONSTANTIN CEL MARE. — Timp de trei veacuri și mai bine a fost aici la Dunăre o neîncetată pendulare etnică, socială, culturală. Când reușiau Romanii să-și întindă stăpânrea până peste Dunăre și să stabiicască în Dacia felul lor de viață, când barbarii să-și recâștige dreptul lor la sălbăticie și libertate.

La anul 247 d. Chr. Goții nu numai că năvălesc în Dacia, nu numai că o cotropesc cu totul, dar trec și Dunărea, înfrâng armatele imperiale conduse de *Decius* și ajung până pe țărmurile Greciei. In zadar împăratul *Claudiu* (268-270) ia între titlurile sale pe cel de „Geticus", ca seemn că ar fi învins pe Goți; isbânzile lui sunt imaginare (1); Dacia e perdută și cu ea Drubeta. *Aurelian* la anul 270 nu face decât să consacre oficial noua stare de lucruri.



1 2 3 4
Monede dela Drubeta
1. Monedă grecească, 2. Monedă a lui Gordian, 3. Aurelian, 4. Dioclențian

Deși Dacia a fost părăsită oficial la anul 270 d. Chr., totuși legătura întree ambele maluri ale Dunăreei n'a fost întreruptă. Dovadă este faptul că s'au găsit de curând la Drubeta numeroase monede ale împăratului *Diocletian* (284-305 d. Chr.).

Abia sub *Constantin cel Mare*, autoritatea Imperiului este restabilită peste Dunăre. Castrul deela Drubeta și desigur întreg orașul înconjurător fu găsit distrus de barbari. Constantin cel Mare reclădi costrul, bine înțeles după un plan nou, utilizând la întâmplare tot materialul vechilor clădiri dărâmate, până și statuile și pietrele funerare, care i-au eșit înainte.

Este de presupus că tot atunci creștinismul, care se furișase la

1) **N. Iorga—Chestiunea Dunărei 1913.**

Drubeta înca din vremea lui Traian, veni ca religie oficială. Poate ca temeliile acelei Bazilici, care au fost descoperite la doi paşi spre apus de castru, sa dateze chiar din vremea aceia. Refluxul puterii romane se produse însa în curând. Drubeta e distrusa din nou de barbari.

EPOCA LUI JUSTINIAN. — Abia după două veacuri, Justinian, care a domnit (527-565) peste un imperiu roman grecizat, va încerca pentru ultima oara sa readucă acvilele imperiale peste Dunare. El restaura csartul numit atunci Pontes, care sta pe malul drept al Dunarei, iar Drubeta *nu o găsi vrednică dea fi refăcută,* dupa cum ne relateaza istoricul sau Procopiu. Se mulţumi doar să



Baso-relief pe scoică, descoperit recent la Drubeta

ridice în colţul de sudvest al castrului un turn circular, utilizând in acest scop numeroase pietre funerare şi sfărâmături ale castrului distrus. Acest turn circular, (1) care serveea ca adăpost al unei mici garnizoane bizantine, lua numele de *Teodora,* după numele soţiei împaratului. Se poate ca modesta bazilică, pe care d. Al. Barcacila, directorul Liceului „Traian" din T.-Severin, a găsit-o construita deasupra ruinelor zidirilor lui Constantin cel Mare, să fie opera oamenilor lui Justinian. Trebue să socotim din aceiaşi epocă a lui Justinian şi un frumos baso-relief, făcut pe o scoică, pe care-l reproducem şi noi, reprezentând o scenă din viaţa lui Isus şi anume

2) Descoperit de Tocilescu.

botezul său, baso-relief lucrat după toate canoanele artei bizantine şi care a fost descoperit nu de mult la Drubeta.

Cu Justinian sau poate cu urmaşul său Justin II (566-578), când Dacia e invadată de barbari, se închee istoria antică a oraşului de azi T.-Severin. Şase veacuri lungi şi întunecoase trec, în care, peste vestigiile vieţei înfloritoare altădată „buruiana şi scaiul se îndeasă".

SEVERINUL MEDIEVAL

Severinul e amintit intâia oară înanul 1233, (1) capitala unui banat unguresc, corespunzător azi cu judeţul Mehedinţi şi ale cărui rosturi erau să asigure penetraţiunea spre răsărit a coroanei maghiae în dauna rivalilor bulgari.

Intr'un document publicat de Hurmuzachi (vol. 1) găsim că primul ban al Severinului a fost un oarecare Luca: „Luco bano de Seurino et multis aliis regni nobilibus praesentibus".

Patru ani mai târziu la 1237, Papa dela Roma se şi adresează printr'o bulă a sa „neophitys in Zeurin et locih adiacentibus constitutis" (neofiţilor catolici din Severin şi din teritoriul stăpânit de jur împrejur. (2) Această aşezare ungurească, cetate desigur, avu o conducere călugărească şi anume pe aceia a Ordinului Dominicanilor. „Dominicanii pornind din noua cetate a Severinului, clădită de Unguri pentru a se împotrivi din zidurile ei Bulgarilor Vidinului, predicau în mijlocul Românilor din judeţele oltene. Era vorba de o cruciată convertitoare împotriva Ţarului Ioan Asan şi de întemeierea la 1238 a unei episcopii catolice a Severinului". (3)

S'au întrebat mulţi de unde numele acesta de Severin. Multă vreme mai ales în epoca de romantism a istoriografiei româneşti, a dăinuit credinţa falşe că numirea venea dela împăratul Septimiu Sever, cel care ridicase odinioară cetatea Drubeta la rangul de colonie. S'a constatat apoi că în istoria antică nu întâlnim nicăeri numirea de Severin. Origina numelui trebuia căutată în evul mediu la Dominicanii care la 1233 înfiinţaseră Banatul Severinului. E probabil că unul dintre cei dintâiu conducători al lor în aceste locuri să fi purtat numele de Sever. De aci: Severin.

Această expansiune maghiară şi catolică în acelaş timp fu stăvilită în curând şi anume la 1241 când Tătarii invadară „ţara Oltului". Cu Tătarii avu să lupte un oarecare „Dezerenbam" sau „Bezerenbam", care se pare că n'a fost altul decât Banul de Seberin „Seberenbam". Oslu era numele acestui ban de Severin. Tătarii pradă şi dezorganizează întreaga Ungarie şi astfel opresc pentru moment

---

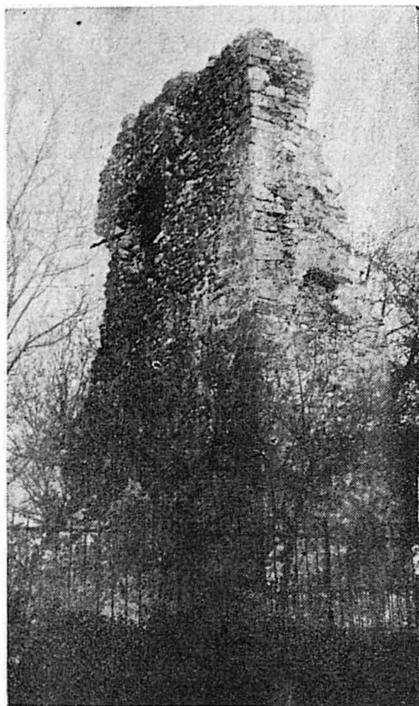
1) In 1933 s'a împlinit aşa dar 700 ani dela înfiinţarea Severinului medieval.

2) I. C. Filitti—Banatul Olteniei şi Craioveştii, în revista „Arhivele Olteniei" Nr. 59-60 1932.

3) N. Iorga—Istoria bisericei româneşti. Ed. II. Bucureşti 1928.

acel „Drang nach Osten" al coroanei maghiare, care se va manifesta însă din nou la 1247, când Bela IV cedează „Țara Severinului" altui ordin religios și anume Cavalerilor Ioaniții precum și chinezetele lui Ioan și Farcaș și până la Olt, minus țara lui Litovoi. Li se dau acestor cavaleri germani o mulțime de drepturi, acela de a aduna dari dela locuitorii valahi, de a le cere concursul în caz de razboiu și de a-i judeca în timp de pace. Singură pedeapsa cu moartea rămâne un drept exclusiv al regelui ungur. (1).

Printre banii unguresti pe care îi întâlnim la Severin la sfârșitul veacului XIII, e un oarecare Ștefan Mikud (1275-79) originar



Turnul lui Sever

din Transilvania. Unul dintre fiii săi Ion sau Ianoș a fost deasemeni ban al Seeverinului. Clara, o fată a acestui Ianoși, s'a căsătorit cu Nicolae Alexandru Basarab, domnul Munteniei.

Citam în cest sens din frumoasa și ampla lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieți de doamne și domnițe" vol. I București 1932 :

„Cât despre Clara, a doua soție a lui Alexandru- Nicolae Voevod, cel care a domnit între anii 1330-1364, ea era din neamul ba-

1) I. C. Filitti— op. citat. Vezi deasemenea N. Iorga—Istoria comerțului Românesc, București 1925 (pag. 36).

nilor unguri de Severin, conți de Dobcka. Se știe că pe vremea aceia ținutul Mehedinți și partea de vest a Gorjului aparțineau coroanei ungare. La sfârșitul veacului XIII, aflăm acolo un puternic snior transilvan, Ștefan Mikud Kükenus, numit ban de Severin și primind dela rege un întins domeniu compus din satele Dabăcești, Runcu, Bâlta, Erădiceni, Strcești, Stolojeni, etc".

TURNUL LUI „SEVER". — Ce a subzistat în decursul veacurilor și până astăzi, ce probe materiale, palpabile de pe urma stăpânirei ungurești a Severinului?

Exstă și astăzi în grădina publică a orașului modern un turn măreț de o înălțime apreciabilă, iar alături de acest turn ruinele unei biserici medevale.

Multă vreme orgina acestui turn a fost un subiect de controversă pentru cercetătorii localnici. Unii puneau construcția turnului pe seama Dacilor, alții pe seama Romanilor, socotindu-l ca o anexă a cetății Drubeta. Nici o inscripție nu dovedea însă vreuna din presupunerile ce se făceau D-l Nicolae Iorga într'o lucrare a sa mai veche „Chestiunea Dunării (1913) îl socotea clădit în vremea lui Justinian. Inainte de războiu însă s'au făcut cercetări suplimentare și s'a descoperit lângă turn pe aceaș colină, o biserică ale cărei ziduri erau clădite cu piatră luată dela Drubeta. In zidurile ei era, de pildă, integrat și un monument ridicat odinioară, pe la anul 200, împăratului Caracalla. In controversa ce se iscase asupra vechimii turnului, începea să se facă lumină. Procedându-se prin metoda eliminării că: 1) turnul nu e dac; 2) nu e roman; 3) nu e bizantin (Justinian a clădit e drept un turn circular, dar acela a fost desgropat în colțul de sud-vest al Drubetei), nu rămânea în picioare decât ipoteza că turnul Severinului e clădit de Unguri, în epoca acelei expansiuni maghiare despre care am vorbit mai sus, ipoteză admisă de toată lumea și care e întărită de aspectul specific medieval al turnului.

SEVERINUL SUB BASARABI. — Dominatia ungurească asupra Severinului a durat aproape 100 ani dela 1233 și până la 1327, când Basarab, primul Voevod al Țării Românești, rupând legăturile lui de vasalitate față dee regele ungur, cuceri Oltenia împreună cu țara și „Cetatea" Severinului. E prima oară câdn se menționează existența cetății, deși, desigur ea dăinuia mai demult, dacă nu chiar dela înființarea banatului. Curând Carol Robert, regele Ungariei, organizează o expediție împotriva lui Basarab (1330) „per Zuerin... transtulit se in terram Bazarab voivode.. ut de ipsa terra ipsum Bazarab expelleret". După ce cuceri cetatea și întreg banatul Severinului, Carol Robert numi ban peste ele pe Dionisie Szécsy. Când ajunse la râul Motru, unde se pare că era hotarul țării Severinului, Basarab trimise regelui propuneri de pace, pe care regele le respinse. Sfârșitul expediției fu o înfrângere lamntabilă la Posada a armatei regale. Carol Robert abia putu să scape, schimbându-și portul spre a nu fi recunoscut.

Epilogul acestei înfrângeri cumplite fu că regele cât timp mai domni, adică până la 1342, nu se mai gândi să ceară tribut dela

domnitorul Țării Românești. Acesta stăpâni nu numai diferite voevodate din cuprinsul Olteniei, ci și țara Sevrinului.

Dacă Basarab va fi stăpânit în acest interval de timp, adecă dela 1330 la 1342 și cetatea însăși a Severinului, faptul e oarecum îndolnic, pentrucă acelaș Dionisie continuă a se intitulà ban al Severinului. Poate că ținutul rămăsese lui Basarab, iar cetatea Uugurilor sau poate titulatura ce și-o da acest Dionisie era o simplă pretenție a sa, prin nimic justificată. In orice caz faptul rămâne a fi lămurit mai târziu. Noi, până la probă contrarie, putem admite că voevodul Țării Românești a stăpânit atât ținutul cât și cetatea Severinului.

La 1342 însă, când pe tronul Ungariei se urcă Ludovic, fiul lui Carol Robert, Basarab socoti că e un act de prudență să reia legaturile cu coroana regală ungurească. El trimise în Ardeal, pe fiul și moștenitorul sau Alexandru, să salute pe Ludovic. Ba i-a cedat regelui cu acest prilej și Banatul Severinului.

Timp de 100 ani Severinul trece din mână în mână, ca într'un sistem de rotație, când la Unguri când la Români. Dăm mai jos un tablou cronologic de intervalele în care Severinul a fost stăpânit de Basarabi, aceasta pentru orientarea cititorului, care altfel ar risca să nu poata urmări fenomenul decât cu multă greutate.

1327—1342, Basarab stăpânește Severinul.

1357—1364, Alex. Basarab stăpânește Severinul.

1364—1372, Vladislav (Vlaicu) stăpânește Severinul cu întrerupere.

1373—1376, Vladislav (Vlaicu), cu întrerupere.

1382—1383, Radu I, stăpânește Severinul (cetatea).

1385, Dan I, recucerește Severinul.

Alexandru Basarab ține așa dar, Severinul sub stăpânirea sa între 1357 și 1364, care la 16 Noembrie 1364, când Vladislav sau Vlaicu se urca pe tron, trece în posesiunea acestuia. Stăpânirea lui Vladislav asupra Severinului va fi mereu disputată de regele ungur, care îl declară pe domnul muntean chiar din anul 1365 ca „rebellis et hostis". (Rebel și dușman).

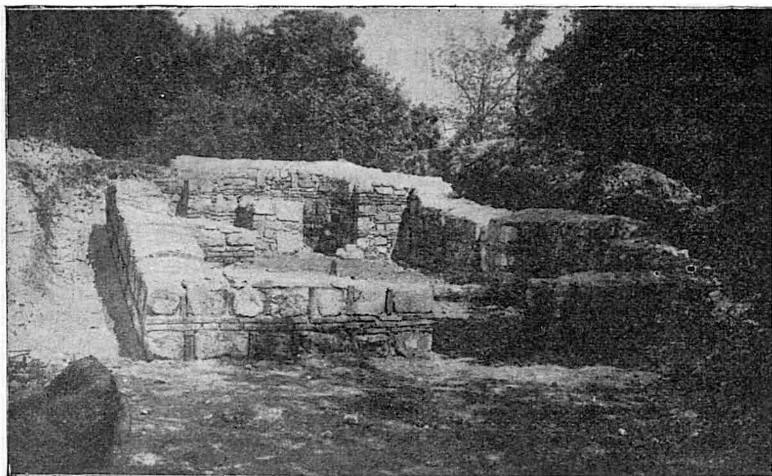
La 1374 Vladislav stăpânea efectiv Mehedințul, însă fără cetatea Severinului. Avem din timpul acesta și un hrisov al său, prin care donează ctitoriei sale mânăstirea Vodița satele Jidoștița, Costeni, sau Costeștı și Topolnița, toate în strictă apropiere de Severin.

Dan I, în scurta lui domnie, va cuceri și el cetatea Severinului (1385), care va rămâne moștenire urmașului său la tron Mircea cel Mare (1386).

Mircea o va stăpâni aproape în tot cursul lungei sale domnii și până la moartea sa în 1418. El va purta tot timpul, printre multiplele sale titluri și pe acela de stăpânitor al „comitatului" Severinului. Aci la Severin va avea loc în 1406 o întâlnire între Mircea, „autocrat al amândorur malurilor pe toată Dunărea până la Ochean și al orașului Silistrei" și între Sigismund, mărețul rege al Ungariei.

Această cetate a Severinului, care trecea veșnic din mână în mână, care era de veacuri un măr al discordiei între coroana ma-

ghiară şi domnitorii români, n'a putut să ajungă niciodată un centru de viaţă prosper. O fortăreaţă cu un turn de observaţie ale cărui ruine se văd şi astăzi, o biserică alături, ale cărei rămăşiţe au fost deasemeni descoperite, câteva locuinţe pentru „ban" şi pentru ostaşii săi, locuinţe a căror existenţă n'a fost dovedită încă, dar pe care trebue s'o bănuim, iată la ce se reducea întreaga cetate a Severinului.



Biserica medievală dela Turnul lui Sever

Importanţa ei era însă covârşitoare din punct de vedere militar, ca loc strategic, de unde se putea opri comunicaţia între Dunărea de jos şi cea de sus şi aşa întreruptă prin cataractele dela Porţile de Fier.

CAŢIVA BANI ROMÂNI DIN SEVERIN. — Am arătat că pe timpul domniei lui Mircea cel Mare, Severinul a stat aproape necontenit sub stăpânirea românească, cu excepţia anilor 1391—1392, când găsim bani ungureşti, 1393—95 când bănia e calificată „vacantă", sau a anului 1397 când iarăşi găsim un ban unguresc. Mircea, care într'un document poartă numele de „domn al băniei Severinului", va avea în divanul domnesc pe unii boeri, care contrasemnează hrisoavele intitulându-se „bani ai Severinului". Ii notăm aşa cum i-am găsit într'un preţios articol al d-lui Ioan C. Filitti (Oltenia şi cârmuitorii ei, 1391—1831, arhivele Olteniei Mai—August 1930): Drăgan la 1391, Stănilă 1394, Drăgoi 1398, Radu Calota la 1409, Radu la 1413, Radu şi Aga la 1415 şi 1418.

MITROPOLIA (?) SEVERINULUI. — Desigur că aceşti bani români de Severin nu-şi aveau reşedinţa în cetatea Severinului, după cum nu vor fi având-o acolo nici aşa zişii mitropoliţi ai Severinului, pe care îi întâlnim în tot cursul secolului XIV. Dar asupra chestiunei mitropoliei severinene se cuvine să insistăm. Vladislav (Vlaicu) lăsase câtva timp propaganda catolică destul de liberă în

Muntenia. Acest lucru alarmă pe Patriarhul din Constantinopol, care hotarî să pedepsească pe mitropolitul Țării Românești Iachint, pentrucă nu se opusese propagandei apusenilor. Dar Iachint era sprijinit de Vladislav și atunci, spre a nu se forța prea mult lucrurile. Patriarhia admise ca Iachint să rămână mitropolit, cu condiția ca să se mai înființeze încă o mitropolie cel puțin pentru o parte din teritoriul Munteniei. Titular al acestei noui mitropolii a fost numit Daniil Kritopulos, devenit **Antim,** prin călugărie. De aci au tras unii istorici ai noștri concluzia că Vlaicu a creiat efectiv o mitropolie a Severinului și că Antim a fost cel dintâiu păstor al ei. Unii au mers și mai departe socotind că au și descoperit la câțiva kilometri spre vest de actualul Severin (lângă satul Schela Cladovei) ruinele bisericei mitropolitane în care păstorise Antim. D. Nicolae Iorga nu împărtășește aceste păreri și socotește pe Antim ca o simplă dublură a mitropolitului Iachint.

Antim n'a avut o eparhie aparte. Mitropolia de Severin n'a fost creiată în mod efectiv. Ea a avut un caracter pur nominal. La 1383, când cetatea trece pentru o clipă în mâinile Ungariei ,un prelat catolic anume Grigore, își ia și el titlul de „episcop de Severin precum și al părților de dincoace de munți“. Reședința lui fu însă la Câmpulung.

Tot atât de străini de Severin sunt, pe deoparte un prelat grec, care, între 1389—1401 semnează la Constantinopol în josul actelor sinodale cu titlul de episcop al „Ungrovlahiei de către Severin“, pe de alta prelatul grec **Atanasie,** care, flător în țară între 1389—1397, semneaza într'un act domnesc cu titlul de „Mitropolit al Severinului“.

Această mitropolie de Severin, fictivă cum am văzut, are un caracter pasager. După Mircea cel Mare, nu se va mai vorbi de ea niciodată.

COMPEȚITORI NOUI : TURCII. — La moartea lui Mircea cel Mare sub domnia nevolnicului său fiu Mihail I, Ungurii recuceresc cetatea. De acum înainte însă, tendințele de expansiune către Dunărea de Jos ale regilor Unguri se vor isbi, nu numai de rezistența autohtonilor, ci și de ridicarea la Dunăre a unei noui puteri și anume aceia a Turcilor.

Incă la 1413 boerii (?) din Severin se înfățișară noului sultan Mahomet I și i se închinară, iar Ienicerii ocupară „Turnul“ (Turnu-Măgurele de azi). Dunărea devine un fluviu turcesc și așa va sta secole dearândul până la 1828.

Severinul reluat de Unguri, după cum am spus la 1419 (după alții la 1424) e rezidit de Sigismund Craiu, pentru a putea rezista puternicelor atacuri turcești. Ba la 1430 sau 1431 el chiamă aici pe Cavalerii Teutoni și așează un căpitan Klaus de Redwicz, care își va lua titlul pompos de „ban al Severinului“. Ba și Papa trimite un episcop catolic anume Benedict care va avea sub jurisdicția sa până și pe catolicii din Moldova. Dar toată această recrudescență târzie a puterii ungurești se va șterge curând. Se pare că la 1481 când

1) **Nicolae Iorga—Istoria Bisericei Românești, Ed. II 1928 pag. 45.**

Turcii se pregăteau să cucerească Chilia, o armată a lor condusă de begii frați Ali-beg și Schender-beg, înconjură Severinul și-l dărâmă.

Data dărâmării de către Turci a cetății Severinului nu e certă. După părerea d-lui N. Iorga, Severinul fu cucerit de Turci abia la 1524, cu puțin înainte ca întreaga Ungarie să cadă sub stăpânirea lor: „La 1524 se ia dela Bali-Beg din Belgrad Severinul garnisonat de Unguri, căci domnii munteni îl pierduseră în a doua jumătate a secolului XV. („N. Iorga—Chestiunea Dunărei").

Astfel se sfârșește istoricul băniei și cetății Severinului. Din cetatea, altădată măr al discordiei a trei puteri militare, nu va mai rămâne în picioare decât un turn, care, în mijlocul dărâmăturilor, să amintească cercetătorului vremelnicia și a gloriei și a puterii. Dar nici dărâmăturile n'au fost lăsate în pace, căci — după o tradiție care a dăinuit printre severineni — o mulțime de pietre au fost cărate de Turci pe la 1700 peste Dunăre, unde și-au clădit cetatea Fetislan (Cladova de azi).

Un mare visător *Voislav Ilici*, cel mai mare poet elegiac al Sârbilor, pribeag cândva prin Turnu-Severin, se va inspira în fața ruinelor cetății și le va cânta în versuri de un omenesc profund. Reproducem aici în întregime poema. (1)

Elegie la ruinele turnului lui Sever

Călător ce vii din țara 'nfloritei Hippocrene
Cântă-mi cântarea durerei
Cântul eternei trude. Nădejdi scumpe mă'nșelară
Prietenii m'amăgiră
Ca femeile amante.
Prezentul meu e pustiu ca o peșteră pustie
In al cărei adânc se-aude vlăguitul meu glas;
Curs-a trecutul meu ca repedea apă de munte,
Și cu el bucuria mea — un ceas de paradis,
Ca svonul stins din vreme. La tot ce frumos îmi pare
Și patriei, iubirei și junelui amic.
Orbește eu jertfit-am și liniștea-mi și zilele,
Și vlaga inimei.

La rând căzură toate: țară, iubire, prieteni,
Și văpaia dorinței, credință ca și vis;
Iar eu rămas-am singur Cântați cântarea durerei!
Mort e trupul meu distrus, gol și'n ruină turn.

De pe vechile ruine ale culei, de viață lipsite,
Dar unde durat a Sever puternicu-i palat,

1) Poema „Elegie la ruinele Turnului lui Sever" apărută întâia oară în românește în „Convorbiri Literare" (Sept. 1914) tălmăcită de d-l P. Cancel. A fost reprodusă în „Antologie poetică mehedințeană" (T-Severin 1932).

Ca de pe trufașe ziduri grămezi barbare s'alunge,
Visez nemărginitul sumbru dar vecinic dragu-mi vis:
Visez eterna pace. Cetate veche a lui Sever!
Și tu ești ca mine mumie, fără de viață trup.
Pe tine iarscotul se'ntinde și șerpii urâți se-ascund
Și corbul trist mai țipă de pe al pietrei tale vârf,
Alături de umedele-ți ziduri grămezi de piatră stau
Și urma zace aruncată... Dar p'astă piatră a ta
Cu pașii trudiți eu merg, ca numele meu să mi-l sgârii
Pe sarcofagul acela,
In care odihnește viața de mult stinselor veacuri
Și-al vieței eterne triumf. In zi senină de Mai
Când vântul îndoaie spice sau murmură tainic seara,
El mișcă un viu lințoliu și-alintă un vis etern.

Pe Dunăre însă'n jos șoptesc îndeșitele salcii,
Tufișul ne râde plăcut, viața dă tineri fiori
Cântați, o cântecul sumbru, o cântul durerii cântați.
Eu îl ascult în suspine, ecoul culei pustii.

„CAMPUL SEVERINULUI". — După dărâmarea Severinului numele lui nu va pieri. El se perpetuiază peste secoli atât prin cartografia timpului, cât și prin tradiția populară, care va desgina în totdeauna locurile cetății defuncte cu numele de „Câmpul Severinului". Starea aceasta de lucruri va dăinui până la 1833, dată la care ia ființă Severinul modern.

Intr'o hartă a lui Iacob Castaldo din anul 1584, găsim indicat între alte localități și *Severianum,* care nu e altul decât Severinul. Ger. și Leon Volk, într'o hartă fără dată, dar care, după tehnica cu care e executată, pare posterioară celei dintâi, arată un sangiacat (1) turcesc cu numele de Severin. O hartă a lui Nicolaus Visscher din Amsterdam, care pare a fi cam din aceiași epocă cu harta fraților Volk ,arată și ea Severinul.

In „Πιναφ Τεωλραμιὸς τῆς Ουγγροδλαχιας" (Tablă geografică a Țării Româneşti) a Stolnicului Constantin Cantacuzino (Padova 1700) găsim menționate: Τέφυρα τᾶ Τραιανου, Τσερνὲτς și πυργος (cu un turn alături, fiind vorba de turnul lui Sever).

La 1723, Friedric Schwanz alcătuește, pe timpul ocupației austriace a Olteniei o hartă a acesti provincii (Tabula Valachiae Cisalutane) în care menționează între alte localități: *Turi Severin.* Csernets, Bistrits, Batuz, Strahaja.

Un oarecare St. Robert într'o hartă a Ungariei din 1751, în care hotarul dintre Banat și Mehedinți e arătat pe Cerna, însemnă și el Severinul alaturi de Cerneți, Bistrița, Batoți, Devesel, Strehaia și de alte localități mehedințene.

In atlasul „Schauplatz der fünf Theile der Welt, herausgegeben von F. I. I. von Reilly Erster Theil, Wien 1789" găsim deasemeni:

1) Sangiacat=provincie, județ.

Severinen-Thurn, Tschernetz, Strehaja, Bistricz, etc... Tot astfel şi într'o hartă italienească din 1790 (La Valachia divisa ne suoi distretti" de Pazzini Carli) găsim: Czrnetz, Seveerin, Bistritza, Strekaja, etc.

Această persistenţă, cu care cartografii ţin să menţioneze un oraş, care perise cu sute de ani mai înainte, îţi evocă parcă versurile lui Eminescu:

„**Icoana stelei ce-a murit**
„**Incet pe cer se sue**
„**Erà pe când nu s'a zărit,**
„**Azi o vedem şi nu e".**

La 1771 se publică la St. Petersburg de către C. N. Roth o „Carte speciale de la Principauté de Valaquie" în care găsim: Cernet, Batotsch, Devezel, Orevitsa, Bistritz, Strekaya, Isverna, Negoeşti, Padeş, Baja şi *Severin.* (1)

Spre sfârşitul erei fanariote, doi eruditi greci, care hălăduiau în ţară, ne dau şi ei relaţii despre Severin. Unul dintre ei *Filipide* tipăreşte la Lipsca în 1816 o geografie: „Geografikon teis Roumanias", care e însoţită de o hartă în care figurează nu numai Principatele, ci şi Dobrogea, Basarabia, Bucovina, Ardealul şi Banatul, iar dintre localităţile care ne interesează aici găsim *Cerneti* pe lângă care e însemnat „Podul lui Constantin", iar ceva mai spre sud: „Câmpul Severinului".

Reproducem acum şi din textul lucrării pasagiul în care se pomeneşte despre aceste localităţi (pag. 175):

„Cerneţi, aşezat în apropiere de Dunăre şi de Orşova, e reşedinţa ispravnicului. Nu departe de acest oraş se află şi turnul sau cetatea Severinului ca şi podul de lemn (?) al împăratului Constantin, care s'a construit de către Sever, ce lupta contra Goţilor, după care locul s'a numit Severin. A fost atribuit însă marelui împărat Constantin, care a colonizat locurile. Turnul este o veche zidire a Banilor. **„Kimpu Severinului"** (pronunţaţi pe Kimpul ca pe Câmpina), odinioară localitate ce se întindea pe o câmpie în jurul turnului astăzi ruinat".

Cum vedem, Filipide e cam slab în istorie, ceeace e interesant în relatările sale e faptul că şi pe vremea lui dăinuia numirea de Severin şi de Câmpul Severinului. Celălalt învăţat grec, care se ocupă de istoria şi geografia Principatelor, e contemporanul lui Filipide anume **Dionisie Fotino,** care dă „Istoria vechei Dacii, a Transilvaniei, Vlahiei şi Moldovei" în trei volume (Viena 1819):

„In apropiere de Cerneţi este şi turnul sau cetatea, ce a existat altădată la marginea câmpiei **Severinopolis** (sau Câmpul Severinului) şi care s'a construit de Sever, împăratul Romei, fiind apoi cucerit de Goţi; de aci vine faptul că întregul ţinut dintre Olt şi Dunăre a luat numele de Comitatul Severinului, condus de comiţi („bani", după dialectul locului), aceştia având reşedinţa lor la Strehaia (cândva oraş cu o mânăstire întărită, clădită de vestitul Mihail

---

1) Mai toate hărţiie acestea se pot găsi în biblioteca pe care generosul I. C. Bibicescu a lăsat-o moştenire severinenilor şi care îi poartă numele.

Voevod cel viteaz, înainte de a ajunge domn); apoi reşedinţa s'a mutat în cetatea Severinului şi mai târziu la Craiova".

Spre deosebire de toţi aceşti cartografi, geografi şi istorici, care vorbesc de Severin fără să'l fi văzut, un călător italian din secolul XVII, cu oarecare cultură ştiinţifică şi cu mult spirit de observaţie va veni pe locurile noastre, le va descri **de visu**, şi le va consemna într'o lucrare „Description du Danube" (1).

E vorba de **Contele Marsigli**, inginer, care la 1689 va fortifica insula Ada-Kaleh, şi va vizita ruinele podului lui Traian, cele dela Turnul lui Sever şi castramentul dinspre apus (dela Oboare). Reproducem aici câteva fraze cu privire la Turnul lui Sever: „Este situat în marginea Dunărei între podul Traian şi castramentul din Câmpul **Severin.** Are forma unui paralelogram şi e împărţit printr'un zid aproape în două părţi egale, formând două careuri. Terenul părţii dinspre Dunăre este mult înclinat"...

Despre castramentul de pământ dela Oboare scrie între altele: „La o jumătate de milă mai sus de podul lui Traian, în marginea Dunarei se afla un mare careu, încins de un retranşament ale cărui laturi sunt fiecare de câte 173 stânjeni..."

Inainte de a încheia socotim că e bine să reproducem şi un pasagiu în care Marsigli se ocupă de ruinele Drubetei. El e doar un precursor al arheologilor care vor cerceta mai târziu aceste ruine în chip metodic şi ştiinţific. După ce vorbeşte de cetatea Pontes de pe malul stâng, trece cu descrierea la Drubeta şi zice:

„Celalalt fort care este în România, are altă configuraţiune, seamană aproape cu un careu lung a cărui latură dinspre răsărit este cea mai mare şi are 66 stânjeni în lungime; cealaltă latură dinspre apus e mai mică având numai 56 stânjeni. Laturile opuse ar avea aceleaşi dimensiuni, dacă unghiul dinspre apus aproape cu totul separat de rest, nu ar face să se vadă aci o figură particulară de formă ovală (2).

HRISOAVE VECHI DESPRE SEVERIN. — Am arătat că dela darâmarea cetaţii Severinului, care se va fi produs fie la 1481, fie la 1526 cum susţin alţii şi până la înfiinţarea oraşului modern în 1833 numirea de Severin sau de Câmpul Severinului e mereu pomenită fie de cartografi, fie de istorici sau de geografi. Vom arăta acum şi unele hrisoave în care deasemeni Severinul e menţionat. Reproducem de pildă dintr'un hrisov dat de Radu Vodă (Radu Leon), în anul 1667:

„Cu ajutorul milostivului Dumnezeu, Eu Radu Vodă, stăpânitor a tot pământul Ţării Româneşti şi peste toate mai mare şi bătrân între fraţii Ion Leon Ştefan Vodă, căruia i s'a dat de Dumnezeu stăpânirea acestui pământ; sluga Domniei mele Gheorghe Roşu şi fraţii lor feciorii lui Avram din Cerneţi şi Preda cu fraţii lui feciorilor lui, Dumitru d'acolo şi cu feciorii lor câţi Dumnezeu le va

1) Lucrarea aceasta se găseşte deasemeni la Biblioteca Bibicescu din T-Severin.

2) Figura aceasta de formă ovală e Turnul lui Justinian, descoperit în zilele noastre.

da, ca să le fie lor ocină pământul **Severinului**, din gura Topolnița apa în sus până în Trestenic (1) și până în Crihală și până în Vadul Cladoei; că această moșie fostau a Paraschivei Păhărnicesei si a jupânesei Caplea, fata bătrânului Toma, nepotul banului Preda din Ciuturoaia și a nepotului său Matei Polcovnicul. Deci acești oameni ce scriu mai sus, fostau rumâni Banului Radu Buzescu, unchiul jupânesei Caplea cu toată partea lor de moșie, jumătate de sat din Cerneți. Deci ei fiind slugile lui până ce au fost viu, tot cu bună dreptate până la vremea de moarte: atunci la moartea lui, el a cugetat întru inima lui pentru sufletul lui și al părinților lui de i au ertat și cu toată partea lor de ocină jumătate din Cerneți de i au roiluit cu a lor parte de moșie jumătate de peste hotarul ce au ținoto cu pace până în zilele lui Grigore Vodă, deci când au fost atunci făcând Grigore Vodă o biserică de peatră acolo în Cerneți...

„Drept aceia și Domnia Mea, încă am dat lui Gheorghe și Predi fraților lor această carte a Domniei Mele, ca ei să ție această moșie **Câmpul Severinului** cu bună pace..."

Amintim deasemeni existența unui hrisov din anul 1760 Februarie 19, carte isprăvnicească de judecată pentru semnele despărțitoare dintre moșia Severinului și Trestenicul subscrisă: „Nicoliste Serdar", altul din anul 1778 Aprilie 28, carte de cercetarea și alegerea semnelor despărțitoare între moșia **Severinului**, Bresnița și Trestenicul, iscălită de Mihail Știucă, biv-vel Căpitan za-lefegii, o carte isprăvniciască de judecată din 26 Aprilie 1781, ce se referă la semnele despărțitoare ale acelorași moșii iscălită: Theodorache Sluger (2).

CERNEȚI. — Severinul fiind dărâmat, o localitate din apropiere (4—5 klm. distanță) Cerneți, i-a moștenit unele din rosturile sale cel puțin pe cele cu caracter administrativ. La Cerneți a fost veacuri întregi reședința căpitanului și mai târziu a ispravnicului de județ.

„Dintre capitalele, **Scaunele**, județelor oltene dela sfârșitul veacului al XVIII și începutul celui următor, **Cernețul** era cel mai mic, mai sărac și mai puțin împodobit. Nu se afla nici în mijlocul unui bogat Ținut de țărani mândri, n'avea nici legături de comerț însemnate și nici amintiri istorice glorioase nu erau legate de pământul său. Vechea așezare sătească, Cernețul avea înnainte de epoca fanariotă, care a așezat *isprăvniciile, un căpitan* (3). Acesta, pentru că era lângă hotar; deci căpitanul acesta era un „Căpitan de margine" având slujitori dintre moșneni supt poruncile sale. Căpitanul era supus Banului Craiovean; și Dumitrașco Brăiloiu, mai târziu călugărul Dosofteiu, a fost căpitan la Cerneți, supt Vodă Brâncoveanu. Pe acolo mergea de pe malul Dunărei la Mehadia, și turmele de **porci**, pe atunci o mare bogăție a Olteniei treceau pe acolo

---

1) Deal situat spre nord vest de T-Severin.
2) Vezi: Istoria Orașului Severin de V. Dometrescu (Severin 1883).
3) De acolo a rămas și cântecul popular mehedințean :
„Căpitane de județ,
„Ce mă tot ții la coteț, etc."

la Nemţi. Pe acea vreme se vedea în Cerneţi biserica zidită cu vre-o jumatate de veac în urmă de Grigore Vodă Ghica cel vechiu în 1673 — o temeinică şi destul de frumoasă clădire, cu un turn puternic, care era închinată Sfintei Troiţe. Căpitănia era la Cerneţi şi pe la jumătatea veacului al XVIII când într'o descriere a ţerii, se pomeneşte că este acolo o biserică şi o „mânăstire". Era în Cerneţi şi una din vamile ţerii, carăle cu mărfurile sosind dela Vodiţa unde încă de pe atunci era cu totul în ruine vechea mânăstire din veacul al XIV". (1)



Biserica Sf. Spiridon din Cerneţi

Mai adăugăm următoarele : la 1600 Cerneţul era un biet sat (vezi „Cuvente din Bătrâni", Haşdeu). La 1650 însă, Paul din Alep îl numeşte **pazar**, ceeace înseamnă târg.

De ce oare această aşezare a Cerneţului departe de Dunăre? Pentrucă Dunărea nu era un mijloc de comunicatie decât pentru piraţii fluviali ai timpului, pentru acei **aiani**, care ca vestitul Pasvantoglu, erau spaima şi a Peninsulei Balcanice şi a Olteniei.

„De voie, de nevoie, îl hrăneam. Când a vrut a prădat Oltenia, ajungând ai lui până la Târgu-Jiului". (2)

Locuitorii ţărani şi boeri evitau deci a se aşeza lângă această Dunăre atât de nesigură. Satele erau de obiceiu dosite pe după dealuri în locuri mai ascunse, unde hoţii puteau năvăli mai cu greutate. Se pare că toate satele, care acum sunt în faţa Dunărei, au

1) N. Iorga—Oraşele Oltene (Arhivele Olteniei 1925).
2) N. Iorga — Chestiunea Dunărei pagina 235.

o vatră veche, departe de fluviu, de pildă Batoţi, Gârla Mare şi altele. Tot aşa şi Cerneţi.

Văzută printr'o anumită prismă viaţa la Cerneţi s'ar putea caracteriza astfe : „...boerii snopiţi de hangerul otoman sau rătăciţi în pribegie; jos, un popor turtit sub muntele de dăjdii şi angarale, abia mai putând răsufla; iacă fisionomia epocei, posomorâtă şi sângeroasă..." (Tocilescu).

„Vechea capitală a Mehedinţului — zice Al. Slătinescu — Sever în opul citat de noi — se desfăşura pe câmpia de peste vadul Topolniţei, în care se mai găsesc şi acum doar case sărăcăcioase de ţară şi nisip adus de apele cele mari". O stradă principală mergea deacurmezişul acestui oraş rural dacă se poate zice aşa, şi urca împreună cu oraşul din câmpie (luncă) până pe deal. Era strada negustorilor. Avea două pieţe, una pentru desfacerea alimentelor trebuincioase localnicilor, alta — cu un puţ cu scripete la mijloc — destinată horelor şi petrecerilor populare. Perpendicular pe uliţa principală erau o mulţime de uliciore de un caracter specific oriental.

„Calea era îngustă şi straşina prăvăliilor era atât de mult scoasă în stradă, că să unea aproape cu cea de peste drum, dând străzii înfăţişarea unui pasagiu, pe sub care găseai vecinic umbră şi adăpost. Spun bătrânii despre aceasta stradă principală că, în vremea zăpezei celei mari, care acoperise oraşul cu troeni uriaşi, numai pe sub straşinele negustorilor să putea circula fără ca trecătorul să înoate în nesfârşita mare albă de nea. Prăvăliile negustorilor aveau de obicei la stradă o uşă puternic construită, iar ferestrele se prelungeau în partea de jos printr'o eşitură plană, care se numea tarabă."

Populaţia totală se ridica la vre-o 7—8000 suflete şi se compunea din: 1) boeri şi slugile lor, 2) negustori şi meseriaşi şi 3) ţărani (din care unii moşneni iar alţii rumâni).

Familiile boereşti cele mai de seamă erau ale Miculeştilor, Glogoveniior, Gărdărenilor şi Plenicenilor. Intr'o tipăritură a lui Gr. P. Pleşcianul din 1828 (1), acesta pomeneşte pe câţiva boeri din Cerneţi, care au contribuit la tipărirea cărţii sale : Marele Serdar Ştefan Miculescu, Prea iubitorul de muze Ştefan Jianul, Marele Sluger Mih. Ciupagea, Marele Medelnicer Alecu Lipănescul, Marele Armaş Stanciu Fratoştiţeanul Biv Clucer za arie Vasile Strâmbeanul, Biv Clucer za arie Georgie Pleşoianul, G. Logofăt Ioan Gărdăreanu şi B. Logofăt Petraiche Burileanul.

Ocupaţia acestor boeri era munca câmpului, la care nu participau direct, dar de care erau foarte strnâs legaţi. Câteodată, fiind numiţi ca experţi spre a stabili hotarele a două sau mai multe moşii, mergeau la faţa locului şi delmitau moşiile. Prin urmare nu pierdeau niciodată contactul cu pământul. Alcătuiau o aristocraţie rurală, o nobleţă agrară cu prea puţine preocupări spirituale.

Aveau, e drept, trei biserici (chiar patru, dacă socotim şi pe cea

1) Gr. P. Pleşoianul — cele dintâiu cunoştiinţe pentru trebuint'a copiilor care încep a citi, traduse din franţuzeşte şi adaugate de Grigore P. Pleşoianul, profesorul de împrumutat învăţătura al şcoalelor naţionale din Craiova 1828.

din Banovița, o suburbie a Cernețului, așezată pe malul drept al Topolniței) cântau poate și la strană Duminca, dar nu erau cărturari. Acel „iubitor de muze“, pe care-l pomenește Pleșoianu, e o fericită excepție. Timpul și-l petreceau cu vechilul, care-i informa despre tot ceeace privea rosturile moșiei lor, cu vizitele pe care și le făceau reciproc, când aveau obiceiul să se trateze cu dulceață, cu cafea și mai ales cu țuică și cu niște petrecrei de proporții mai mari numite *zaiafeturi*, în care lăutarii dibaci erau aduși să-și desfășoare talentele lor muzicale.

Un emigrant francez *Salaberry*, ne dă prețioase informațiuni despre acești boeri, pe care i-a văzut în 1791 pe timpul ocupației austriace. Venind la Cerneți e dus de un caporal de jandarmi austriac la un boer, pe al cărui argat călăuzul îl snopește în bătaie. A doua zi boerul însuși spune că : „După felul brusc cum sosiseră, i-au luat drept ofițeri germani, iar, de ar fi știut că erau streini, li-ar fi oferit odaia sa însăși ; îndată se aduce cafea, dulceață, țuică și se servesc pui fripți ; când la plecare oaspetele întinde soției boerului, îmbrăcată după moda orientală, cu bufuri de muselină la sîn, mâna, ca o duce la inimă : „recunosc“ spune călătorul „că felul ei dea saluta era mai nobil și mai afectuos ca al meu“ (N. Iorga-Istoria Rom. prin călători vol. II).

NEGUSTORI ȘI MESERIAȘI. — In afară de boeri, o altă pătură socială era aceia a negustorilor și meseriașilor, cuprinzând cam o cincime din numarul total al locuitorilor. Dintre meserii cele mai practicate erau *boiangeria, abageria* și *tăbăcăria*. Se găsea deasemeni o fabrică pentru pastrama și una pentru lumânări de ceară și de său, precum și alte câteeva mici industrii legate de nevoile reduse ale locuitorilor, de caracterul mai mult rural al societății. Nu vrem deasemneea să trecem cu vederea nici pe *cismarii* din Cerneți, care vor fi fost destul de numeroși și înstăriți de vreme ce și-au înscris numele printre cei care au contribuit la facerea unui amvon la una in bisericile orașului.

Iată inscripția de pe amvon așa cum o publică d l T. G. Bulat în „Arhivele Olteniei“: „Cade-s a ști că acest amvon s'au zugrăvit cu toată cheltuiala boerilor *orășeni* i *negustori* cum la vale se arată spre pomenirea d-lor: Stef n Niculescu, Stanciu Fratostițianu, Ion Gărdăreanu, Nocă Popovici, Ion Vicașoran, Ștefan Burilean... *Nicu Lupulescu Calin cu cismarii lui.*

Negoțul se făcea în prăvălii joase, care aveau în fața lor tarabe, unde se expuneau mărfurile spre a fi văzute de cumpărători. Intr'una din zilele saptamânii și anume Sâmbăta, era „zi de târg“ la Cerneți, când în una din piețele orașului se adunau numeroși negustori și clienți. Se puteau vinde sau cumpăra atunci : *cereale, vite, fân, vinuri, său* și altele.

Insuși Tudor Vladimirescu, eroul revoluționar din 1821, n'a fost strein de unele preocupări mercantile. El era posesor nu numai al mai multor moșii, ci și al unor mori de măcinat și al unor prăvălii din Cerneți. Ba se ocupa efectiv și cu comerțul, având ca om de afaceri pe un oarecare kir Nicolae Zoican, prin intermediul căruia vindea la Rușava (Orșova) *vite mari, capre* și *său*, după cum reiese

din două scrisori (publicate în „Arhivele Olteniei" anul II 1923) pe care le reproducem :

„Către Dumneata Kir Nicolai Zoican."

Primind dumneata aceasta, de grabă să mă înştinţezi; câte cât s'au vândut său, adică câte parale ocaua. Şi de ai primit toţi bani sau nu pentru său.
Mai 23 1818
Teodor, sluger,

„Cătră Dumnealui Kiru Nilolai Zoicanu.

Primind răvaşul acesta, numai de cât te poftescu să vii la Ruşava la dumnealui Kiru Răducanu ca să primeşti bani, să strîngi capre şi alte vite ce te va învăţa dumnealui, fiinducă iu mă aflu mai departe. Dară negreşitu să vini (să) te sileşti să faci vite multe. Şi sânt al dumitale.

814 Mart. I. Teodor"



Cerneţi: Cula lui Tudor Vladimirescu (în starea ei actuală)

Revenim puţin asupra lui Tudor Vladimirescu şi reproducem un crâmpeiu dintr'o biografie, pe care i-o face un contemporan, Ştefan Scarlat Dăscălescu a cărui operă a fost dată în vileag în 1932 de către d. Nicolae Iorga. (Academia Română) :

„Aspru, posomorât, om greu la fire, cum se zice, îl presupuneam a fi sangvinari, precum în urmă s'a arătat. Nu ştiu să fi fost însurat vre-o dată, că eu l'am cunoscut burlac. Cât despre bravura lui, nimic nu pot zice, căci faptele lui antecedente nu le-am putut cunoaşte şi cele ulterioare lumea le ştie; dar netăgăduit este că era un om de inimă şi hotărîtor, poate şi ambiţios, şi din aceste calităţi se naşte vitejia...

„Costumul lui când l'am cunoscut în timp de pace era haine lungi boerești, ișlic. beniș, nici cum luxos, ba cam ponosite, iar, când l'am văzut Ocârmuitor Adunării, adecă Cromwell al țării noastre, purta caciulă de gelep cu fundul de postav alb, poturi, iminei, cu colțuni, un ilic gezaerli, gheba scurtă și alta deasupra mai lungă, selah, pistoale în brâu și o pală turcească atârnată în bandulieră".



Tudor Vladimirescu

După o pictură pe o scândură în biserica Prejna-Mehedinți Tudor e îmbrăcat cu o haină lungă de culoare verde și pe margini cu galben, care se încheie la piept cu un șir de bumbi; e încins cu un brâu de culoare roșie cu galben, de care atârnă o sab e. Deasupra are o manta roșie cu mânicile despicate, iar pe cap o căciulă cu fundul de postav; în mâna stânga ține ctitoria sa Prejna (Academia Română).

Cernețul avea ca sate clientelare : Halânga, Malovăț, Bresnița, și chiar Verciorova și Balına. Legăturile cu Rușava (Orșova) erau întinse. Acolo am văzut că se vindeau vite mari, capre, său și se cumparau articole de galanterie necesare boerimei precum și coloniale ca orez și cafea, aduse de negustori turci.

Pe lângă comerțul local menționat mai sus, se făcea prin Cerneți și un comerț de tranzıt. Negustori olteni trimiteau prin Cerneți lână și porci la Orșova, primind în schimb de acolo, tot prin mijlocirea negustorilor cernățeni orez și alte coloniale.

D. Dumitru Z. Furnică în lucrarea sa „Din Istoria Comerțului la Români, mai ales băcănia" (Socec 1908), vorbește de un negustor anume Tudoran Mihai care, la 1787 Martie 29, într'o scrisoare a sa arată că poseda un zapis al lui Kir Ion Cosoreanu, negustor din Cerneți. Reproducem deasemenea din lucrarea de mai sus o scrisoare semnată Antonie Nicolanti dın Coșeri (lângă Craiova) adresată lui Hagi Pătru Luca din Sibiu la 23 Iunie 1770 din care se constata că traficul de lână spre Cladova se făcea prin Cernăuți.

Coşeri, 23 Iunie 1770.

...Vei şti că am cumpărat dela un turc 1000 oc(a) orez frumos aic(i) a în lăzăret tislim... Pentru lână vei şti că au dat-o Chiriţii lângă Cladova jos, şi i-au întors îndărăt, n'au vrut să mai aştepte, ci noi cu toţi am pus să dăjchidă pe deal un drum, care iera mai lesne şi cu cheltuial(ă) maj puţin, ci astăz gândesc că se va isprăvi drumul. Ci eu î(n)tr'acest cias încalec şi ple(c) cu alţi fraţ(i) la Cerneţ să încărcăm lâna peste dealu, să o ducem că pe apă nu ieste cu putinţă".

(ss) **Antonie Nicolanti**

La începutul secolului al XIX-lea şi mai ales după pacea dela Adrianopol, care deschise pentru comerţ calea Dunărei şi înainte de înfiinţarea temeinică a Severinului, deci până la 1851, negustorii cernăţeni avuseră la îndemână pentru import şi export micul şi arhaicul port dela „Schela Cladovei".

Ca nume de negustori reţinem pe acel al lui *Hagi Iordache* (sau Iorgaki), care înfiinţează prin diata (1) sa din 1806 cele dintâi şcoli primare din Cerneţi, *Opran*, care va juca un oarecare rol în întemeierea oraşului nou Turnu-Severin şi *Stamate Pârvulescu*, care pe la 1831—1834 va fi starostele negustorilor din Cerneţi.

Starostele era ales de către negustori. După expirarea mandatului său, el lua numele de *prostaroste*. Dăm aci şi un act în care se vorbeşte despre Stamate Pârvulescu ca staroste al negustorilor din Cerneţi :

Domnului Kir Stamate Pârvulescu de aici din Cerneţi încă dela noua organizaţie 2) ales fiind de noi obştea orăşenească s'au aflat atât cilen al Maghistratului precum şi staroste al patentarilor acestui oraş, carele purtându-şi datoriile slujbei după povăţuirea Regulamentului orăşenesc într'un curs de trei ani, i-am dat acest drept dovadă de ale dumisale slujbe spre mulţumire şi recunoştinţa noastră. (3)

1834 August I.

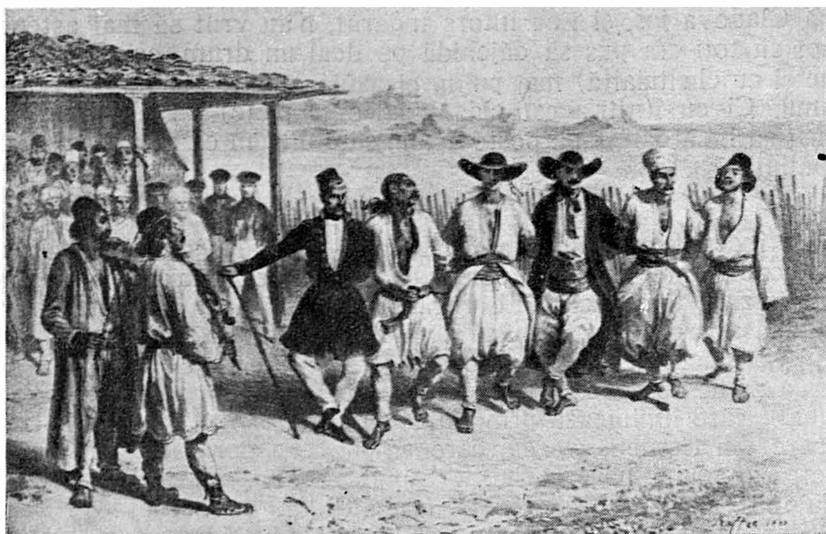
Actul poartă o mulţime de semănturi din care distingem : „Sluger Ciupagea, Clucer Zaharie, Vasile Strâmbeanu, Treti Logofăt I Gărdăreanu, Sinca Gavril, prostaroste; Opran, Stoian Boiangiu, Vtori-vistier Staico, Vasile Sălişteanu, etc.

In afară e boeri şi negustori şi de slugile lor, mai erau în Cerneţi, ţăranii, massa anonimă încremenită in formele ei de viaţă milenară, în superstiţiile şi miturile ei şi care nu murmura decât când dăjdiile, birurile de tot felul o apăsau prea mult. Divertismentul principal al acestei masse ţărăneşti era *hora*, care avea loc în toate Duminicile şi în sărbători în una din pieţele oraşului, horă care le va părea destul de pitorească unor călători, care pe la începutul secolului al XIX vor trece prin aceste locuri.

---

1) Diata = testament.
2) Noua organizaţie = e vorba de organizaţia ce o introduce Reg. organci
3) Stamate Pârvulescu a fost tatăl Anei Gărdescu, bunica Comandorului Dan Zaharia, Lt. Col. Alex. Gărdescu etc.

Poate pentru a oglindi întru câtva mentalitatea țărănimii, ar fi potrivit sa reproducem aci, niște versuri, pe care le găsim în cartea lui Ioan Brezoianu (fost după 1830 învățător la Cerneți și apoi de-



O horă la Cerneți
(după o stampă a lui Raffet, pictor francez)

putat în Divanul Ad-hoc la 1857) „Vechile instituțiuni ale României" (1327 1866) :

„Birul greu podveada grea,
„Vai de munculița mea
„Unde merg și ori ce fac
Eu de ciocoi nu mai scap
„Pelin beau, pelin mănânc
„Cu pelin seara mă culc
„De amar și de pelin
„Al meu suflet este plin....
„....Din Cerneți, la Slatina....
„....Dela baltă până la munte,
„ Să pocnim ciocoiu în frunte"

versuri pornind direct din folklor și pe care autorul le-a mai retușat pe ici pe colo, după ce le auzise la Cerneți, unde a stat câtăva vreme ca „profesor".

Poate că poezia lui Brezoianu să fie și o creație cărturărească, pe care el, dintr'un romantism frecvent în vremea sa, s'o fi atribuit poporului. E drept că acest popor n'a rămas surd la chemarea răsvratitoare a lui Tudor Vladimirescu din 1821, dar nu se poate contestă că de obiceiu trăia într'o complectă apatie față de toate relele, pe care aveà să le îndure.

„Și trăesc în durere ca 'n elementul meu".

Și când viața îi oferea și câte un prilej de bucurie, știá să pro-

fite. Băeții și fetele „homăneau" la Drăgobete (mergeau să scoată o rădăcină numită homan din pădure, la 24 Februarie și fetele care „se lăiau" cu acest homan, credeau că le va aduce noroc) chihotind și cântând, „horeau" în Duminicile Câșlegilor sau la praznice și se căsătoriau de timpuriu, dupăcum avem o dovadă într'o cruce încrustată în zidul unei biserici din Cerneți, cruce pe care stă scris că o oarecare Maria Oprionoaia s'a căsătorit în vârstă abia de *13* ani, la anul 1814.

TURNUL SEVERIN MODERN

(1833—1886)

Cauzele înființării orașului modern. — Un om din răsărit cu idei apusene. — Greutățile înfiripării noului oraș, 1833—1851.

Un proect de reînființarea Severinului a fost conceput între 1718 și 1739, când Austriacii au avut în stăpânirea lor Oltenia. Era vorba anume ca niște negustori bulgari de religie catolică [1]) să-l rezidească și să-i dea numele de *Caropolis*, după numele împăratului nemțesc.

Proectul acesta a căzut baltă, căci prin pacea dela Belgrad (1739) Oltenia era restituită Țării Românești, iar Turcii redeveneau stăpâni necontestați ai Dunărei de jos. Abia un veac mai târziu se va putea vorbi de schimbări de seamă în părțile noastre.

La 1828 isbucni un războiu ruso-turc. Reședința isprăvniciei de Mehedinți, orașul Cerneți, avu de îndurat jafurile și devastările oștirilor sultanului. Ba i s'a dat și foc, așa că o mare parte a orașului a fost prefăcută în cenușe. Războiul acesta s'a încheiat prin pacea dela Adrianopol (1829).

Pacea dela Adrianopol avu urmări incalculabile asupra struc-

---

1) Guvernul Austriac a creiat o «Companie» de negoț alcătuită mai ales din negustori bulgari de religie catolică. Companiștii au propășit câtva vreme la Craiova, Târgu-Jiu și Râmnic. Denumirea de «Cumpaniști» va rămâne și după plecarea Austriacilor. O întâlnim la Cerneți chiar pe la 1830, dupăcum se vede din următorul act (inedit, aflat în posesia d-lui I. Boceanu, directorul Școalei Comerciale Elementare din T-Severin):

Dumnealui Stamate Pârvulescu dintre orășenii noștri Cernățeni având purtări plăcute în soțietate și slujind într'un curs de vreme ca staroste al cumpaniștilor (precum și acum se află al negutătorilor patentari) cu ale sale după putință strădalnice cinstite slujbe trăgând a obștei încredințare au fost ales și între dipotații de mahalale și între cileni(i) cinstitului magistrat al acestui oraș; de aceia printr'aceasta dovadă îl recomănduim la milostivirea înaltei Stăpâniri.

ss. Maior Ion Ciupagea
ss. Vasile Strâmbeanu
ss. (. . .) Ciupagea
ss. Pitar Petre Strehăianu
ss. Pitar Ion (. . . . .)
ss. Serdar Petre Burileanu

Anul 1841 luna Ghenar 15
Or(așul) Cerneți

turei economice, sociale și politice a Țării Românești. Este un fapt, care trebue semnalat aici și anume acela că nu 1848, anul instrucției armate, ci 1829, cu pacea dela Adrianopol, marchează momentul în care societatea românească începe să evolueze dela formele de viață feodale la nouile forme burghezo-capitaliste.

Ca un reflex al intereselor burgheziei apusene, în plină prosperitate economică și care aveà nevoe de piețe de desfacere pentru produsele ei, se prevede în această pace libertatea comerțului românesc și libertatea navigației pe Dunăre.

Nu vor mai veni de acum *gealapii* și ceilalți negustori turci să rechiziționeze produsele țăranilor și boerilor pe prețuri de nimic, să le ia cu forța „cu anasâna", cum se zicea pe atunci, și să le trimită peste Dunăre. Relațiile economice se vor bazà de acum înainte pe principiul atât de drag burgheziei născânde: „laisser faire, laisser passer".

Și fiindcă alte mijloace de comunicație, ca șosele de pildă, mai că nu existau, se va căutà a se utilizà calea Dunărei, care va deveni acum o mare artera de circulație a bunurilor. Și lumea care altădată se fereà de fluviul cel veșnic primejduit de bandiți, se va strămutà acum cu sate cu tot pe malurile sale, care deschideau atâtea perspective de îmbogățire. Pe malurile fluviului altădată pustiu, va forfoti acum o mare mulțime, atrasă aci de mirajul unei vieți noui, de prețurile tot mai mari ale cerealelor, de ocupațiile felurite, pe care nouile forme de viața economică și socială le creau.

In acest cadru larg trebue privita și înțeleasă înființarea la Dunare a noului oraș T.-Severin, frate bun cu Brăila și Giurgiul, ce-și datoresc renașterea unor împrejurări asemănătoare.

Sa trecem acum la examenul cauzelor locale, care au determinat înființarea orașului. Aceste cauze locale au și ele importanță: ar fi ramas însa făra efect, de n'ar fi existat cadrul acela despre care vorbiram, al nouilor condițiuni de viata economică. A atribui acestor cauze locale, așa cum au facut-o unii, o importanță mai mare, a le socoti pe ele ca factori determinanti ai intemeerii Severinului, însemneaza a judecà lucrurile într'un mod prea superficial.

La 1828 Cernețul e devastat și ar de trupe neregulate turcești. Acelaș Cerneți are însă de îndurat și numeroase inundatii din partea raului Topolnița, care aproape în fiecare primăvară se revarsă peste maluri și-i îneacă partea de jos.

La 1883 Generalul Kiselev, care încă din 1828 dețineà guvernământul Principatelor, vizitează între alte orașe și Cernetii unde locuitorii i-au eșit înainte și i-au arătat că dorința lor supremă e să se stramute în Câmpia Severinului. (Aceasta, nu atât pentru că șesul erà mai prielnic vieței unui oraș, decât fuseseră până aci secatele Cernețului, nici pentru că locul cel râvnit era ferit de inundații, ci pentrucă unii dintre Cernățeni aveau vag intuiția că noua orânduială economică, singure așezările omenești de lângă Dunăre erau menite unei prosperități repezi).

Această dorință a Cernățenilor a corespuns pe deplin intențiunilor lui Kiselev și ale Rusiei, care urmăreau să reconstruiască Se-

verinul și să facă din el un oraș comercial, un puternic punct de sprijin lângă granița austriacă și Cataracte, spre a împiedică penetrația Austriei pe Dunărea de jos, spre Orient, penetrație care erá evidentă din 1830, când austriacii au început navigata cu primul lor vapor Franț I. [1])



Kiselev

Un incident — Cu prilejul vizitei lui Kiselev s'a petrecut un incident, care nu pare a fi lipsit de pitoresc. (E relevat de Ion Ionescu de la Brad, într'o lucrare a sa despre care vom vorbi mai la vale și reprodus apoi de V. Dimitrescu în a sa „Istoria Orașului Severin 1883, pag. 25—26).

Kiselev, om de cultură apuseană, a ținut, cum era și firesc, să viziteze și ruinele Turnului lui Sever. Aici îl aștepta însă o surpriză. Copiii școalei din Cerneți (al acelei școale primare, pe care o înființase, dupăcum am mai arătat, neguștorul Hagi Iordachi și care școală erá condusă acum de profesori liberali și naționaliști înfocați) cântară înaltului oaspe și un imn care nu plăcu deloc lui Kiselev :

„Ah! sabia lui Traian
„Intr'o mână de Roman,
„Mai deșteaptă-te odată
„De cuprinde lumea toată;

---

1) Vezi lucrarea „Cercetări Economice asupra regiunei Orșova-Severin de Gheron Netta (București 1932).

„Nu zăcea în ticăloșie
„Ruginită și pustie.
„Mai deșteaptă-te Aurelian,
„De-ți vezi nepoții in ce hal,
„In ce hal se tiranesc
„Și unde locuesc,
„In bordee întunecate
„Afumoase și ploioase.
„Ah! de și-ar aduce aminte
„Că tu le-ai fost lor părinte,
„Cred că va alerga cu toții
„Fiii tăi și strănepoții,
„Toți cu săbiile goale
„Și să strige în gura mare:
„Aici sceptrul se'nverzească,
„Românii să stăpânească!".

Acest imn cu caracter social și național, în care se arătă mizeria în care traiau locuitorii „Bordee întunecate, afumoase și ploioase..." și în care se evocă imperialismul roman, nu putea să placă lui Kiselev, daca nu ca om de cultură, profund înțelegător al năzuințelor popoarelor, cel puțin ca reprezentant al țarismului, ale cărui interese erà dator cât de cât să le respecte. De aceia el porunci ca acest imn să nu se mai cânte. Totuși nu s'a supărat de „gafa" ce se comisese cu prilejul vizitei sale (așa o puteá socoti el din punctul său de vedere). Din potrivă, el promise locuitorilor din Cerneți tot sprijinul pentru ca să se poată înființa noul oraș, sfatuindu-i să deà petiție în acest sens.

INFIINȚAREA FORMALA A SEVERINULUI

La 22 Aprilie 1833 generaul Kiselev d ăun ofis (decret), prin care se hotăraște înființarea Turnului Severin. Se va cumpăra deci moșia (câmpia) Severinului. Cheltuelile necesare facerii planului și în genere strămutarii eventuale a autorităților, se vor împlini din diferite ventiuri ale Statului, care sunt hărăzite în acest scop. Dăm acum o copie după ofisul lui Kiselev.

COPIE

după prediojeniia d. plenipotentului Prezedent Kiselev dela 22 Aprilie 1833 cu No. 79 către

Sfatul Administrativ al Prinţipatului Valahii.

„Luat am în a mea cunoștință raportul Sfatului Administrativ dela 18 ale lunei cu No. 2542, asupra dorinței hălăduitorilor orașului Cerneți spre a se mută orașul lor la Turnul Severin, unde după folositoarea așezare a acestui loc, s'ar puteà închipui **un oraș de negoț**; prin urmare luând în băgare de seamă și nenorocirile ce mai cu osebire locuitorii Cernățeni au pătimit, în urma trecutelor întâmplări, î căderile ce pentru aceasta ar puteà aveà, spre a dobândi îngrijirea stăpânirei; pentru aceasta venitul domeniului statului împreună cu pescăria râului Dunărei din Valahia Mică, se hărăzește Maghistratului mai sus zisului oraș, pă trei ani: 1833, 1834 și 1835.

Maghistratul, dar îngrijind a strânge veniturile, îndată va cumpără moşia, pe care este a să clădi noul oraş şi cu sumele ce se vor adună din vânzarea stânjenilor cvadraţi, din coprinsul noului oraş să va clădi: o biserică, o casă pentru Maghistrat, un trebunal, un birt, o şcoală şi o închisoare...

.·. D. D. Opran şi Gărdăreanu neguţător de cuviinţă între hălăduitorii judeţului Mehedinţi, să orânduiască împreună a lucră cu Maghistratul Cerneţii la ceia ce să atinge de pricina acestui ofis, în toată curgerea vremei lucrărilor. Sfatul Administrativ va îngriji a dă la Maghistratul Cerneţii, harta moşii Turnul Severin, împreună cu amândouă planurile izvodite pentru noul oraş.

Intocmai după orighinal
Şeful secsii, C. M. Manu.

In acest ofis a lui Kiselev se vede cât de colo că el înţelegeá perfect de bine rostul înfiinţării Severinului, în care vedea un viitor oraş comercial. De aceia în comisia ce trebuiá să lucreze pentru înfiinţarea Severinului, Kiselev numeşte în afară de primar, pe doi negustori, pe Gărdăreanu, care aveá şi rang de boerie şi pe Kir Gheorghe Opran.

Departamentul Dvornicii din Lăuntru (Ministerul de Interne) trimite totdeodată hârtie la 27 Aprilie, prin care face cunoscut lui Treti Logofăt Ioan Gărdăreanu şi Kir Gheorghe Opran, că sunt numiţi în comisie împreună cu primarul. Li se arată în acelaş timp îndatoririle ce au.

. . . . numai decât să grăbiţi a vă împreuna cu Magistratul pomenitului oraş, şi împreună lucra spre aducerea la întocmai îndeplinire a poruncii înalt Excelenţei Sale . . . . iar acum după întreprinderea lucrării, împărţindu-se mai întâiu locurile noului oraş în trei stări după poziţie (precum s'au urmat la Brăila şi Giurgiu) să se hotărască potrivite preţurile pe stânjăni cvadraţi, şi să trimite(ţi) listă cu desluşire la dvornicie, arătătoare atât de suma stânjănilor cât şi a banilor ce trebue să se prinză din vânzare spre a se da cuviincioasa deslegare.

Mihail Cornescu

Anul 1833, Aprilie 27. **Şeful secsii**
Secsia I Masa 2-a **C. M. Manu**

CUMPARAREA MOŞIEI SEVERINULUI. — Potrivite celor două ofise, cel al lui Kiselev din 22 Aprilie şi cel al Departamentului Dvorniciei din Lăuntru din 27 Aprilie 1833, comisarii numiţi de stăpânire incep a lucră şi primă lor faptă mai de seamă e cumpărarea moşiei Severinului (la 19 Mai 1833) dela deţinătorii ei Ion Severineanu şi Bălasa Fratoştiţeanca. Această moşie, ce se întindeá pe întreg teritoriul ce se numea „Câmpul Severinului", până la Dealul Trestenicului şi până la apa Banoviţii, trece acum aproape în întregime în stăpânirea oraşului, cu excepţia unui mic tertoriu situat pe malul drept al Topolniţei, şi care rămâneá vechilor proprietari.

Iată acum şi actul de cumpărare al moşii Severinului:

„Intrediinţez cu acest înscris al nostru la cinstitul Maghistrat al oraşului Cerneţi să se ştie că partea noastră de moşie din Severin,

atât cea deosebită prin hotărnicie cât şi cumpărăturile din cealaltă parte, o am dat ohabnică pentru cladirea noului oraş în bani gata lei noua zeci de mii, afara din cel poprit pe seama noastră — adecă patru plaţuri de casa sau prăvalii în uliţele cele mari ale piaţului, un plaţi, latu de stânjeni douazeci şi lungu de stânjeni treizeci şi opt şi jumatate şi doua plaţuri la mahala, latu tot asemenea, iar lungu de stânjeni 455, şi şaizeci pogoane pământ pentru livedie şi arătură, care toate acestea de mai sus să fie a lua întâi noi şi unde ne va placea bezi pogoanele de livedie, ce ni le poprim din moară spre Dunare, moara dupa apa Topolniţii ce este făcută şi un alt vad tot pe aceasta apa, ce se zice al Gutuleanului — l-am poprit iarăşi pe seama noastra, fără a fi supuse, nici una din cele mai sus după vremi la vre-o raspundere de plată sau havaet, avându-le poprite cu toate ce vom face pe pământul poprit, noi şi următorii noştrii să se apere de ori ce daraveră, cum şi vitele ce vom avea să fie slobode în izlazu oraşului. Care bani de mai sus i-am primit toţi acum pe deplin. Drept aceia spre nestramutata urmare, am iscălit cu însuşi mânile noastre.

1833, Maiu 19

Ion Severineanu, vânzător
Bălaşa Fratoştiţeanca, vânzătoare

Cernăţenii refuză, strămutarea în Severin. — Intre timp s'a petrecut însa un fapt, care pare absolut surprinzător tuturor celor care privesc evenimentele de atunci. De unde la sfârşitul iernei, când cu vizita lui Kiselev, ei propuseseră şi obţinuseră strămutarea la Dunăre acum încep a se împotrivi fie făţiş, fie într'ascuns. Această împotrivire începuta în Mai 1833 va durá ani întregi; ea nu se va fi sfârşit decât treptat-treptat, în măsură ce Cernetul va cădeá în declin. Noul oraş se va alcătui nu din Cernăţeni, ci din oameni adunaţi din tuspatru părţi ale lumii

Care erá pretextul, pe care-l invocau Cernăţenii atunci când refuzau să se mute? Ei susţineau că, de vreme ce oraşul lor a fost incediat în 1828, de vreme ce ei au suferit pagube nemaipomenit de mari, se cade să li se deá acum despăgubiri. Acordarea despăgubirilor e condiţia „sine qua non“ a stramutării lor. Or, despăgubiri nu li se acordau. Dimpotrivă, erau obligaţi să plătească locurile de casă, pe care eventual ar fi dorit să le ocupe în noul oraş.

Rezistenţa Cernăţenilor se manifestă de timpuriu. La 6 Mai chiar maghistratul oraşului trimite un raport Miniserului de Interne prin care face cunoscut că Cernăţenii: „...au strigat într'un glas cu toţii, că această mutare puteá s'o facă când dobândiá vre-o milă şi despăgubire dupe jalbiile ce au dat, iar acum nu..“ 1)

Stăpânirea desigur, nu s'a speriat deloc de ameninţarea, pe care o făceau Cernăţenii, precum că nu vor să se strămute în noul oraş. Ea le răspunde printr'o hârtie din 29 Mai 1833 că „...stăpânirea nu sileşte pe nimeni ci numai cari vor voi se vor mutá la locul hotărât pentru clădirea noului oraş pe seama căror va privi şi foloasele harului făcut de stăpânire“.

1) **V. Demetrescu—Istoria oraşului Severin 1833.**

Că într'adevăr s'au găsit unii care să nu facă deloc cauză comună cu majoritatea Cernăţenilor, se vede limpede dintr'un raport datat 26 Iulie 1833, în care se arată că la Severin a şi început a se distribui locurile de casă.

„La 23 ale următorului — zice primarul din Cerneţi adresându-se Cinstitei Marei Dvornicii a trebilor din Lăuntru — am început a împărţi plaţuri (1) şi până acum s'au dat până la 70 mii stânjeni cvadraţi şi mai sunt mulţi, care au dorire a se aşeza într'acest nou oraş. 1833 Iulie 26".

Kiselev a socotit, se vede, că atât refuzul Cernăţenilor de a se strămuta în noul oraş, cât şi celelalte întâmplări protivnice ce se iveau sunt greutăţi inerente ori căror începuturi şi că el e dator să facă tot ce-i stă în putinţă, să meargă până la sacrificiul averii personale, numai ca Severinul, pe care-l socoteă ca pe o creaţie a sa, să ia fiinţă în mod efectiv. Deaceia la 2 August acelaş an cu hârtia No. 1160, el face cunoscut că **a dăruit din caseta sa particulară o sumă de cinci sute zece şi jumătate icosari** ca ajutor pentru fondarea noului oraş. Comisarii au primit darul ce li se făcuse şi, ca drept mulţumire, au hotărât ca una din pieţele oraşului să poarte numele donatorului. Acest act de recunoştinţă a lor l'au făcut cunoscut şi la Bucureşti, de unde Kiselev. profund măgulit, le-a răspuns cu următoarea scrisoare în care promite şi de aci înainte ocrotirea sa noului oraş Severin.

„Primită 29 August 1833 No. 64.

Dela deplin împuternicitul Prezident al Divanurilor şi Ocârmuitorul obştiilor în prinţipaturi Moldavia şi Valahii.

Prin canţelaria politiciască, August 1833.

Deputaţilor oraşului Severin.

Ioan Gărdăreanu şi Moriţ Otto.

Primind jaloba dumneavoastră pentru dorinţa obştei a numi piaţa cea mare a oraşului Severin, ce din nou să face cu numele mieu, eu am avut mulţămirea a videa o asemenea recunoştinţă a obştii Dumneavoastră, vă rog să arătaţi obştii a me mulţămire şi să-i arătaţi că eu doresc din toată inima tuturor locuiorilor oraşului Severin, ca să găsească în această nouă locuinţă a lor toate îndemânările neguţătorilor şi a fericirii. Din partea mea după voinţa împărăteştei sale măriri îndreptaţi fericire locului, încredinţat ocârmuirii mele; eu cu mulţumire sunt gata a le dà în toată vremea şi întâmplare, cuviincioasa ocrotire unde trebuinţa va cere a le lucrà.

Gheneral Agiutant, Kiselev.

In curând Kiselev părăseşte guvernământul Principatelor şi la conducerea Munteniei, îi urmează domnitorul Alexandru Ghica. Din cauza acestei schimbări politice, lucrările pentru întemeierea Severinului stagnează şi vor stagnà până în anul 1836.

1) Locuri de casă, după o influenţă germană. datând poate din timpul ocupaţiei austriace 1718-1739.

Planul primitiv, după care orașul ar fi urmat să se întocmească în dreptul ruinelor podului lui Traian, cam peste ruinele castrului Drubeta, cade și el. Noul oraș se va clădi ceva mai spre apus, după planul pe care-l va întocmi în acest scop arhitectul statului *Xavier Vilacroz*, însarcinat cu aceasta încă din 1835 de către Banul Mih. Ghica, Mare Vornic, care vizitase Cernetul după porunca Domnitorului. Dam mai jos și o copie a jurnalului încheiat de către „cinstit Sfatul Administrativ prin care aprobă planul lui Vilacroz (1836).

„Astazi, Marți 11 Februarie, anul 1836, în seanța Sfatului administrativ extraordiner, înfățișându-se de către D. Inginerul Statului planul închipuit pe temeiurile descoperite acum, prin destoinica cercetare, ce s'au făcut la fața locului de Domnul Inginer Xavier Vilacroz, spre întocmirea noului oraș Severinu, sud Mehedinți și care alcatuește în suma de cinci sute familii ce să socotesc îndestule spre împreuna lucrarea la clădirea acestui oraș, s'au cercetat, s'au cunoscut de bună a lui închipuire și găsește Sfatul cu cale, ca depertamentul Pricinilor din Lăuntru, pe lângă raportu-i din parte-i să-l supuie la cunoștința M(arii) S(ale) lui Vodă spre întărire atât a acestui plan după care urmează a se statornici orașul, cât și pentru raspunderea taxii odată pentru totdeauna în folosul maghistratului local de către cei ce vor dori a luoa locuri în acest oraș, spre a lor locuință, împărțindu-să acele locuri în trei trepte, adică : cei ce vor loua locuri în fatada uliței despre Dunăre, și în fațadele piețelor celor mari, să plătească de fieșcare stânjăn cvadrat po lei doi, iar cei ce vor loua locuri în partea cendrală a orașului po lei unu, par(ale) douăzeci tot de fieș-care stânjăn quadrat ; și cei ce vor loua locuri în foburguri po lei unul stânjănul cvadrat, asemanat cu temeiurile coprinse prin jurnalul maghistratului orașului Cerneți dela 25 Iulie 1833, ce s'au trimis depertamentului Pricinilor din Lăuntru pe lângă raport cu tot, cu acelaș leat și dată, îngrijind către această Depertamentul din Lăuntru. In urma acestora întăriri de către In. S. a aduce întru îndeplinirea cele cerute spre desăvârșita statornicire a acestui nou oraș Severin.

Mihail Ghica
Alexandru Filipescu
Mihail Cornescu
C. Ghica
A. Vilara
Filip Lenș
Scarlat Mihălescu

Intocmai după original

Pomojnic D. Lespezeanu

(dos. I act. 42)

INTEMEEREA EFECTIVA A SEVERINULUI

Dacă 1833 e anul întemeeri formale a noului oraş. 1836 e anul întemeerii efective.

La 11 Martie ale anului aceluia inginerul Morit von Ott este însărcinat să execute planul întocmit de Vilacroz. I se acordă şi calitatea de „Inginer al oraşului". Şi cum noua aşezare riscă să rămână pustie din cauza refuzului Cernăţenilor de a se strămută, stăpânirea ia o măsură extremă la 25 Iunie 1836, prin care *acordă streinilor dreptul de a-şi cumpăra locuri şi a se aşeză în noul oraş,* aceasta ca la Brăila şi ca 'n celelalte oraşe nou înfiinţate.

Dăm aci în vileag şi actul prin care Morit von Ott e însărcinat cu trasarea străzilor noului oraş.

Primită 11 Martie 1836.

Departamentul Pricinilor din Läuntru

comisiei alcătuită spre întocmirea noului oraş Severin din judeţul Mehedinţi.

„In urma observaţiilor făcute la faţa locului de către D. Xavier Vilacroz arhitectoru, închipuindu-se alăturatul pe lânga acesta plan, pentru întocmirea noului oraş Severin, s'au cercetat în adunarea Sfatului Administrativ extraordinar la 11 ale trecutului Fevruarie, s'au găsit de bun întru toată a sa întindere şi s'au întărit de către înălţimea sa Vodă prin ofis dela 28 ale aceiaşi luni supt Nr. 156, ce au binevoit a îndrepta pe numele acestui Departament spre întocmai urmare, care plan să trimite acum acolea spre a să dà inginerului orânduit întru aceasta d. Moriţ von Ott, ca să croiască după dânsul oraşul, împărţindu-l în văpselile arătate în plan, şi povăţuindu-să D. Ott întru croiala oraşului din al 2-lea plan subt litera b, ca să mai trimite tot pe lângă aceasta desluşitor cum are a fi poziţia oraşului, având înaintea sa carantina şi alături în mâna stângă piceorul Turnului şi grădina obştească . . . "

Actul poartă data de 6 Martie 1836 şi semnăturile Marelui Vornic Mihail Ghica şi inginerului Statului, Blaramberg.

Acordarea către străini a dreptului de a se aşeză şi de a cumpără locuri în noul oraş va aveà urmări nemăsurat de mari asupra caracterului oraşului. Caracterul lui va fi cu totul apusean (în măsură în care vor veni elemente dinspre apusul civilizat şi vor veni destule, între care primele vor fi chiar Vilacroz arhitectul şi Moriţ von Ott, inginerul). Va fi o realizare în miniatură a tuturor achiziţiilor civilzaţiei, o oglindire pe teren a formelor de viaţă liberalo-burgheze acum biruitoare, un caracter absolut antinomic cu al Cernetului, care rămâne păstrătorul tradiţiei, al formelor de viaţă feodală, încurând înfrânte, nimicite împreună cu Cernetul insuşi, incapabil de a se adaptà schimbărilor.

„In desvoltarea burghziei române vom descoperi ca la ori care altă burghezie un prim proces de invadare a ţarii noastre de catre burghezia străină, sub a cărei influenţă se revoluţionează vieaţa noastră economică şi se modernizează organizarea socială". (St. Zeletin-Burghezia Română. Bucureşti. 1925).

Harta grănitzeră spre Dunăre (1854)
de Căpitan Carol Begenau

Această revoluționare a vieței noastre economice, cu ajutorul elementelor burgheze streine, o putem constată și la Severin. Și fiindcă Severinul nou înființat și Cernețul vechiu sunt două formațiuni atât de potrivnice, între ele se va iscà o puternică concurență economică, care, după vre-o două decenii se va sfârși în favoarea Severinului.

Am arătat că anul 1836 trebue socotit ca anul înființării efective a orașului și că Moriț von Ott e însărcinat cu trasarea străzilor. Tot acum iau ființă și cele dintâiu construcțuni: „Hanul Roșu" (azi Hotel Central), făcut de niscaivai negustori greci, „Carantina" (pe care unii o plasează acolo unde e azi cazarma regimentului de infanterie, dar care după rosturile pe care trebuià să le îndeplinească, va fi fost la Dunăre, poate pe lângă Turnul lui Sever) precum și câteva încăperi pe locurile unde e vama de azi 1).

Călătorul francez *Thouvenel*, care trece prin aceste locuri pe la 1839 și care scrie în anul următor o carte: „La Hongrie et Valachie" (Paris 1840), notează:

„La Skela, mi-am procurat ușor o căruță pentru a mă duce la Cerneți, la d. M. Glogoveanu, ispravnicul județului, care mă întâmpină cu ospitalitate francă și prietenească. Cerneți a avut mult să sufere pe timpul războiului din 1828. Banditi tunci traversau zilnic Dunărea, ca să prade locuințele riverane și, când se simțeau mai tari, veneau și în oraș. Acum liniștea domnește în Cerneți și aceasta de acum 6 ani; dar cum vecinătatea fluviului, departe de a fi periculoasă devine astăzi o chezășie a prosperitatii, s'a emis ideea, de altfel înțeleaptă, ca să se părăsească vechea așezarea a Cernețului, care era umedă și insalubră, pentru a se ridica un oraș nou pe maiurile Dunărei. Guvernământul a făcut concesiuni de teren și prețul moderat, pe care l-a stabilit, e o adevărată încurajare ce se dă celor ce vor să se mute...*Lazaretul este terminat, casa comunală și câteva zidiri particulare sunt în construcție* și în scurt timp Cernețul cel modern va avea o importanță mai maree decât cel vechiu, devenind, în fața drumului nou deschis al Dunărei, un târg de desfacere și pentru Valahia și pentru Serbia".

Intr'o condică (păstrată de tribunalul Mehedinți) și care e alcatuită la 1 August 1838, cuprinzând pe birnicii din județ, găsim pentru „Mahalaua Severinului" un numar de 43 capi de familie dintre care citam pe: Matei Dumitrașcu Trăiltaru, Ion Voinea Robu, Ștefan Durbaba, Mihai Basarab, Gheorghe Gruia, Ion Gruia, Dinu Gheorghe Avrămescu, Trăilă Curea și alții.

EPOCA PANA LA 1851. — I s'a zis domnitorului Alexandru Ghica „al II-lea întemeector al Severinului", ba chiar una din pietele orașului a fost numită „Piata Ghica". Credem însa că greșit i se atribue domnitorului Ghica un rol prea mare în aceste împrejurări Noi am înclina mai degrabă s'o punem aceasta a II-a întemeere pe seama Banului Mihil Ghica, mare vornic, care semnează într'acest timp toate poruncile ce se referă la noul oraș, porunci pe care de

1) Cel dintâu director al Carantinei a fost Serdarul B. Strâmbeanu iar medic un oarecare Tzin Carol.

altfel cititorii noştri au avut prilej să le vadă publicate în extenso sau în rezumat în corpul acestei lucrări. A fost desigur o obişnuinţă aceia de a atribui domnitorilor aflaţi la putere toate faptele petrecute în timpul lor, fapte de care de multe ori ei erau străini cu totul.

Inainte de a urmări evoluţia în acest răstimp a nouei formaţii a Severinului, să ne aruncăm o privire asupra Cernetului de acum înainte în declin, acel Cernet feodal în care penetraţia formelor de viaţă apuseană, va fi un element de distrugre. De însemnat, apar pe Dunăre şi cele dintâi vapoare, „vase cu vapori", cum li se spunea şi care vor înviora viaţa economică a fluviului şi a oraşelor care, ca Severinul, luaseră fiinţă pe lângă dânsul, în dauna localităţilor mai depărtate ca Cerneţi şi altele, care vor constitui de acum înainte un simplu „Hinterland" al porturilor dunărene. Indirect aşa dar, vasul cu vapori, care apărea acum p eDunăre, era şi el un agent de distrugere a vechei formaţiuni a Cernetului.

Icoane din acest Cernet acum în declin, ne-au păstrat doui călători, care au vizitat locurile noastre: Anatol N. Demidov şi pictorul Raffet. Le reproducem aici nu numai pentru partea lor documentară ci şi pentru pitorescul lor:

„La Cerneţi, oraş rău construit, dar foarte pitoresc pentru un pictor... ne-am oprit în curtea unei case dela marginea oraşului, ca să vedem cum se dansează hora (in original „ock" N. A.)... Era un tropăit, o frământare de paşi mereu accelerată. Se ţineau cu toţii de mijloc; primul, care era sergentul, ţinea în mână un ciomag (bâton). Erau de faţă şi două ţigănci superbe". (Raffet).

Demidov, care vede Cernetul în aceiaşi zi la 9 Iulie 1837, notează:

„...Impresia, pe care ţi-o face pământul Valahiei, când îl vezi pentru întâia oară nu este dintre acelea care să te atragă. O câmpie tristă şi goală, câteva bordee acoperite cu lut, iată priveliştea ce se înfaţişează calătorului, ce aşteaptă plecarea vaporului dela Schela (1). Ne-am folosit de timpul, ce ne rămânea, vizitând *Cernetii*, un orăşel aşezat la o depărtare de aproape o leghe înlăuntrul ţării. Trebue să marturisim dela început că *înfăţişarea lui cu totul orientală* ne-a impresionat adânc. Cernetii se întind dalungul unei singure uliţi lungi şi întortochiate, mărginită cu prăvălii cu streşini, care strâmtorează şi mai mult trecerea. Toate aceste prăvălii sunt murdare şi desfăşoară înaintea ochilor drumeţilor mărfuri adesea respingătoare. Era într'o Duminecă şi toată lumea se odihnea. Bărbaţii fumau stând pe vine pe la porţile caselor, iar femeile stăteau alene jos, fără să fie cu totul despărţite de ei, cu un picior întins înainte şi cu celălalt ridicat astfel că genunchiul le atingea bărbia şi vorbeau încet şi rar. Această poziţie, cu toate că e cam ciudată, nu e lipsită de farmec; ea are într'însa ceva neîngrijit, care e cu totul în armonie cu înfăţişarea galeşă a celor mai multe femei tinere.

Imbrăcămintea locuitorilor se apropie mult de a orientalilor; de altfel, văzând aceste chipuri serioase, nemişcate, cu nişte ochi

1) **Vapoarele au oprit la Schela (Cladovei), sat la 2 km. spre vest de actualul Severin, până la 1851, când şi-au mutat staţia în acest din urmă oraş.**

lungueţi, pe jumătate închişi, simţi că Turcia este acolo pe malul celălalt şi că a lăsat pecetea obiceiurilor sale pentru o vreme îndelungată. Am luat parte la un joc valah deosebit şi plin de originalitate..."

Să-i mulţumim lui Demidov pentru frumoasele cuvinte cu care apreciază pe tinerele cernăţence şi spre a întregi imagina Cernetului, să mai reproducem un act, o „Carte de apărare", prin care *un negustor localnic e scutit de taxa patentei.*

CARTE DE APARARE 1)

Dela sfatul Administrativ al Ţării Româneşti, D. Stamate Pârvulescu neguţător din oraşul Cerneţi, carele pe temeiul poruncii M. sale lui Vodă dată prin secretariatul Statului sub Nr. 2046 şi potrivit cu art. 41 din Organicesc Regulament *să iartă de taxa patentei şi de tot felul de răspundere către Stat pentru slujbele ce au săvârşit în curgere de patru ani* cilen la magistratul pomenitului oraş prenumărându-să în rândul celor din treapta dintâi neguţători.

Drept aceia i s'au dat aceasta întărită cu iscăliturile şi pecetea Sfatului **în oraşul Bucureştii la anul 1836 Ghenarie 15 zile.**

Marele Vornic din Läuntru, Mih. Ghica
Marele Vistier, A. Vilara
Secretarul Statului, (Indescifrabil)
Secţia I-a a Visteriei Nr. 117.
Şeful Secţiei, Medelnicer Budişteanu.

Am terminat excursia noastră în Cerneţi, cum şi citarea de documente, care va fi părut greoaie şi de nemistuit pentru cititorul neexperimentat în domeniul istoriografiei, dar care e absolut indispensabilă spre a stabili adevărul istoric. Să trecem acum să vedem progresele ce se realizează la Severin.

La 1841 oraşul devine capitala judeţului Mehedinţi...· când s'au strămutat dregătoriile din Cerneţi, prefectură, tribunal şi poliţii şi s'a declarat Severinul de capitală a judeţului, nu erau decât 7—8 case. Amploiaţii, mult timp veneau dimineata şi se întorceu seara să doarmă în Cerneţi". (2).

In anul următor (1842) ia fiinţă şi o biserică, zidită cucheltuiala maiorului I. Ciupagea şi cu ajutor bănesc dela stăpânire, asa numită până azi „Biserica Maioreasa".

Ajutorul acordat de guvern a fost de 400 galbeni în plus i s'a mai acordat Bisericii şi o subvenţie anuală din veniturile canalului Dunării, aceasta potrivit unei decizii anterioare a lui Kiselev.

In anul 1843 tribunalul de Mehedinţi avea următorul personal superior :

Prezident: D. *Maior Ioan Ciupagea*
Cileni: D. *Sluger Mihalache Ciupagea*
„ D. *Sărdar Ioan Gărdăreanu*
„ D. *Nicolae Opran*, procuror
„ D. *Pitar Dincă Somonescu*, grefier
„ D. *Ioan Cernătescu*, ajutor
„ D. *Ioan Iordăchescu*, registrator
„ D. *Căpitan Anastase Aldescu*, vătav de aprozi.

---

1) In posesia d-lui I. Boceanu, directorul Şcoalei Elementare de Comerţ din T-Severin.
2) V. Dimitrescu—Op. cit. pag. 31.

Sub domnia lui Gheorghe Bibescu (1842—1848) a luat fiintă și grădina publica a orașului, prevăzută de altfel în plan.



Biserica Maioresii

In Cernețul, care era sortit să piară, se petrec acum două evenimente politice importante: o tentativă de răscoală în anul 1846 și în sfârșit revoluția din 1848, de care nici Cernătenii nu rămân straini, așa cum greșit au crezut unii. Despre tentativa de răscoală aflam relații într'un articol al d-lui N. Iorga (Arhivele Olteniei 1925):

„..în 1846 aici fură arestați conspiratorii împotriva lui Vodă Bibescu. Printre ei era un Burileanu și vărul acestuia Somănescu. pe lângă un Hârgot, un Lideșean, un Timbru, un Hâldan, un Cârstoiu, tot neamuri de răzăși și preotul Dinu".

Despre contribuția cernătenilor la revoluția dela 1848 și despre neplacerile îndurate de revoluționari, după ce mișcarea lor fusese înabușită de reacțiune, avem din fericire date mai multe.

Capii revoluționarilor vor fi *I. Rupturearu*, profesor la școala publică din Cerneți și popa *Ghiță Slă ineanu*. După înăbușirea revoluției, câtiva ani dearândul lui Ruptureanu, drept pedeapsă, nu i se

mai dă post de profesor, iar popa Ghiţă Slătineanu, e arestat de trupele ruseşti.

Iată ce raportează în această privinţă protopopul plăşilor Cloşani, Bălăciţa şi Ocolul episcopului dela Râmnic. («Arhivele Olteniei» 1923 pag. 36):
«După porunca Prea sf. Voastre Nr. 621 protopopia în parte cât şi prin proestoşii plăşilor, cercetând cu deamănuntul despre acele feţe bisericeşti, ce au luat parte la turburările trecutei răsvrătiri în cuprinsul a toate plăşile acestii protopopii, nu s'au dovedit alte asemenea feţe decât numai preotul Ghiţă Slătineanu din oraşul Cerneţi şi care încă dela 15 ale trecutei luni Octombrie s'a ridicat de către împărăteştile oştiri rusăşti, ce au fost venit în acea zi la Cerneţi . . »

Nr. 151 din 10 Noembrie 1848

Propăşirea Severinului e abia simţită, măcar că el era acum un centru administrativ. Centrul economic avea să devină mai târziu abia upă 1851. Până în acest an nu e legat cu restul ţării cu o sosea practicabilă, iar vapoarele de pe Dunăre, înfiinţate nu de mult de o companie austriacă continuă a avea staţia lor la Schela.

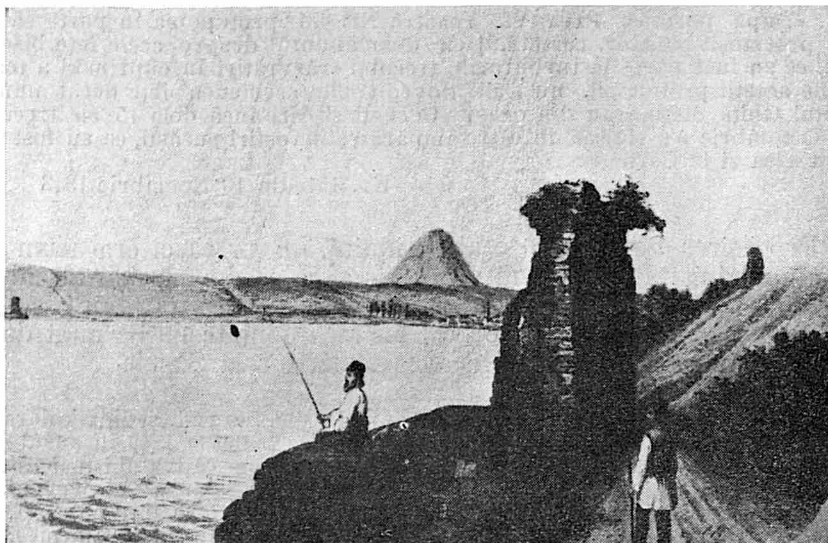
Cât de puţin important este Severinul de acm, se vede şi dintr'o dare de seamă a călătoriei, pe care Bolentineanu o face ca exilat la 1848 în susul Dunărei şi în care nici nu menţionează Severinul. Abia câţiva ani mai târziu la reîntoarcere, nu în ţară, unde nu avea încă permisiunea de a reveni, ci în trecere pre Bulgaria el scrie din Cladova despre Severinul pe care-l avea în faţă, următoarele rânduri: «Exilat de mulţi ani din patria mea, cu câtă tristeţe şi cu câtă plăcere mă uitam la malurile ţării natale! . . . Ne apropiasem de malul Valahiei despre Turnul. Era pe la ora când locuitori merg să respire aerul Dunării. Mulţime de oameni, de dame, se preumblau în sus şi în jos, ochii ni se împlură de lacrămi, fără voia mea. Căpitanul Afranasovici . . . se apropie de mine şi îm zice: «înţeleg ce trebue să simţi la această vedere. Cu toate acestea dacă ai fi acolo, în posiţia de azi a ţării, ai dori poate timpul când te aflai în străinătate. Oamenii ce sunt acolo nu au nici un cuvânt ca să fie fericiţi».

CARUŢA POŞTEI. — Fiindcă veni vorba de faptul că Severinul a fost legat în vremea aceasta printr'o sosea practicabilă cu Craiova şi cu restul ţării, trebue să amintim, fie şi în treacăt, *căruţa poştei*, cu care se făceau în vremea aceia transporturile de călători, şi despre care vorbesc în scrierile lor călătorii străini Thouvenel si Xavier Marmier.

Thouvenel face la 1839 drumul între Cerneţi şi Bucureşti. Nu departe de Cerneţi căruţa se isbeşte de un bolovan mai mare şi oiştea se frânge. „Neobositul alergător, scrie Thouvenel, se opreşte şi când mă întrebam ce eram să fac, îl văzui că se scoboară de pe cal, ia o custură ce avea la brâu, taie câteva crăci dela nişte arbori vecini şi drege stricăciunea, ca un obicinuit cu d'alde astea. Profitai de acest timp de odihnă, ca să încerc a-l face să înţeleagă că un galop neîncetat nu-mi era pe plac. — Bine, bine, domnule, răspunse surugiul, dar n'apucă să se urce pe cal şi iarăşi plecarăm în goană. Din fericire ajunserăm curând la poştă, unde răsuflai. (1)

1) Thouvenel—La Hongrie et la Valachie.

Xavier Marmier, celebru scriitor și academician francez, se servește și el de caruța poștei în călătoria pe care, la 1848 o face dela Severin la București. „Hazlie este descripția odăei și a buca-



Ruinele podului lui Traian—1840
Cromolitografie din „Album der Unter-Donau-Gegend" al căpitanului C. Begeanu (Academia Română)

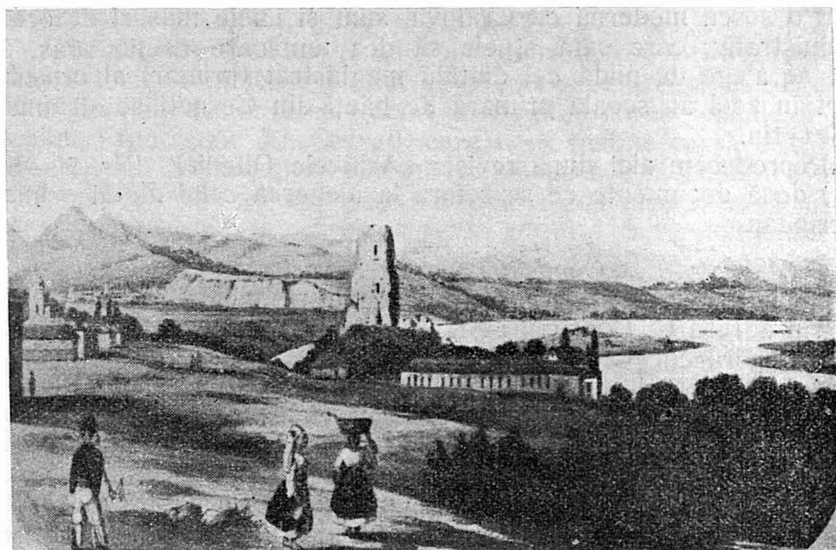
telor ce-i oferă **unicul hangiu din T.-Severin.** Patul este un șir de scânduri pe care stă așternut o rogojină. Cu dispreț, cu ochii închiși, X. Marmier manânca din lipia și din ghiviciul „olla podrida" cum îl numește el, ce-i prezinta hangiul. Se mângăia, gândindu-se ca va putea petrece o noapte în tihnă, singur, să-și odihnească oasele atât de scuturate de căruța de poștă. Vai! El avu niște tovarași de noapte, pe care un post de cine știe câte săptămâni îi facuse nemiloși !... (1)

Pe masura ce influența formelor de viață apusene devenea mai simțită, această arhaică și destul de puțin comodă căruță a poștei e înlocuita pentru puțin timp de către diligență, căruță acoperita, dar tot fára arcuri și cu care, pe lângă transportul de călători, se facea și schimbul de corespondență. In Aprilie 1862 se înființeaza la Severin primul birou poștal; conducerea trebuia s'o aiba casierul general al județului. Intr'un comunicat al Ministerului de Finanțe din 27 Aprilie 1862 vedem că în toată țara se înființau 30 curse poștale, deservite de diligențe, care le parcurgeau în fiecare săptămâna de câte trei ori la ducere și de câte trei ori

---

1) **Nestor Ureche-Căruța poștei, cum călătoriau strămoșii noștrii. (Bibl. pt. toți Nr. 271).**

la întoarcere. Dintre cursele care ne intereseaza, însemnam:
1) Cursa Craiova-Verciorova în 15 ore.
2) Cursa Severin-Giuia în 5 ore.



Turnul lui Sever 1840
Văzut de căpitanul austriac Carol Begeanu

Anii 1851 și 1852 sunt de o importanță covârșitoare în desvoltarea economică și socială a Severinului. Cu ei se sfârșește epoca începuturilor, răstimpul de șovăire a existenței sale și începe epoca progresului său accelerat. Care sunt faptele mai importante, care ne îndrituesc pe noi ca să arătăm că anii aceștia sunt hotărîtori în desvoltarea Severinului?

Până la 1851 Severinul — acea adunare de câteva clădiri — n'avea o viață economică propriu zisă. Cârciumarii și hangii, cel dela Hanul Roșu și dela celelalte cârciumi, nu trăiau din consumul pe care-l făceau autoritățile locale ai căror demnitari stăteau mai mult la Cerneți, ci din transitul de mărfuri care se făcea dela Schela la Cerneți.

La 1851 Agenția Vapoarelor austriace de pe Dunăre înființeaza o stație la Severin, în locul celei dela Schela.

Cu acest prilej sosesc la noi numeroși funcționari și marinari germani și unguri, care se stabilesc aci. Stația nou înființată nu va fi numai pentru uzul pasagerilor, ci și pentru încărcatul și descărcatul mărfurilor necesare întregei regiuni, deci un prilej minunat ca viața economică să ia avânt.

Al doilea temeiu pentru care noi spunem că anii 1851—1852 sunt hotărîtori în desvoltarea Severinului, e faptul că în acest timp orașul este legat printr'o șosea practicabilă cu Craiova și cu satele mai bogate din județ.

Cernățenii ar fi voit ca șoseaua spre Craiova să treacă neapărat prin Cerneți. Șoseaua însă i-a ocolit. Era o lovitură puter-

nica ce li se da prin împiedecarea aceasta a lor de a avea legătură cu o arteră economica așa de importantă.

In afara de aceste două masuri cu caracter vădit economic, stramutarea Agenției vapoarelor austriace și legarea Severinului printr'o șosea modernă cu Craiova, sunt și unele măsuri de ordin administrativ, care cată și ele să dea amploare noului oraș. In 1851 se alege de pilda cel dintâiu maghistrat (primar) al orașului și tot în acel an școala primară de baeți din Cerneți se strămută în Severin.

Reproducem aici dupa revista „Arhivele Olteniei“ (Nr. 56—58, 1931) doua documente ce se referă la alegerea celui dintâi primar severinean.

„*Comisia orașului Severin*
D-lui Pârvu Vercescu, deputatu mahalalii

Prin adresa C. Ocârmuiri Nr. 7220 să dă în cunoștință comisiei ca dupa poruncile C. Depertament Nr. 5434 și 5569, ce am primit în privința alegerii madulărilor magistratului și pentru termenul slujbei, după modificația facută respectivei legiuiri, să chiamă comisia la asemenea lucrare. Pentru care sfârșit sânteți învitat d-voastra ca depotat a va afla aici ca îndată ce vi să va însămna cu a doua adresă (care nu va fi târziu) zioa când să va hotărâ alegerea, dupa deosebita deslegare ce sa adastă dela C. Depertament, să se poata desavârși fara întârziere din voia d-v.

In urma acestii vestiri nu să mai îndoeste Comisia că d-v prețuind ca totdeauna **dreptul ce este a dobândi acest oraș pentru întâiaș dată** și povațuit de legiuirea ce cheamă tot complectul d-lor deputați la faptuirea expusului rezultat veți lăsa ori ce interes particular pentru puțin timp, spre a nu face cu lipsa d-v. să sufere încă drepturile orășenești pe care bunăvoința a înaltei stăpâniri le au acordat acum și a cărei dorință cu ori ce mijloc să ne silim a corespunde, precum și ea nu au trecut cu vederea făgăduelele ce au dat la începererea cladirii acestui nou oraș.

President Tribunalului ss. Indescifrabil
1851 Iunie 17 No. 71

„*Comisia orașului Severin*
D-lui Pârvu Vercescu deputat de mahala.

Spre îndeplinirea adresei Comisiei Nr. 71, se dă în cunoștință d-v. că: după porunca C. Departament din năuntru No. 6434, și după adresa C. Cârmuiri Nr. 8109 **alegerea magistratului acestui oraș** s'a opservat a fi joi la 12 ale următoarei.

Pentru care sfârșit sunteți învitați ca la arătata zi să vă aflați negreșit în presidvica C. Cârmuiri unde este a se săvârși alegerea etc...

President ss. ***N. F. Nicolescu***
ss. ***indescifrabil***
ss. ***Pană Sărdăreanu***
Secretar, Indescifrabil.
Anul 1851 luna Iulie 18 Nr. 104.

Şcoala primară, care se stramută în acest an din Cerneţi în Severin (unde exista totuşi o şcoala particulară, după cum vom arăta în alt capitol), avea o vechime apreciabila, fiind înfiinţata, formal cel puţin, încă din anul 1806 de catre negustorul Hagi Iordache.

Oficialitatea, prin cuvântul voevodului Barbu Ştirbei, care vizitează locurile la 1851, a ţinut să pecetuiască progresul Severinului şi implicit desfiinţarea vechei formaţiuni ruralo-feodale a Cernetului. Fruntaşilor din Cerneţi, care îi es înainte ca să ceară mutarea înapoi la Cerneţi a capitalei de judeţ, el le răspunde răspicat: „îmi pare rău, că nu se găseşte între d-v. nici unul care să nu aibă vederi aşa de scurte, să nu prevază viitorul Severinului. Să ştiţi hotărît că, în loc să vă dau iarăşi capitala la Cerneţi, voiu face tot ce se va putea pentru înflorirea Severinului”.

Ca drept mulţumire pentru cuvintele spuse la 1851, cei care s'au ocupat cu istoriografia Severinului, l'au numit pe Barbu Ştirbei «al treilea întemeetor al Severinului», primul fiind Kiselev, iar al doilea Alexandru Ghica A atribui însă oamenilor un rol prea mare în desfăşurarea evenimentelor, când ei sunt simpli exponenţi ai unei stări de lucruri sau ai unei mentalităţi este o eroare. Eronată ni se pare şi exagerarea, pe care V. Dimitrescu în opul citat de noi o face, când vorbim de epoca dela 1851—1852 atribue un rol foarte mare în progresul Severinului lui N. A. Niculescu, atunci prefect al judeţului Mehedinţi «La el erau mai în toate zilele, mese, petreceri baluri ca să atragă pe străini şi mai cu seamă pe funcţionarii dela vapoare Indată după venirea acestuia ca administrator, s'a simţit foarte mult creşterea Severinului.»

Dupa 1851—1852 Severinul cunoaşte o repede înflorire economică. Cernetul concurentul său decade din ce în ce. O parte din Cernăţeni cer chiar la 1853 să li se dea locuri în partea de răsărit a oraşului. Barbu Ştirbei, aflat iarăşi în inspecţia judeţului şi care primeşte plângerea răspunde: „Ar trebui să vă las să muriţi de friguri în mlaştinile Cernetului, acolo unde v'a băgat frica lui Pasvantoglu. Aţi fost îndărătnici. Aţi lăsat de s'a făcut oraşul de către străini. Vă cunosc ! Dar am să mai fac o încercare“.

Domnitorul dă ordin apoi ca să se facă un supliment de plan la Severin, adăugându-se până la 200 locuri în partea de răsărit a oraşului, aceia care se întinde astăzi din str. Smârdan, până în str. Destinului. Cu aceasta simetria vechiului plan a fost stricată, pentru că stradele orizontale (E-V) ale nouei porţiuni de oras au fost toate curbate dela Nord-Vest spre Sud-Est. Suplimentul de plan necesar strămutării Cernăţenilor fu aprobat în 1856.

Ceeace dă amploare mai ales din punct de vedere economic, Severinului, este, atât Agenţia vapoarelor austriace, cât şi anexa acestora „Şantierul Naval“, pe care ele îl construesc acum şi care se termină în 1858. „Se alesese oraşul Turnu-Severin pentru construirea Şantierului de reparaţiuni, din cauza poziţiei prielnice. Acî era un loc bun, ernatul vaselor fiind la adăpostul curenţilor care vin dela Porţile de Fier. Când apele erau scăzute şi vasele nu puteau trece peste cataracte, ele rămâneau aici. Cea mai mare parte din

familiile funcționarilor societatii de navigațiune austriace își aveau domiciliul în orașul T.-Severin". (1).

«Trecerea cataractelor este pericoloasă pentru vase mari în unele epoce din cauza scăderii apelor. Atunci compania se servă cu vase mici pentru transportul pasagerilor într'acest loc» zice Bolintineanu (Op. citat) în descrierea călatoriei sale dintre 1850—1857. Din descrierea călătoriei sale anterioare, anume a celei dela 1848, aflăm că Bolintineanu a trebuit să treacă locul cataractelor pe jos, căci bărcile în care se aflau călătorii, nu puteau rasbi curentul năvalnic al apelor protivnice.

Datorita a o muițime de împrejurări prielnice, că, comertul pe Dunare era în creștere, că se începuse a se face dela Severin export de cereale și de vite, datorită apoi faptului că vasele stationau aci fie petnru i ernat, fie pentru reparațiuni la Șantierul naval, Severinul e în plina creștere. Ascensiunea sa e uluitoare. Afacerile cresc zi cu zi. Populația sporește. Unde la 1840 erau decât niște colibe lipite cu pamânt, la 1875, abia după 35 ani, e un oraș modern, cu o burghezie înstarita.

O icoana acestui Severin, în plină tinerețe, ne-o face un oarecare *Theodor Margot* în carticica sa intitulata: „O viatorie în celle saptesprie-dece districte alle României". Buc. (1859). E o descriere puțintel cam romanțata a unui om care vede totul în trandafiriu.

„Turnul Severin sau Turnul lui Sever este un oraș prea plăcut pe o câmpie ce domina fluviul și cu o positiune delunoasă foarte desfatatoare. Locurile din prejur mai cu seama, au o priveliște încântatoare și sunt semanate cu pretioase rămășițe antice. Orașul Severin este plin de petreceri, foarte animat, bine clădit, cu frumoase strade drepte, liniate și ornate cu placute case arătoase. Din casa administrației ce este situata într'o minunată positiune, se descoperă fluviul, împrejurimile orașului, câmpiile și nemărginite păduri de brazi (sic!) și de stejari secolari, care accopere celle mai înalte culmi alle gigantului șir al Carpaților... Compania vapoareelor întreține aci un agent și un cantor (?). Este foarte comercial și servă ca întrepozit marfuirlor ce se importă în parte prin Orșova".

ADIO LA CERNEȚI! — Inainte de a continua a urmări evoluția mereu ascendenta a Severinului, să ne luăm rămas bun dela bătrânul Cerneț. Am aratat că la 1856 s'a aprobat suplimentul de plan cu locurile care sa fie date spre strămutarea cernățenilor. Boerii, latifundiari unii, alții negustori cărora nu le convenea să se strămute la periferia Severinului, centrul noului oraș fiind ocupat de străini, refuză și de data aceasta strămutarea.

La 1857 primăria din Severin scoate la mezat (licitație) locurile virane din suplimentul de plan. Dintre Cernățeni vin câtiva și cumpara locuri în noul oraș, cei mai mulți însă, mai ales negustorii continua a refuza mutarea. Pela 1859—60 raportul dintre cele două orașe rivale era următorul:

---

1) A. D. Damianoff—Ridicarea economică a orașului Turnu-Severin (Buc. 1912).

	T-Severin	Cerneţi
Cap de familie	468	425
din care		
Bărbaţi	424	327
Femei	44	98

Teodor Margot, despre care am vorbit mai sus, spune şi despre Cerneţi: «Cerneţii veche capitală a districtului, se află într'o prea mică depărtare de Severin. O minunată şosea, foarte dreaptă, bine ţinută, întreţine comunicaţiunea între cele două oraşe şi servă de preumblare locuitorilor. *Oraşul acesta este vechiu, puţin arătos şi foarte trist* şi numai în timpul verii este înveselit, animat ceva prin trecerea viatorilor ce se duc la băile din Mehadia, în Germania, sau prin sosirea străinilor ce merg la Bucureşti prin Craiova. Se mai văd încă într'însul câteva case frumoase, depărtate unele de altele, aşezate lângă nişte ruine . . . Stradele sale sunt strâmte, înguste, cotite şi rău ţinute, Nu posedă nici un edificiu demn de însemnare.

La 1864 cea mai mare parte din Cernăţeni par hotărîţi a se strămuta împoldiţi probabil de avântul economic al Severinului şi de decadenţa totală a urbei lor. Ei fac interventiuni în acest scop, care par a fi încununate de succes, căci se hotărăşte a li se a locuri în partea de răsărit a oraşului, chiar şi pe ruinele vechei cetăţi Drubeta, fapt care stârneşte protestele energice ale Severinenilor, care, sub pretext că apără ruinele Drubetei de distrugere tindeau de fapt să împiedice strămutarea în masă a unor negustori concurenţi. In acest timp raportul dintre cele două oraşe era următorul:

	T-Severin	Cerneţi
Nr. familiilor	555	660
Nr. caselor	555	660
Nr. bisericelor	3	3
Nr. cortribuabililor	601	419

După câţiva ani, în sfârşit, Cernăţenii se strămută în Severin. ocupând locurile modeste dela periferie, mulţumindu-se aşa dar cu rosturile cenuşeresei din poveste, cu o situaţie de învinşi.

La 1880, primar al Severinului fiind Nucşoreanu, se cere alipirea Cerneţului la Severin, ceeace se admite. (1).

Cerneţul, rămas acum de fapt un sat de plugari, trăeşte din punct de vedere administrativ în dependenţă de oraş. Chronos a fost biruit de fiul său Zevs, care i-a luat tronul olimpic şi l-a exilat pe pământ!

Severinul până la 1886. Să urmărim cronologiceşte desvoltarea Severinului până la 1886, anii în care se produce războiul vamal cu Austria, răsboiu care are repercusiuni şi asupra acestei desvoltări.

La 1853 Severinul cunoaşte rând pe rând trei invazii: a Ruşilor, a Turcilor şi apoi a Austriacilor. Se iscase răsboiul Crimeii. Oştile ţarului înaintară pretutindeni în Muntenia şi Oltenia şi o

1) Iată ce scrie în acest an în „Geografia jud. Mehedinţi" V. Dumitrescu: Cerneţiul . . . până acum a purtat numele de comună urbană, cu 560 locuitori . . . Astăzi este în desăvârşită ruină, toţi orăşeni s'au mutat la Severin, afară de câţiva mărginaşi, cultivatori de pământ.

avant-garda a lor sosi la Severin. La vestea că vin Ruşii în oraş — ne spune Dr. Severeanu în amintirile sale — barbatii din oras si chiar copiii luara în cap şepci cazaceşti, ca să pară simpatici Ruşilor, iar dupa câteva zile, când Turcii dela cetatea Fetislan (Cladova) pornira la contra-atac şi tabarâra pe locurile „agenţiei" vapoarelor, toţi oraşenii se simţira datori să lapede şepcile şi să ia in cap fesuri. Pasa mi-te tinerimea nu se putuse încă debarasa de mentalitatea servila, iobagistă a moşilor şi strămoşilor săi. (1).

La 1854 oraşul e ocupat de Austriaci, ale căror catane, înainte de a pleca se înbolnavesc de holeră şi mor cu duiumul şi sunt îngropate la câţiva kilometri spre est de oraş între Cerneţi si Simian, unde li se va înalţa şi un modest monument. La încheerea păcii dela Paris, iluziile diplomaţiei dela Viena, care de mult, de când cu înfiinţarea pe Dunare a celei mai puternice linii de navigatie, tindea sa-şi asigure hegemonia, dacă nu asupra Ţării Româneşti, cel puţin asupra fluviului, se spulberară.

Imediat după plecarea trupelor Austriace se iau măsuri pentru pavarea străzilor oraşului, dupăcum ne-o adevereşte şi un călător francez Thibault Lefebvre, care în trecere prin Severin arată între altele şi amanuntul că la picioarele podului lui Traian a găsit un cap al lui Cesar August încununat cu laurul imperial, lucrat într'un stil foarte bun. (2).

Dupa pacea dela Paris, Serbia îşi întinde teritoriul şi peste ţinutul Crainci (locuit în majoritate de Români), cel aşezat în faţa Mehedinţului. Până aici graniţa între Craina turcească şi Mehedinţi era formală numai. Ţăranii români treceau în voe de pe un mal la altul; avea loc un întreg schimb de populaţie, care nu e locul să-l descrim aici. Insăşi Severinenii cumpărau var şi lemne de foc (!) de peste Dunăre. (3)

De când Sârbii însă intră în stăpânirea Crainei, graniţa devine implacabilă. Severinul e silit să-şi caute în propriul său judeţ varul şi lemnele de foc, care-i erau necesare. Severinul devine un oraş între două graniţe, din care cea dinspre Serbia, moartă pentru orice transacţiuni economice. Cu toată această împrejurare protivnică oraşul se află în plină înflorire, aceasta datorită tuturor acelor cauze, pe care le-am enumărat mai sus cât şi altora care le adăugăm acum: 1) Severinul centru administrativ, 2) şosea cu Craiova, 3) concurenţa Cerneţului înfrântă, 4) Târgujiul se apro-

---

1) Mai curagioşi s'au arătat acum locuitorii din sudul judeţului, care aţâţaţi de paşoptistul Magheru, au schiţat o mică revoltă în comuna Gârla Mare, proclamând independenţa Ţării şi arborând drapelul tricolor pe turla bisericii acelui sat.

2) Thibault Lefebvre— La Valachie au point de vue économique et diplomatique 1858.

3) Ion Ionescu dela Brad-Op. citat.



Severinul la 1867
în fund se vede vechea primărie a orașului, în față, o piață pe unde azi e parcul Tudor Vladimirescu

vizioneaza spre Severin, 5) Şantier Naval. 6) mai ales comertul tot mai activ cu Austria [1]).

Cât de prosper e Severinul se vede şi din bugetul oraşului, care, în curs numai de 9 ani dela 1858 până la 1867. se triplează şi împatreşte.

BUGETUL ORAŞULUI T-SEVERIN

Anul	Venituri	Cheltueli
1858	176.285 lei	76.609 lei
1859	145.710 „	102.384 „
1861	127.548 „	126.703 „
1865	206.656 „	236.656 „
1867	508.838 „	416.749 „

Inovaţii apusene. — Am văzut că Severinul e o creaţie a burgheziei, care l-a înfiinţat şi l-a făcut să crească în tiparele materiale şi spirituale ale timpului. El nu şi-a înprumutat formele de viaţă dela patriarhalul şi medievalul Cerneţi. decât într'o măsură mică de tot, abia vrednică de însemnat.

Dupa razboiui Crimeei, el achiziţionează şi alte forme de viaţă din apusul Europei. In oraşul cu străzi rectilinii, cu pieţe largi, spaţioase. încep sa dispară rând pe rând toate semnele de orientalism, pe care le aduseseră aci cei câţiva locuitori strămutaţi din Cerneţi sau Sârbii şi Grecii emigraţi aci din sărăcăcioase creste şi vai balcanice.

Dar să dăm cuvântul unuia, care a fost martor al acestor timpuri: „Portul era oriental. In familiile cele mai de seamă bărbaţii se numeau **jupâni,** iar femeile **jupânese...** în urma războiului din 1855, bărbaţii şi-au schimbat costumele. din turceşti cum erau, au adus haine nemţeşti şi cum prin Ruşava era drumul cel mai drept şi cel mai scurt la Viena, se aduceau de acolo. (2)

La 1855 la „Agenţia vapoarelor" s'a instalat pentru prima dată telegraful prin care se comunica chiar cu Viena. Severinenii cobo-

1) Se făcea comerţ până şi cu lipitori. Când acest comerţ a fost prohibit, s'a continuat prin contrabandă, după cum reese dintr'un act administrativ din anul 1859, publicat în arhivele Olteniei (Nr. 41-42 anul 1929):

Bucureşti 1859 August 27

Principatele Unite Tarra Română

Domnule Administrator,

Domnul Ministru Secretar de stat la Departamentul Ostăşesc, prin adresa Nr. 3434 îmi comunică raportul ce a primit dela D. Comandiru Punctului Vârcorova coprinzător că încă nu s'ar fi împlinit dela comersantul Dumitru Aldea din Orşova ştraful la care se supune după legi pentru lipitorile ce a voit a strecura prin taină peste frontieră şi cere D. Ministru a se împlini fără zăbavă acel ştraf şi a se împărţi celor cu drept. Aceasta comunicându-se dumitale, eşti invitat, D-le Administrator, a grăbi împlinirea acelui ştraf şi împărţirea lui doveditorilor, în conformitate cu dispoziţiunile ordinului Nr. 2252 din 1 ale corentei luni August.

Membru Secretar de Stat al Departamentului Finanţelor

ss. (Indescifrabil)

Demnule Administrator de Mehedinţi.

2) Dr. C. D. Severeanu—Din amintirile mele 1929.

rau cu toţii în port să vadă aparatul miraculos şi nu le venea să creadă ochilor şi urechilor. Şi în materie de iluminat orăşenii se modernizează. Până aci casa se lumina din focul din vatra, în care ardeau lemne „lungi de un stânjen şi în faţa căreia stătea întreaga familie. Câte odată se întrebuinţau şi **feştile** sau **opainiţe** (opaiţe) punându-se seu în câte o strachină şi adăugându-se o treanţă, mijloc de iluminat absolut nepractic şi care producea mai mult fum decât lumină. La 1855 să revoluţionează şi mijloacele de luminat aducându-se pentru întâia oară lumânări de seu. „A fost o minune — adaugă Dr. Severeanu — o minune? Desigur. Minunea desăvârşită va fi atunci, când se va introduce, mai târziu lumina electrică.

Dar introducerea lumânărilor de seu are şi un episod umoristic. „Damele" (cum li se ziceau femeilor din familiile înstărite), încep să întrebuinteze mucurile lumânărilor ca să-şi facă sprâncenele, iar bărbaţii, foştii kir şi jupân, ca să-şi înegrească mustăţile.

In administratie titulatura functionarilor rămâne până sub Cuza tot cea arhaică sau cea regulamentară; primarul orasului se chiamă *maghistrat*, prefectul se chiamă ispravnic, iar administratorul financiar *sameş*. Tot un functionar important era şi „capitanul de poştă" cel care avea pe seama sa „posta", care va dispare abia două decenii mai târziu odată cu apariţia trenului.

Se vede însă că oamenii împrumutaseră numai formele exterioare ale civilizaţiei, nu şi pe acelea care presupun o mai mare sfortare şi care poartă numele generic de cultură, căci ne spune Dr. Severeanu: „Slujbele se cumpărau".

Suprastructura spirituală era aşa de viciată de nărăvuri vechi, greu de desrădăcinat, pe care numai cultura le-ar fi putut extirpa. In locul „zaiafeturilor" cu lăutari vestiţi, pe care le făceau boerii din Cerneţi, avem acum „soarelele", în care se adună damele, cele cu sprâncene înegrite cu mucuri de lumânări de seu, avem jocul de cărţi care îşi face acum apariţia, precum şi petrecerile câmpeneşti, pe care le aduc lucrătorii nemţi, aşezaţi în oraş. Un alt obiceiu ce ia fiinţă acum, e plimbarea orăşenilor în fiecare Duminică pe malul Dunărei, în dreptul vămei, mai ales atunci când era de aşteptat „Vasul cu vapor". La 1857 Severinenii şi Mehedinţenii fac şi cele dintâi exerciţii electorale mai serioase, când aleg deputaţii pentru Divanul Ad-Hoc al Munteniei. Iată şi numele deputaţilor aleşi atunci: Serdarul Ioan Ipcianu şi Pitaru Gr. Niculescu ca reprezentanţi ai latifundiarilor, Costache Cârjeu, proprietar mic, Ioan Roateş (din Scăpău), deputat ţăran şi Pitaru D. Viişoreanu, deputat de oraş

Punctul culminant al desvoltării economice a Severinului va fi atins în epoca, care începe dela 1853 şi care sfârşeşte pe la 1886, când isbucneşte războiul vamal cu Austria. In tot acest timp exportul de vite, de carne şi de cereale anima foarte mult viaţa economică: „Intre 1871—1875 România exporta anual în Austro-Ungaria vegetale în valoare de lei 34.000.000, iar produse animale în vaolare de lei 23.500.000. Iar Austro-Ungaria importa anual în România mărfuri în valoare de lei 41.000.000.. Condiţiunile economice favorabile care au durat până la 1880, făcuse din Turnu-Severin un centru pentru comerţul de vite şi de cereale. Neguştorii din Mehedinţi Gorj şi Dolj,

veneau aci cu vitele lor și le duceau în Ungaria. Gorienii neavând nici o legătură mai directa cu restul lumii, se aprovizionau cu mărfuri din T.-Severin. Toate mărfurile, care li se expediau din străinatate soseau în T.-Severin. Această stare de lucruri a durat până la construirea liniei ferate Filiași—Tg.-Jiu. Conventiunea cu Austro-Ungaria expira la 1886, când a și isbucnit răsboiul vamal". (1).

Tot în acest timp se mai adaugă un factor care va influenta viata economică a Severinului: înființarea drumului de fier, a unei mari stațiuni și a unui atelier de reparațiuni cu numeroși lucrători.

Pentru săparea terasamentului nouei linii ferate s'au adus numeroși lucrători italieni. Ei aveau obiceiul de se adunau în două hanuri de pe Calea Traian: „Bella Italia" (colț cu Cicerone) și „Italia Unita" (colț cu Nerva). Poate nostalgia țării lor, a satului lor natal i-a îndemnat să boteze hanul cu numele duios de „Bella Italia".

Bineînțeles înființarea căii ferate care lega Severinul cu Craiova, cu satele din mijlocul județului : Strehaia, Butoești, Tâmna, Prunișor, cu Banatul (măcar că granița era o piedică, nu prea serioasă însă până la 1886), va avea efect și de moment asupra desvoltării Severinului, sporind și mai mult circulația bunurilor, dar tot mai durabile vor fi efectele mai târziu.

Ca o urmare a prosperității acesteia a orașului, vedem că ia ființa în Severin înainte de 1880 cea dintâi tipografie și se tipăresc primele ziare.

Severinul acesta în plină eflorescență economică, avea totuș și unele rele, unele boli inerente oricărui organism în creștere sau altele specifice alcătuirii sale apusene. De pildă partiarhalul Cerneți n'a cunoscut *prostituția*. Severinul o are însă și existența ei e constatată înca din 1875 când medicul orașului (2) într'un judicios raport (tipărit în rezumat) spune : „Dacă este ceva de care putem cu drept cuvânt a ne plânge, în ceea ce se atinge de îndeplinirea îndatoririlor reclamate de legea sanitară și regulamentul Consiliilor de Hygienă este questiunea prostituatelor. In statele Europei de unde s'a copiat mai toată legislatiunea noastră, fără a o pune în relatiune cu spiritul de cultură, cu moravurile și cu dorința d'a se pune în aplicare acelei legi, în acele state unde gradul de cultură al centrurilor de populațiune este mai înaintat și mai cu seamă în classa industrială și agricola care formează massa populatiunei, autoritățile în drept au căutat să îndrepte solicitudinea lor prin respectarea și aplicarea sinceră a regulmentelor sanitare și de poliție Urbană, spre ferirea populațiunei de morbi contagioase și infectioși între care se prenumeră și morbi venerici și siphilitici.

O revisiune strictă și conștiincioasă a prostituatelor, reținerea lor în spitale când se găsesc bolnave la vizitatiunea regulamentară, interzicerea d'a esercită trista și degradatoarea lor profesiune în cas de boală, amendarea și condemnarea antreprenorilor de *Bordeluri*.

1) A. D. Damianof—Op. cit. pag. 6.
2 Rezumat extras din Raportul general al serviciului sanitar al Urbei Severin pe anul 1875 de M. Millotianu.

în cas de abatere... Din nefericire în Urba noastră acest control de utilitate publică incontestabilă a trebuit fatalmente se lase totul de dorit... şi aceasta din causă că Poliţia nu a corespuns a îndeplini prescripţiunile regulamentului sanitar de Urbe".

Cum se vede din aceste rânduri, Apusul se hărăzià între formele de viaţă liberale şi părţile rele ale nouilor alcătuiri de viaţă, între care erà şi prostituţia.

Oraşul T.-Severin pe deasupra era şi prost gospodărit, căci iata ce ne relatează acelaş preţios doctor Milloteanu : „Pieţele principale precum cea centrală unde se vând sustanţelee alimentare de prima necesitate se ţine (sic) în o stare de necurăţenie foarte mare ; pieţele de bucate, lemne, fânete, nepavate asemenea... Stradelee nu se mătură sau dacă această operaţiune se efectuează câte odată, gunoaele rămân grămădite sau în mijlocul stradelor sau la marginea lor".

Severinul Contemporan

II. POPULAŢIA

D. Simeon Mehedinţi tălmăcia tendinţele imperialiste ale unora dintre state ca pe o „foame de spaţiu". E aşa de mare foamea de spaţiu, spunea d-sa, încât statele europene şi extra-europene se ceartă până şi pentru stăpânirea gheţurilor polare.

Severinul — căci noi revenim mereu la el — a cunoscut această foame de spaţiu, dar de altă origină, din acel instinct al foamei de pământ pe care nu şi l-au putut lepăda orăşenii al căror origină, era direct ţărănească „...interes rău calculat căci ce folos poate trage cineva a avea mult pământ într'un oraş puţin populat". (1)

Astfel, pe când în 1850 suprafaţa oraşului era de circa 90 hectare (neîntinzându-se decât într'un dreptunghiu care ar ţine din strada Grecescu, până în Calomfirescu şi Smârdan), la 1881 el numără peste 194 hectare, iar în 1930 are 297 hectare, suprafaţa clădită sporind din zi în zi.

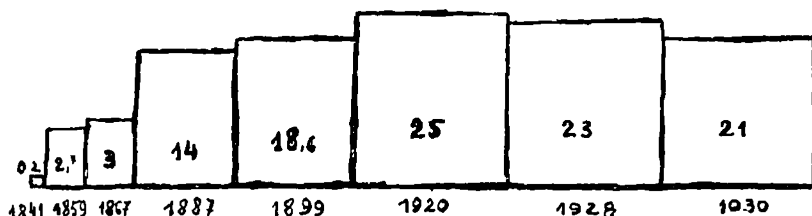
Dacă ne-am americaniză vre-odată oraşul nu s'ar mai întinde în sens orizontal. Am aveà atunci o întindere în sens vertical, adecă în locul caselor de azi care răsar drăgălaşe [2]) din pământ, cu grădiniţa lor minusculă de jur împrejur, am aveà casele sumbre de 7—8 etaje suprapuse, o mahala întreagă într'o singură clădire. Această evoluţie n'ar puteà avea loc aşa după capriciul sau după planul cuiva, ci numai ca o urmare a unei eventuale desvoltări a industriei, industria fiind aceia care are nevoe de masse mari şi compacte de oameni.

---

1) V. Dimitrescu—Op. citat pag. 38.
2) Unii spun că sunt şi igrasioase.

Numărul locuitorlor. — O întindere în sens oriental a unui oraş nu trebue să presupuna neaparat şi un spor proporţional de populaţie. In cazul Severinului, cel puţin până în anul 1920, se poate spune ca, pe măsură ce oraşul a crescut în întindere, i-a sporit şi populaţia. La 1920 avem insa o proporţionalitate inversă : întinderea locuită creşte, populaţia scade.

In afară de această legatură între întindere şi numărul populaţiei, mai putem stabili una şi anume corelaţia între desvoltarea vieţei economice şi mişcarea populaţiei. Desvoltarea vieţei economice, care cu oarecari poticniri a mers la Severin până în 1920 în linie crescândă, a adus după sine şi o creştere a populaţiei. Depresiunea economică manifestată de atunci încoace, marasmul industriei şi comerţului, a atras după sine şi o scădere a numărului locuitorilor. Dam acum şi un tablou, după care se poate urmări creşterea sau scaderea populaţiei Severinului modern în cursul celor 100 ani ai existenţei sale.



Cifrele din acest tablou comparativ sunt luate pentru anul 1841 din „Gheron Netta : Cercetări economice asupra regiunei Orşova-Severin", pentru 1859 şi 1867 din lucrarea citată a lui Ion Ionescu (dela Brad) ; pentru 1887 din „Geografia judeţului Mehedinţi" de Demetriu Stănceseu; pentru 1920 din „Expunerea situaţiei jud. Mehedinţi" facută de Jean Atanasescu; iar pentru 1930 utilizăm datele furnizate de Serviciul Statisticei, cu prilejul recensământului din Decembrie 1930.

Numărul actual al locuitorilor oraşului nu ne este cunoscut. Trebue însă să primim cu resemnare cifra pe care, după protestul nostru ne-a dat-o statistica oficială: 21.015 suflete.

In Decembrie 1930 s'a efectuat un recesământ al populaţiei oraşului aceasta concomitent cu recesământul din întreaga ţară. Se vede treaba însă că numărătoarea aceasta s'a făcut aşa de mântuială, de oameni care nu ştiau ce lucru migălos e o statistică şi ce importanţă covârşitoare are ea. De aceia la facerea socotelilor ne-am pomenit că ni se dă cifra de 19 mii şi nu ştim câte sute ca populaţie a Severinului. Un grup de profesori (E. Nemiş, C. Tintaru, D. Giurescu, C. Pajură, I. Boceanu şi alţii) am protestat atunci trimiţând în acest scop, printr'o delegaţie o petiţie primarului oraşului d-l P. Nistor. Primarul a trimis această petiţie la Direcţiunea Centrală a Statisticei care a recunoscut că recensământul populaţiei a fost făcut la Severin în chip neregulat. La 30 Noembrie 1931 ea ne-a mulţumit printr'o adresă oficială în care recunoştea că: „Unii recensori şi-au întocmit la iuţeală borderourile şi controlorii locali n'au supraveghiat lucrările recensorilor, lăsând să se strecoare greşeli. Verificându-se acum la Direcţiune listele de menaj, populaţia oraşului T-Severin se ridică la cifra de 21.015 suflete.

Migraţiuni. — Am arătat că în linii mari oscilaţiile vieţei economice au repercusiuni asupra populaţiei în oraş. că o viaţă economică din ce în ce mai intensă presupune şi un spor de populaţie şi că crizele atrag după sine scăderea numărului locuitorilor. Sporul de populaţie poate fi căpătat pe de o parte printr'o natalitate puternică şi printr'o mortalitate mică, pe de alta printr'o migraţiune în oraş a unor elemente deobiceiu rurale. In genere se poate spune că Severinul, ori de câte ori a înregistrat sporuri de populaţie, acestea nu se datorau atât diferenţei dintre morţi şi noui născuţi. cât migraţiunilor în oraş a unor elemente din afară.

In primele timpuri, când a avut loc formarea acestei burghezii severinene, am avut o invazie de lucrători şi de funcţionari germani şi unguri, accentuată apoi când s'a înfiinţat Şantierul Naval. In acelaş timp negustorii au fost furnizaţi mai ales de către Peninsula Balcanică.

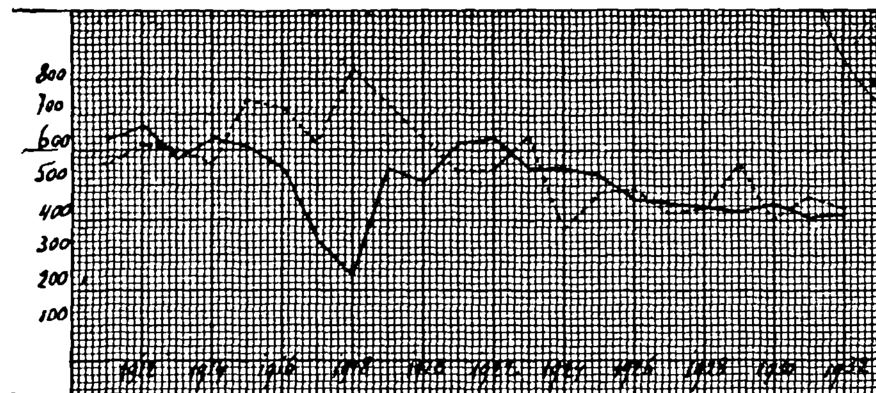
Mai târziu, când viaţa economică a căpătat amploare, când comerţul şi industria au simţit nevoe de braţe de muncă, aceste braţe de muncă au început a fi pompate din populaţia rurală mehedinţeană. La rândul său aparatul administrativ, tot mai complicat în oraş a reclamat şi el funcţionari cât mai mulţi, fapt care şi el a determinat o migraţiune dinspre sate spre oraş. Severinul a devenit astfel cu timpul, pentru populaţia ţărănească a „Hinterland-ului" mehedinţean, un mare centru de atracţie, de polarizare. Toate elementele, pe care le măcină viaţa urbană cu complicaţiile ei multiple, căci viaţa urbană ucide după două-trei generaţii, erau înlocuite, împrospătate dacă vreţi, de acele armate de rezervă, care veneau din câmpii, de pe dealuri şi mai ales din podişul sărac al Mehedinţului, spre oraşul mirific, ispititor.

Acest curent de migraţiune ţărănească erá determinat, aşa dar, de mai multe cauze : 1) natalitatea mică şi mortalitatea mare cereau mereu în oraş noui elemente; 2) creearea de funcţii economice sau administrative noui reclamá şi ea un plus de elemente; 3) sărăcia unora dintre sate, care aveau nevoe să reverse undeva surplusul de populaţie. Şi fiindcă Severinul arătá mereu un vid de populaţie, migraţiunea pornea într'aci.

Curentul acesta de migraţiune a încetat în mare parte odată cu marasmul vieţei economice din oraş, cam după 1925. De aceia vedem că, după acel an, populaţia oraşului e în scădere. Ba criza economică a fost şi este atât de cumplită, încât a produs un contra-curent, mai slab desigur decât curentul iniţial, dar destul de perceptibil, dela oraş înapoi la sate.

Natalitate şi mortalitate. — Am arătat din capul locului că surplusul de populaţie al Severinului nu erá datorit unui eventual excedent de naşteri, ci migraţiunei în oraş a unor elemente din afară. Să trecem acum la o analiză mai amănunţită a natalităţii şi mortalităţii şi să constatăm cum de un sfert de veac şi mai bine numărul morţilor este în genere mai mare decât al născuţilor, că avem dar un deficit de populaţie şi aceasta datorită faptului că la

Severin mortalitateaa este înspaimântător de mare. Diagrama de mai jos e de altfel concludentă.



————Născuți
- - - - - - Morți
(numerile verticale indică morții sau născuții; numerile orizontale indică anii)

Intr'o perioadă de 20 ani, 1912—1932, am avut în Severin un numar de 10.052 născuți și un număr de 11.279 morți, un deficit prin urmare de 1227 suflete ! Și când ți se înfățișează astfel de cifre poți spune, fără a exagerà prea mult realitățile, că într'adevăr orașul „macină" trupurile și sufletele omenești, cel puțin orașul în actuala lui conformație, că valurile de oameni pe care tentaculele sale le-au făcut rând pe rând, să-și părăsească viața lor etnografică și sa se îndrepte spre dânsul, puteau să-și șoptească ca umbrele din Infernul lui Dante : „lasciate ogni speranza voi che 'ntrate".

Diagrama de mai sus ne arată și când anume numărul morților a fost mai mare decât al născuților și când cel al născuților a biruit moartea. In genere se poate spune că anii de războiu și cei din preajma lor, 1915—1920, au însemnat un mare triumf al morții. Deasemeni de pe la 1925, de când criza economică s'a deslănțuit mai aprig, numărul morților se menține aproape în chip constant superior naşterilor. Această criză economică, nu numai că a micșorat nașterile și a favorizat moartea, dar a împuținat și numărul căsătoriilor. Tabloul de mai jos e desigur edificator.

Anul	Numărul căsătoriilor
1920	307
1928	225
1929	221
1930	186
1931	195
1932	197

Este de remarcat iarăşi un fapt că, pe când numărul căsătoriilor e mereu in descreştere, numărul divorţurilor se menţine ferm în ficeare an în jurul cifrei de 38—40.

Anul	Divorţuri
1920	37
1921	51
1922	41
1923	34
1924	36
1925	39
1926	37

De unde la 1920 aşa dar numărul căsătoriilor celebrate la Severin era de 307, după 10 ani în toiul crizei la 1930, ele scad la 186! Trebue să presupunem în schimb o sporire a prostituţiei oficiale şi clandestine şi a concubinajului. [1])

Dacă la prostituţia şi la concubinaj amândouă sporite adaugăm acum deoparte divorţurile, de alta avorturile, pe care trebuie să le presupunem din ce în ce mai numeroase (teoria lui Malthus aplicată!) vedem că criza economică determină conturarea unui trist şi descurajator tablou demografic.

Prostituţia. — Am văzut că la 1875 dr. Milloteanu constată existenţa în oraş a prostituatelor şi cereà măsuri de îndreptare, pentru a atenuà răul pe care l'ar fi putut face acest nou agent de desagregare socială. La 1884 Primăria a luat dispoziţia ca bordelurile prostituatelor să se mute de pe strada principală (Calea Traian) în locuri mai dosite. De după războiu prostituatele, care mai toate locuesc în hoteluri şi hanuri, au fost obligate să vină la vizita medicului Primăriei. In cursul anului 1929 erau în Severin 155 prostituate.

Boli sociale. — Am arătat cum mişcarea populaţiei depinde indirect de starea economică. Când aceasta se înrăutăţeşte, sporesc bolile sociale şi pricinuesc în mod direct o mărire a moralităţii. Să vedem acum care sunt bolile, care dau formidabilul contigent de morţi pe care l'am constatat la Severin.

M. Milloteanu medicul oraşului, scrie în raportul lui din 1875, despre care am vorbit aici: „Morbele care au dominat în Urbă în cursul anului au fost, după ordinea frequentei, febra typhoidă, Pneumonia, Gastro-Enteritele, Bronchitele, Dyisenteria, affecţiunile eruptive, printre maladiile acute, la care trebue a se adăuga seria variată a manifestaţiunilor infecţiunei paiustre; Tuberculosa, Hydropsiile de diferite naturi, etc., printre morbii chronici"

---

1) Fenomenul descreşterii căsătoriilor a fost observat şi de d-l N. T. Ionescu în „Arhivele Olteniei", anul 1925 pagina 199. D-l Ionescu care a studiat chestiunea hologeic, adecă privind fenomenul în toată întinderea lui în România constată că în decurs de 4 ani, 1920—1923 căsătoriile sunt într'o vădită scădere, după cum se vede din tabloul, pe care d-sa ni-l dă şi pe care îl reproducem mai jos;

Anul	Numărul căsătoriilor în România
1920	206.476
1921	197.998
1922	169.797
1923	165.216

Tuberculoza a carei întâietate printre boalele cronice din oraş o constata şi dr. Milloteanu la 1875, când oraşul era în faza de tinereţe, şi-a pastrat şi mai târziu tristul ei primat.

Ea bântue acum mai ales în cartierul străzilor Calomfirescu şi Brâncoveanu, cartier periferic până la războiul cel mare, locuit mai ales de lucratori cu ziua, de căruţaşi şi birjari şi de familii modeste de pensionari. Dam acum şi o statistică de morţii de tuberculoză din oraşul nostru, întocmită de Serviciul Sanitar al oraşului.

Anul	Morţi de Tuberculoză	Anul	Morţi de Tuberculoză
1914	88	1923	78
1915	98	1924	67
1916	36	1925	65
1917	96	1926	66
1918	110	1927	45
1919	108	1928	72
1920	98	1929	91
1921	60	1930	62
1922	73	1932	66

Raportând acum numărul de tuberculoşi morţi la numărul total al morţilor din oraş capătăm urmatoarea situaţie:

Anul	No. total al morţilor	No. morţilor de t. b. c.	Proporţia la % morţilor t. b. c.
1914	569	88	15 - %
1915	781	98	12,5 %
1916	754	36	5—%
1917	621	96	15—%
1918	837	110	13—%
1919	754	108	14—%
1920	648	98	15—%
1921	542	60	11—%
1922	550	73	13—%
1923	637	78	12—%
1924	396	67	18—%
1925	483	65	13,5 %
1926	495	66	13—%
1927	436	45	10—%
1928	457	72	15,5 %
1929	563	91	16—%
1930	436	62	14—%
1932	384	66	17—%

In genere se poate spune dar că circa 15 la sută din numărul deceselor din oraş sunt datorite groasnicului flagel al tuberculozei.

Cât despre numărul total al bolnavilor de tuberculoză aflători în oraş, el erà evaluat pentru 1926 (evaluare făcută de dr. Lecca, medic primar al oraşului) la cifra de 1350.

Evaluarea se face luându-se media anuală a morţilor de tuberculoză şi imulţindu-se cu indicele 18 stabilit în mai toate congresele medicale. Şi acum fiindca veni vorba de evaluări, să facem şi noi una. Dacă populaţia oraşului e între 21.000 şi 22 000 locuitori, dacă oraşul are prin urmare vre'o 4200 familii, însemnează că aproape la fiecare 3 familii avem câte un tuberculos! E uluitor, nu-i aşa?

Sifilisul. — Un alt flagel care bântue în populația orașului e sifilisul sau „morbul sifilitic“ cum îi zice dr. Milloteanu la 1875.

Ca și în Africa unde penetrația civilizației europene, aduce printre negri și nenorociri ca rachiul sau ca bolile venerice, tot așa și în noul oraș, Severin, civilizația aduce sifilisul, bordelurile, casele de randez-vous, degenerarea, etc.

Numărul total al sifiliticilor din oraș nu poate fi cunoscut decât cu aproximație. Serviciul Sanitar a înregistrat în 1931 existența a 346 bolnavi de sifilis, iar în 1932, 455 bolnavi. Cum desigur sunt mulți bolnavi, mai ales din păturile avute ale orașului care nu recurg la oficiile Serviciului Sanitar, ci se îngrijesc cu medici particulari, trebuie să socotim numărul total al bolnavilor de sifilis ca trecând mult peste 500.

Dacă ne gândim acum și la numărul desigur mare al celor bolnavi de blenoragie, tratați și netratați, cunoscuți și mai ales necunoscuți, ne facem o palidă idee despre dezastrul pe care-l cauzează în populație boalele venerice. Vom încheia acest capitol al lucrării noastre vrbind despre alte două boli sociale, cu efecte, dacă nu atât de cumplite ca ale celor dintâi pomenite aici, cel puțin destul de îngrijitoare și care sunt alcoolismul și tabagismul.

Inainte de a vorbi despre ele să pomenim ceva despre celelalte boli din orașul nostru: scarlatina, anghina difterică, tifosul, disenteriile, etc. într'un cuvânt epidemiile, cari nu ne dau cazuri prea numeroase de mortalitate, dar care contribue la degenerarea rassei. Ce sunt acei copii și acei tineri palizi, pe care îi întâlnim pretutindeni, ce sunt obrajii lor scofâlciți, trupurile lor slabe, netrebnice, decât semnele unei profunde degenerări?

Scarlatina, dintre boalele epidemice din orașul nostru, ocupă rândul întâiu, dând un contingent destul de mare de bolnavi, mai ales copii și mai ales în timpul lunilor de iarnă. E o epidemie sezonieră așa dar. De câțiva ani încoace scarlatina înregistrează un spor formidabil. De unde în 1926 n'au fost decât 20 bolnavi de scarlatină în tot orașul, în 1931 numărul lor a fost de 145, adecă de 7 ori mai mare! Poate că criza economică declanșată în ultimii ani și care a redus mijloacele de traiu ale locuitorilor, făcând ca copii să fie subalimentați, slăbiți și predispuși a contractă diferite boale, să fie cauza primordială a acestei stări de lucruri. Reproducem aici și o statistică de numărul bolnavilor de scarlatină între anii 1925—1931:

Anul	Numărul bolnavilor
1925	52
1926	20
1927	20
1928	56
1929	85
1930	70
1931	145

Febra tifoidă (18 bolnavi în 1928), difteria, pojarul, tusa convulsiva dau în general contingente mici de bolnavi.

Paludismul. — Ceeace pare curios însa e faptul că în oras se gasesc numeroşi bolnavi de paludism. Noi credeam că boala aceasta e un apanagiu exclusiv al satelor, că o campanie antimalarică dusă în judeţ prin 1920 sa fi distrus germenii boalei, că, într'un cuvânt paludismul e cu totul străin de oraşul nostru şi când colo în 1931 Serviciul Sanitar al oraşului înregistrează 68 bolnavi de paludism.

Medici, medicamente, etc. — Am văzut boalele care bântue prin oraş şi care în acelaş timp măresc mortalitatea sau dau contingente mari de tineri degeneraţi. Contra boalelor există două mijloace de luptă, unul profilactic, altul de combaterea boaleler atâta vreme cât un cartier întreg cum e „Cartierul Nou" necesită sforţări şi cheltueli foarte mari, fapt pe care de altfel îl constată şi dr. Lecca, într'un raport al său din 1930 în care spune: „Ameliorarea stărei igienice a periferiei, mai ales a noului cartier, unde nu s'a făcut nimic, ar trebui să fie prima grije a autortăţilor comunale, deoarece clasa muncitorească ce locueşte acolo este cea mai bântuită de tuberculoză". Acelaş medic Lecca constată în 1926 că'n Severin sunt 500 case cu totul insalubre.

Pentru combaterea boalelor sunt în oraş în total 35 medici (plus doi sau trei dentişti), număr absolut insuficient pentrucă vine *un medic la 630 locuitori* şi dacă din numărul de 35 al medicilor scadem vre-o 8 medici militari, care n'au contact direct cu populaţia oraşului, ajungem la proporţia de aproape 1000 locuitori la un medic. Personalul sanitar inferior e şi el redus de tot. Nu sunt în oraş decât 10 subchirurgi şi agenţi şi 10 moaşe. Tot insuficient e şi numărul paturilor (60) dela Spitalul Grecescu, mai ales că de aceste paturi se servesc în bună parte şi bolnavii veniţi din judeţ.

Primăria oraşului oferă pentru populaţia săracă, consultaţiuni gratuite. Numărul celor care cer astfel de consultaţii sporeşte din an în an, după cum se vede din tabloul de mai jos :

Anul	Numărul consultaţiilor gratuite
1922	1510
1923	2200
1924	2250
1925	3020
1926	2450
1927	3000
1928	3800
1929	4400

Este aci o notă bună pentru Serviciul Sanitar al oraşului, dar şi un prilej pentru noi de reflexiuni amare, pentru că acest spor de consultaţii gratuite poate însemnà o pauperizare progresivă a cetăţenilor, care nu-şi mai pot permite luxul de a consultà un medic particular cu plată.

Alcoolismul şi tabagismul. — Am vorbit despre atâtea plăgi sociale, care sporesc mortalitatea în Severin într'o proporţie spăimântătoare, tuberculoza, boalele venerice ; am vorbit deasemenea despre

diverse epidemii care isbucnesc în oraş şi care contribue la degenerarea trupească a locuitorilor. Mai avem de adăugat două. care dacă nu sunt generatoare de războae, aşa cum tendentios susţine Tolstoi într'unul din articolele sale, au totuşi o influenţă nefastă asupra sănătăţii poporului. Nu ştim cantitatea de băuturi spirtoase care se consumă în oraş. O bănuim însă foarte mare, aceasta după numărul mare de debite, repartizate astfel : 6 debite pentru vânzarea en-gros. 119 cârciumi sau bodegi şi 14 ca accesorii la restaurante [1]). Dintre localităţile urbane vecine *Strehaia* are o cârciumă la 416 locuitori, *Craiova* una la 206, *Baia de Aramă* o cârciumă la 134, iar T.-Severin are o cârciumă la 158 locuitori.

Dintre ţările străine au :

Franţa	1	debit	la	75	locuitori
Italia	1	„	„	170	„
Germania . . .	1	„	„	246	„
Suedia	1	„	„	5000	„
Norvegia	1	„	„	9000	„

Cât priveşte *tutunul*, el are în T.-Severin numeroşi consumatori. Nu ştim precis cantitatea de tutun ce se consumă în oraş. Totuşi notăm aici unele cifre care pot să ne deà măcar cu aproximaţie o idee de cantitatea consumată. In anii din urmă (1926—1928) s'au descărcat anual în gara T.-Severin câte 166 sau 161 tone de tutun după cum se vede din următorul tablou :

Anul	Tone de tutun
1927	166
1928	166
1929	161

Bineînţeles această enormă cantitate de tutun n'a fost consumată numai în T.-Severin, ci şi în satele din împrejurimi, strâns legate economiceşte de oraş, restul judeţului rămânând să se aprovizioneze prin alte staţii de cale ferată, Strehaia mai ales. Cât priveşte valoarea totală a tutunului şi a foiţei de ţigări consumate în Severin, constatăm că în 1929 ea se ridică la suma de lei 20.000.000. o sumă cu drept cuvânt fantastică.

Socotind că în oraş avem 8000 fumători, însemnează că fiecare din ei cheltue anual pentru tutun 2500 lei, un impozit pe care fiecare şi-l impune benevol şi-l suportă cu stoicism, măcar că-i e atât de dăunător sănătăţii.

UN ISTORIC AL INSTITUŢIILOR SANITARE

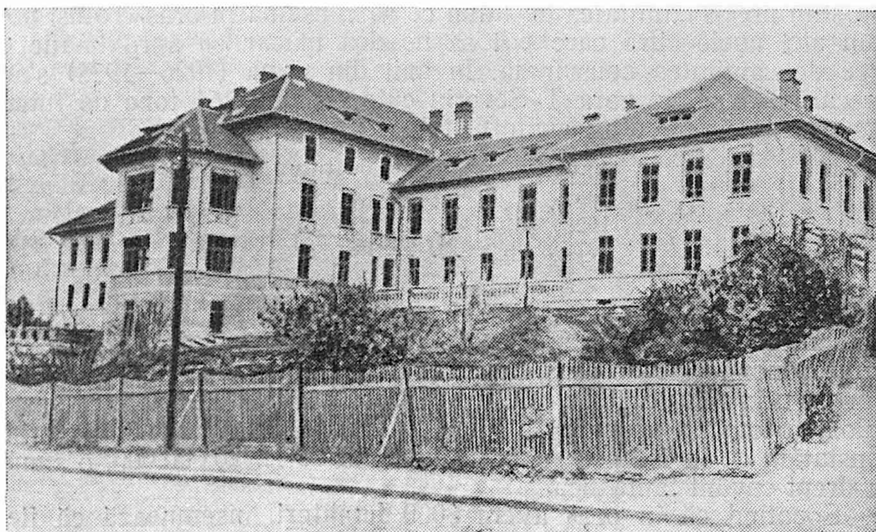
Carantina. — Cea dintâiu instituţie sanitară a oraşului a fost carantina înfiinţată potrivit Regulamentului Organic la anul 1836 şi care avea un scop preventiv şi anume acela de a opri intrarea în ţară a boalelor, care bântuiau aiurea.

1) Datele acestea sunt luate din „Darea de Seamă asupra activităţii Camerei de Comerţ şi de Industrie T-Severin pe anul 1929".

„Localul carantinelor era o casă veche dărăpănată care nu corespundeà menirei ce i se dedese". [1]) Personalul ei erà foarte restrâns, compunându-se deobiceiu dintr'un administrator, un medic și câțiva servitori. Cel dintâiu director al ei a fost B. Strâmbeanu, iar cel dintâiu medic dr. Tsin Carol.

Carantina era așezată lângă Turnul lui Sever, pe locul ocupat azi de reședința Diviziei, cel puțin așa afirma dr. Mangiurea în Istoricul spitalului Grecescu. Cu timpul, pe lângă administrator și medic s'a mai adăugat la personalul carantinei și o moașe. La 1859 e pomenită o oarecare Anica Basta ca fostă moașe a carantinei.

Pe timpul ocupației austriace carantina a fost înzestrată cu mai multe paturi pentru bolnavii din oraș și județ. Aveam de a face, așa dar, cu un început de spital județean. La 1859 se iau măsuri ca sa se construiască o clădire mai confortabilă, care să adăpostească atât carantina cât și spitalul. La licitația ce se face, nu se prezintă însă nici un ofertant, așa că lucrurile rămân baltă.



Spitalul Grecescu (noul spital)

Dela 1863 la 1869 funcționează ca medic al micului spital dr. Hacek, fost medic în armata austriacă, rămas în Severin după retragerea trupelor de ocupație habsburgice. In acest timp spitalul avea 25 paturi pentru bolnavi. Lui Hacek i-a urmat ca medic primar dr. N. Gavrilescu, sub care s'a clădit localul spitalului Grecescu, numit așa după numele filantropilor, care l'au ridicat pe

1) Dr. St. Georgescu-Mangiurea — Istoricul spitalului Grecescu din T-Severin. (Tipo-Lit. Samitca T-Severin 1906).

cheltuiala lor: *Ioan Stoian Grecescu* cu tânăra-i *soţie Ioana Grecescu.*

Un vizitator de pe la 1858 (Theodor Margot) însemnează: „Severinul posedă şi un frumos lazaret, prea bine întreţinut şi prea curat", ceeace era o laudă aproape gratuită. Spitalul Grecescu, construit în deceniul următor şi adăugit în vremea noastră, ar fi meritat însă cu adevărat multe laude.

E drept că la acest spital numărul paturilor bugetare pentru bolnavi e abia de 60 şi că în această privinţă era de datoria tuturora să se străduiască să facă ceva mai mult, mai ales că numărul bol-



D. Mareşal Averescu punând piatra fundamentală la noul spital

navilor trataţi în spital e covârşitor. In afară de 5—6000 consultaţii gratuite, medicii spitalului — dr. I. Trăilescu dela 1904 şi până azi şi alţii — au de tratat anual un număr de 1600 până la 2000 bolnavi, din care aproape jumătate sunt din T.-Severin, iar restul din judeţ:

Anul	Numărul bolnavilor	Bolnavi din T-Severin	Bolnavi din Judeţ
1927	1721	614	1107
1928	1783	535	1248
1929	1845	715	1130
1930	2047	678	1369
1931	1903	734	1189
1932	1870	639	1231

E o stradanie acolo a medicilor, care merită multă laudă.

In încheere trebue să menţionam şi activitatea soc. Principele Mircea, ale carui rosturi sunt să ajute pe copiii orfani, lepădaţi de parinţii lor şi în genere să acorde asistentă gratuită tuturor copiilor familiilor sarace.

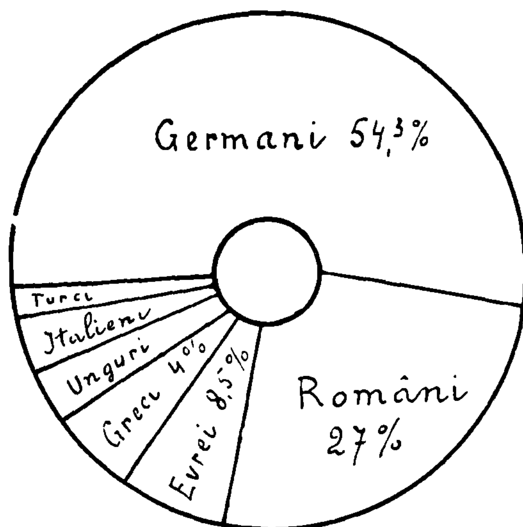


Asistenta socială la soc. Principele Mircea

NAŢIONALITAŢI ŞI CONFESIUNI. — Am arătat în altă parte ca locuitorii din Cerneţi au refuzat să se strămute în Severin. Oraşul s'a alcătuit deci în cea mai mare parte din străini, fie Germani sau Unguri aduşi de Compania de Navigaţie austriacă, care stabilea aci o staţie pentru vapoarele sale şi un Santier Naval, fie Sârbi, Greci şi Bulgari veniţi din Peninsula Balcanică.

Cerneţul acela medieval, care s'a arătat atât de inadaptabil înoirilor apusene, încât a trebuit să piară, era alcătuit dintr'o massă compactă de Români. Totuşi constatăm şi într'însul unele infiltraţiuni etnice streine. Trebue să admitem de pildă că în Cerneţi, pe lângă negustorii, în imensă majoritate Români, erau şi câţiva negustori Greci, de aceia, când la 1806 Hagi, Iordache sau Iorgaki lasă prin diată ca din averea sa să se înfiinţeze trei şcoli două în Cerneţi şi una în Banoviţa, el cere ca una din aceste şcoli să fie de limbă grecească. Mai târziu, cam pe vremea când a luat fiinţă Severinul şi până pe la 1865 constatăm la Cerneţi şi o influenţă germană. La 1848 de pildă când după înfrângerea guvernului revoluţionar se vor închide şcoalele din toată Muntenia, numai două şcoli germane din Cerneţi îşi vor continua cursurile. Pe la 1860 întâlnim la Cerneţi ca profesor de limba germană pe un oarecare August Ohnesorg.

De aceia nu e de mirare că pe la 1865 se găsesc în Severin la un total de 519 familii, 139 familii româneşti, 282 familii nemteşti însă, 44 evreeşti, 20 greceşti, 18 ungureşti, 10 italiene si 6 turcesti.



Populaţia oraşului Turnu Severin pe la 1865

De atunci şi până acum s'a petrecut treptat-treptat un fenomen de românizare a oraşului, fie prin desnaţionalizarea străinilor sau prin plecarea lor din localitate, fie prin imigrarea în oras an cu an a o mulţime de elemente ţărăneşti.

La cele 22·000 suflete cât bănuim noi că există în Severin, Românii sau mai bine zis „cetăţenii români“, sunt azi în număr de 20·195, restul de 1805 suflete fiind alcătuit de 196 persoane, care au obţinut cetăţenia română, 144 „heimatlose“, născuţi în ţară şi care au făcut armata în ţară şi care aşteaptă rândul la încetăţenire si în sfârşit 1465 cetăţeni străini repartizaţi astfel :

Numărul capilor de familie cetăţeni străini		Câţi sunt comerţianti sau industriaşi	Câţi au alte profesiuni
256	Jugoslavi	208	48
79	Italieni	55	24
52	Greci	24	28
37	Cehoslovaci	25	12
36	Unguri	20	16
34	Bulgari	18	16
28	Germani	8	20
20	Austriaci	8	12
19	Fraucezi	3	16
16	Albanezi	16	—
13	Englezi	1	12
12	Armeni	12	—
11	Elveţeni	3	8
6	Polonezi	2	4
3	Ruşi	3	—
1	Suedez	1	—

Recapitulând acum datele privitoare la configuratia etnică a orașului capatam următoarea situație :

1) Cetățeni români. (y compris evreii români și naționalitățile asimilate de Români)	20.195	91,8%
2) Streini. (y compris pe cei ce decurând au adoptat cetățenia română și pe Heimatlose)	1.805	8,2%
	22.000	100%

De unde prin urmare la 1865 numărul streinilor era covârșitor 73%, astazi a scăzut la 8,2%, iar numărul Românilor s'a urcat din 22% în 1865 la 91.8% în 1932. Să studiem acum contribuția fiecărei naționalitati în parte la desvoltarea economică și spirituală a Severinului.

GERMANII. — Dintre neamurile alogene, care contribue la desvoltarea Severinului, Germanii (Germani propru ziși și Austriaci), ocupa un loc de frunte, atât prin numărul lor mare, cât și prin puternica influența pe care au exercitat-o asupra moravurilor locuitorilor. Ei au venit în Severin ca funcționari ai agenției vapoarelor austriace și ca lucrători ai Șantierului Naval. Erau atât de numeroși în 1865 încât Severinul părea atunci un oraș deadreptul nemțesc. Asociațiile cu caracter politic fiindu-le interzise, Germanii aceștia cată a se organiza din punct de vedere confesional. Deosebit de organizațiile religioase ei mai dau naștere și la o mulțime de asociații de meseriași. Acea deviză de pomină a imperialismului german: „Drang nach Osten" găsea la Severin teren prielnic pentru realizare. Din punct de vedere confesional Germanii s'au organizat în doua comunități, una romano-catolică, alta germano-evanghelică.

La 1858 comunitatea catolică număra 600 suflete. La 1861 ea avu pe cel dintâiu preot al ei în persoana călugărului franciscan Peter Szabo. La 1870 urmează preotul Gottfried Zsak, care însă nu șade în Severin decât 3 ani. La 1873 vine la Severin preotul Felix Martucci care are aci o lungă ședere, cam de vreo 20 ani, și sub care comunitatea catolică înființează o școală primară și înaltă o catedrala care se inaugurează la 1887. O școală de fete a călugărițelor catolice s'a fundat în 1894. In 1914 ea se mută într'un local propriu un imens palat.

Primii Germani de confesiune evanghelică apar la Severin pe la 1850, adică aproape odată cu începuturile orașului. La 1861 ei erau destul de numeroși ca să poată alcătui o comunitate, ceeace [illegible]rdu-se în grădina farmacistului Bőmches și hotărînd alcătuirea comunității lor: „deutsch-evanchlische Gemeinde".

La 1865 ea deschide o școală primară de ambe sexe numai cu 7 elevi, dar care trei ani mai târziu, în 1868, avu 21 copii ca mai târziu să sporească și mai mult. La 1868 comunitatea înaltă și o bi-

serică, obținând în acest scop ajutoare și dela Regele Prusiei și dela regele Carol I, care subscrie 400 lei.

Au fost atât de numeroși Germanii în oraș, încât toată partea de apus a Severinului purta numele de „Mahalaua nemțească". Grație numărului lor mare a celor trei școale germane și a bisericilor, limba germană era foarte întrebuințată la T.-Severin, după cum o constată la 1904 prof. V. Vârcol într'o lucrare a sa („Privire etnografică asupra județului Mehedinți"), în care spune: „Influența nemțească e bine simțită; mai peste tot se aude și înțelege limba germană. Ea e limba de afaceri în orașul nostru și chiar Bulgarii, ce vând zarzavat și-au însușit-o binișor". Și mai la vale: (Germanii) formează factorul de importanță în atelierul de construcțiuni navale de pe Dunăre".

ASOCIAȚII DE MESERIAȘI. — Dacă burghezia nemțească a creiat școalele și bisericile, lucratorii germani au adus și ei un spirit de organizare. Ei au întemeiat o mulțime de societăți de ajutor reciproc de economii, de ajutor în caz de boală și pentru înmormântări. La început au participat în aceste asociații numai lucrători germani dela C. F. R. și din Șantierul Naval. Mai târziu au intrat în ele și Românii. Notăm în treacăt câteva societăți de felul acesta: „Mina și Pădurea" societatea lucrătorilor mecanici, înființată la 1888, „Schinteea" fondată la 1900 cu 436 membri societari și având în comitetul de conducere mai mult lucrători germani: Iosef Maly, Fr. Schlesinger și Vilhelm Ross, pe lângă care găsim și doi români, Mihail Oborcea și Ion Civitu, apoi alte societăți ca: „Furnica", „Fulgerul", „Concordia", „Vulturul", în care începe să predomine elementul românesc.

ALTE INFLUENȚE GERMANE. — Intre efectele influenței germane trebue să socotim și unele moravuri deosebite, pe care nu le întâlnim aiurea. De pildă serbarea *Carnavalului* s'a făcut în Severin în toți anii până la războiu, cu mult și deosebit fast. Bărbați și femei mascate, umblau în ziua hotărîtă fie pe jos, fie mai ales în trăsuri, cam dela Colțul Repede până la Primărie, și asvârleau sutelor de copii: mere, nuci și bani. Măștile, căci așa li se zicea, făceau și fel de fel de giumbuslucuri, care stârneau râsul și al copiilor și al domnilor și damelor care veneau să asiste anume la această defilare.

Alt obiceiu pe care Germani l'au transplantat la Severn era acela al petrecerilor câmpenești primăvăratece, așa numitele de ei *„Majalus"*, fiindcă aveau loc de obiceiu în luna Maiu.

Majalusul era organizat de diferitele societăți de lucrători germani. Dumineca dimineața grupul organizator cu muzica în frunte cutreera străzile principale ale orașului și se îndrepta spre locul destinat petrecerii, care de obiceiu era în pădurea Crihala. Pe la amiaz soseau la Chrihala rând pe rând și participanții la serbare. Mâncau în pădure, petreceau și dansau în sunetul muzicei. Seara serbarea lua sfârșit.

Era așa de puternică influența germană, încât si'n jocurile copiilor răsunau deseori cântece nemțești. Fete și băeți se făceau roată și mergând în cadență cântau un cântec, care se termina cu cuvintele:

„Welche mir die liebste ist
„Diese soll ich küssen".

In mijlocul roatei se afla un copil. Acesta, când cântecul se sfârşia, se repezea la una din fetele care era în horă şi o săruta spre hazul tuturor celorlalţi copii. Mai circulau printre copii şi alte cântece ca de pilda vestitul „O du lieber Augustin", pe care le rosteau si Românii, macar ca aceştia nu înţelegeau mare lucru din ele. Până şi jocul cu mingea era tot de origină germană. I se zicea „Ipsigot".

O alta inovaţe, care s'a datorat tot acestor lucrători germani, pe care i-am văzut atât de dornici de petreceri şi voie bună, e aceia a pomului de Craciun. La 1868 şcoala comunitătii evanghelice a serbat pentru prima oară pomul de Crăciun. Obiceiul acestei serbări a trecut apoi treptat-treptat în patrimoniul tuturor severinenilor.

In sfârşit tot lucratorilor germani din Severin li se datoreşte înfiinţarea unei societaţi corale: „Frohsinn", care da din când în când câte o serbare în oraş. A activat cam de pe la 1900 si până înainte de razboiul cel mare. Preşedinte era Anton Blosel. Membrii erau şi Germani şi Români.

Desigur ca aceşti Germani vor fi adus în Severin, pe lângă atâtea obiceiuri noui, pe lângă atâtea petreceri în care exploda nevoia lor de veselie şi care, în afară de Carnaval care a dispărut, au fost adoptate şi de ceilalţi severineni, vor fi adus ziceam, şi spiritul de ordine, de muncă şi de curăţenie cu care erau deprinşi în locurile de origină.

Numarul Germanilor din T.-Severin e în scădere. Abia sunt vre o 48 familii în oraş, care recunosc cetăţenia germană sau austriacă. Daca mai punem la socoteală încă vre o trei-patru duzini de familii care au adoptat cetaţenia română, şi care sunt pe cale de desnaţionalizare, capatam cifra aproximativă de 400 Germani în întreg oraşul nostru.

ALTE NAŢIONALITAŢI. — Roluri covârşitoare în desvoltarea Severinului n'au jucat decât Românii şi Germanii. Importanta celorlalte naţionalitaţi e mult mai ştearsă. *Sârbii* au venit în Severin după 1865, căci până atunci nu întâlnim nici o familie sârbească în oraş. Luptele civile din Serbia de mai târziu, cu duşmănia atroce dintre cele doua familii Obrenovici şi Karagheorghevici, au silit pe multi sârbi sa treacă Dunarea şi să se aşeze în Turnul Severin ca negustori şi ca meseriaşi. Pe după 1880 erau atât de numeroşi încât se organizeaza într'o comunitate, iar la 1882 înfiinţează o şcoală primară sârbo-slavă, care a dăinuit până la 1916 si care a avut ca institutori pe emigrantul *Sfetozar Popadici*, licentat în drept de la Paris, iar în 1892 pe alt emigrant, pe marele poet elegiac sârb *Voislav Ilici*, care într'unele din elegiile sale a luat şi motive severinene.

In aceiaşi vreme Sârbii au înfiinţat şi o societate corală, care a avut destul ecou în vremea ei. După războiul cel mare mulţi sârbi erau ca şi desnaţionalizaţi. Mai există totuşi în Severin un număr de 256 capi de familie cetăţeni ai statului jugoslav, ceeace înseamnă că actualmente Sârbii sunt străinii cei mai numeroşi din Severin.

Evreii, erau stabiliţi la Cerneţi încă înainte de întemeerea Seve-

rinului. Nu jucau însă nici un rol pentrucă nu erau decât vreo 12 la număr. După fundarea orașului au venit destul de mulți mai ales de prin orașele balcanice, evrei spanioli, apoi din restul țării sau de prin Austro-Ungaria, evrei de rit occidental. Se ocupau cu comerțul de cereale, cu comerțul de obiecte de îmbrăcăminte, librărie, și altele.

Până pe la 1900 numărul Evreilor a mers în creștere; de atunci scade, după cum se vede din următorul tablou:

La	1831	12	Evrei la Cerneți
„	1838	13	Evrei
„	1860	15	Evrei la Cerneți
„	1860	101	Evrei la T-Severin
„	1899	815	„ „ „
„	1925	610	„ „ „
„	1929	531	„ „ „

Evreii au avut și două școli primare, una evreiască — spaniolă înființată la 1871 și care a durat până mai deunăzi, iar alta evreiască-germană înființată la 1878 și care a avut o viață scurtă de tot.

De după războiul cel mare mai toți Evreii au devenit cetățeni români.

Grecii, în număr restrâns desigur locuiau și în Cerneți, unde se ocupau cu comerțul. După înființarea noului oraș, au venit și ei în număr relativ mare, unii, cei mai mulți din Epir, alții mai puțin numeroși din Macedonia. Mulți dintre acești din urmă erau Aromâni grecizați. Erau atrași de perspectivele economice ce redeschideau Severinului, în urma intensificării comerțului de cereale și de vite.

La 1865 numărul familiilor grecești era de 20. Se ocupau cu băcănia, plăcintăria și cu cârciumăritul. Intre 1901—1907 au avut și o școală primară.

Asupra inaugurării școalei eleno-române și asupra negustorilor Greci care au contribuit la înființarea ei, găsim date în ziarul „Can dela" din anul 1901: „Colonia Elenă din Severin având un comitet bine constituit, au (sic) ales ca președinte al ei pe d. Gh. Pantazopol, mare proprietar și de vice-președinte pe d. Gh. Lecea comerciant de frunte. In dorința de a cutliva pe fii lor — pe lângă limba noastră română și în limba patriei lor, cu mari stăruințe au obținut prin concursul neobositului revizor școlar d. D. Bungeteanu permisiunea de a se înființa o școală.. cu curs primar în românesce și grecesce".

Cu acest prilej au luat cuvântul D. Bungeteanu, pr. V. Gh. Durak. T. Ruju, D. Anagnostopol, Licea, Pantazopol, Protosinghelos și alții.

Astăzi trăește în Severin un număr de 52 capi de famile supuși ai statului grecesc.

O mare parte dintre Grecii veniți în decursul timpurilor la Severin, au plecat în țara lor, după ce bineînțeles se înbogățiseră. Alții însă, mai ales cei care au deprins arendășia, sau cei care au învățat cartea românească, s'au desnaționalizat. Un grec, fostul comerciant Apostol Ghiculescu a donat comunei localul în care se află acum liceul de fete, iar altul Mihu Polihroniu localul dela Bariera Craiovei, unde e instalat un cămin de ucenici.

Armenii, întotdeauna puțini la număr, așa cam câte o duzină, au trait mereu într'o „splendidă izolare", ocupându-se cu comerțul de cafea măcinată. Astăzi sunt în Severin 12 familii de armeni.

Turcii, până la razboiul Crimeei, până când malul drept al Dunarei a stat sub stapânirea Sultanului, puteau trece in voe să se așeze în noul oraș. Mai târziu au venit alții de pe la Ada-Kaleh. N'au jucat însă un rol prea mare în viața Severinului. S'au ocupat și se ocupă cu alvițăria și bragageria, *braga,* fabricată de Turcii din Severin,



Biserica Grecescu (catedrala)

fiind socotită ca cea mai bună din țară. Grație vecinătății malului turcesc, mehedințenii și după ei severinenii au rămas în graiu cu cuvinte turcești ca : *bunar,* care însemnează puț și *cișmea* care însemnează fântână. Turcii așezați în Severin au deprins pe locuitori nu numai cu braga, ci și cu alte bunătăți gastronomice, baclavale si sugiucuri, care fac deliciul copiilor și se vând nu numai în prăvălii anume, ci și de vânzatori ambulanți care umblă cu tava în cap pretutindeni unde e adunată lume multă.

Religia domniantă în T.-Severin este cea creștină ortodoxă. Ea e deservită de 3 biserici, Biserica Maicresei, despre care am vorbit în altă parte, Biserica Grecescu (Catedrala) zidită cu cheltuiala aceluiaș Ion Grecescu care a înființat și spitalul și Capela dela cimitir.

De reținut faptul că picturile dela Catedrala Grecescu sunt executate cu multă măestrie de pictorul Tătărescu.

In oraș se mai găsesc creștini catolici având la îndemână o catedrală destul de impunătoare, protestanți cu o bisericuță lângă Foișorul de foc, evrei cu două sinagoge una de rit occidental și alta de rit spaniol și câțiva mahomedani.

STATISTICĂ CONFESIONALA

După datele oficiale ale Institutului de Demografie şi Recensământ din Bucureşti, populaţia severineană se repartizează după confesiuni astfel:

După religie

Ortodoxă	18.440
Greco-Catolică	113
Romano-Catolică	1.257
Reformată-calvină	20
Evanghelică-luterana	109
Mozaică	436
Adventistă	24
Baptistă	14
Alte religii, secte	65
Nedeclarată	24

VIAŢA CULTURALA

ŞCOALELE

S'a făcut de mult o distincţie şi anume aceia care există între civilizaţie şi cultură, civilizaţie însemnând mai mult suma achiziţiilor materiale ale unui popor, sau a unor achiziţii spirituale de suprafaţă, iar cultură toate achiziţiile adânc spirituale, care schimbă în chip temeinic mentalitatea poporului, care a deschis lui sau cel puţin unei minorităţi orizonturi mai largi de simţire şi de cugetare.

Orice formaţiune socială nouă achiziţionează întâiu formele civilizaţiei, ca unele care fiind de suprafaţă, uşor se pot asimila de mulţime. Asimilarea unor forme de viaţă culturală vine mult mai târziu. Aceest fenomen îl putem observa şi în desvoltarea Severinului modern. Să studiem acum în parte pe fiecare factor al vieţei culturale din Severin, dela primele licăriri ale acestei vieţi şi până azi.

Să vorbim întâiu despre şcoală. Am văzut că Cerneţul îşi avea şcoalele sale, că la 1804 un negustor e acolo Hagi Iordache, lasă prin testament ca din veniturile averii sale să se înfiinţeze două şcoli în Cerneţi, una românească şi una grecească, precum si o şcoală în suburbia Banoviţa. Se pare că acest negustor avea si rang de boerime, fiindcă-l găsim pomenit mai târziu cu titulatura „Medelniceru Hagi Iorgaki Severineanu".

Pe la 1827—1830 la şcoala din Cerneţi (căci se pare că a luat fiinţă numai una în loc de trei cum testase Hagi Iordaki), găsim ca profesor pe un oarecare *Kiriţă Barbu*. Şcoala avea 150 elevi.

Ca să se poată şti cât de grele erau începuturile şcolare dăm aici o anafora (jalbă) a locuitorilor din Cerneţi prin care cer înlocuirea dascălului Kiriţă.

„Către prea cinstita eforie a scoalelor nationale“.

„Noi boeri, boernaşi şi neguţatori împreună şi toti locuitorii din oraşul Cernetii sud Mehedinti cu multă plecaciune, facem prea plecată aratare prea cinstitei Eforii, că dupe întocmirile ce sunt facute din' partea stapânirei, sub îngrijirea prea cinstitei Eforii, ca la fieş-care oraş în judeţe sa fie câte un dascal national pentru învatătura copiilor la carte românească şi altul dintre psialtis (1), pentru învăţătura cântarilor, au fost împartăşit şi oraşul nostru cu o asemenea dascăli, cu plata de leafa dela prea cinstita Eforie precum si acum avem dascal de învatatura cărţii pe un Kiriţă Berbovici Brabeţeanu, iar dascal de cântari din vremea ce ne-au ars oraşul în leat 1828 au lipsit cu totul, ne mai trimiţându-ni-se altul în loc. Dascălul Kiriţă ne-au aratat ca fiindu-i leafa puţină dela Stăpânire şi trebuinţă având să mai aiba un ipodidascal (2) pentrucă s'au strâns mulţi copii în şcoală, nu mai poate sluji de nu i se va da simbrie mai multă peste aceia ce are şi aşa urmează să ne rămâe copii fără învăţătură... Şi pentrucă dascalul Kiriţă nu mai voeşte a fi dascal să se chibzuiască de pera cinstita Eforie a se alege un bun dascăl cu ştiinţa de învăţătura cărţii româneşti, de va fi cu putinţă să ştie şi carte grecească i frantozeasca ; iar pentru cartea grecească i se va da de noi pământenii taleri una mie două sute pe an din venitul şcoalei *elinesci*, ce este afierosit de raposatul Medelniceru Hagi Iordake Severineanu, cum şi pentru franţozească ne vom tocmi cu dascălul, părinţii copiilor şi una mie oca zaherea (3), casa de şedere pentru învăţătura copiilor. Asemenea cu umilinţă ne rugam să ne orânduiască şi dascăl de cântări“.

Semnaţi : Ştefan Miculescu, serdar; Vtori Logofăt Petre Eurileanu; Ştefan iuz-serdar Jianu; Vasile Strâmbeanu, clucer za-arie; Mihalache Ciupagea, sluger ; Treti Logofăt Ion Gărdăreanu ; Stamatc (4) staroste de negustori (5).

Dela 1834, înfiinţându-se şcoalele săteşti, cea dela Cerneti, potrivit Regulamentului Organic pe atunci în vigoare, ia titulatura de şcoală normală. La ea vor veni toţi dascălii de biserică din judeţ spre a urma cursuri de câteva luni, spre a putea apoi să fie numiţi ca învăţători ai şcoalelor săteşti, sau începătoare, cum li se zicea.

Printre profesorii pe care îi găsim în acest timp la Cerneti adecă după 1833, trebue să însemnăm pe Grigore Pleşoianu, şi pe Ion Maiorescu.

Grigore Pleşoianu (1808—1857), a fost mai înainte profesor la Craiova. La 1828 el dăduse la iveală o carte de cetire sub titlul „Cele dintâiu cunoştinţe pentru trebuinţa copiilor care încep a citi, traduse din franţozeşte şi adăugate de Grigore P. Pleşoianul, profesorul de împrumutat învăţătura al şcoalelor naţionale din Craiova“.

Despre Pleşoianu, d. N. Iorga într'un articol citat de noi, scrie .

---

1) Cântăreţ bisericesc.
2) Ajutor de profesor.
3) Provizii, alimente.
4) E vorba de Stamate Pârvulescu, despre care am vorbit în cursul acestei lucrări.
5) V. A. Urechia—Istoria şcoalelor Tom. I.

„A lăsat un mare număr de nuvelete tălmăcite din franțuzește, cu destulă cunoștiință a limbii și cele mai bune gânduri de a folosi prin această osteneală a sa: *Aneta și Lubin, Telemac, Genoveva de Brabant, Copilul pierdut și Licuriciul, Canarul.* Invățase la Gheorghe La-



Grigore Pleșoianu

zar în școala românească „națională" din București și funcționa mai târziu și ca inginer făcând și o hartă a poștelor. Era un om foarte cuminte. numele lui se cuvine a fi pomenit cu recunoștință..."

Ion Maiorescu, născut în satul Bugerdea din ținutul Blajului în anul 1811 a studiat la Blaj, la Cluj, la Pesta și la Viena, iar la 1836, vnind în țară, a fost numit ca profesor la școala din Cerneți, unde a stat până în anul următor 1857, când fu mutat la Craiova. El este tatăl lui Titu Maiorescu.

Această școală „normală" din Cerneți își continuă existenta până la 1848. In afară de ea însă mai există în Cerneți și două școli particulare, una grecească și alta germană.

Rezultă, din darea de semă pe care Petrache Poenaru o face la București în Iulie 1839 cu ocazia distribuirii premiilor, că în acel an școlar au fost 51 promovați la școala publică românească și 42 elevi promovați la cele două școli particulare. In anul următor (1839) găsim ca profesor la școala publică pe I. Popovicescu, despre care însă nu avem amănunte biografice.

In Decembrie 1842 întâlnim ca profesor pe *D. Frumușanu*, trecut în statul de leafă cu lei 200 lunar, patru sute lei fiind prevăzuți pentru cheltuelile anuale ale școalei.

In 1845 numărul elevilor, care frecventau școalele din Cerneți, era de 128, din care 95 la școala „normală" și 33 la școlile particulare, grecească ș germană. O dare de seamă din anul următor (1 Iu-

lie 1846), ne arata ca școalele acestea erau în progres, daca nu un progres privind calitatea învațaturii, cel puțin unul privind numarul elevilor, caci gasim 165 elevi, din care 135 la școala românească și 30 la cele doua școli particulare.

Revoluția din Iunie 1848 va surprinde la Cerneți ca profesor pe *I. Rupturearu*, care i se da cu trup și suflet împreuna cu alți învățători din județ. Asertiunea ca la 1848 Mehedințul a fost cu totul pasiv în fața marilor evenimente politice, este așa dar greșită. Despre acest Ruptureanu vom avea prilej sa mai vorbim, caci va functiona mai târziu ca profesor la Severin. Reactiunea triumfa în Septembrie 1848 și școalele, care se închiseseră pe tot timpul verii din cauza vacanței, ramân închise în toata țara și aceasta pentru mai mult timp. In 1848 gasim totuși la Cerneți doua școli germane, una de băeți „plătită din interesul fondului de 23.000 lei, ce posedă școala" și una de fete (tot germana) care ia ființa probabil acum și care se întreține din taxele pe care le plateau parinții fetelor. Starea aceasta de lucruri a durat până la 1851.

ȘCOALELE PRIMARE DIN SEVERIN. — In Aprilie 1851 orășenii din Craiova și din celelalte centre oltene se plâng domnitorului Barbu Știrbei de faptul ca școalele din orașul lor stau încă închise. La 9 Mai 1851 Eforia face un raport către Domnitor prin care cere strămutarea în Severin a școalei din Cerneți, acest oraș nemai fiind acum capitala a județului Mehedinți, ceeace Domnitorul aprobă la 24 Mai ale aceluiași an. In cursul primăverii anului 1851 a functionat însa la Severin o școala particulară cu un oarecare S. Mânculescu. Era de altfel de neînchipuit ca un oraș care crește zi cu zi, să nu simtă nevoia unei școli primare și dacă inițiativa oficialității lânceza, nevoia populației făcea să se nască o școală particulară căci functia crează organul.

In toamna anului 1851 se stramută în sfârșit școala din Cerneti la Severin. Cernățenii protestează în Octombrie al acelui an si cer restabilirea școalei lor, protest care pare a fi avut ecou, căci se numesc în acelaș timp doi institutori la Severin si doi la Cerneți (D. Șerbanescu și Pitarul D. Frumușanu).

La 27 Februarie 1852 Eforia dă poruncă mai multor școli din țara între care și cele din Severin ca să nu mai primească pe fete la cursuri. Dam aci și cuprinsul acestui curios ordin al Eforiei, care văzut prin prizma ideilor pedagogice înainte ale timpului nostru, are o savoare particulară.

„S'a văzut din cataloagele ce ați trimis la Eforie, că între școlari băeți ce urmează în acea școală sunt și fete în vârstă până la 12 ani. Eforia considerând că este împotriva bunei orânduelі, că sexul femeesc, mai vârtos când este de o vârstă așa de înaintată, să fie împreuna cu partea bărbătească și că deocamdată nu sunt încăperi deosebite pentru sexul femeesc, pune îndatorire D-le, ca de acum înainte sa nu mai primească fete în clasele acelei școli, și depărtând pe cele ce acum se află, să primească băeți în locul lor".

In curând isbucnind răsboiul Crimeei (1853) școalele iarăși se închid și vor sta așa până în 1855.

PROGRAME ŞI GOSPODARIE ŞCOLARA. — Scoala din Severin se redeschide în 1855; după retragerea armatei de ocupaţie austriace. De rândul acesta e numit ca profesor *I. Rubtureanu*, cel care participase la revoluţia din 1848 şi care din această cauză. fusese prigonit până aci. In loc însă să urmărim cronologic desfăşurarea evenimentelor din lumea şcolară a Severinului, să căutăm să zugrăvim o icoană a ei din acele vremuri.

Programa de studii era foarte redusă, mărginindu-se al clasa I-a şi a II-a la învăţarea scrisului şi cititului şi la memorizarea rugaciunilor.

Iată programa definitiv adoptată la 1850 pentru şcoalele primare urbane :

CLASA I

1) Silabisire, cetire şi scriere.
2) Invăţătură pe din afară a rugăciunilor.
3) Deprindere la scrierea şi însemnarea numerelor aritmetice.
4) Principiuri de numerotaţie şi calcul din gând.

CLASA II

1) Citire pe extracte din sânta scriptură.
2) Scriere după modelul de caligrafie şi dictando.
3) Catehismul.
4) Aritmetica (cele patru lucrări cu nemere întregi).

CLASA III

1) Cetire cu înţelegere şi explicaţie pe deosebite carti religioase şi morale.
2) Caligrafia.
3) Istoria sfântă în prescurtare.
4) Aritmetica (cele 4 lucrări cu frângeri şi explicatia sistemului măsurilor şi greutăţilor obicinuite în ţară.
5) Elemente de geografie fisică (cele de căpetenie împarţiri ale golbului cu o scurtă descriere a statelor Europei şi mai amănuntă.
6) Inceputuri de gramatică.

CLASA IV

Cetire cu explicaţie pe cartea intitulată *„Prietenul tinerimei"*. si altele.
2) Elemente de geografie îmbinată cu principiuri de desemn liniar.
3) Elemente de geografie civilă a tutulor părţlor globului. cu o mai amănuntă descriere a statelor Europei.
4) Elemente de gramatică.

Atât materialul didactic cât şi metoda întebuinţată de educatori erau arhaice. Metoda era bazată pe principiul lancasterian. Copii mai inteligenţi (monitori) erau datori să examineze pe elevii mai slabi. Rolul educatorului era redus de tot. Literele se învăţau pe nisip. O

inovație era aceia a însemnării literelor cu degetul în aer. Bătaia era în floare, macar ca o circulară din 1851 a Eforiei o interzisese.

Dam acum și o *notă* de *zestrea* școalei primare de băeți din T.-Severin la 1864, o zestre destul de modestă, dar nespus de bogată în comparație cu aceia aproape inexistentă a școalelor sătești din acel timp :

10 sobe feru.
32 bance pentru clasele școalei *din care 6 stricate.*
2 catedre.
4 table de scrisu și socoteală de părete.
7 semicercuri pentru clasul I-iu.
18 table lancasterice.
1 harta a Principatelor Unite.
5 charte ale continentelor și un planiglobu din care charta Europei stricata.
1 jețu cu pele îmbrăcatu.
2 portrete ale Domnitorului.
1 masă de bradu.
2 dulapuri vapsite pentru biblioteca școalei precum și pentru charticle cancelariei.
1 sfeșnicu pentru cancelaria.
118 volume și broșure, cărți în biblioteca școalei depuse prin deosebite adrese precum și de institutorul superioru.
8 scaune de lemn.
1 pereche călimări.
1 secure și un feresteru de tăiatu lemne.

Școala de fete din T.-Severin, înființată la 1860, n'avea nici măcar pe jumătate din acest material.

ȘCOALELE PRIMARE DELA 1860 PANA IN PREZENT. — In Iunie 1860 existaseră în Severin 4 școli primare, din care una de stat și 3 școli primare particulare, având în total 256 elevi și eleve și 7 institutori și institutoare după cum se vede din tabloul de mai jos:

1 școală primară de stat	cu	2	institutori și	148	elevi (băeți)
1 școală de băeți particulară	cu	2	„ „	35	elevi
1 școală de fete „	„	2	„ „	20	eleve
1 Institutul Săvoiu	„	1	„ „	53	„
4 școale primare	cu	7	institutori și	256	elevi

Localul școalei primare de stat era întreținut de primărie, după cum se vede din urmatoarea hârtie, pe care I. G. Ruptureanu, institutorele claselor III și IV ale școalei din Severinu“ o adresează primăriei :

Nr. 13
Annu 1859, febru 9.

Onorabilei Municipailtăți a orașului Severinu.

Subsmnatulu amu ținutu sau plătitu tote cheltuelile reparationiloru ce au trebuit a se face școalei publice a acestui orașiu în cursu

de unu annu și mai bine prin înțelegerea ce amu avutu cu Onorabilului președinte a susu - dissei Municipalități : spre a se responde subsemnatului costul fiindu o atribuția a Onorabilei Municipalități conformu institutioniloru în această privința și ordinei ținută pînă acuma.

De aceia sub-semnatu face rugăciune Onorabilei municipalități spre a pone la calle celle de cuvintia spre a se responde cele de cuvință spre a se răspunde sub-semnatul acesta costu care însumeadia dece galbeni și jumătate.

Institut. clas. III și IV-a *I. G. Ruptureanu.*

Șovăitor la 1860 învățământul primar s'a întărit la Severin treptat-treptat. De unde pe atunci nu exista decât o singură școală primară de stat, numărul școalelor a sporit în anii din urmă la 8. Numărul elevilor a crescut și el dela 256 la 1168 în 1898 la 1537 elevi în 1928-1929 și 1730 elevi în 1931—1932.

Dintre institutorii școalelor primare sunt de menționat: *Axente Ariton,* născut pela 1830 în Frâna (Ardeal), mort la 1909. A fost chemat în țară la 1860 de Papiu Ilarion și numit ca institutor la T.-Severin. La 1848 participase la lupta pentru libertatea politică a Ardealului.

V. Dimitrescu, a fost un autodidact. Activitatea lui extra-școlară merită toată lauda. Poligraf, a dat la iveală o mulțime de scrieri cu subiect local ca: „Geografia districtului Mehedinții", (1881). „Muzeulu Severinului sau Antichitățile jud. Mehedinți" (1881). „Viitorul Societăților judecat după presinte sau ceva despre societatea de Istorie și arheologie din județul Mehedinți" (1882), „Istoria orașului Severin" (1883).

G. Brăileanu, a fost coleg cu Axente și cu Dimitrescu. Om de cultură temeinică, a colaborat la „Curierul de ambe-sexe" al lui Heliade și a lăsat în urma sa numeroase traduceri din limba germană, care ar merita să fie cercetate. Dintre revizorii școlari ai județului menționăm pe :

Dem. Stăncescu (1485—1931), care a fost mai întâiu institutor la Cerneți, apoi revizor școlar al județelor Mehedinți, Gorj și Vâlcea, într'o perioadă de timp foarte lungă de pe la 1884 și până la 1891. E autorul unei geografii a județului Mehedinți.

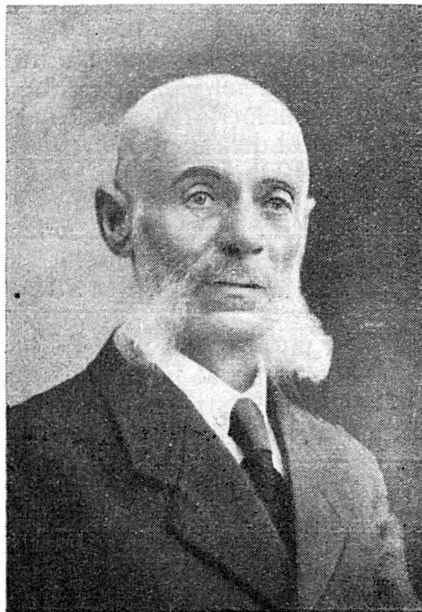
N. D. Spineanu (1836—1923) a fost prima oară revizor școlar între anii 1891—1892. Revizor a doua oară la 1899—1901 a prezidat la înființarea celor dintâi bănci populare sătești și a introdus în școală obiceiul sădirii pomilor. Autor fecund, a tipărit o mulțime de broșuri: 1) Catalog anual pentru classa I (T.-Severin 1881). 2) Urme romane în Mehedinți și Mehadia (T.-Severin 1896), 3) Lumina în istoricul întemeerei băncilor populare din regatul României (1903); dar opera sa de căpetenie e *Dicționarul geografic al jud. Mehedinți,* premiat de Academia Română (1).

Dem. C. Bungețeanu (1850—1926), ca institutor a înființat între 1882—1884 împreună cu alți colegi *cursuri de adulți,* la care au par-

1) Un pasagiu din acest dicționar a fost reprodus ad-litteram de Vlahuță în «România Pitorească» fără ca marele maestru să facă cuvenita mențiune.

ticipat 175 tineri severineni. A tiparit mai multe broşuri, precum şi o geografie a judeţului în colaborare cu P. Condeescu, Gh. M. Sprâncenatu şi D. Chiser.

Manliu Stancescu s'a nascut la Strehaia în anul 1883 şi a absolvit şcoala normala de institutori din Bârlad la 1904. A fost învatator la Strehaia (1906 1909), apoi institutor la Corabia, la Sofia (1915—1916) şi la T.-Severin. A fost revizor pentru puţina vreme în anul 1919.

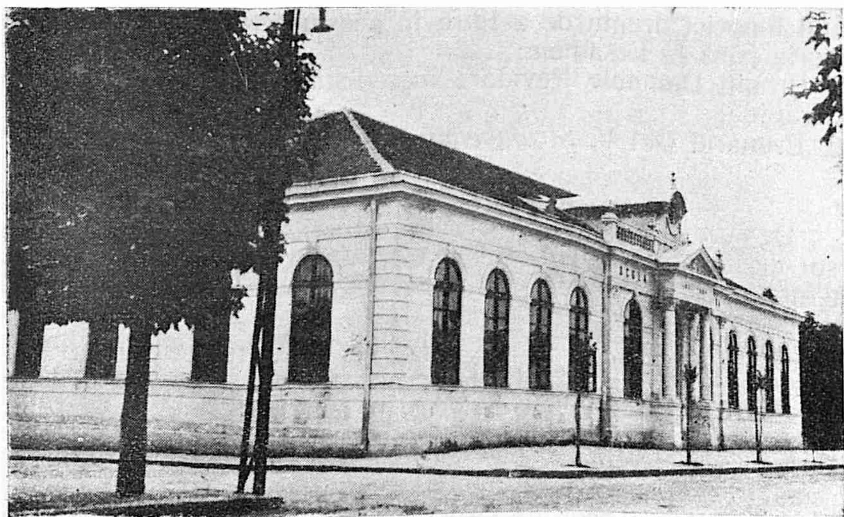


Dem. Stăncescu

In anii de dupa razboiu revizorii se schimbau ca în epoca dela 1885—1901 odată cu partidele, care veneau la guvern. Lucrul în sine e explicabil, dacă ne gândim că acum e momentul în care s'a dat votul universal, care a adus pe ţărani şi pe conducătorii lor învăţătorii în arena politică. Politicianii gândiau că având un om al lor în fruntea şcoalelor judeţului, implicit vor avea în mână şi pe învăţători. Socoteala aceasta câteodată din nenorocire a reuşit, alte ori însă nu, căci s'au găsit împrejurări în care atât revizorii cât şi subalternii lor învaţatorii au dat dovadă de spirit de independenţă, de curaj cetăţenesc.

Gh. I. Ghiaţă, funcţionează ca revizor în 1919—1920. Născut în Lupşa la 1876, a urmat cursurile Şcoalei Normale a Societăţii din Bucureşti, terminându-le în 1896. A activat în tinereţe în mişcarea socialistă, scriind şi articole în „România Muncitoare". La 1900 a trecut cu ceilalţi generoşi în partidul liberal, unde a rămas tot timpul. A fost mai întâiu revizor de cl. II-a pe timpul lui Bungeţeanu şi a luat parte la campania de construcţii scolare din 1905—1908 a lui Theodor Costescu. In anii din urmă a fost şi senator de Mehedinţi.

Gh. M. Sprâncenatu, a condus revizoratul şcolar în cursul anului 1920. S'a nascut în 1873 la Dârvari-Mehedinţi si a absolvit Şcoala Normală a Societăţii din Bucureşti la 1895. A fost învăţător la Cujmir şi satul natal, de unde a trecut ca institutor în oraşul nostru. La 1901 a publicat „Impresiuni de călătorie", în care consemneaza impresiile d-sale dintr'o calătorie în Banat. La 1911 colaboreaza cu Bungeţeanu şi alţii la o geografie a judeţului Mehedinţi, iar la 1930



Şcoala primară de băeţi No. 1

cu C. Papacostea-Pajură la altă geografie a judeţului. A publicat numeroase articole prin reviste (Albina) şi prin ziarele locale: Secera, Cafeneaua politică şi literară, etc.

In 1922—1923 stă în fruntea revizoratului *Sava Bărbătescu* născut la 1884, absolvent al Şcoalei Normale din Craiova. Este autor didactic şi titular al postului de revizor al judeţului Arad.

Mihail C. Bănescu, s'a născut în anul 1882 în Pleştina-Mehedinţi, fiu al învăţătorului C. Bănescu. E absolvent din 1901 al Şcoalei Normale al Societăţii din Bucureşti. Conduse revizoratul, cu mici întreruperi în care locul i-a fost disputat de pretendenţi vremelnici, timp de un deceniu aşa ca predecesorii Stăncescu şi Bungeţeanu. S'a distins printr'un spirit de largă toleranţă faţă de opiniile atât de felurite ale subalternilor săi. A dat la iveală împreună cu alţii o culegere de povestiri „Comoara copiilor" (1928) şi alte lucrări cu caracter didactic.

ŞCOLI MINORITARE. — La 18 Aprilie 1865 primarul urbei Cerneţi trimite revizorului şcolar următorul raport prin care cere numirea lui Pavel Ionovici ca profesor de limba germana la şcoala primară din Cerneţi, în locul demisionatului August Onescrgh.

Domnule Revidore !

D. Pavel Ionovici prin suplica înregistrata la Nr........ şi care în copiie sa a'lătură de acesta, esprimânduşi dorinţa ce are de a imbrăţişea cariera de Institutor de limba germană în această Urbă in locul d-lui Augustu Onesorgh celu dimisionatu carele primia salariul de lei 200 pă luna din fondu ce este destinatu pentru acestu sfîrşitu, şi fiindcă tineri Elevi din această urbă suferă, din lipsa unui învaţator, subsămnatul recomandîndul, vă aduce cu onore poftire, sa binevoiţi a luoa Iniţiativa întru a'şi putea dobândi recomandatul Ionovici dreptu de a Intra în acestu serviciu celu putinu providoriu până la Ecsamen :

Primiţi Domnule Revidore încredinţarea osebitei noastre Consideraţiie.

Primarul (ss) *V. Strâmbeanu*

Secretaru (ss) *Naie N. Alecsescu*

De fapt la 1865 era la Cerneti o tradiţie ca să existe şi un profesor de limba germană, pe lângă şcoala primară locală. Incă cu 20 ani mai înainte la 1845 gasim pomenită şcoala germană din Cerneţi.

Cea mai veche şcoală cu limbă de predare streină nu e însă cea germană, ci şcoala grecească a cărei înfiinţare o preconiză donatorul Hagi Iordachi din Cerneţi la 1804.

Această favoare (mai mult încă acest privilegiu) de care s'a bucurat limba grecească e explicabilă, dacă ne gândim că sub domnia fanariota limba greacă modernă era limba oficioasă a statului, a casei domnului, a boerilor dela curte şi a tuturor tinerilor de bonton, şi dacă mai avem în vedere şi un considerent de ordin local : la Cerneţi se aflau destui negustori greci.

La 1830 Cernăţenii cer înlocuirea institutorului lor cu unul care sa cunoască pe lângă limba elinească şi pe cea „franţozească". Incepea aşa dar sa se resimtă şi pe aceste meleaguri influenta culturii franceze. Atât pentru cursurile de greceşte sau mai târziu de nemţeşte existau la Cerneţi fonduri speciale, din care erau plătiţi dascălii respectivi.

Totuşi de un învăţământ minoritar în sensul adevărat al cuvântului nu poate fi vorba decât după 1860. Acesta se desvoltă la Turnu-Severin, oraş care dela înfiinţare era covârşit de elemente eteroglote, mai ales germane.

In răstimpul dela 1865 la 1875 două şcoli germane se înfiinţează la Severin, una evanghelică (1865), alta catolică, amândouă de curs primar.

Şcoala comunităţii evanghelice se desvoltă repede. In anul înfiinţării nu avea decât 7 elevi, iar peste trei ani în 1868 numărul elevilor se urcase la 21. In Decembrie 1868 această şcoală serbează ***pomul de crăciun***[1], o inovaţie care avea mai târziu să prindă şi în şcoalele româneşti din Severin.

1) **Geschichte der Deutsch — evanghelischen Gemeinde Turn-Severin 1861-1911**

Școala catolică a luat și ea ființă în vremea aceasta grație pe deoparte faptului că'n oraș erau numeroși germani catolici, pe de alta grație stăruinții preoților Peter Szabo și a urmașului său Felix Martucci, care veni în Severin în 1873. După 1870 se înființează deasemeni și două școli primare israelite. Iată un tablou al școalelor primare minoritare în anul 1877—1878.

Denumirea școalei	Anul înființării	No. profes.	băeți,	fete	Total
1) Sc. Romano-Catolică	1867	3	58	27	85
2) Sc. Evanghelică	1865	1	30	12	42
3) Evreiască (spaniolă)	1871	2	52	6	58
4) „ (germană)	1878	3	39	6	45
4 școli		cu 9 profesori și			230 elevi



Școala Evanghelică

La 1906 învățământul particular minoritar nu e deloc în progres. Școala primară romano-catolică condusă de **Iulius Hering**, are 130 elevi, școala evanghelică ((deutsche-evangelische Schule) condusă de **Arthur Hirscht** are 69 elevi și două săli de clasă.

La școala evanghelica tot ca și la celalalte școli minoritare, nu urmau numai elevi de naționalitate germană, ci și unguri, evrei, bulgari precum și numeroși români. Limba de predare era cea germană ; se făceau însă unele lecțiuni și în limba românească. Erau în această școală unele procedee didactice, care în Severin constituiau o inovație. Am vorbit în altă parte despre serbarea pomului de Crăciun, când li se împărțiau elevilor diferite daruri, mai ales cărți de cetire în limba germană. Excursiile școlare (Spaziergang) erau deasemeni utilizate ca mijloc de educație. Se organizau excursii în împrejurimile orașului (Schela Cladovei, Gura Văii, etc.) elevii având în fruntea lor o fanfară, cu elevi exersați în acest scop de institutorul german, care totdeauna avea și cultură muzicală. La predarea lecțiilor se utilizau tablouri intuitive, iar pentru geografie elevii erau obligați să aibă atlasuri speciale. Școala păcatia totuși prin tendința pe care o aveà de a înoculà în spirite șovinismul prusian.

La ambele şcoli funcţionează ca institutori de limba română Ion Ciuciu (mort la 1931). Tot la 1906 mai gasim o singură şcoală evreiasca şi anume pe cea spaniola. Era aşezata în Str. Cantemir, avea două sali de clasa intr'un local propriu, numarul elevilor era de circa 50, iar director d. Const. Baloescu, care funcţionează aci dela 1900 şi până la 1924, când şcoala se desfiinţează.

Mai existau în Severin o şcoală grecească şi una sârbească. Şcoala sârbo-slava a fost înfiinţata în anul 1882, primul institutor fiind **Sfetozar Popadici**, licenţiat în drept din Paris, emigrat din Serbia din cauza ca erá duşman al regimului Obrenovici. La 1892 gasim ca institutor pe marele poet Voislav Ilici, care se va fi simţind în Severin ca Ovidiu la Tomis. A compus aci trei din poemele sale, dintre care una are ca motiv de inspiraţie ruinele Turnului lui Sever. La 1906 întâlnim alt nume de institutor la aceasta şcoală : Amelie Toşchici. Şcoala sârbo-slavă erá situată în Str. Libertaţii (lânga piaţa de fân) şi avea în 1906 un număr de 116 elevi. Era susţinuta materialmente şi moralmente de diferiţi fruntaşi ai comunităţii sârbeşti din Severin (A. Stoianovici, Duşan Popovici, etc.) Ea s'a închis definitiv în 1916, când trupele germane i-au devastat localul, mobilierul şi arhiva. După război localul a fost donat Bibliotecii Bibicescu din T.-Severin. Dăm acum şi un tablou al şcoalelor minoritare din 1906.

Numele şcoalei	Directorul	Profesori	Elevi	Observaţiuni
1. Institutul Sft. Maria	Eugenia Klinger	7	144	curs primar şi secundar
2. Sc. Eleno-Română	Haralambie Coşiva	2	20	
3. Sc. Evanghelica	A. Hirscht	3	69	
4. Sc. Evreiasca (span.)	C. Baloescu	3	50	
5. Sc. romano-catolică	I. Hering	4	130	
6. Sc. sârbo-slavă	A. Toşkici	2	116	

Mica colonie grecească din T.-Severin imitând exemplul celorlalte naţionalitaţi, care îşi aveau şcoalele lor primare, a socotit necesar să înfiinţeze şi ea o şcoală.

Aceasta a avut însă o durată foarte scurtă (1901—1907). Era instalata în casele Rasol din Piaţa de fân a Severinului şi avea ca institutor de limba elenă pe **Haralambie Coşiva**, iar ca institutor de limba română pe **Pr. V. Durak.**

In anul 1913—14 starea şcoalelor minoritare (curs primar) e urmatoarea :

1)	Şcoala primară catolică	114 elevi
2)	„ „ evanghelică . . .	41 „
3)	„ „ evreiască	37 „
4)	„ „ sârbo-slovă . .	33 „
		225 elevi

la care trebue sa adaogăm elevele care urmau cursul primar la institutul călugăriţelor catolice S-ta Maria.

Treptat-treptat dispar atât şcoala sârbo-slava (1916) cât şi cea israelită şi cea germano-evanghelică.

In anul şcolar 1928—29 se mai găsesc două şcoli primare, amândouă catolice:

Şcoala romano-catolică de baeţi cu	76	elevi	
Institutul Santa Maria cu	115	eleve	(curs primar)
total	191	elevi	

Dacă numărul şcoalelor minoritare a scăzut, în schimb numărul elevilor care urmează la şcoalele rămase în fiinţa e aproape tot atât de mare ca şi în trecut, cel puţin în comparaţie cu anii 1913—14. Faptul e lesne explicabil. De unde până la răsboiu, când streinii erau numeroşi în Severin, şcoalele minoritare erau populate de copiii, destul de mulţi ai acestora şi de prea puţini copii de români, dupa războiu, când streinii au emigrat sau s'au asimilat, şcoalele confesionale minoritare sunt populate de copiii cetăţenilor români, care-şi trimit odraslele la aceste şcoli. S'ar putea spune că pe cât de numeroşi erau copiii streinilor şi de puţini la numar ai românilor înainte de războiu, pe atât sunt acum de mulţi copiii românilor şi de puţini numeroşi streinii.

Poate că la mijloc să fie un simplu snobism. Poate să fie dorinţa părinţilor de a deprinde pe deoparte copii lor cu o limbă străină, pe dealta de a-i feri de contactul cu elevii din clasele sărace care frecventează şcolile primare ale statului. Poate la urma urmelor să fie toate aceste pricini la un loc.

Următoarea statistică e dealtfel concludentă.

In 1928—29 au urmat în cursul primar al calugariţelor catolico-germane Santa Maria 115 eleve; din aceste 115 eleve, 90 sunt românce, 1 sârboaică, 1 bulgăroaică, 3 grecoaice, 5 evreice si 15 alte naţionalităţi.

Şi fiindcă s'ar puteà presupune că în numărul de 90 de fete de cetăţeni români, ar fi unele de naţionalitate germana, vom sublinia faptul că din cele 115 eleve, abia 13 sunt de religie romano-catolică.

Noi nu vom cădeà în păcatul lui Varan, institutorul din Cerneţi, care la 1861 declară că nu e util ca elevii săi să înveţe limba germană; vom stărui însă în părerea că e un anacronism ca copiii cetăţenilor să ocoliască şcoala lor laică cu programele bine studiate, cu corpul didactic selectat după multe examene, spre a alergà la nişte şcoli confesionale în care şi programa de studii şi corpul didactic sunt şi rămân cantităţi discutabile.

Dealtfel numărul extrem de redus al şcolilor confesionale minoritare, izolate într'un singur punct al judeţului la Turnu-Severin numărul proporţional mic al elevilor acestor şcoli, ne arata cât de modestă e astăzi însemnătatea şcolilor confesionale. Intr'un viitor cât mai apropiat ele vor fi covârşite de scoala laica românească.

Inainte de a încheia acest capitol ţinem totuşi să relevăm un

fapt ca școalele mineritare laice (cea sârbeana și cea grecească) sau confesionale (cea catolica, evanghelică și cele evreiești) au și ele o însemnatate istorica, pentrucă Severinul alcătuit în secolul trecut, aproape numai din elemente eteroglote, au adus o importantă contribuție culturala.

ȘCOLI SECUNDARE. — Cele mai vechi școli secundare severinene sunt : o școala normală și o școală de meserii, pomenite amândoua pe la 1880 și care au avut o viață efemeră. Școala normală a avut între alții ca profesor pe **Petre Dulfu** (născut la 1756 în Ardeal) care prin activitatea sa extrașcolră i-a dat strălucire. In 1879 el tradusese în românește „Ifigenia" iar în 1881, când fu numit ca profesor la această școală. se ocură cu studii în limba maghiară asupra lui Alecsandri.

Care era starea școalelor, o vedem dintr'un articol al ziarului local „Topolnita" din 18 Oct. 1881, în care, dacă facem abstractie de unele exagerări de limbaj, inerente luptelor politice, trebue să socotim că e și mult adevăr : „Școala de meserii, un local foarte puțin apropiat pentru școala de meserii, n'are camere în destule, n'are loc de atelier, căci în acesta din urmă e imposibil de lucrat din causa gerului.... Școala normală „Traian", departe de verice centru, puțin apropiată pentru o școală și pentru care se plătește (ca chirie N. A.) 2350 lei pe an. Două școli primare de băeți și două de fete așezate în diferite case mai mult sau mai puțin hygienice, camere mici, în care carna abia poți resufla și se plătește 3500 lei pe an plus reparațiile".

Mai de temeiu a fost gimnaziul înființat în 1883 cu profesorii **Hergot** și **St. Bodiu** și care avea să devină mai târziu vestitul liceu „Traian". Inceputurile, grele de tot, ale acestui liceu le găsim descrise cu destula îndemănare în „Istoricul Liceului Traian din T.-Severin de Ștefan Bodiu" (Tip. Cuțui 1904).

...dorința neînfrânată de școală primă ori ce alte considerațiuni. Mai ales capitalele de județ erau neînduplecate. Trebuiá să li se deá gimnazii cu orice preț. Guvernele poate vedeau neajunsurile, însă ce erau să facă în fața reprezentanților națiunei. Cedau și inscriiau în budget o sumă oarecare,, sau lăsau pe comune să înființeze un gimnaziu trecut între cheltuelile facultative.

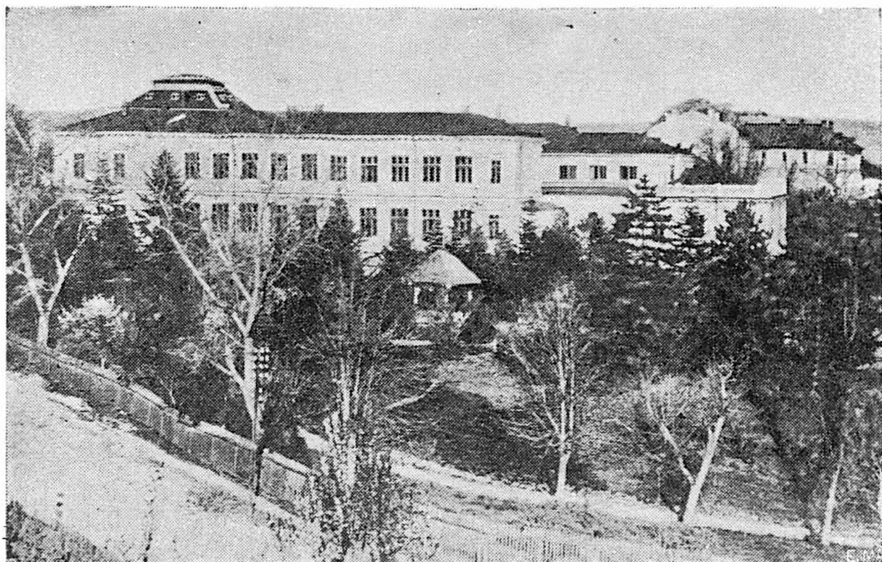
Odată școala înființată pe hârtie începeá vânătoarea după local și dascăli. Câte vreo ruină sau vreo fostă cârciumă se prefăceá numai decât în templul Minervei.

Cât pentru dascăli, mai cu momeli, mai cu cârpeli, se găseau și dânșii. Și dacă erau destui de tari și hotărîți, răbdau cu tenacitate infernul pregătit de lipsuri și de pretențiunile și ridiculul coteriilor politice. S'au văzut gimnazii comunale, unde leafa profesorilor se mențineá sau micșora în buget după considerațiuni electorale.

...„La 1 Septembrie 1883 se înființează clasa I gimnazială cu M. N. Hergot și Ștefan Bodiu și cu 79 elevi. Localul se stabilește intr'o fostă cârciumă din piața de fân, iar băncile de diferite soiuri și mărimi, precum și unele dulapuri se adună, parte dela desființata școală normală, parte dela desființata școală de meserii, și parte dela societatea arheologică deasemeni desființată. Tot dela susziseie instituții s'a închérbat și materialul didactic: vreo două glo-

buri geografice, dintre care unul fusese cândva în relief; nişte hărţi odinioară colorate şi nişte aparate de fizică cu totul neutilizabile.

Localul actual al Liceului s'a început la 1889, inaugurându-se în anul 1892.



Liceul «Traian»

Elevii păzeau un fel de disciplină după moda prusacă: aveau arme cu care făceau exerciţii, purtau galoane şi haine cu vipuşcă şi erau clasaţi după „grade": caporal, sergent, sergent major, etc.

Dintre directorii Liceului, cel care a avut o activitate mai îndelungată, mai rodnică şi mai plină de răsunet, a fost **Theodor Costescu,** numit în această funcţiune în anul 1892.

Theodor D. Costesçu, s'a născut la 30 Martie 1864 în comuna Rovinar din judeţul Gorj şi e licenţiat al facultăţii de ştiinţe. A fost numit întâia oară în învăţământ la 1887 la Craiova; în anul următor a trecut la gimnaziul din T-Severin, pe care l'a organizat, l'a dotat cu o fanfară, vestită în vremea ei şi cu o grădină măreaţă. A fost prefect, deputat şi senator. La 1906 a fost decorat cu „Răsplata Muncii" pentru învăţământul secundar" şi cu aceiaşi decoraţie pentru învăţământul primar, ca unul care a pus la cale înzestrarea judeţului Mehedinţi cu clădiri şcolare. Tot lui T. Costescu i se datoreşte înfiinţarea unui internat pe lângă Liceul Traian. Iată ce zice în această privinţă ziarul „L'Echo de Turn-Severin" din 30 Octombrie 1897;

„Avem şi un internat în oraşul Severin; l'am visitat şi vă putem asigură că tinerii care au reuşit să ocupe locurile . . . nu se vor putea plânge . . . pentru înfiinţarea acestui internat d-l Costescu a trebit să lupte contra relei voinţe a multora".

La Liceul Traian au fost profesori valoroşi, dintre care unii şi directori pentru mai multă sau mai puţină vreme: **Vasile V. Chi-**

rac, C. Armaşu, Valeriu Hulubei, Ştefan Nanul, V. Vîrcol, Fl. Stoenescu, C. Lecriţeanu, Gh. Popescu-Sura, Dr. D. Rubin, D. Papadopol, Al. Bărcacilă, C. D. Ionescu, despre care vorbim în altă parte, deasemeni: **Petre Marinescu,** (născut la Murgaşu-Dolj în 1877, azi inspector general al învaţământului secundar), **Pandele**



Internatul Liceului Traian

Pârşcoveanu (n. 1872 la Caracal, revizor şcolar al jud. Mehedinţi în 1895—1896), **Raul Bulfinschi** profesor suplinitor de franceză în primăvara anului 1907, azi profesor secundar la Ploeşti, **George Oprescu,** numit la 1909 ca profesor al Liceului, azi profesor universitar la Cluj, **D. Iotta,** profesor de limba franceză, azi pensionar; şi în sfârşt **D. Horvat** (născut 1863 la Oradea) un om care a căutat toată viaţa să se comporte aşa ca un înţelept şi dela care au rămas din păcate puţine lucruri scrise, dar toate pline de miez ca de pildă rândurile de mai jos pe care le extragem din „Anuarul Liceului Traian 1906—1907": „Cine trăeşte pentru binele obştesc acela n'are vreme să se cântărească pe sine, dar la tot cazul îşi cântăreşte tovarăşii de muncă, şi nu-i cântăreşte după strălucirea locului ce ocupă, ci după vrednicia cu care răspund chemării, fie ea cât de modestă".

Rând pe rând s'au înfiinţat în T.-Severin şi alte şcoli secundare: Şcoala Profesională (1892), cu frumoase expoziţii de lucru, Şcoala Comercială, scindată la 1924 în Şcoala Comercială Elementară şi Şcoala Comercială Superioară, Liceul de Fete, Şcoala Normală de Băeţi, Şcoala Normală de Fete, Şcoala de Meserii şi Şcoala de Menaj.

ŞCOALA COMERCIALA din T.-Severin, a avut dela înfiinţarea ei (1898) şi până astăzi, o activtate rodnică pregătind nume-



V. V. Chiriac

roase elemente, care au intrat în comerţ şi industrie. Are un local



Franz Milescu

frumos, cu clase spaţioase şi bine mobilate, donaţie a lui Franz Milescu şi a soţiei sale Eliza. A avut directori şi profesori capa-

bili ca : V. V. Chiriac, Ilie Purcariu (astăzi director al învăţământului profesional), E. Nemiş şi I. V. Boceanu. Şcoala Comercială Elementară mai posedă astăzi şi o vastă bibliotecă, iar elevii ei sunt organizaţi într'o societate de lectură.



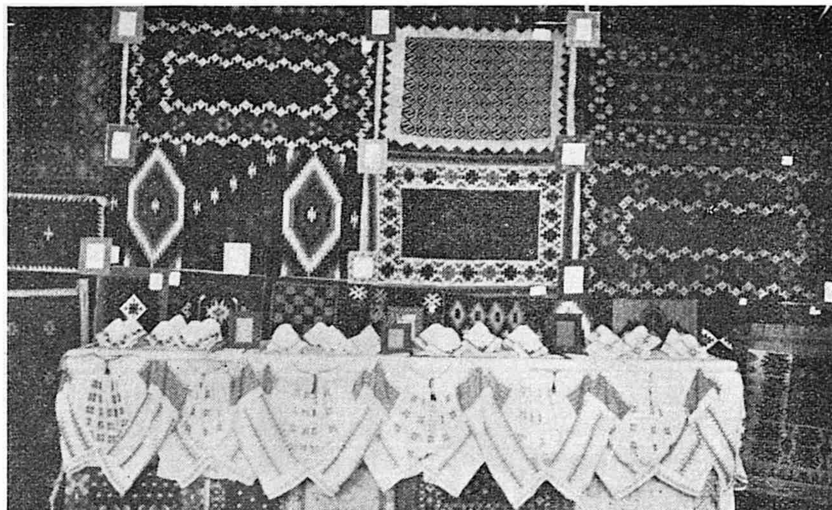
Şcoala Elementară de Comerţ

ŞCOALA NORMALA DE BAEŢI, s'a reînfiinţat în 1912 sub conducerea lui V. Gr. Borgovanu, cel satirizat atât de crud de Caragiale în „Un pedagog de şcoală nouă" din volumul „Schiţe uşoare". După războiu, această şcoală care avea multe elemente de valoare, a fost condusă de d-l C. Lacriţeanu, azi profesor în Bucureşti şi autor didactic. La 1 Noembrie 1930 sub directoratul d-lui D. Dicu (azi profesor la Liceul Traian) a fost lovită de desfiinţare.

ŞCOALA NORMALA DE FETE, înfiinţată în anii de după războiu şi condusă cândva de energica d-şoară Sofia Andreescu, agonizează acum, fiind în parte lovită de desfiinţare.

Şcoala de meserii înfiinţată la 1921 şi condusă acum de d-l Mihail C. Botez, execută comenzi care se expediază în toată ţara. E

o activitate acolo, care merită multe laude. Am văzut în oraş mobile şi în judeţ stupi sistematici lucraţi în chip admirabil de elevii acestei şcoale.



O expoziţie de lucru a şcoalei profesionale

STATISTICA ŞCOLARA. — Numărul total al elevilor şcoalelor din T.-Severin se ridică în 1933 la cifra impozantă de 4.193. repartizaţi astfel :

Elevi curs	secundar	2230
„ „	primar	1963
	Total	4193

Datorită unor cauze multiple, care toate îşi au obârşia în criza economică de acum, populaţia şcoalelor secundare a scăzut în cursul ultimilor 5 ani cu o treime, dela 3199 la 2230 elevi, după cum se vede din tabloul de mai jos :

Şcoala	1928	1933
Liceul Traian	853	658
Liceul de fete	401	309
Şcoala Comercială Elementară	562	217
Şcoala Comercială Superioară	236	282
Şcoala Profesională	294	244
Şcoala Normală de băeţi	242	—
Şcoala Normală de fete	267	233
Şcoala Industrială Nr. 1	94	80
Şcoala Industrială Nr. 2	120	80
Şcoala de Meserii	50(?)	60(?)
Şcoala de Menaj	—	24(?)
Institutul St. Maria	69	43
	3188	2230

Dupa sex elevi școalelor secundare se repartizează astfel :

Băeți	1377	61%
Fete	853	39%

După felul școalelor elevii de curs secundar se pot repartiza astfel :

La școli de cultură generală	1243	53%
La școli practice	987	47%

Printre elevii școalelor practice am socotit si pe cei care urmează la cele două școli industriale, care țin cursuri de seară. Elevii sunt cu toții ucenici, fie la Șantierul Naval, fie la diferite întreprinderi în oraș.



Căminul de ucenici C. F. R.

Pentru găzduirea și întreținerea ucenicilor din oraș există un cămin în localul donat de M. Polihronie și situat la Bariera Craiovei, pendinte de Ministerul Muncii, iar pentru ucenicii dela gară un alt cămin a cărui fotografie o publicăm aici, dependent de administrația C. F. R.

Ambele cămine satisfac o imperioasă cerință socială, dând posibilitatea micilor ucenici din industrie și meserii să ducă o viață mai buna.

Primăria orașului și Camera de Comerț și de Industrie T.-Severin participă deasemeni la opera de asistență școlară. Primăria acordă în lunile de iarnă hrană, mai ales lapte elevilor săraci dela școalele primare ; iar Camera de Comerț și de Industrie acordând în toți anii însemnate subvenții învățământului profesional și practic din orașul nostru.

ANALFABETISMUL — Ca şi în alte oraşe şi la T.-Severin s'a dus luptă contra analfabetismului. Revizorul Bungeţianu a organizat cursuri de adulţi, deasemeni şi institutorul G. Cernăianu dela şcoala No. 3 de băeţi, azi pensionar. Graţie acestor stradanii şi graţie mai aleş aportului, pe care l-au dat şi celelalte şcoale, Severinul are astăzi un procent mic de analfabeţi de 20,8 la sută, după cum se vede din tabloul de mai jos, alcătuit de Institutul de Recensământ din Bucureşti.

Bărbaţi

Totalul bărbaţilor dela 7 ani în sus	8.425
Ştiutorii de carte	7.523
Procentul ştiutorilor de carte	89,3

Ştiutori de carte

Instrucţie extra şcolară	102
Instrucţie primară	4.935
Instrucţie secundară	852
Instrucţie profesională	1.114
Instrucţie universitară	243
Şcoli superioare	241
Instrucţie nedeclarata	36

Femei

Totalul femeilor dela 7 ani în sus	9.631
Ştiutoare de carte	6.776
Procentul ştiutoarelor de carte	70,4

Ştiutoare de carte

Instrucţie extra-şcolară	160
Instrucţie primară	4.478
Instrucţie secundară	1.212
Instrucţie profesională	748
Instrucţie universitară	116
Şcoli superioare	20
Instrucţie nedeclarată	42

RECAPITULARE GENERALA — Populaţia dela 7 ani în sus (bărbaţi şi femei)

Cifre absolute

Total	18.056
Ştiutori de carte	14.299
Neştiutori de carte	3.757

Procente

Ştiutori de carte	79,2
Neştiutori de carte	20,8

Numarul mic de analfabeţi, pe care-l găsim la Severin face cinste oraşului în genere şi mai ales corpului didactic şi celor care s'au ocupat cu deszăbrelirea sufletească a poporului.

PUBLICAŢIILE PERIODICE

In Martie 1839 Alexandru Popovici, *inginerul noului oraş Severin,* cere să editeze un jurnal cu titlul : *Dacia veche şi nouă.* Spune ca se va ocupă în coloanele gazetei cu cercetări arheologice şi că, mai ales va dà la iveală capitolele acelea din scriitorii antici, care privesc regiunea Daciei. Cererea a fost înregistrată la Craiova (1). Acest ziar proectat de inginerul noului oraş Severin, n'a apărut niciodata şi nu atât din cauza cenzurei, pe care a introdus-o guvernământul lui Kiselev, cât mai ales din cauza altor împrejurări. Să ne gândim în primul rând că presa erà chiar la Bucuretşi abia la începutul ei. Trebuià ca Severinul să ia efectiv fiinţă, să se întremeze din punct de vedere economic, să intre în legături comerciale cu restul ţarii şi prin Dunăre cu străinătatea, trebuià de asemenea ca alte centre din ţară Bucureşti sau Craiova de pildă, să reflecte o viaţă culturală puternică, pentru ca Severinul, fie din nevoile pe care i le creiau nouile forme de viaţă mercantilă, fie din imitarea servilă a manifestaţiilor spirituale din celelalte oraşe, care erau mai în progres, să simtă nevoia slovei tipărite.

PRESA SEVERINEANA. — De aceia primul ziar severinean apare abia la 1871.

Până într'acest timp revistele şi cărtile didactice erau trimise pe cale oficială din Bucureşti. Gustul cititului erà infiltrat aşa dar cu toroipanul. Căpitanul de judeţ avea grije să aboneze pe primar, pe consilierii comunali şi pe ceilalţi functonari, iar revizorul şcolar pe învăţători :

„Principatele Unite.

Domnilor,

După invitaţia ce vi s'a făcut prin adresa Nr. 3629 nevăzându-să nici un efectu asupra abonamentelor la jurnalul Isis sau Natura. *Vă invit şi printr'aceasta ca să faceţi a corespunde cu cele ce vam invitat şi a încuvinţa ressoltatelor.*

Administrator Distr. Meh.
Căpitan K. Maleski.

Nr. 27187
Anul 1859 Iunie I

Domnilor Membri ai
Municipalităţii Severinu".

Până în acel an (1871) severinenii vor fi utilizat, mai ales pentru măruntele lor polemici cu caracter politic, ziarele din Bucureşti şi în special „Românul" lui C. A. Rosetti.

GAZETA SEVERINULUI, organ politic şi comercial, apărută întâia oară în Decembrie 1871, ca foae bisăptămânală, trebue socotită ca o venerabilă mamă a presei severinene. Se imprima în „Tipografia Macinca & Samitca" din T.-Severin şi a avut o viaţă relativ lungă (1871—1876). De o vechime tot atât de respectabilă ca şi Gazeta Severinului sunt două ziare apăurte înainte de 1880 şi anume

1) V. A. Urechia. — Istoria şcoalelor. Tom. II Buc. 1892.

Poarta de Fer (T.Severin 1872) și *Topolnița*, ziar politic, comercial, industrial și literar, care apare din Septembrie 1879 și până la 23 Decembrie 1883 condus de N. C. Cantacuzino.

Publicațiile periodice apărute în Severin dela 1871 și până la 1906 sunt în număr de peste 70, iar până la 1916, 85. Ceia ce face o trăsură de unire între ele, ceia ce e un caracter comun al lor, este efemeritatea. Nici una nu e în stare să apară un timp mai îndelungat. După 3—4 numere sucombă frumos. Abia câteva au meritul de a fi apărut câțiva ani consecutiv, dar și acest merit e întunecat de faptul că redacția trebue să facă compromisuri, să treacă cu arme și bagaje dintr'o tabără într'alta și înapoi. O altă trăsătură caracteristică lor e neregularitatea apariției. Iși zic ele, e drept, ziare săptămânale sau lunare, dar nu apar de fapt decât din când în când, forma uneia din ele (Falanga 1885) „apare la necesitate".

După conținut ziarele din Severn ar putea fi împărțite în patru



Gazete severinene ante-bellice

grupe: 1) ziare politice, 2) umoristice, 3) de informatii, 4) literare. Bineînțeles, clasificarea noastră are riscurile ei. Fiecare din aceste gazete cată să ese din cadrul pe care i-l impune caracterul inițial și dacă e politică face si ceva literatură sau dacă e literară abundă în informații felurite. Toate aceste gazete, sau măcar cele mai multe vor să fie „cioclopedice", cum își zice una din ele, poate în derâdene, *„Măseaua"*, care apare pe la 1894—1895.

Gazetele politice aparțin până la războiul cel mare mai ales celor două partide de guvernământ: liberal și conservator. Apar totuși câteodată și gazete tachiste, una socialistă și una iorghistă.

Dintre ziarele liberale sunt de însemnat: *Voința Mehedințului* (1885), *Severinul* (1889), *Carpatu*, care apare în 1895 1896, continuat apoi cu *„Intransigentul"* (1897), *Libertatea* (1905—1906), *Inainte* (1911) la a cărei redactare a contribuit zice-se chiar *I.*

Minulescu, marele poet și în sfârșit dela razboi încoace, apărând aproape fără întrerupere și bătând recordul longetivitatii *„Tribuna“*, condusa de Gh. Focșan și având colaboratori ca Iorgu Popescu, doctor dela Paris, Sever Ghiata, avocat, Petre Ghiata, St. Brebonaru, etc.

Dintre ziarele conservatoare notăm: *Gazeta Mehedintului*, condusa de Grigore Constantinescu, Costica Radulescu, C. T. Georgescu, I. G. Isvoranu și I. D. Spineanu. La 1896 i se interzice intrarea în Ungaria, *Progresul* (1898) condus de Costică Rădulescu, *Actualitatea* (1900), și *Mehedintul* (1901 1902) sustin și ele vederi conservatoare. La 1902, pentrucă Mehedintul își schimbase patronii politici, conservatorii fac să apară *Tribuna Conservatoare* (1902—1903 și 1909 1911). In sfârșit, tot printre ziarele conservatoaré trebue sa prenumarăm și *Deșteptarea Mehedintului* (1911) condusa de Magnus Baileanu și *Ordine și Progres*, organ al partidului conservator progresist, condus de Șt. Frumușanu. E ultimul ziar conservator „Cântecul Lebedei“.

Cel dintâiu ziar socialist în Severin este „Socialistul“, care se intituleaza „organ al muncitorilor“ și care apare întâia oara la 24 Martie 1888 redactat de D. V. Sacară. Alt ziar socialist va fi *„Cuvântul Socialist“*, aparut în 1919, continuat în 1920 de *Oltenia Socialista* și la a carei redactare contribue N. Gorniski și M. Macavei. Naționaliștii iorghiști vor avea la îndemână o foae intitulată „Indre*ptarea*“, care apare în anii de dinainte de războí și la care colaboreaza oameni care mai târziu vor părăsi ziaristica și partidul iorghist. Mentionam pe câtiva dintre coloaboratori: I. Răiculescu, un intelectual distins, azi președinte la Tribunalul Mehedinți. Gh. Starica azi președintele Camerei de Comerț și de Industrie T.-Severin, Gromoslav Mladenatz, devenit în anii de după război unul din îndrumatorii cooperatiei, I. Fortuneanu și altii.

Dintre ziarele politice de după războiu mai vrednice de însemnat sunt: *Cerna*, condusa de profesorul C. Lacriteanu, și având colaboratori între altii pe C. Dimitrescu-Iași (Cozo), pe Elena Delurințu, care publică versuri sămanătoriste. Al. Bărcăcilă și pe altii. Cerna deși își zice independentă, totuși militează în chip fățiș pentru partidul liberal; *Gazeta Poporului*, organ al Ligii poporului și apoi al partidului poporului (averescan) redactat întâi de I. Neacșu, apoi de dr. Trailescu, Gh. Popescu-Sura, (profesor la liceul Traian și bun epigramist). P. Muraru și altii; *Secera Mehedintului* (1924)—1929) organ al partidului țărănsc, apoi national-țărănesc, *Etuva*, ziar politic independent condus de I. Neacșu și scris în întregime de acesta, cu satire caustice împotriva unora dintre politiciani: *Cafeneaua politică și literară*, condusă de C. Pajură și având colaboratori pe dr. D. Rubin și Gh. Popescu-Sura profesori, Ștefan Damianoff, N. Bocșa, I. D. Pârșan. Liana Cedru Al. Bunescu, N. Popescu-Meriș, D. Pasărescu și altii (1929—1933).

Ceia ce caracterizeaza aproape toate ziarele politice severinene e orizontul lor mărginit, un adevărat microcosm. Cele mai multe din ele rămân opace la marile frământari ale lumii și nu se preocupă decât de trivialele inamicitii ale politicianilor locali: primarul

a furat, prefectul a făcut cutare lucru, opozantul cutare e prost şi ridicol, celălalt e aşa şi pe dincolo, parcă întreaga lume s'ar fi învârtit în jurul acestor minusculi politiciani. Dăm acum si câteva extrase caracteristice:



Ziare severinene

Gazeta Mehedintului (conservatoare).

„In judeţul Mehedinţi se găsesc destui oameni capabili, care vor putea şterge reaua impresiune lăsată de Ghelmegianu, Uzescu, Cutcudache şi Sefendache....“

„Cei dela Primărie parc'au început a vedea că, în adevăr, oraşul Severin, sub dânşii, a început a da înapoi graţie unei administraţii comunale inepte, incapabile şi necinstite....“

(6 Octombrie 1896)

Inainte (liberal).

„Douăzeci şi doi de agenţi secreţi sunt postaţi pe la porţile membrilor opoziţiei unite, cari nu pot eşi din casă, fără să nu fie insultaţi în mod trivial de către aceşti paraziţi ai regimului. Restul bandelor este complectat de câţiva naufragiaţi sociali ca Petrache Pescaru, Petrică Scăueru, Măciucă Petrescu, samsarul Cociu Constandinidis şi alţii, cari pun stăpânire pe cafenele şi restaurante şi provoacă scandaluri de faţă chiar cu procurorii...“

Ziare umoristice au apărut destule în Severin. Unele nu sunt decât nişte ediţii satirice ale ziarelor poltice, altele sunt scrise pentru a reflecta micile cancanuri ale mahalalelor, pe care dacă nu le ridică din punct de vedere intelectual şi etic, le deprinde totuşi cu

cititul, ceeace tot e un câştig. Dealtfel simpla enumărare a titlurilor lor e edificatoare:

„Măseaua“ (1895), condusă de Sever Gr. Miculscu, *„Cărlăontul“*, ziar vesel şi plin de haz (1901), *„Zdrâncu*, spaima dracilor“ (1901), *„Castronul*, jurnal ţivilo-cazon“ (1903), *„Amorul*, ziar umoristic“ (1904), *„Pacostea Amorezaţilor“* (1904). *Pricoliciul Fetelor“* (1903), *„Mahalaua“* (1933), *„Maidanul“* (1933), etc.

Cârlaonţul a avut totuşi şi a bună ţinută literară. Era condus doar de Victor Antonescu, azi societar cl. I-a la Teatrul Naţional din Bucureşti. In coloanele acestei gazete Victor Antonescu a polemizat cu Căpitanul Matei Eminovici (fratele poetului Eminescu), care scria la gazeta conservatoare „Progresul" şi care se bucura în Severin de o oarecare autoritate, nu pentru că era frate al marelui poet—nici o stradă din Severin nu poartă numele de Eminescu — nici pentru că era gazetar, ci pentru priceperea lui pe atunci neîntrecntă în epigrafie şi la jocul de şah.

Dintre ziarele de informaţii şi dintre cele comerciale însemnam numai pe câteva dintre ele. Cel mai însemnat a fost *„Dreptatea“* care dela 1893 apare vre-o 7—8 ani consecutivi, editat de Al. C. Vrabcescu, acelaş care la 1905 va da la iveală un alt ziar şi anume „Viitorul Mehedinţului“. Dreptatea a fost o gazetă, pe care colaboratori de seamă au făcut-o să ese din comun: *Varia* (Maria Nicolau), Leontin Iliescu şi Siniol (Isac Eschinasy), toţi trei poeţi de talent, I. Jujescu, Victor Antonescu, dr. I. Duscian şi alţii.

Alte ziare de informaţii mai vrednice de însemnat sunt: „Steaua Diminetii“, condusă de N. D. Spineanu, care a fost cândva revizor şcolar, preşedinte al secţiei Severin a Camerei de Comerţ şi în anii de după război, deputat; „Alarma Mehedinţului“, apărută în 1916, întreruptă apoi din cauza războiului şi a ocupaţiei germane şi reapărută în Decembrie 1918. Era condusă de d-l C. Nicolau şi Gh. Lungulescu.

Alarma Mehedinţului, în 1916 pleda pentru intrarea în război a României împotriva Austro-Ungariei şi Germaniei. Din cauza aceasta, când germanii în Nov. 1916 au intrat în Severin, au arestat şi deportat între alţii şi pe C. Nicolau.

Dintre ziarele care apar şi acuma e vrednic de însemnat „Cuvântul Nostru“ al d-lui Em. Lega, care aduce informaţii nu numai din oraş ci şi din judeţ, articole diverse şi inserţii de ale comercianţilor. Are şi un colaborator reemarcabil care semnează Em. Gicană (Emil Maroiu).

Un ziar pur comercial va fi „Sfatul Negustoresc“, editat de organizaţia cu acelaş nume, (Mai—Nov. 1932) unde întâlnim nume ca: St. Damianoff, C. Pajură, S. Sabetay, C. Cioabă şi alţii şi ale cărui titluri de articole ne pot da o idee vagă de cuprins: „Creditele se destramă?“, „40%“, „Jaf în banul public“, „Impozitul cifrei de afaceri“, etc.

ZIARELE ŞI COMERŢUL. — Am arătat ca cea dintâi gazetă severineană apare pe la 1871. Adăugăm că cea dintâi carte tipărită în Severin iese de sub teasc cam în aceiaşi vreme şi anume la 1880. Faptul în sine e semnificativ, pentru ca aceste date coincid cu un apogeu al vieţei economice severinene. Din capul locului, aşadar, se poate stabili o corelaţie între eflorescenţa economică şi nevoia tipăririi gândului şi a împrăştierii lui în mulţime. Dacă cercetăm o colecţie de ziare severinene, vedem însă în chip mai lim-



Ziare severinene

pede cât de mare au fost serviciile, pe care le-au adus reciproc comerţul şi presa din T.Severin.

Prin presa locală negustorii şi-au satisfăcut nevoia de reclamă, nevoie tot mai ascuţită pe măsură ce se înmulţiau negustorii şi creştea concurenţa.

La rândul ei o mare parte din presă nu mai prin contribuţia negustorilor a putut să trăiască. Cele mai multe ziare ante-belice au câte o pagină întreagă plină cu reclame comercianţilor severineni. După războiu comerţul de bancă a furnizat şi el indirect subsidii presei locale, în care, în schimbul unei plăţi bune, băncile îşi publicau bilanţurile şi publicaţiile de vânzare a averii debitorilor insolvabili.

In anul, fatidic din punct de vedere economic, 1929, erau ziare care apăreau exclusiv din venitul publicaţiilor de vânzare, pe care le făceau să apară băncile sau creditorii particulari.

Inainte de a încheia acest capitol ţinem să relevăm câteva embleme ale negustorilor de dinainte de război, aşa cum le găsim înserate în ziarele locale. Sunt embleme pitoreşti şi care denota un

spirit inventiv la negustorii din orașul nostru: „La butoiul roșu", „La butoiul verde", „La placa de aur", „La papagalul verde", „La doi călărași", „La bunul gust", „La cocoș", etc.

Să spicuim acum câteva din reclamele pe care le fac negustorii în ziarele din jurul anului 1900. (Pentru francezul Paul Morand 1900 a fost un an de belșug și de bună stare. El a dat în anii din urmă și un volum intitulat „1900" în care cearcă să zugrăvească starea de lucruri de atunci, la care Europa de astăzi, după părerea sa ar trebui să jinduiască).

Unele reflectă moravurile epocii, gradul de cultură al orășenilor, dorințele lor de confort și strălucire, etc. :

„Cel mai elegant salon de ras, tuns și frizat, tuns care și bombé, Nicola Stoianovici, frizer", sau această reclamă, în care ni se indică și prețurile timpului, prețuri care ar face să suspine pe bietul client modern:

„Marcus Spiegel, bijouterie și ceasornicărie. Ceasornice de nichel, franci 12—40; ceasornice de nichel remontoar franci 20—25. ceasornice de argint cu două capace 25—30 franci; ceasornice de aur cu două capace, franci 100—300; toarte de aur, franci 5—50; toarte de aur cu diamante și briliante franci 30—300, etc."

Dăm acum și una din acele reclame, care făceau desigur cu ochiul gastronomilor și prietenilor lui Bacchus:

„La magazinul Iani Sachilaridis & Anagnostopol se găsește totdeauna proaspete (sic): salam de Sibiu, brânzeturi străine și indigene, bogat asortiment de sardine franceze, comestibile de calitatea cea mai (sic) superioară, cognacuri franceze, române și grecești, rom englezesc în sticle și cu litrul, etc..."

REVISTELE DIN T.-SEVERIN. — Cea dintâiu revistă literară din T.-Severin a apărut în Januarie 1887 și se chemă „*Viitorul*", revistă științifică și literară, având ca redactor pe profesorul S. Bodiu și pe D. Sacara, acelaș care a editat și ziarul „Socialistul" la 1888. In articolul program al revistei redactorii fac un rechizitoriu aspru societății contemporane și conchid :

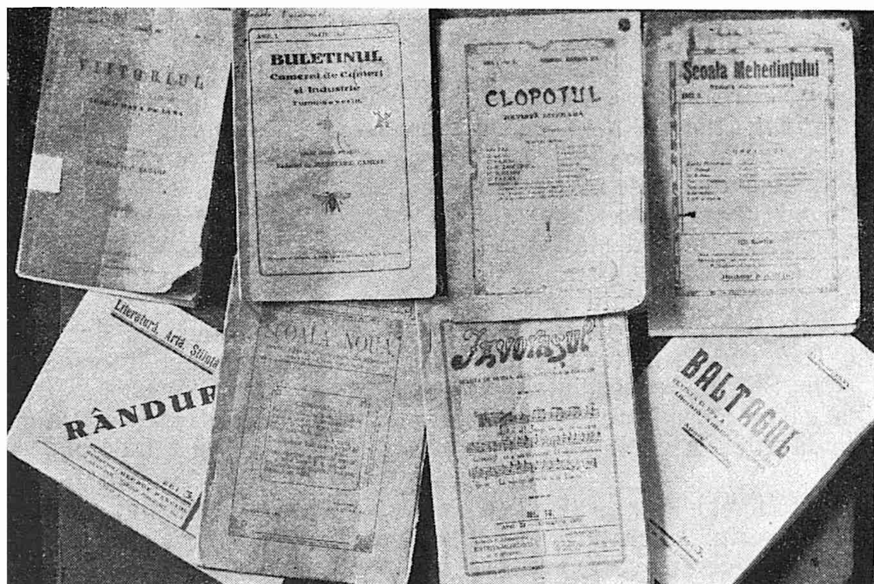
„Publicând revista noastră noi nu cerem decât aceia ce deja ilustrul geograf Elisée Reclus a cerut, când a zis: „Nelegiuiți ce suntem, noi nu vroim alta, decât pentru cei ce se vor naște: pâne, libertate și progres".

Lectura, apare în anii 1895—1896 cu colaborarea tot a lui St. Bodiu și a altor câțiva tineri intelectuali locali. I. D. Spineanu publica folklor din Craina; St. Frumușeanu se ocupa cu chestiunile sociale și muncitorești (Revendicațiuni sociale); Alex. Libianu dă la iveală nuvele, iar Ioan Capelleanu și Carm (C. Armașu) versuri.

O altă revistă e *Școala Secundară*, condusă de profesorul St. V. Nanu și are un caracter didactic, publicându-se într'însa lecțiuni, dări de seamă al congreselor profesorilor, cuvântări ocazionale și ceva folklor. Colaboratorii sunt: D. Hervat, Fr. Debetz, V. Vârcol, Al. Resmeriță și alții.

Timp de 13 ani de aci înainte nimeni nu mai încearcă să scoată o revistă în Severin. E poate de vină lipsa unor intelectuali de ini-

țiativă, poate mentalitatea placidă a majorității cetățenilor, cauza care împiedecă o atare manifestare. Trebue să așteptăm abia anul 1919, ca să vedem apărând aproape concomitent două reviste, una cu o viață foarte scurtă, *Școala Nouă* și care își zice „Revista Corpului Didactic Primar din Mehedinți" și publică articole semnate: Manliu Stăncescu, P. Nicolaescu-Cranta și D. G. Niculescu și alta *„Isvorașul*, revistă de muzică, artă națională și folklor", care avea să treacă mai târziu peste granițele strâmte ale județului și să devină o publicație cunoscută în toată țara.



Reviste severinene

„Izvorașul" se va tipări în Severin până în 1928, când directorul revistei Dumitrescu-Bistrița va înființa o tipografie în satul Bistrița, în acelaș sat în care d-sa funcționează ca preot și ca învățător. Dacă încercarea lui Nicolaescu-Cranta și Manliu Stăncescu de a strânge în jurul revistei „Școala Nouă" pe învățătorii din județ s'a ratat, nu acelaș lucru se poate spune în privința „Școalei Mehedințului, pe care acelaș Nicolaescu-Cranta o scoate în 1925.

Școala Mehedințului, (1925—1927) a publicat articole de pedagogie și de interes didactic, înmănunchiind pentru moment cel puțin pe cei mai mulți dintre profesorii și mai ales învățătorii mehedinteni, care cu condeiul luptă pentru mai bine. Dintre colaboratori însemnăm pe: *D. Macovei*, directorul Școalei Normale de băeți, care publică maxime, *N. Zaharia*, profesor, articole cu privire la libera cugetare, *C. Pajură* (Pedagogia utilitaristă și individualitatea, Foloasele învățăturii pentru fete, Dorurile etc.), *D. Papadopol*, (Educația individualistă), P. Vuescu, Gh, Stoican, N. I. Uidilă, (Bătaia

în școala), D. Gogoșanu, Nistor Alexandrescu, etc.

Clopotul (Oct. 1926—Iulie 1927) apare la început la Strehaia, se strămută apoi la Severin. E condusă de C. Pajură și în scurta ei existența reușește a obține colaborarea unor scriitori români consacrați ca: *Leon Feraru, Al. T. Stamatiad, Gh. M. Zamfirescu, Ion Pas. George Silviu, Sarina Cassvan* care publică poezii și articole inedite, precum și aceia a unor intelectuali mehedințeni ca: *Gh. Isvoraș* (pr. Dumitrescu-Bistrița), *I. B. Mihuț, D. Gîmescu-Greci, Lilica Dumitrescu*, etc.

In ultimul timp s'a mai încercat o revistă literară „Rânduri", la care a colaborat și d-l dr. D. Rubin, dar care a avut o viață scurta, prea scurtă.

Dincolo de cadrul literaturii, o revistă care birue greutățile timpului și care apare cu o regularitate matematică în fiecare lună e *„Buletinul Camerei de Comerț și Industrie, T.-Severin"*. Primul număr a eșit în Martie 1926. Pe atunci acest Buletin nu cuprindea decât tabloul de polițe protestate, acte de notariat, și tablouri de firmele înregistrate de Camera de Comerț. Cu timpul însă s'au adăugat articole privind starea economică a orașului, statistice, etc. Pe lângă acest Buletin Camera de Comerț și de Industrie mai editează și o broșură intitulată „Starea Economică a județului Mehedinți, Dare de Seamă asupra activității Camerei de Comerț și de Industrie T.-Severin", în care se publică articole și statistici întocmite de d. Gh. Stanica președintele Camerei și de D. Giurescu secretar și a căror consultare e obligatorie pentru ori cine vrea să aibe o oglindă fidelă a evoluției din ultimii ani a orașului și a județului.

LITERATURA. — O viață literară intensă n'a existat niciodată la T.-Severin. Literatura, cu toate deliciile ei, a fost apanajul câtorva privilegiați, care au trăit mai mult sau mai puțin izolați de mulțime.

Inca și pe acești privilegiați trebue să-i tratăm cu multă blândețe și să le amintim aici numele nu pentru valoarea pur literară a operei lor, valoare care e destul de modestă, dar nu chiar nulă, ci pentru a oglindi aci cât mai bine și cât mai veridic tabloul societății severinene.

Cel dintâi versificator severinean e desigur *Pitarul Gr. Miculescu*, fost deputat în Divanul ad-hoc, dela care ne-a rămas o poemă intitulata „O noapte pe ruinele Severinului", cu strofe care amintesc când pe Bolintineanu sau Cârlova, când pe Heliade, după cum bine se vede din rândurile citate de noi mai jos :

„Al Cladovei orologiu anunță miezul nopții
„Și o tăcere mare domnește peste tot...."

Sau

„Un spirit de dreptate circulă 'n omenire:
„Ast spirit de dreptate pe popuri a 'nfrățit".

Omonimul lui Grigore Miculescu anume *Simeon Miculescu* (1852—1877) posedă un stil mai limpede, dar acelaş retorism paşoptist. Iată de pildă câteva strofe din poezia sa intitulată: Primi-



Simeon Miculescu

rea anului 1874, care pare o replică severineană a vestitei poezii „Anul 1840" a lui Grigore Alexandrescu:

„Pre-al lumii tron de aur c'o falnică grăbire,
„In vastele-ţi regate, o an, vii să domneşti;
„La tine omenirea imploră fericire,
„Din bunurile tale cerând s'o 'mpărtăşeşti!

„Porţi facla libertăţii... Popoare perdute
„In somnul de sclavie cătând a lumina?
„Ori biciul tiraniei prin negure tăcute,
„Sub sarcini ruşinoase pre om a-l înclina?"

Grigore H. Grandea (1843—1897), care s'a bucurat de un oarecare renume în vremea sa şi care va fi revizor şcolar al judeţului Mehedinţi între 1871 şi 1872 va da la iveală în T.-Severin un roman intitulat „Fulga" (1872).

Cam pe la sfârşitul veacului trăeşte în Severin, ocupându-se din când în când cu literatura, Ion G. Capelleanu, care traduce din Soulié şi publică o dramă în trei acte intitulată „Bastardul din Roquemure" (T.-Severin 1888) şi care colaborează la revista literară „Lectura", dând la iveală poezii erotice de o factură destul de slabă.

„Unul după altul, patru ani trecură
„De când grele chinuri, sufletu-mi umplură;
„Căci mereu m'agită suvenirul ei,
„Şi-abundente lacrămi varsă ochii mei...."

Enumararea noastră n'ar fi complecta, daca n'am pomeni aici, cu titlu de document, înca vre-o câteva nume, modeste desigur, ale unor literați locali.

Astfel în „Istoria orașului Severin" de V. Demetrescu găsim niște versuri, pe care Demetrescu spune că le-a citit săpate sau scrise cu mâna pe unul din chioșcurile ce erau odinioară în Grădina Publica a orașului T.-Severin. Versurile sunt semnate Gr. Busuioceanu și au data 1857.

„Pe voi contamplu, ruine !
„Mi-e drag să vă privesc ;
„Căci, rechiamați în mine
„Un trecut dumnezeesc !
„Voi astăzi sunteți ruini
„Și tot înfruntați vântul :
„Noi, deși suntem oameni,
„Păcat c'avem cuvântul".

1857 GR. BUSUIOCEANU

Versurile se referă la ruinele turnului lui Sever, aflător în Grădina Publică din T.-Severin.

Alte nume mai puțin vrednice de relevat, măcar că vor fi resimțit din când în când farmecul zumzeetului lirii sunt: *G. Băileanu*, institutor la școala din T.-Severin, care a publicat în „Curierul" lui Heliade poesii traduse din franțuzește, *Căpitanul Merișescu*, care are un volum de versuri în a doua jumătate a secolului trecut și *Dem. Șurculescu.*

Dela Dem. Șurculscu (la 1880 profesor la școala normală din Severin) ne-a rămas o poemă patriotică foarte nedesăvârșită ca formă și ca fond intitulată „La Români" și publicată la 1890 Februarie 20 în T.-Severin în care cearcă să facă apologia mehedințenilor care la 1854 au opus rezistență invaziei trupelor țariste :

„La cinci-zeci și patru țeara să inundă
„De trupe streine, de tigri și scorpii.
. . . .
„...Și românii ageri printre ei pătrund
„Steagul libertății vrednici arborează..."

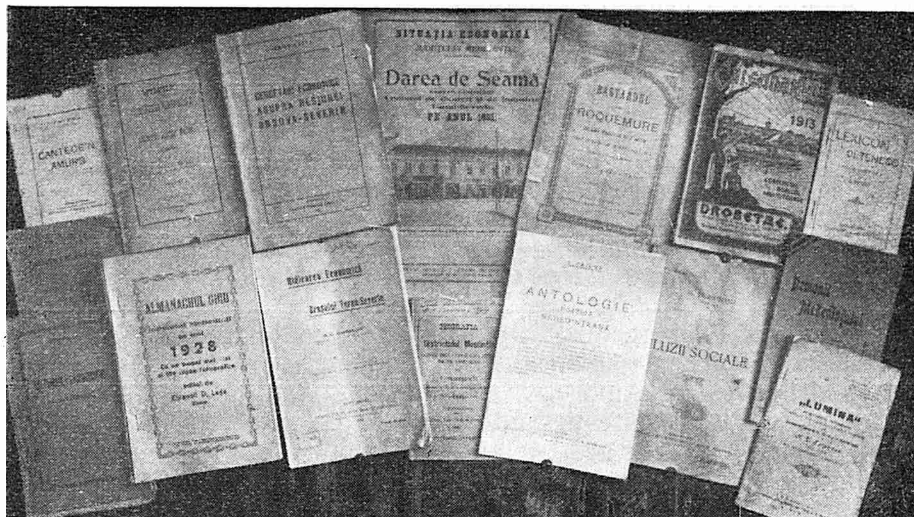
Despre Șurculescu știm deasemeni că era un bun violonist, că, după ce Școala Normală s'a desființat, el a fost directorul unui pensionat din T.-Severin, că este tatăl ziaristului mort în 1932 I. Dem Șurculescu dela „Universul".

Aceștia ar fi „literatorii", sau ca să nu întrebuințăm acest cuvânt prosecris, literații pe care Severinul îi are până pe la 1890. Despre alții (ca Petre Dulfu) ,care strălucesc mai mult pe teren didactic decât literar, vorbim în altă parte.

Sfârșitul veacului trecut și începutul celui nou va fi marcat la T.-Severin printr'o intensă activitate culturală. Apar acum unele nume de persoane, care prin activitatea lor de mai târziu, vor depăși

cadrul strâmt al modestului Severin şi se vor afirma puternic în viaţa culturala sau literară a ţării. iar altele care vor rămâne cunoscute numai severinenilor, la a căror ridicare intelectuală au contribuit şi pe care natura lucrării de faţă ne obligă a le aminti.

Aceste energii tinere, care pcrmadc am putea zice o ofensivă cul-



Câteva broşuri tipărite în Severin

turală şi literară, sunt concentrate în jurul a trei manifestări: ziarul „Dreptatea" al lui Vrăbcescu, ziarul literar şi modern. L'Echo de Turnu Severin" şi Mişcarea Socialistă, care de când D. Secară scosese împreună cu profesorul Bodiu la 1887 revista „Viitorul" şi apoi ziarul „Socialistul", prinsese oarecare consecinţă, câştigând adepti nu numai printre muncitori, ci şi printre elevii de liceu.

In jurul ziarului Dreptatea erau adunaţi pe la 1896: *Costache Demetrescu* *), *dr. I. Duscian* (Duşan Isailovici), *Adolf Clarnet, Leontin Iliescu, Victor Antonescu, I. Jujescu* (astăzi general, comandant al Diviziei 19-a din T.-Severin). *Şurculescu* şi *Maria Nicolau*. care toţi dovedeau pe atunci frumoase aptitudini literare. Partea politică a gazetei o redacta *Al. Vrăbcescu*, adus anume din Bucureşti de către şeful liberalilor locali, de *Ilaru Isvoranu* („Leul dela Tâmna" cum i se zicea), aşa cum obişnuiau mulţi şefi de organizaţii provinciale, care prin aducerea unui ziarist cu renume din Bucureşti, căutau să dea strălucire vieţei politice locale, de altfel destul de meschină.

In „l'Echo de Turnu-Severin", ziar literar şi monden, redactat în franţuzeşte şi româneşte (1897—1898) şi condus de G. Recanié, care era în acelaş timp consul al Turciei şi.. fotograf, colaborau poeti

1) mai târziu preşedinte al sindicatului ziariştilor din Bucureşti şi deputat.

ca *Iosif Nadejde* cu versuri corecte („Urmeaza-ti calea zâmbitoare de Nios"):

„Copila cu priviri de înger
în ochii tăi adânci și mari,
„De ce în calea vieții mele atât de fragedă mi-apari?
„Când treci senină, zâmbitoare, cu mersu-ti lenes de copil.
„Și umpli aerul de soare, de raze calde de april".

Alt colaborator e poetul *Siniol* (Isac Eskenasy), fiul unui modest tinichigiu din T.Severin. Siniol a fost un poet gustat în vremea sa. El publică versuri în genul celor din care reproducem ma jos:

„Nu visul nu-i himeră. Sătul de suferințe
„Tu cauți mângăere și 'n vis ea se găseste.
„Să nu mai știi ce-i farmec, delicii, năzuințe?
„Atunci realitatea nu'naltă, ci strivește!"

Siniol în colaborare cu prietenul său Leontin Iliescu au dat la iveala în traducere românească în foiletonul „Dreptății" un roman de Emil Soovestre „Amorul și arta". După 1900 atât unul cât și celalalt pleaca la București, unde intră în cenaclul lui Macedonski, care locuià pe vremea aceia în strada Sculpturei „la omul de piatră". Se anunțase un concurs literar al „Nouei Reviste Române" a d-lui C. Radulescu-Motru. Premiul I a fost luat de Siniol, al II-lea de Leontin Iliescu, iar al III-lea de un oarecare C. Nutzescu, care sterpelise din versurile lui Siniol, pe care le avea în păstrare, le semnase și luase parte la concurs. Faptul s'a dovedit; Nutzescu a fost descalificat ca plagiator ordinar. Inainte de a încheià aceste rânduri asupra lui Siniol, ținem să amintim că el e și autorul unei poeme de dimensiuni mai mari „Corina", că a alcătuit împreună cu Leontin Iliescu, de care era legat de o prietenie puternică, o piesă intitulată: „O crimă socială", pe care artiștii vremii o jucau în turneele lor din provincie.

Cât despre Recanié, pomenitul director al lui l'Echo de Turnu Severin, el alcătuește și publică, pe lângă unele cronici cu caracter edilitar, numeroase cronici galante acestea nu numai în ziarul său ci și în revista „Lectura", unde colabora sub pseudonimul Eincar Segroeg (L'éducation du coeur și alte articole de acest gen).

Streim într'o oarecare măsură de ambele cenacluri e poetul *Carm* (profesorul C. Armașu, mai târziu prefect liberal de Mehedinți și deputat, care în parlament a susținut cu căldură construirea liniei ferate T.-Severin—Baia de Aramă) și care publica în „Lectura" versuri lăudabile:

„Ca 'n țintirim tăcere — adâncă.
„Incetișor din cer se lasă
„Fulgi de omăt pe văi, pe casă...

„Nu mai șoptesc ape sub stâncă
„Nici vezi lumini în taina nopții
„S'a 'ntins broboada albă — a morții".

Al treilea cenaclu literar se înfiripase în jurul mişcării socialiste. Se înfiinţase la Severin un club socialist al cărui preşedinte a fost ales *Costache Demetrescu*, iar *Victor Antonescu* ca secretar. Membrii fondatori erau: *Adolf Clarnet, Leontin Iliescu, Iosif Năeide, dr. I. Duscian, Surculescu* şi *Rapaport*, în casele căruia a încolţit prima ideie şi unde tinerii socialişti, în majoritate elevi de liceu se întruneau în timpul iernei, vara adunându-se în grădina caselor lui Surculescu. La inaugurarea clubului, tinerii au fost vizitaţi de *Traian Demetrescu*, marele poet craiovean, iar *Toni Bacalbaşa*, le-a trimis o scrisoare foarte însufleţită.



Victor Antonescu

La al III-lea congres socialist, care s'a ţinut la Bucureşti la „Sotir" (1895), Severinul a fost reprezentat de patru inşi: Clarnet, C. Demetrescu, Iosif Nădejde şi Victor Antonescu. In urma acestui fapt Clarnet a fost expulsat, iar ceilalţi trei au fost eliminaţi din liceu, Demetrescu pe 6 luni, Victor Antonescu şi cu Nădejde pe câte 3 luni fiecare.

D-l Victor Antonescu, astăzi corifeu al scenei româneşti, societar cl. I la Teatrul Naţional, solicitat de noi, a avut bunăvoinţa să ne dea preţioase amintiri din viaţa culturală a Severinului la a cărei promovare a fost odinioară copărtaş: „Pâinea noastră de toate zilele era literatura. Citeam toată ziua şi toată noaptea, strângeam ban cu ban, ca la capul săptămânei să cumpărăm toate revistele ce apăreau: „Viaţa literară", „Vatra", „Lumea Nouă Literară", „Evenimentul", „Convorbirile", „Literatură şi Ştiinţă", etc. în afară de aşa zisele biblioteci populare de sub direcţia lui Hussar, Dumitru Stăncescu, etc. Mult ne-a prins cititul d'atunci şi ce solidă bază ne-am cimentat la temelia educaţiei şi cunoştiinţelor noastre de mai târziu!

„Când—vara—a venit trupa lui Leonescu — Vampirul la Severin, am fost vizitat la redacţie de Leonescu, care mi-a comandat să-i scriu o piesă de actualitate: „Mileniul" (contra Ungurilor, care serbaseră Mileniul sosirei lor în Europa). Am scris-o şi după ce a jucat-o la Severin şi a avut succes,

mi-a propus să merg cu el prin ţara s'o jucam. Am plecat. Piesa nu s'a mai jucat nicaeri, eu însă am prins dragoste de teatru şi m'am făcut actor. Am stat la el 5-6 luni, apoi la Teatrul Naţional din Craiova, după care am venit la Bucureşti, unde mi-am consolidat situaţia şi am intrat în Teatrul Naţional, unde încet încet am ajuns societar cl. I.

„Intre timp am facut 36 turnee prin ţară dintre care doua mai de seama. Unul cu „Drama din Belgrad" cu Radovici, Bulfinski, Stănescu-Papa etc., jucându-se de 318 ori în şir, în toata ţara şi făcând mare vâlvă din canza—se zicea—asemanării mele cu defunctul rege Alexandru I, pe care-l interpretam. Prima representaţie a avut loc la Severin şi s'a jucat de 9 ori în şir (record nemaipomenit pe vremea aceia).

In timpul şederii sale la Severin Victor Antonescu a tradus poemele în proza ale lui Turghienieff şi câteva nuvele ale lui Emil Zola.

Pe la 1898 mişcarea socialista din Severin pune la cale înfiintarea unei asociatii culturale denumita „Societatea de liberă cercetare". In aceasta combinţie intrau: *D. A. Teodoru*, care a prelucrat Marsilieza într'un imn muncitoresc, *Leontin Iliescu* şi *I. D. Păunescu-Paltin*, un muncitor dela C. F. R. bine intelectualizat şi autor a unor stihuri, pare-se pierdute, şi altii.



Leontin Iliescu

Leontin Iliescu, s'a născut la 18 Iunie 1880 în Bucureşti, dintr'o familie de obârşie ialomiţeană. A urmat atât cursul primar cât şi pe cel secundar la T.-Severin, astfel că severinenii îl pot revendica aşa ca pe un concetăţean al lor. De altfel şi poetului îi place să se considere ca atare. A debutat la „Dreptatea", a luat parte împreună cu Iosif Nadejde şi cu ceilalti la mişcarea muncitorească din Severin. De atunci şi până azi a ramas un generos.

La 1901 a încercat editarea la T.-Severin a unui ziar de stânga:

„Poarta de Fier". A alcătuit o piesă intitulată: „O crimă Socială" și a tipărit două volume de poezii: „Majora Canamus" (1904) și „Sonetele Iubirii".

Astăzi e redactor la „Universul" și publică mai ales cronici intelectuale apreciate.

Reproducem aici câteva rânduri dintr'un articol al lui Leontin Iliescu, publicate în «Poarta de fier» la 1901, în care se face o frumoasă apologie a bărbaților cari în chip desinteresat își consacră puterea lor de muncă izbânzii adevărului și dreptății: «Și când vrei să-ți sacrifici o viață întreagă pentru idee, când pasiunea adevărului te însoțește pururi și pretutindeni cine-i marmură să nu se înduioșeze la vorbele sincere, adevărata oglindă a sufletului, omul însuși, cum prea bine a zis cândva Buffon : «Stilul e omul însuși».

„Cu părere de rău trebue să recunoaștem — fără însă a jigni pe cineva—că noi Severinenii nu prea stăm pe roze. Vedeți păcatul subscrisului e că tot-d'auna a fost prea sincer:. azi, în actuala organizație socială e o crimă a fi sincer, iar adevărul—după cum prea bine zice Auerbach—e o imoralitate».

Dacă în articolele sale Leontin Iliescu era un aspru critic social, în poezii însă e un visător delicat, care cântă deliciile iubirii sau care alcătueşte frumoase pasteluri ca de pildă, „Ada-Kaleh" (după numele unei insule de pe Dunăre, nu departe de Severin):

„Cu melancolica-i moschee
„Se 'naltă mistic pe colină
„Ada-Kaleh, cetate veche,
„Ce veșnic lui Allah se 'nchină..

„Se 'naltă mistic pe colină..

„Și pe fantastice ruine
„Dorm pasări triste, cobitoare.
„Ce 'n glsul lor duios de moarte,
„Plâng stinsa Turcilor splendoare..

„Dorm psări triste, cobitoare.. 1)

In anii de după războiu d. Leontin Iliescu a compus și un „Imn al păcii", care a fost tradus în limba germană.

Ca să întregim icoana vieții literare severinene dela sfârșitul veacului trecut și dela începutul veacului de astăzi vom mai pomeni aci însă trei nume : Ștefan Bodiu, d-șoara Maria Nicolau și V. Vîrcol. col.

Ștefan Bodiu (1853—1922) s'a născut în comuna Mocod din județul Năsăud. Și-a făcut studiile liceale în orașul Năsăud, iar pe cele universitare la București.

Impreună cu profesorul Hergot, el e întemeetor al Liceului Traian din T.-Severin (1883). A dat la iveală, pe lângă un manual de geografie, numeroase articole risipite în ziare, și reviste, în care s'a

1) Vezi: Antologie poetică mehedințeană de C. Pajură. T-Severin 1932.

arătat nemulţumit de inechităţile sociale ale timpului său. La 1887 a condus împreună cu socialistul Secară, revista literară „Viitorul". In 1895 şi 1896 colaborează la „Lectura", care apărea în Severin. La 1903 dă la iveală în traducere românească o nuvelă: Fata lui Simon de Guy de Maupassant, publicată în Bucureşti în colecţia bibliotecii „Şcoala Secundară" iar în 1904, un istoric al liceului Traian din T.-Severin.



Maria Nicolau

Maria Nicolau, colaborează întâiu la „Dreptatea" lui Vrăbcescu sub pseudonimul „Varia". Dacă exceptăm pe *Ada Umbră* (1885—1903), care deşi născută în Severin şi-a trăit întreaga viaţă la Romanaţi, d-şoara M. Nicolau rămâne singura poetă severineană.

A colaborat la „Ramuri" şi „Drum Drept", la „Foaia Populară" (Bucureşti), „Floarea Albastră", „Revista Noastră" a Constanţei Hodoş şi Viaţa Nouă a d-lui O. Densuşianu.

Actualmente ocupă un post de şefă de serviciu în ministerul Industriei şi Comerţului.

Genul în care excelează d-şoara Nicolau e pastelul

„O linişte deplină stăpână-a toate pare..
„Departe doar un clopot prelung răsun'arare..
„O pasăre târzie un zbor grăbit mai tae
„Luceafărul de seară aprinde 'n cer văpae".

Câteodată însă poeta se depăşeşte pe sine şi ne dă ca „In grota care plânge", versuri pline de gând şi care au duritatea oţelului:

„O faclă-aprinsă în grota întunecată,
„De mâna curioşilor purtată.
„Desprinde neîntinatele vedenii
„Din noaptea lor îndepărtată. —
„In grota care plânge de milenii..“

V. Vîrcol, (n. 1879) profesor la Liceul Traian a colaborat la „Viaţa Nouă“ a lui Ovid Densuşianu şi a publicat la Bucureşti în 1903, într'o ediţie îngrijită „Comedia vremii“ (Franţuzitele) lui C. Faca.

A mai dat la iveală următoarele lucrări: 24 Ianuar, conferinţă, tipărită în 1903; Privire etnografică asupra judeţului Mehedinţi (1904) şi *Grai şi suflet* (1922) în care preocupări de filolog precumpănesc.

Inainte de a încheià acest capitol cu privirea la literatura severineană, vom pomeni aici pentru epoca dintre 1905—1930 încă vre-o câteva nume ale celor pe care criticul Perpessicius îi numeşte: „puţinii poeţi mehedinţeni: N. I. Herescu, Florea Stoenescu, Gherghinescu-Vania, şi C. Pajură“.

Vom remarca un fapt, care tinde să stabilească o evolutie ideologică. De unde la 1900 majoritatea publiciştilor severineni militau pentru ideile de stânga, de unde şi un publicist conservator, cum erà d-l *Magnus Băileanu* (autor al unei lucrări asupra Rusiei din 1904 şi al unui studiu asupra civilzaţiei chinezeşti) se înduioşà pe atunci de soarta „uvrierilor“, (vezi ziarul „Deşteptarea Mehedinţului“), după război cei mai mulţi dintre intelectualii mehedinţeni, nu toţi desigur, dar cei mai mulţi devin tradiţionalişti.

Mai amintim aici, înainte de a da câteva extrase din poeţii şi literaţii mehedinţeni conteporani, că Severinul a adăpostit în anii 1911-1912 pe Ion Minulescu, care şi-a alcatuit aci în clipele de răgaz volumul său de nuvele: «Casa cu geamurile portocalii», restul timpului fiindu-i răpit de redactarea unei gazete literare «Inainte».

Reproducem acum fără prea multe comentarii câteva poezii sau fragmente de poezii ale diferiţilor iubitori de muze din T.-Severin.

Florea Stoenescu (n. 1880 la Craiova), profesor la Liceul Traian din T.-Severin şi fost director al acestei instituţii, a alcătuit poezii originale, de o muzicalitate particulară, dar ne-a hărăzit şi traduceri măestre din clasicii latini. A colaborat la „Convorbirile“ d-rei M. Dragomirescu, la revista clasică „Orpheus“ şi la alte câteva publicaţii. Reproducem aici un fragment dintr'o elegie a lui Propertiu, cu care unele motive eminesciene au o surprinzătoare asemănare:

DIN PROPERŢIU
Ultima dorinţă (ad Cyntiam)

„Când moartea-mi va închide pleoapele pe veci,
„Dorinţa-mi de pe urmă uitării nu o dà.

„Nu voiu înșiruire de strămoșești imagini.
„Nici plânsul van al goarnei să-mi trâmbițeze moartea:
„Nu-mi așeză sicriul pe pat bogat de fildeș.
„Nici mă culca în moarte-mi pe așternut attalic.
„Nu voiu nici înșirarea de vase cu miresme.
„Mi-ajungă 'nmormântarea plebeului sărac.
„Măreț va fi alaiul de m'or urmà spre groapă
„Doar cărțile-mi de versuri, de versuri dragi pe care
„Persèfonei ca daruri voios le-ași hărăzi;
„Lovind cu jale pieptu-ți urma-mă-vei iubito.
„Chemând fără 'ncetare cu dor numele meu.
„Și când din vase pline, miresme siriane
„Vărsa-se-vor pe lutu-mi, tu pune 'n clipa sfântă
„Pe buzele 'nghețate supreme sărutare...“



D. Gherghinescu-Vania

Dem. Gherghinescu-Vania, a colaborat la „Biruința“ (T.-Severin), „Clopotul“, „Ramuri“, „Bilete de Papagal“, „Universul Literar“, „Gânduri“ și „Calendarul“. A tipărit un volum de poezii: „Drum lung“ (Scrisul Românesc, Craiova).

Poemul „Chemare de toamnă“, pe care-l reproducem mai jos a apărut mai întâiu în „Antologie poetică mehedințeană“ (1932)'.

CHEMARE IN TOAMNA

Vino cu mine pe drumurile trecutului, înapoi.
Să culegem florile de visuri înprăștiate'n cale.
Să'ntârziem la popasuri de bucurie și de jale.
Să deșteptăm împărăția basmelor adormite'n noi.

Vino să regăsim pe cei ce-au fost odinioară — vino.
Insetoşaţi, unul pe altul să ne privim, să ne privim.
Cu ochii amintirii în cenuşa vremii să scormonim,
Iar tu, — cupa ferici întinde-o spre mine şi'nclin-o.

Vino cu mine sus să'ngenunchem pe zările albastre.
Apropiindu-ne cu veche evlavie de Dumnezeu.
Acolo unde e îngropat sufletul tău şi sufletul meu.
Pe'nălţimi acolo unde zac frânte aripile noastre.

C. Pajură. (născut la 1901 în T.-Severin) a publicat: „Zare nouă" poezii (Bucureşti 1923), „Lexicon Oltenesc" (T.-Severin 1925), „Populaţia oraşului Strehaia" (T.-Severin 1927), revista literară „Clopotul" (1926—1927), „Cântece'n amurg" (poezii T.-Severin, 1927), o geografie a judeţului Mehedinţi şi „Antologie poetică mehedinţeană" (T.-Severin 1932).

UMANITATE

Insetat de voiu fi prin pustiu
Cu nisipul arzând pe sub pleoapă.
Tu aleargă la mine sglobiu
Şi-mi întinde o cupă cu apă

De mi-oiu pierde cărarea 'n păduri
Prin lumină de cetini difuză.
Tu mi-ascultă strigarea, te'nduri
Şi să-mi fii şi să-mi fii călăuză.

Homo, *frate mă scapă de 'nec.*
Când protivnic se sbate oceanul
Când stihiile 'n urlet se 'ntrec
Şi arată-mi, arată-mi Limanul.

Poezia a mai tentat pe N. Bocşa. (învăţător) care în 1932 ne-a dat un volum de satire amare în contra politicianilor severineni: „Demonii Mehedinţului" şi pe *I. Molea.* care colaborează la „Arhivele Olteniei".

Proza cu caracter ştiinţific e ilustrată de *A. Damianoff* („Ridicarea economică a oraşului T.-Severin" 1912), *Cheron Netta* (născut în Martie 1891) care publică: „Viitorul economic al Severinului", şi „Cercetări economice asupra regiunei Orşova-Severin" (1923) în care se dovedeşte nu numai un specialist meticulos, ci şi un ideolog îndrăsneţ; *C. Lacriţeanu,* fost director al Şcoalei Normale de băeţi, care a tipărit lucrări cu caracter fie pedagogic, fie agricol ca: „Principalele varietăţi de porumb cultivate în România" (T.-Severin 1915), Sporirea producţiunei agricole (T.-Severin 1922), „Câteva precizări de practică pedagogică" (T.-Severin 1923), etc.

Critica literară e reprezentată de *C. D. Ionescu*, profesor la Liceul Traian, care colaborează la „Gândirea" si care militează pentru tradiționalismul în artă și literatură.

Biblioteci școlre și populare. — Alături de larga și bogata contribuție a școalelor, de aceia a ziarelor și revistelor, de eflorescența literara, trebue să însemnăm și concursul pe care-l dau bibliotecile populare pentru promovarea vieței intelectuale.



I. G. Bibicescu

La Severin avem una singură „Biblioteca I. G. Bibicescu". Cea dintâiu încercare de a se alcătui o bibliotecă școlară datează din 1881. Câțiva institutori (V. Demetrescu, Dem. Stăncescu, N. D. Spineanu, A. Axente, D. Bungețeanu, Gr. Gregorescu și N. Miculescu) s'au străduit să înființeze la școala No. 2 de băeți o bibliotecă, de care desigur să se servească ei înșiși și elevilor. Incercarea a dat însa greș. Mai norocoase au fost stăruințele de a se creia biblioteci pe lângă școalele secundare. Avem de notat în primul rând biblioteca Liceului Traian, aceia a Școalei Comerciale Elementare (cu 2550 volume), precum și o bibliotecă a Tribunalului Mehedinți, mai toate (în afară de aceia a Școalei Comerciale) subvenționate de Primăria orașului.

Cea dintâi bibliotecă populară ia ființă în anul 1921, când *I. G. Bibicescu*, fost guvernator al Băncii Naționale, dăruește severinenilor biblioteca sa particulară alcătuită din câteva zeci de mii de volume

Dar despre Bibicescu se cade să vorbim ceva mai mult.

Ion Gheorghe Bibicescu s'a născut în orășelul Cerneți la 8 Noembrie 1848, ca fiu al moșneanului Gheorghe Bibicu din satul Colibaș.

«Părinții săi au moștenit un trup de moșie în comuna Colibaș.

Mai târziu, veniră în comuna Cerneți, unde făceau comerț de manufactură și boiangerie. După ce orașul Severin, a fost trasat și începură a se clădi case, se mutară aci, deschizând o prăvălie de băcănie, brașovenie și depozit de băuturi.

Primele două clase primare le-a făcut la Cerneţi, celelalte două la Severin, iar cursurile secundare le-a făcut la liceul Carol din Craiova, şi în anul 1870 se înscrie la Facultatea de drept din Bucureşti.

Fiind copilul unor părinţi lipsiţi ee mijloace, care cu greu îşi puteau agonisi cele necesare întreţinerei numeroasei familii, Ion G. Bibicescu, neputând aştepta ajutoare de acasă, ocupă postul de copist la Primăria Capitalei, asigurându-şi astfel, întreţinerea. Aci, el fu cunoscut de marele C. A. Rosetti, care apreciind zelul său de muncă, cultura şi inteligenţa sa sclipitoare, îl numeşte redactor la «Românul», cel mai mare şi mai răspândit ziar de pe acele vremuri, singurul organ al românismului.

Timp de 12 ani cât a fost prim redactor al acestui ziar, Bibicescu, a scris o serie foarte interesantă de articole politice, economice, financiare, în care stăruia la înfiinţarea şi întărirea industriei naţionale, la creearea de instituţii financiare, pentru a scăpa ţara de cămătarii streini ce se cuibăriseră şi pentru a oferi ţăranului, din sânul căruia eşise posibilitatea pe a-şi procura unelte agricole moderne, pentru o cât mai raţională exploatare a pământului. Prin scrisul şi prin graiul său, a luptat din răsputeri, pentru ridicarea culturală a păturei ţărăneşti, pentru acordarea de drepturi acestor ţărani, pe cari el îi iubea şi pe cari voia să-i ridice pe o treaptă cât mai înaltă de civilizaţie şi cultură, fiindcă el, cu mintea-i înţelegătoare, îşi dedea seama, că ţara nu poate propăşi decât în măsură ce poporul va fi scos din situaţia tristă în care se găsea» 1).

Ca să avem o oglindă fidelă a activităţii bibliotecii Bibicescu. dăm mai jos un tablou de numărul cititorilor şi al cărţilor consultate.

Anul	Nr. cititorilor	Nr. cărţilor consult.
1921	2.566	4.995
1922	10.705	27.989
1923	11.856	20.856
1924	15.938	15.938
1925	6.222	9.409
1926	14.848	25.256
1927	16.666	30.319
1928	15.350	28.186
1929	22.280	47.646
1930	15.351	21.931
1931	14.017	23.950
1932	12.369	26.249

Contingentul cel mai mare de cititori îl dau elevii, profesorii şi studenţii. Lunile în care se citeşte mai mult sunt : Ianuarie. Februarie şi Martie. In Iunie se citeşte cel mai puţin.

Dacă avem în vedere sexul cititorilor constatăm :

7% cititoare.
93% cititori..

un semn de înapoere pentru femeile severinene.

Biblioteca Bibicescu e instalată în somptuosul local al societăţii culturale „Teatrul" ; e patronată de d. Teodor Costescu şi e condusă de d-nii Pompiliu Costescu şi C. Delcescu.

ALTE INSTITUȚII CULTURALE

Am aratat contribuția școalei primare și secundare la risipirea



Palatul Cultural «Teatrul» (Vedere diu Bulevard)

analfabetismului și la crearea unui mediu cultural, am arătat apoi



' Palatul Cultural (văzut din «Parcul Rozelor»)

contribuția presei și a tipariturilor locale cum și rosturile unei bibliotecei publice ca biblioteca I. G. Bibicescu. Tabloul nostru ar fi in-

complect, dacă n'am menționa, fie și în treacăt încă vre-o câteva manifestări care iau parte festivă la crearea mediului intelectual localnic: societăți culturale, muzeele, sportul, muzica și cinematograful.



Teoder Costescu

Cea dintâi asociație cu caracter cultural, a fost o societate de arheologie înființată la 1881 și al cărei suflet a fost institutorul *V. Demetrescu*. A avut însă un caracter cu totul pasager. Tot așa de efemeră a fost și societatea de liberă cercetare, un cerc de studii al tineretului de stânga de pe la anul 1900.

Mai de temiu a fost și a rămas până astăzi înjghebarea „Teatrul", care a clădit în T.-Severin un imens palat cultural. In fruntea acestei asociații se află d. *Teodor Costescu* fostul director al Liceului Traian și fost prefect de Mehedinți.

In palatul „Teatrului" au zilnic spectacole de cinematograf. Trupele de actori, care sunt în turneu prin provincie, tot aci dau reprezentații, iar diferiți conferențiari anume aleși de d. Costescu țin prelegeri în fiecare Sâmbătă seara. Dintre conferențiarii dela „Teatru" menționăm pe d-nii: S. Mehedinți, C. Rădulescu-Motru, Em. Bucuța, Ion Marin Sadoveanu, Valjean,, I. Petrovici, I. Simionescu, Gh. Țițeica, (născut în Severin), I. Nistor, P. Sergescu, dr. V. Gomoiu și alții.

Tot palatul „Teatrului" adăpostește biblioteca Bibicescu și muzeul dr. C. Istrati.

Severinul este dotat și cu două muzee: muzeul dr. C. Istrati și muzeul regional „Porțile de fier".



Dr. C. Istrati

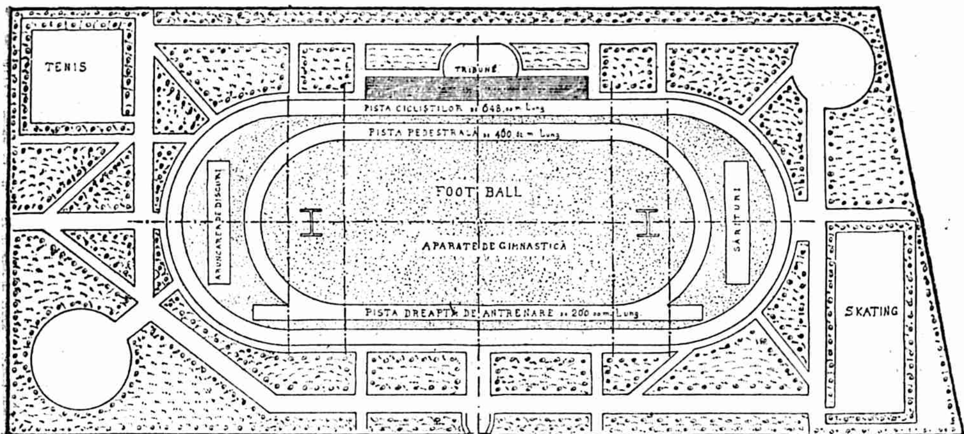
Ideia creărei unui muzeu, în care să fie păstrate toate antichitățile atât dela Drubeta, cât și dela Turnul lui Sever, a luat naștere de mult, aproape odata cu începuturile orașului. La 1853 prefectul N. A. Nicolescu, a dispus ca toate sarcofagele romane, care stăteau până aci risipite, să fie adunate în gradina publică a orașului. La 1868 marele latinist A. T. Laurian vizitează Severinul și'n raportul pe care-l întocmește către minister cere ca să se înființeze în grădina publică a orașului un muzeu, în care să se păstreze toate antichitățile locale.

Muzeul dr. C. Istrati a fost cedat „Teatrului" de către ministerul artelor în anul 1921, după stăruințele d-lui T. Costescu. Cuprinde o secție etnografică, o secție arheclogica, precum și numeroase amintiri dela: Cuza-Vodă, Regele Carol I, Gh. Asachi, G. Tocilescu, dr. Carol Davila, B. P. Hașdeu, T. Aman, Grigorescu, Jichide, etc.

Un proverb spune că poți intra într'o casă în care vezi flori. Putem parafraza puțin proverbul spunând că, poți intra fără teamă într'un oraș în care auzi cântece, sigur fiind că vei găsi o bună ospitalitate.

Severinul, fără să fi fost un oraș muzical, în sensul strict al cuvântului, n'a rămas totuși lipsit de cântece. Două asociații corale minoritare „Frohsinn" a germanilor și „Bratstvo" a jugoslavilor au delectat multă vreme pe orășeni. Mai târziu a luat naștere și o asociație corală românească „Doina", care nu s'a mulțumit să activeze în cadrul strâmt al orașului, ci a întreprins turnee și în Banatul stăpânit pe atunci de magnații unguri. „Doina" este condusă astăzi

de d. prof. P. Severin, după ce câteva decenii întregi i-a dat strălucire d. I. Paulian.



Stadionul dr. C. Angelescu

Severinul are și un modest compozitor în persoana d-lui V. Buică. profesor care a pus pe muzică mai multe marșuri devenite



Principele moștenitor Carol (în costum de cercetaș) vizitând Severinul

populare. Menționăm de asemenea pe d. Jean Ciupagea care a compus și publicat un „Valse du Severin" pentru vioară și pian. Astăzi mai există în Severin, decurând înființată, și o asociație, pentru

muzica instrumentală „Amicii muzicei" cu d-nii Pompiliu Băbeanu, Gh. Scăueru, Maior Moşteoru şi alţii.

Muzicii vocale şi instrumentale şi tuturor strădaniilor melomanilor locali le face concurenţă maşinismul modern, care întâi a aruncat pe piaţă gramofoanele, iar acum cinematograful sonor şi aparatele de radio.

Numărul abonaţilor la radio creşte anual în chip simţitor, după cum se vede în tabloul de mai jos:

Anul	Abonaţi la radio
1926	29
1929	84
1931	131
1932	220

Sport. — *Cu tot protestul, neîntemeiat de altfel, pe care-l bănuim* la unii dintre cititorii noştrii, ne vom ocupa în cadrul acesta



Un match de foot-ball

al vieţii culturale şi de producţiile sportive din T.-Severin, pentrucă după parerea noastră, educaţia fizică face parte integrantă din viata culturală a unei colectivitaţi.

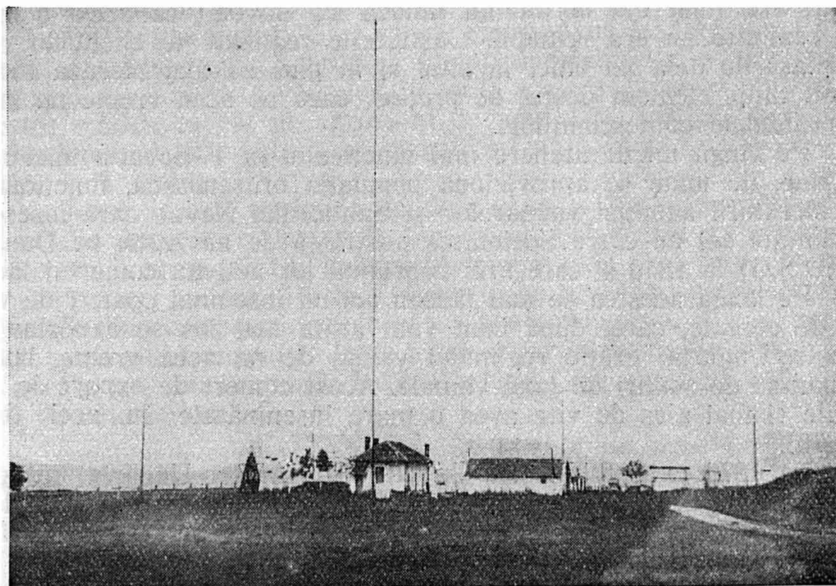
Există în Severin trei asociaţii sportive : Sborul, Sportul Severinean şi Asociaţia C. F. R., care au un număr total de circa 12J membri,care activează în chip mai temeinic. Fiecare din cele trei asociaţii dispune de câte o echipă de football, care angajează match-uri nu numai la Craiova, Orşova, Tg.-Jiu şi Petrosani, ci şi peste graniţa la Cladova şi Negotin în Jugoslavia şi la Vidin. Mişcarea sportivă este totuşi abia la început. Ea trebue de aci înainte să se intereseze şi de alte ramuri ale sportului : canotaj, atletism, etc.

Tot o asociaţie sportivă este şi cohorta cercetaşilor severineni : „Apolodor din Damasc", din care fac parte mai ales elevi dela

școalele secundare și care actualmente este condusă de d. căp. Temelcu.

AEROPORTUL T.-SEVERIN

Terenul Aeroportului dela T.-Severin este luat în concesiune de aviația civilă dela primăria orașului. Este situat în partea de Vest în dosul uzinei electrice și ocupă o suprafață de circa 15 hectare în formă de triunghi. A fost înființat de către Ministerul Armatei imediat după război și predat aviației civile.



Aeroportul T-Severin. Postul T. F. F.

Separat se află o stațiune de radio-telegrafie modernă a societății „Cidna" cu trei piloni, înființată în 1931 în partea de Nord a orașului când a fost desființat vechiul port dela terenul de aterizare.

Această stațiune de T. F. F. face transmisiuni numai la Belgrad și București. Tot aci este și un post meteorologic sub conducerea d-lui Florea Constantinescu, dependent de Institutul meteorologic central. Acest post face observații zilnice de starea timpului și le transmite atât Institutului meteorologic central cât și companiei „Cidna".

VIAȚA ECONOMICA

Despre o desvoltare comercială propriuzisă la T.-Severin, nu se poate vorbi până pe la anul 1870. Inainte de această dată se observa aci mai mult o viață de industrie casnică, mici ateliere de cojocărie, cismărie, abagerie, și altele, o parte din ele mutate aci dela Cerneți. Acești meseriași confecționau articole de trebuință pentru populația rurală, pe care le duceau spre vânzare la bâlciuri. Este caracteristic faptul că pe acea vreme în special și chiar mai târziu, până la 1890—1900, cea mai mare parte dintre acești meseriași își desfăceau produsele la bâlciuri. Comerțul de bâlciuri era acela care domina. Din această cauză cel severinean se desvolta cu foarte mare greutate. Comercianții din oraș mergeau la bâlciuri mai mult din obișnuință fiindcă s'a dovedit că acest comerț în realitate nu era rentabil. Câștigurile realizate le cheltuiau prin deplasările dela un bâlci la altul și în plus se mai pierdea foarte mult timp, element destul de prețios, care pe acea vreme nu intra în calculele comercianților.

Pe lângă micile ateliere mai funcționau în T.-Severin mici magazine, de unde se aproviziona populatia orășenească, funcționarii și lucrătorii agenției vapoarelor și Șantierului Naval, care fuseseră înființate aci de către Societatea austriacă de navigatie pe Dunăre (D.D.S.G) la 1850 și care prin consumul lor activau comerțul local.

Pe lângă acestea se mai făceau aci un însemnat comerț de vite și de cereale, care, după cum vom arăta mai jos se exportau în Austro-Ungaria, grație regimului vamal de pe acea vreme. bucurându-se de scutiri de taxe vamale. Acest comerț de export de cereale și mai ales de vite avea o mare însemnătate în acel timp (1870).

La 1872 exportul nostru de vite în Austro-Ungaria atingea suma destul de însemnată de 34.741.602 lei. Cirezi mari de vite dela noi, care se concentrau la T. Severin, treceau granita spre a fi vândute în târgurile Austro-Ungariei. Este destul de cunoscut faptul că turmele noastre de porci se duceau deobiceiu la târgul din Buda-Pesta.

Acest export de vite a scăzut însă în mod treptat ajungând în 1875 la cifra de 25.523.749 lei, în 1880 la 19.829.942, iar în 1883 la 13.995.735 lei. 1) Cauza principală a acestor scăderi a fost că Austro-Ungaria făcea șicane mari comercianților noștri care mergeau cu vite în târgurile sale și care din această pricină renuntau a mai merge în acele târguri.

Această scădere a exportului a dat mult de gândit guvernanților noștri de pe acea vreme, care au căutat soluții urgente și eficace. Ministrul Agriculturei. Industriei, Comerțului și Domeniilor Ion Câmpineanu, cercetând această importantă chestiune, a ajuns la concluzia că trebue să se ia măsuri de a înființa și la noi în țară astfel de târguri, în special în punctele principale de graniță, printre care Severinul, Burduieni și Constanța. Ca urmare, în 1885 a și fost înființat târgul de vite dela T.-Severin despre care vorbim

---

Date din publicația Primăriei T-Severin ref, la înființarea târgului de vite la T-Severin. Tip. Samitca 1885 T-Severin.

în altă parte. Vom vedea însă, că nici acest târg n'a dat rezultatele aşteptate tot din cauza dificultăţilor Austro-Ungariei.

Cercetând cauzele mai principale, care au provocat o desvoltare a vieţei economice la T.-Severin, constatăm că primul loc îl ocupă Şantierul Naval şi tariful vamal. Datorită înfiinţării Şantierului Naval s'au stabilit aci familiile funcţionrilor şi lucrătorilor societăţii austriace de navigaţie care erau foarte bun consumatori, s'a intensificat traficul pe Dunăre, s'a pus aci bazele unei industrii dintre cele mai importante din ţară în acele timpuri.

Datorită regimului vamal comerţul nostru extern şi intern luase o frumoasă desvoltare după 1870. Am arătat mai sus că exportul nostru de cereale şi animale în Austro-Ungaria se bucura de privilegiul scutirii de taxe vamale. Deasemenea şi convenţia încheiată cu Austro-Ungaira la 1875 şi care a durat până la 1886 când a isbucnit războiul vamal, permitea importul produselor noastre în acea ţară tot fără taxe vamale. Cu toate acestea exportul produselor noastre scădea cu cât ne apropiam de anul 1886 fiindcă, după cum arătarăm mai sus, autorităţile ungureşti ne făceau tot felul de şicane.

In toată această perioadă de timp până la 1880 Severinul ajunsese la o desvoltare destul de importantă. Devenise un centru de afaceri nu numai pentru judeţul Mehedinţi dar şi pentru judeţele limitrofe Gorj şi Dolj. Pe la T.-Severin se scurgeau cerealele şi animalele din aceste trei judeţe către Austro-Ungaria. Aci se opreau mare parte din transporturile de mărfuri care veneau din străinătate, în special cele cu destinaţia pentru judeţul Gorj, care nu avea legături de cale ferată.

«Condiţiunile economice favorabile care au durat până la 1880, făcuse din T-Severin un centru pentru comerţul de vite şi de cereale. Negustorii din Mehedinţi, Gorj şi Dolj veniau aci cu vitele lor şi le duceau în Ungaria. Gorjenii neavând nici o legătură mai directă cu restul lumii, se aprovizionau cu mărfuri în T-Severin. Toaté mărfurile care li se expediau din străinătate soseau în T-Severin. Această stare de lucruri a durat până la construirea liniei ferate Filiaşi—T-Jiu». 1)

In perioada dintre 1880 şi 1886 comerţul severinean stagna, deoarece exportul de cereale şi animale, după cum arătarăm mai sus, scăzuse consierabil. Poate că datorită acestei depresiuni economice a Severinului între anii 1880—1886, guvernanţii au găsit că nu mai prezenta importanţă comercială şi prin noua lege a Camerelor de Comerţ din 1886, au desfiinţat Camera de Comerţ ce funcţiona aci pe baza vechei legi din 1864 şi a ordonanţei Domnitorului Cuza din 1865. Prin desfiinţarea Camerei de Comerţ la 1886, judeţul Mehedinţi a fost trecut la Camera de Comerţ din Craiova.

In 1886 isbucnind războiul vamal între noi şi Austro-Ungaria, orice relaţii comerciale au încetat. Acest răsboiu vamal a durat cinci ani, până la 1891 şi fiindcă pentru ţara nosatră era extrem de dăunător, s'a încheiat în acel an cu ţara vecină o nouă convenţie comercială, dar care nu mai era pentru noi aşa de avantajioasă.

---

1) A. Damianoff «Ridicarea economică a oraşului Turnu-Severin» Buc. 1912.

Cerealele şi animalele noastre exportate după 1891 în Austro-Ungaria n'au mai fost scutite de taxe vamale.

Datorită stagnării comertului severinean din timpul războiului vamal, populatia oraşului, dar mai ales comerciantii şi meseriasii, erau într'o continuă surescitare. La 1892 se făceau tot felul de propuneri, pentru sporirea activitătii. Orăşenii cereau să se ia măsuri noui printre care mentionăm desfiintarea bâlciurilor, despre care se convinseseră că nu erau e folos nici pentru comecrianti, nici pentru săteni. Intr'un memoriu 1) al severinenilor din acelaş an relativ la interesele lor generale găsim :

«Bâlciurile sunt dar, în adevăratul sens al cuvântului o ruină pentru comerciul onest şi serios şi pentru ţărani asemenea».

«Faţă cu aceste cauze care sunt adevăratele care au contribuit la ruina economică a oraşului Severin, cerem desfiinţarea cu totul de fapt a târgului Strehaia care este de speriat a cugeta cine-va cum o ne-însemnată comună rurală poate să ne-socotească ordinele legale ale autorităţiior centrale şi să lucreze la ruina unui oraş important care este capitala întregului judeţ.

Tot la 1892 s'a cerut desfiintarea schelei pentru încărcări de cereale dela Himova şi construirea podului peste Dunăre la T.-Severin.

Printre conducătorii mişcării par a fi D. Uzescu, Ionită Lepădat, Bală Basarabescu, Tudor Gutuleanu şi altii.

Se observă pe acea vreme o pronuntată îngriiorare a cetătenilor locali şi o permanentă activare a fruntaşilor severineni pentru ridicarea economică a acestui oraş.

La 1896 deputatul Basile Ştefănescu într'o broşură 2) formuleaza noui deziderate pentru înflorirea oraşului T.-Severin. Printre altele cere înfiintarea unei şcoale de meserii a cărei utilitate o justifică astfel : „...căci acum la orice ramură de meşteşuguri ne servim de streini şi copiii noştrii în lipsa de şcoală de meserii, toti aleargă la Liceu, de unde ies cerşetori de slujbe".

In privinta desvoltării comertului local cere să se înfiinteze antrepozite în port pentru a încuraja venirea cerealelor în Severin şi pentru înlesnirea proprietarilor agricoli :

«Afară de aceasta, dându-se dreptul oraşului de antrepozite, în timpu când cerealele nu sunt căutate şi preţurile scăzute, aducându-se în magazi Banca Naţională şi alţi bancheri, vor face avansuri pe producte cu procente de 5—6 la sută pe an, fără a mai face complicatele forme ce se cer azi de către alte instituţii de credit. Astfel agricultorii noştrii găsind această înlesnire bănească mulţi îşi vor aduce produsul pământului la Severin, dând Severinului o mare desvoltare, căci atunci proprietarii nu vor mai duce grânele la Cetate, Gârla, Calafat, Gruia, Batoţi, Hinova, etc.».

Chestiunea antrepozitelor la T. Severin n'a fost solutionată decât ca formă în 1905 când s'a trecut în lege că se vor înfiinta după interventia D-lui T. Costescu. Din nefericire n'au fost înfiintate nici până în prezent.

---

1) T-Severin Tip. Samitca 1892.
2) Tipografia E. I. Knoll T-Severin 1896.

PODUL PESTE DUNARE

In aceiași broșură și tot pentru inflorirea Severinului Basile Stefănescu cerea, deși chestiunea nu se punea pentru prima oară, construirea podului peste Dunăre între T.-Severin—Cladova.

Această chestiune fusese pusă încă din 1892 de către comercianții severineni, care la 19 Octombrie 1892 s'au întrunit în sala „Porțile de Fier" și au întocmit un memoriu din care extragem : 1)

«După discuțiunile ce s'au făcut mai de mult prin ziare și după svonul care circulă în public, manifestăm dorința că dacă vre'o dată s'ar face învoiala cu Serbia și ar realisa joncțiunea unei linii ferate care să lege direct printr'un pod peste Dunăre cele două regate, fiind avantajios și pentru noi și pentru Serbia, iar nu cum se zice să se construiască în altă parte, căci aceasta ar fi un mijloc d'a muta comerciul al acestui mult încercat oraș».

Chestiunea podului peste Dunăre n'a fost solutionată *ca formă* decât în 1898. Incă din 1896 între guvernele României și Serbiei se duceau tratative pentru construirea acestui pod, sub primul minister liberal prezidat de D. Sturdza și continuate sub acela al lui P. S. Aurelian.

La 6/18 Ianuarie 1898, guvernul de sub președentia lui D. Sturdza a încheiat cu Serbia o convenție relativă la ionctiunea liniilor ferate ale celor două țări. Articolul I din acea convenție prevede : „Se va construi un pod peste Dunăre între Turnu-Severin și Cladova pentru a lega Căile Ferate ale României cu acele ale Serbiei.

Motivele principale care au determinat încheerea convenției erau de ordin economic, pentru legătura țării noastre cu Salonicul prin Niș-üskiub și cu Adriatica pe de oparte, și pentru comertul Serbiei cu Rusia prin punctul Ungheni, cum și pentru accesul Serbiei la portul Constanța.

In expunerea de motive a proectului de lege pentru ratificarea convenției găsim :

«Afară de aceasta, punctul de joncțiune, pe lângă noua însemnătate ce va da orașului T.-Severin, de care sunt legate atâtea glorioase amintiri naționale și atâtea interese politice și economice ale țărei, va lega firul istoriei noastre, făcând să reapară, sub domnia Marelui nostru Rege, o lucrare în felul giganticei construcțiuni care a fost sevârșită acum 18 secole sub ordinele Impăratului Traian și care era considerată pe atunci ca o minune a lumei». 2)

Pe baza convenției de mai sus guvernul D. Sturdza a depus în Cameră în ședința din 28 Martie 1898 proectul de lege pentru ratificarea acelei convenții :

---

1) Vezi «Lucrările relative la joncțiunea Căilor Ferate Române cu cele sârbe, cu un pod peste Dunăre între Turnu Severin — Cladova» de George Baicoianu Tip. N. D. Miloșescu Tg-Jiu 1905.

2) Desbaterile Adunării Deputaților din 28 Martie 1898.

«Art. unic.—Guvernul este autorizat a ratifica și, dacă va fi trebuință a face să se execute convențiunea încheiată la 6/18 Ianuarie 1898 între România și Serbia, pentru joncțiunea liniilor ferate ale celor două țări».

«Copie și traducțiune autentice de pe zisa Convențiune se vor alătura la prezenta lege».

Raportor, Em. Porumbaru

Această lege a fost votată de Cameră în ședința dela 29 Martie 1898 cu 71 bile pentru și 13 contra, iar de Senat în ședința dela 21 Aprilie 1898 cu 48 bile pentru și 9 contra.

Și legea și convenția de mai sus au rămas în cartoane.

In 1914 chestiunea a fost reluată în discuție. S'a semnat altă convenție la 12 Ianuarie 1914 între România și Serbia, în care se prevedea abandonarea Severinului și construirea podului între Tigănași și Bârza-Palanca. Nici această convenție n'a fost pusă în aplicare.

In prezent chestiuena este din nou la ordinea zilei și după câte se anunța din cercurile oficiale, de data aceasta se va traduce în fapt.

La 23 Ianuarie 1933, o nouă convenție a fost încheiată între România și Jugoslavia, fixându-se locul de construcție la Țigănași. Ce anume interese au determinat forurile noastre superioare să se decidă pentru acel punct, nu se știe. Circulă tot felul de svonuri din care se înțelege că Jugoslavia ar fi încheiat convenția numai cu condiția ca podul să se construiască la Țigănași.

Catre finele lunei Aprilie 1933 aflându-se această veste, populația orașului a început să se miște și cu drept cuvânt, pentru schimbarea hotărîrii luata, fiindcă și-a dat seama că prin construirea podului în altă parte decât la T.-Severin, s'ar da lovitura de grație acestui oraș.

S'a format un comitet pentru apărarea orașului, compus din persoane marcante din acest oraș, indiferent de culoare politică, în frunte cu d. Grigore Constantinescu, decanul baroului de Mehedinți și senator de drept.

In ziua de 28 Aprilie 1933 s'a ținut o mare întrunire publică în gradina „Teatrului", la care au participat peste 4000 cetățeni, cerând construirea podului la T.-Severin. La câteva zile a venit în localitate d. Ed. Mirto, ministrul comunicațiilor. Populația era din nou adunată. D-sa a căutat să explice severinenilor, fără a-i putea convinge, că interese superioare de Stat au dictat hotărârea luată.

Comitetul pentru apărarea orașului a ținut mai multe ședințe în palatul Camerei de Comerț, iar o delegație din sânul său a plecat la București pentru intervențiuni. In aceiaș zi toate instituțiile, toate asociațiile au dat telegrame M. S. Regelui și d-lui prim ministru Vaida Voevod, cerând podul la T.-Severin. Delegații severinenilor au fost primiți în audiență de d. prim-ministru și de d. ministru al comunicațiilor. Ei au arătat doleanțele severinenilor și avantajele din toate punctele de vedere — economic, social, cultural, etc. — ale construirii podului la T.-Severin, evidențiind nedreptatea ce s'ar face Severinului. Deasemenea au dovedit cu cifre că podul la T.-Severin ar costa numai 345 mil. (partea țării noastre) pe când la Țigănași și legătura de cale ferată cu stația Prunișor ar costa 975 mil., iar legate cu Craiova 1400 milioane.

Din nefericire peste tot li s'a răspuns că nu se mai poate face nimic, chestiunea fiind definitiv tranşată.

Cetăţenii severineni însă n'au înţeles să dezarmeze şi pentru Duminecă 21 Mai 1933 a fost convocată a III-a mare întrunire publică, la care s'a cerut din nou construirea podului la T.-Severin. Ei au cerut podul la T.-Severin, ori nicăeri. Cetăţenii au cerut deasemenea amânarea serbărilor centenarului oraşului T.-Severin, care erau fixate pentru data de 4 Iunie 1933.

Cetăţenii severineni nu pot admite ca astăzi să se serbeze centenarul oraşului şi a doua zi să i se dea lovitura prin punerea pietrei fundamentale a podului în altă parte.

In acest moment nu cunoaştem rezultatul acestei acţiuni, dacă se va putea schimba sau nu hotărîrea guvernanţeliro, sau dacă se va decide amânarea serbărilor centenarului.

Credinţa tuturor este însă că, făcându-se podul la Ţigănaşi şi legându-l cu Prunişor sau Craiova, Severinul va decade.

Pe lângă celelalte porbleme care preocupau pe Severineni pentru desvoltarea vieţei economice a oraşului lor, o chestiune tot aşa de importantă ca şi celelalte era aceia a construirei liniei ferate T.-Severin—Baia de Aramă. O cereau severinenii pentrucă această linie ar fi provocat, cu siguranţă, o mare mişcare în acest oraş, prin exploatarea şi scurgerea bogăţiilor din partea muntoasă a Mehedinţului spre Dunăre. Munţii Mehedinţului care gem de păduri seculare, ar fi fost exploataţi şi lemnele aduse la Severin, încărcate în şlepuri şi duse acolo unde este nevoe. Aceste lemne putrezesc în munţi, neputând fi aduse cu carele dela 80 km.

Credem că această linie ar fi provocat explorarea regiunei muntoasă a Mehedinţului care, adăposteşte diferite minereuri, în special cărbuni.

Poate că s'ar fi făcut şi legătura mai departe cu Tg.-Jiu şi Petroşani, Lupeni şi dela războiu încoace, cu siguranţă că mari cantităţi de cărbuni din acea regiune s'ar fi putut scurge spre Dunăre. In tot cazul, această linie, T.-Severin — Baia de Aramă ar fi fost o mare binefacere pentru oraşul nostru.

In şedinţa Camerei dela 18 Decembrie 1908, profesorul C. Armaşu, pe atunci deputat al colegiului al III-lea de Mehedinţi a interpelat guvernul asupra construirei acestei linii:

«Prin faptul că acest judeţ este împărţit, din punct de vedere administrativ, într'un mod curios, spre munte şi şes, el are mai multe focare de viaţă economică, care fac rău judeţului în loc să-l întărească. Capitala sa Turnu-Severin este un centru administrativ, însă centre economice se răspândesc în diferite alte părţi ale judeţulni, fără să poată servi ca o desfacere pentru piaţa oarecum comercială centrală a judeţului. Judeţul are un punct de descărcare spre Dunăre la Gruia, care însă nu serveste Severinului şi nici întregului judeţ. Are un alt punct de descărcare spre Strehaia».

«D-lor, acest oraş aşezat la graniţă cu o frontieră veşnic închisă—cum este frontiera către Ungaria — lipsit de regiuni agricole, pentrucă regiunea agricolă este spre sud, n'ar avea alt punct şi mijloc de desfacere şi prosperitate economică decât linia ferată ce l'ar pune în legătură cu regiunea muntelui. Actualmente comerţul lui stagnează şi starea economică e într'o continuă descreştere. El nu poate să respire».

Toate frământările severinenilor în epoca dela 1880 la 1900 erau perfect justificate. Viaţa comercială a acsetui oraş intrase într'o stare de amorţeală. Erau consecinţele războiului vamal cu Austro-Ungaria, şi de aceia făceau severinenii tot felul de propuneri ca să provoace aci o mişcare comercială.



Vedere din Piaţa Radu-Negru la 1900
(locul pe care se află Hala de peşte)

In perioada dela 1900 până la 1914 când a isbucnit războiul mondial, comerţul a fost mai activ, în special cel de cereale. Se-

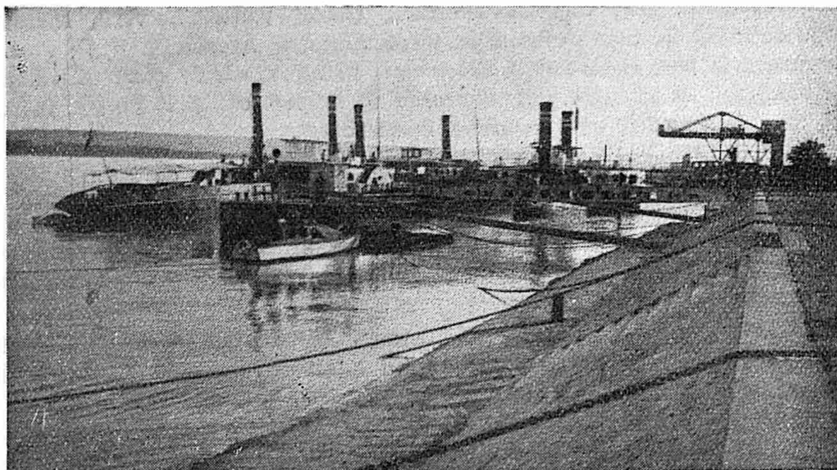


Piaţa Radu-Negru în trecut

verinul s'a resimţit. Importante cantităţi de cereale se încărcau în portul nostru. De unde la 1900 s'au încărcat circa 35.000 tone cereale, la 1907 s'a ajuns la 83.500 tone, menţinându-se în anii următori la circa 70.000 tone. Deasemenea importul şi exportul de măr-

furi dela 1900 până la 1911 oscilează între 11.000—28.000 tone anual. 1)

Dar comerțul local simțeà în acest timp nevoia de capitaluri. Banca Națională a României Agenția T.-Severin ce se înființase la 1892 și Banca Mehedințului la 1899 nu erau suficiente. Rând pe rând iau ființă alte bănci: la 1904 Banca Severinului, la 1908 Banca



Portul Turnu Severin

Comercială, la 1910 Banca pop. Dunărea, la 1911 Agenția Băncii Comerțului din Craiova și altele după cum vom vedea la capitolul referitor la credit.

Toate instituțiile de credit locale puneau fonduri însemnate la îndemâna comercianților și în special a cerealiștilor. Comerțul de cereale erà din an în an mai activ și celelalte feluri de comerț îl succedau.

Ne reamintim cu drag de coloanele de căruțe cu cereale ce se scurgeau spre portul nostru și este regretabil că astăzi nu se mai pot vedeà. In ajunul războiului mondial portul T.-Severin ajunsese la o mare activitate. Sumedenie de vapoare și șlepuri se încărcau aci cu cereale, iar elevatoarele lucrau zi și noapte, sgomotul lor amestecându-se cu al mulțimei care furnica pretutindeni.

Astăzi în portul nostru a crescut iarba.

Portul T.-Severin are o lungime de 5 km. 1) începând dela piciorul podului lui Traian (km. 929) până la Oboare (km. 934). Are două platforme cu instalații de babale pentru legatul vaselor și scări de piatră pentru acces la Dunăre. Platformele sunt întrerupte de Șantierul Naval. Cea din aval de Șantier are o lun-

---

1) A Damianoff op. citat.

1) Vezi „Raport Statistic de mișcarea porturilor României și efectivul vaselor marinei comerciale pe anul 1931". București, Imprimeria Monit. Of. 1932.

gime de 540 m., cea din amote de 1091 m., iar restul este mai natural. Vasele pot face încarcari și în partea unde este mai natural.

Prima platformă are 7 dane, putând opera deodată 21 vase, iar cealaltă are 8 dane, putând opera deodata 24 vase.

Portul posedă și două magazii, proprietatea Statului, cu o capacitate de 602 m. c., precum și o linie de garaj de 540 m. putând primi 50 vagoane deodată. Vehiculele pot eși din port pe două șosele bine întreținute.

Functionează aci: Căpitănia Portului, Oficiul Vamal, Serviciul Hidraulic, Poliția de frontieră, Serviciul sanitar, Inspectoratul și Agenția N. F. R.

Munca în port (încărcari și descărcari) se efectuiază de către hamali care sunt organizați în sindicate. Transporturile de marfuri din și în port le fac chirigii, care deasemenea sunt organizați în sindicat.

La 21 Februarie 1922, a fost înființat sindicatul „Cerna" al muncitorilor din port și oraș, azi devenit sindicatul muncitorilor manuali.

Din punct de vedere al condițiunilor de efectuare și de plata muncii și transporturilor, sindicatele respective încheie contracte colective cu reprezentanții caselor comerciale din oraș. Plata se face imediat după terminarea lucrului.

După 1910 comerțul de vite începe să fie din nou activ, datorită convenției cu Austro-Ungaria, în baza cărei urmă să exportăm vite tăiate, timp de 9 ani până la 1918, și anume câte 100.000 oi anual, 10.000 boi și 50.000 porci în 1910, urmând ca numărul lor să sporească treptat până la 35.000 boi și 120.000 porci în 1918.

In vederea acestui export de vite tăiate s'a început construcția abatorului de export al târgul de râmători (oboare). Acest abator a început să funcționeze, în parte, la începutul anului 1911 și numai în decurs de un an s'a exportat la Viena și Buda-Pesta peste 1.750.000 kg. cărnuri diferite. Prin declararea războiului mondial, activitatea a încetat atât în abator cât și în târgul de râmători.

In timpul războiului, comerțul severinean a lâncezit, ca pretutindeni. După război începe aci o nouă eră. Gospodăriile atât cele urbane cât și cele rurale căutau să se refacă. Comerțul de mărfuri deveneà din zi în zi mai activ; cererea de mărfuri și în special de articole manufacturate sporeà, dar și prețurile creșteau.

Comerțul materialelor de construcții a fost poate cel mai activ, datorită faptului că pretutindeni se ridicau noui clădiri.

In anul 1922 Primăria orașului T.-Severin a decis parcelarea unei suprafețe de teren de peste 100 hectare atât în partea de nord a orașului cât și în partea de răsărit în loturi cu suprafață de circa 450 metri patrați, pe care să le împartă cetățenilor orașului foști mobilizați. Operațiunea aceasta s'a făcut în baza încheerii Comisiunei Interimare No. 132/922 aprobată de Ministerul de Interne și pe baza legii de împroprietărire publicată în Monitorul Oficial No. 159 din 18 Decembrie 1921.

Toți acești împroprietăriți au căutat să-și construiască locuințe pe platurile respective, din care cauză cererea de materiale erà mare. In această perioadă de timp pe toate terenurile prielnice din jurul Severinului, la Schela Cladovei, la Podul Gruei, la Simian, etc. se lucrà cărămidă, țiglă și se ardeà piatră de var. Fabrica de ciment dela Gura Văii, fabricile de fier, fabricile de cherestea și

de alte materiale de construcție, au găsit în T.-Severin o bună piață de desfacere a produselor lor. Toți meseriașii zidari, tâmplari, fierari și alții au avut de lucru în acest timp.



Cuptoare de var și cărămidă din jurul Severinului

Dar nu numai măririi orașului se datorește acea activitate comercială pronunțată în Severin. Un rol mai principal, a jucat în desvoltarea acestei activități, comerțul de cereale. Se știe că în fiecare an prețurile la cereale creșteau, ceeace a tentat pe agricultori să cultive suprafețe tot mai mari. Cererea de terenuri erà mare și prețul lor spcrea ajungând în medie la 60.000 lei hectarul. Aveau sau nu aveau bani, agricultorii se împrumutau în această perioadă, chiar în condițiuni oneroase și cumpărau pământ, făcând totodată investițiunile necesare, în speranța că din venitul pe 2—3 ani vor achità prețul terenului. Și era natural ca agricultorii să se angajeze în astfel de condițiuni când în 1926 prețul vagonului de grâu trecea de 110.000 lei.

Agricultura prezentà rentabilitate și drept consecință, comerțul de cereale erà activ. Agircultorii fiind cei mai buni consumatori de articole industriale, vindeau recoltele cu prețuri bune și își puteau permite oarecare lux în cumpărături, activând prin aceasta comerțul local.

Comerțul de bancă era și el în plină activitate, fiindcă nevoia de credit se simțea peste tot. Rând pe rând, băncile locale și-au sporit capitalurile, plasându-și acțiunile cu ocaziunea acordării împrumuturilor.

Putem spune că în acea vreme toată lumea avea de lucru, puteà câștiga și consuma. Comercianții locali aveau din an în an dever mai mare. Mărfurile aduse astăzi în prăvălie erau vândute mâine, cu câștig mare. Rulajul era mare fiindcă cererea era mare. Toată lumea era pornită să facă afaceri și oarecum atrasă de mirajul milioanelor.

In aceasta perioadă se observă în orașul nostru, o importantă sporire a numarului negustorilor. Pe lângă negustorii vechi, se stabilesc aci mulți conjudeteni și streini de județ, cu scopul de a exercita comerțul.

Credem, că această sporire a numărului comercianților, a făcut foarte mult rău comerțului severinean, fiindcă mulți dintre noui veniți fie că n'au avut captaluri suficiente, fie că n'au avut pregatirea profesională necesară, au dăunat comerțului local.

Daca profesiunea de comerciant ar fi fost reglementată la timp, în sensul că cel ce vrea să devină comerciant, să fie obligat a dovedi mai întâi că poseă mijloace materiale și pregătirea profesionala, comerțul n'ar fi suferit mai târziu atât de mult. Poate n'am fi avut atâtea proteste de polițe, atâtea falimente.

Mulți refugiați din toate profesiunile, și-au gasit locul în comerț, fiindcă nici o lege nu-i oprea să devină comercianți din moment ce erau majori și necondamnați, ca și când altceva nu le-ar mai fi trebuit. Cei mai mulți dintre aceștia s'au angajat peste puterile lor, atunci când se puteau face ușor angajamente înainte de 1927.

Dar această perioadă de ascendență economică — noi credem de „marasm economic" — nu putea să dureze mult. Nici prețurile produselor agricole nu mai puteau crește și în consecință nici prețurile pământurilor; nici prețul mărfurilor nu se mai puteau urca. Reacțiunea trebuia să urmeze.

Din 1927 criza a început să-și arate colții. De atunci toate ramurile de activitate din orașul nostru, ca și din țara întreagă, ca și din omenirea întreagă, se sbat în ghiarele crizei, Nici nu era posibil să se ajungă la alt rezultat când toată lumea se angajase peste puteri în speranța unor câștiguri de care nu erau siguri.

Agricultura a fost cea dintâi care a dat semnalul că o nouă epocă începe, dar, din nefericire, o epocă de criză!

Fața de cererea tot crescândă de cereale în primii ani de după război, agricultura fusese mecanizată în toate țările; milioane de hectare de terenuri noui fuseseră cultivate și oferta de astfel de produse era mult usperioară cererei. Bineînțeles, prețurile au început să dea înapoi; agricultorii s'au văzut în imposibilitate a mai face față angajamentelor oneroase din anii precedenți și și-au redus consumul de produse industriale poate chiar sub strictul necesar.

Imediat după declararea crizei în agricultură, a urmat cea comercială și industrială. Pe piața Severinului prețul vagonului de grâu a scăzut dela circa 110.000 lei în 1926, la 82.000 în 1928, la 44.500 în 1930, la 26.700 în 1931 și chiar sub aceste prețuri. Cu astfel de prețuri la produsele agricole, cu angajamente mari, care grevau pe agricultori și pe comercianți, cu dobânzi mari. care grevau pe agircultori și pe comercianți, cu dobânzi exagerate la care băncile n'au înțeles să renunțe la timp, ori ce fel e întreprindere a devenit nerentabilă; comerțul n'a mai putut fi activ.

Pe de altă parte, în județul nostru, criza a fost agravată și de recolte deficitare. Din această cauză populația rurală s'a îngrijit în primul rând să aibe ce mânca. Comerțul, industria, băncile s'au

resimţit imediat. In această privinţă iată opinia Camerei de Comerţ şi de Industrie T.-Severin:

«Dacă însă observăm în general activitatea economică a judeţului, mişcarea bunurilor, activitatea propriuzisă a comerţului şi industriei care alimentează aceste bănci, constatăm o scădere continuă dela 1926—1929. Explicaţia o găsim în faptul că în această regiune, criza economică a început de fapt în 1927, când recolta de porumb a scăzut dela 9900 vagoane în 1926, la 2840 vagoane în 1927 şi 1815 vag. în 1928.

«Din această cauză populaţia rurală şi-a limitat ori ce cheltuială, grija de căpetenie fiind numai procurarea de porumb pentru hrană şi deci consumul de articole de comerţ pentru 90% din populaţia judeţului nostru a fost redus la limită». 1)

Datorită acestor cauze a survenit acea depresiune în viaţa comercială, scăderea preţurilor la mărfuri şi ori ce rentabilitate în comerţ a dispărut.

Pe piaţa Severinului ca şi în ţara întreagă, toată lumea era angajată şi fiecare în parte avea de încasat şi de dat. Cu drept cuvânt a spus d-l Mihail Manoilescu că, la noi, ţara întreagă este împărţită în debitori care nu pot plăti şi în creditori care nu pot încasa", iar mai departe tot d-sa a spus:

«Particularii şi intreprinderile atunci când sunt încărcate de datorii exagerate, sunt complect paralizaţi în mişcările lor. Ei nu mai pot creia nimic nou şi nu mai pot produce.

«Iar în acelaş timp creditorii lor care tremură în orice clipă pentru creanţele pe care ni le pot realiza, nu sunt nici ei mai fericiţi şi mai plini de curaj.

«Iată de ce eşirea din marasmul economic nu se poate închipui fără o asanare radicală şi complectă în raporturile interne de credit».2)

La 1929 s'a agravat criza pentru instituţiile bancare, clientela lor fiind din zi în zi mai slăbită şi pe de altă parte depozitele la fructificare fiind cerute. Incepuse să scadă încrederea în bănci.

«Incepând din 1929 însă, criza s'a accentuat în lumea întreagă depunătorii au devenit mai bănuitori, încrederea în bănci s'a clătinat şi depunere au început să scadă necontenit ca şi plasamentele.

Incă din 1929 în circumscripţia noastră a fost suspendat creditul de numerar, iar în 1932 a dispărut complect. Azi nu mai există credit la nici o bancă şi aceste instituţiuni lucrează într'o atmosferă periculoasă pentru ele mulţumindu-se cu puţinele încasări zilnice, din care deabia pot face faţă cheltuelilor de administraţie si într'o foarte mică măsură să restitue din depuneri. Incasările însă provin mai mult din creanţele orăşeneşti comerciale şi industriale, plasamentul agricol nemai dând în 1932 nici dobânzi nici capital. Mult timp însă, nu vor mai dura nici acestea, deoarece cea mai mare parte dintre orăşeni dacă işi plătesc la curent dobinzile, le plătesc din capital, în aşteptarea unor măsuri care să le vină în ajutor. Efortul lor este destul de mare dacă ne gândim la scăderea valorilor, mobilelor şi imobilelor cum şi a veniturilor din salarii ale funcţionarilor şi muncitorilor şi mai mare încă, dacă ne gândim că împrumuturile lor nu erau exagerate pentru vremurile

---

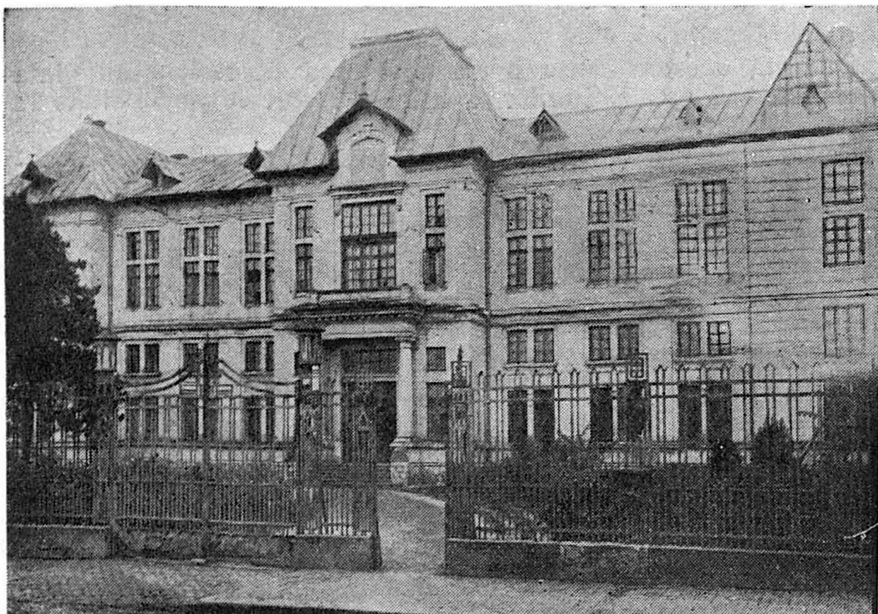
1) Darea de seamă a Camerei de Comerţ T-Severin asupra mersului comerţului şi industriei din circ. sa pe anul 1932.

2) Buletinul Uniunei Camerelor de Comerţ Nr. 1—2/930.

când au fost contractate, iar astăzi se văd obligați a depune tot ce au agonisit o viață întreagă spre a se libera de niște datorii pe care altădată le-ar fi achitat cu ușurință din prisosul veniturilor lor.

«De aceia credem că starea actuală de nesiguranță, de provizorat, este cea mai dăunătoare din câte ar fi putut fi și că o lichidare a tuturor datoriilor din trecut, cu ori câte sacrificii ar fi de preferat chiar pentru bănci și pentru creditori în general».1)

Tot din 1929 cercurile conducătoare ale țării au fost preocupate de găsirea unor soluții pentru combaterea crizei economice.



Palatul de Justiție din T-Severin

S'au făcut tot felul de propuneri în acest scop și s'au cerut între altele, organizarea unui credit agricol pe baze cât mai largi pentru finanțarea agriculturei pe termene lungi cu dobânzi avantajoase, spre a-i da posibilitatea să-și lichideze angajamentele vechi și să devină ramură de activitate rentabilă.

Insăși Banca Națională a României a recunoscut necesitatea rezolvării acestei probleme:

«Nevoia de rezolvire a acestei probleme este urgentă, nu numai pentrucă întârzierea ei ruinează direct agricultura, dar lipsa de putere de consumațiune a păturii agricole, din cauza proporției sale, zdruncină bazele întregei economii naționale».2)

---

1) Darea de Seamă a Camerei de Comerț T-Severin pe 1932.

2) Raportul consiliului de ad-ție al Băncii Naționale a României pentru 1929.

Am făcut expunerea de mai sus spre a se putea observa cu ușurință care a fost atmosfera generală, din punct de vedere economic în care a trăit Severinul dela 1927 până în prezent.

Consecința acestei stări de lucruri a fost că atât numărul și valoarea protestelor cât și al concordatelor și falimentelor a crescut.

Pentru evidență, dăm mai jos următoarele situații referitoare la proteste și falimente: 1)

PROTESTE

efectuate la Tribunalul Mehedinți și judecătoriile de ocoale din județ

Anii	Numărul	Valoarea
1926	6.000	50.000.000
1927	8.500	90.000.000
1928	9.064	95.000.000
1929	11.500	108,500.000
1930	10.804	104.913.000
1931	9.175	87.694.297
1932	10.537	106.174.158

FALIMENTE

Anii	Numărul
1926	5
1927	20
1928	15
1929	12
1930	13
1931	16
1932	3

Se observă că în 1932 numărul falimentelor a scăzut foarte mult față de ani precedenți. Scăderea se datorește faptului că a intervenit între timp legea lichidărilor judiciare și la 20 Octombrie 1932 s'a promulgat noua lege a concordatului preventiv (Monit. Of. No. 246/932). Aceste legi cu caracter provizoriu au ușurat întru câtva situația comercianților și industriașilor ajunși în jenă financiară și suntem siguri că dacă n'ar fi fost această intervenție a legiuitorului, numărul falimentelor ar fi fost cu mult mai mare.

La sfârșitul anului 1932 se aflau în stare de concordat, pe baza ultimei legi, 59 firme cu un pasiv total de 57.018.674 lei.

Incheiem această expunere asupra veței ecnomice a orașului T.-Severin, cu mulțumirea, că acest oraș deși a străbătut dela înființare, perioade de timp destul de critice, totuși, a ajuns la o desvoltare frumoasă, din toate punctele de vedere. — ca suprafață, ca viață economică, are edificii mărețe, dintre care unele nu prea au seamăn în țară, dar mai ales viața culturală s'a desvoltat aci mai mult ca în ori care oraș de tipul lui.

---

2) Camera de Comerț și de Industrie T-Severin. Darea de seamă pe 1932

Depresiunea economică care l-a lovit în ultimii ani este generală și putem spune universală și va înceta atunci când situația internațională se va schimba.

COMERȚUL ȘI INDUSTRIA

Prosperitatea unei țări este în funcție de prosperitatea ei economică, — agricolă, comercială și industrială — fiindcă este știut că numai o bună stare economică permite un progres cultural, o civilizație. Numai o bună stare economică permite ridicarea standardului de viață al cetățenilor săi.

Dacă comerțul și industria au un rol așa de important în viața unui stat, se impune conducătorilor statului, să îngrijească de o bună organizare și o normală funcționare a acestor factori de avuție naționala. Conducătorii unei țări trebue să urmărească în mod permanent o politică comercială și industrială precisă, bazată pe continuitate și pe libertate, cu alte cuvinte, o politică comercială și industrială de încurajare, realistă. Ori ce fel de îngrădire a libertații comerțului și industriei, nejustificată de împrejurări de ordin excepțional, ori ce fel de măsuri represive, de fiscalitate excesivă, nu pot sa ducă decât la ruina acestor ramuri de activitate și prin aceasta la ruina țării.

Nu este locul să arătam aici dacă politica comercială și industriala care s'a dus până la război și după război, în țara noastră, a avut la bază în măsura necesară, un regim de libertate fără șicane, un regim de protecționism real, o politică muncitorească eficace, o politică de îmbunătățire a transporturilor și de încurajare a industriilor care întrebuințează materia primă din țară. Nu vom arătă aici consecințele politicei comerciale de după război, politică de represiune prin fixări de prețuri pe cale de decizii sau de ordonanțe.

S'a învinuit comerțul că scumpește traiul fără să se cunoască adevăratele cauze. Situația s'a agravat și mai mult însă când statul a devenit negustor. Statul a importat mărfuri și a făcut concurență comercianților, concurența însă care a fost extrem de păgubitoare pentru stat — ministerul refacerii. Comerțul trebuià deci să lupte cu concurența statului, să suporte măsurile represive, o fiscalitate excesivă și să primească tot felul de ofense din partea publicului consumator, care vedea în comerciant un speculant, fără să cunoască adevăratele cauze ale scumpirei traiului.

In 1925 cu ocaziunea ședinței inaugurale a consiliului Camerei de Comerț și Industrie București, d. dr. St. Cerkez fost președinte al acelei Camere spunea :

«Prin dezorganizarea economică produsă de războiul nostru cel mare comerțul a avut de pătimit ca și industria, ca și agricultura noastră. Ba ceva mai mult comerțul, fiind factorul de distribuție al bunurilor, în contact direct cu consumatorul, a suferit nu numai consecințele unui regim anarhic și distrugător al forțelor economice dar a trebuit să îndure și toată revolta pe care a manifestat-o continuu și pe nedrept publicul neștiutor de adevăratele cauze ale scumpirei traiului.

Comerțul de după război a înfruntat toată urgia unor împrejurări

vitrege, agravate de o intreagă mentalitate isvorâtă din spiritul și dezorientarea acelor timpuri de trista memorie. In care întreaga noastră politică comercială, se rezumă la un nesfarșit șir de măsuri represive, măsuri de încătușare și de distrugere a comerțului național. Teoria fixării prețurilor pe calea artificială a deciziilor ministeriale și a ordonanțelor comunale, concepția stăvilirii valurilor de scumpete, pe care le determinau alți factori de cât comercianții și industriașii țării, prin măsuri represive care pe deoparte paraliza producția, iar pe dealta suprima în bună parte funcțiunea socială a factorului numit comerț, —spiritul demagogic care îndrepta contra comerțului național toate săgețile pentru toate relele de care suferea viața economică,— au contribuit la o laltă ca în primii ani de după război, politica noastră co mercială să fie redusă la simpla nestatornicie și nedrepte a acelor «măsuri excepționale»

Pentru a puteà aveà un progres comercial și industrial trebue să se urmărească în mod permanent, pe lângă realizarea deziderațelor arătate mai sus, o politică de îmbunătățire și de eftinire a mijloacelor de transport, de organizarea debușeurilor interne și externe pentru produsele și materiale prime naționale, să se evite măsurile represive și să nu existe în țară o criză de numerar. Sunt deziderate legitime pentru clasa negustorească.

La 1880 Camera de Comerț din București într'un memoriu asupra activității sale, adresat ministerului menționa :

«Se va arăta Domnului Ministru că în toate Statele care se bucură astăzi de o bună stare generală a populațiunilor și care ca urmare din aceasta stau în fruntea civilizațiunei moderne, s'a recunoscut de mult importanța comerțului și a industriei și se practică cu multă stăruință și vigilență încurajarea lor prin toate mijloacele de care dispune Statul». 1)

Este de dorit să se aprecieze la justa valoare rolul important pe care-l are comerțul într'o țară. Pentru a evidențià acest rol cităm înțeleptele cuvinte ale defunctului I. G. Bibicescu, fost guvernator al Băncii Naționale a României prin care fixează rolul comerțului.

«Comerțul îndeplinește o funcțiune socială. Cercetaș neobosit și în totdeauna veghetor, comerțul prevede trebuințele, le simte și caută a le satisface.

«El duce departe. duce acolo unde este lipsă produsele le ia din mâna producătorilor și în locul lor face să revie alte produse necesare sau reprezentarea lor în bani.

«Comerțul, are așa dar, o mare și însemnată misiune. Intr'adevăr marile sfere ale activității omenești se reduc la următoarele trei de căpetenie: a produce, a fabrica. a schimba. Si cea din urmă sferă de activitate a comerțului e tot atât de folositoare ca și celelalte două și cere ca și acelea, inteligență și aptitudine.

«Comerțul oferă un folos general. E folositor în adevăr celui ce-l face pentrucă este un isvor de legitime foloase pentru dânsul. E folositor agriculturei și agricultorului pentrucă deschide debușeul productelor ce prisosesc peste trebuința consumațiunei locale; e folositor asemenea industriei pentrucă-i procură materiale prime și îi dă posibilitatea să exporte produsele manufacturate, e în sfârșit folositor consumatorilor, adecă tuturor, pentrucă le pune la îndemână obiectele trebuitoare vieței».

---

1. Chr. Staicovici— activitatea Camerei de Comerț și industrie din București. Tip. Lăzăreanu Buc. 1906 pag. 69.

Menționam deasemenea considerațiunile din expunerea de motive a legii pentru reorganizarea Camerelor de Comerț și de Industrie din 1925:

„Comerțul și industria sunt isvoare importante de bogăție, de care se află strâns legată prosperitatea națională. Conducătorii unui Stat au deci datoria de a veghea necontenit la regulata funcționare și propășire a acestor doui factori economici. Pentru exercitarea unei acțiuni cât mai eficace în aceasta direcție, guvernele diferitelor țări au simțit nevoia de a recurge la luminile și sfaturile comercianților și industriașilor, întrucât aceștia, cu experiența și cunoștințele lor practice, sunt în măsură să dea îndrumările necesare soluționării, în chip satisfăcător, a problemelor comerciale și industriale pe cât de complexe pe atât de variate".

CAMERELE DE COMERȚ ȘI DE INDUSTRIE

Am arătat mai sus rolul comerțului și industriei în general și am citat câteva păreri autorizate. Organele conducătoare ale țării sunt datoare a se informà și a satisface deziderátele acestor ramuri de activitate. Vom arătà mai jos că în trecut guvernanții țării noastre au dat o atenție deosebită comerțului, căutând să-l organizeze, prin înființarea de asociațiuni profesionale, prin înființare de Camere de Comerț. Deasemenea în trecut s'a dat mare atenție comerțului prevazându-se în legea de organizare judecătorească, ca atunci când este vorba să se judece la tribunale afaceri comerciale, completele sa fie compuse pe lângă judecători de carieră și din reprezentanti ai comercianților — judecători comerciali. Infiintându-se instituția Camerelor de Comerț, s'a realizat cea mai bună cale de colaborare a conducătorilor țării cu reprezentanții autorizați ai comercianților și industriașilor pentru propășirea acestor ramuri de activitate. Prin Camerele de Comerț guvernanții au posibilitatea să culeagă toate datele și să se informeze precis asupra stărilor de fapt, iar comercianții și industriașii să-și spună păsurile și să ceară îndreptarea relelor. Așa că în această privință Camerele de Comerț și de Industrie au răspuns unei nevoi reale. Camerele de Comerț și de Industrie, destul de vechi și în țara noastră, au fost alături de comercianți și de industriași în toate manifestările lor. Au semnalat totdeauna neajunsurile, au exprimat și au luptat pentru înfăptuirea postulatelor acestor clase. Trecutul lor în țara noastră este destul de însemnat.

Camerele de Comerț și de Industrie au fost organizate și au funcționat în țară la noi în baza a patru legi speciale:

1) Prima „Lege pentru înființarea Camerelor de Comerț", sancționată prin Decretul No. 1225 din 30 Septembrie 1864.

2) A doua „Lege asupra Camerelor de Comerț și Industrie", sancționată prin Decretul Regal No. 1551 din 7 Mai 1886 și publiționată prin Decretul No. 1225 din 30 Septembrie 1864.

3) A treia „lege pentru reorganizarea Camerelor de Comerț și de Industrie" sancționată și promulgată prin Inaltul Decret Regal No. 1450 din 7 Mai 1925 și publicată în Monit. Of. No. 102 din 12 Mai 1925.

4) a patra „Lege pentru modificarea legei Camerelor de Comert şi de Industrie" promulgată prin Decretul Regal No. 403 din 13 Februarie 1929 publicată în Monit. Of. No. 36 din 14 Febr. 1929.

In prezent aceste institutiuni functionează sub regimul acestei ultime legi.

Pe la începutul ultimei jumătăţi a secolului al XIX-lea comerţul, industria şi meseriile se bucurau de o mare atenţie şi din partea guvernanţilor şi din partea legiuitorului. Guvernanţii de pe acea vreme căutau prin toate mijloacele să provoace, să încurajeze desvoltarea agriculturei, comerţului şi meseriilor.

Pe la 1860 se începuse o mare propagandă pentru înfiinţări de asociaţiuni profesionale. La 1863, Ministerul Agriculturei, Comerţului şi Lucrărilor Publice, Catargiu, prin ordinul No. 6602 din 20 Iunie 1863 către prefectul judeţului Mehedinţi cerea să se ia măsuri pentru înfiinţarea în T.-Severin a unei societăţi de comercianţi şi agricultori, cu scopul de a comunicà între ei, de a favorizà desvoltarea agriculturei, comerţului şi industriei. Citãm din acest ordin : 1)

«Desvoltarea spiritului de asociaţiune este una din trebuinţele cele mai simţite pentru ţara noastră.

«Isolarea în care au stat până acum comercianţii industriali şi agricultori români a fost una din causele care au făcut ca agricultura, comerţul şi industria isvoare de producţiune ale ţărei să nu producă încă toate resultatele dorite, cunoaşteţi foarte bine D-le Prefect sporul ce a luat productiune şi toate ţările unde spiritul de asociaţiune s'a desvoltat sub deosebite forme între producători. Socotesc de prisos a vă cita atâtea şi atâtea companii comerciale, industriale şi agricole, care au ajuns la rezultate adevărat extraordinare şi aceasta numai prin unirea capitalurilor prin asociaţiune».

Datorită acestei aten[illegible]iuni s'a ajuns în anul următor 1864 la votarea legii pentru înfiinţarea de Camere de Comerţ despre care am vorbit mai sus.

Arătarăm mai sus de ce atenţie se bucurà comerţul şi industria din partea legiuitorului şi anume, legea de organizare judecătorească prevedeà că din completul tribunalelor trebuie să facă parte şi comercianţi — judecători comerciali — atunci când este vorba să se judece chestiuni comerciale. Ori de câte ori erà de judecat un proces comercial, preşedintele tribunalului era asistat de judecător comercial, care nu erau alţii decât comercianţi de vază din localitatea respectivă, chemaţi prin rotaţie după un tablou ce se ţineà la tribunal.

In T.-Severin la 1866 erau înscrişi pe tabloul din care se recrutau judecătorii comerciali, următorii comercianţi : Gr. Sâmboteanu; Radu Popescu; Costea Panaitescu, Petrache Aurel, Ioan Stretcu, Costea Papadopulo, Dimitrie Viişoreanu, Nicola M. Furtună; Jane Pantazopulo, Vasile Crijanovschi şi alţii.

1) Dosar Nr. 35/1863 arhiva Primăriei T-Severin.

Pe baza legei Camerelor de Comerț din 1864 (art. 3), Domnitorul Cuza prin ordonanța domneasca No. 990 data la Ruginoasa la 3 Iulie 1865, Ministrul de Interne, Agricultură și Lucrări Publice fiind generalul Florescu, a decis înființarea a 15 Camere de Comerț și anume: T.-Severin, Craiova, T.-Magurele, Ploești, București, Giurgiu, Braila, Focșani, Galați, Bârlad, Iași, Bacău, Piatra, Botoșani și Ismail.

Prima circumscripție erà a Camerei noastre dela T.-Severin și cuprindea județele Mehedinți, Gorj și Romanați, iar circumscripția Camerei de Comerț din Craiova cuprindea județele Dolj, Vâlcea și Olt.

Camerele de Comerț, conform legii dela 1864 se compuneau pe acea vreme din câte 5 membri și cel mult 7. Nu puteau fi alegători decât cei care plăteau o patentă de 550 lei pe an. Mandatul membrilor era de 6 ani și la fiecare 2 ani se reînoiau câte doi.

Camerele nu aveau o autonomie perfectă. Prefectul puteà prezidà ședințele ori când doreà. Bugetele lor se aprobau de Ministerul Internelor, Agriculturei și Lucrărilor Publice, de care depindeau.

Regimul acestei legi a guvernat până la 1886 când s'a votat a doua lege care nu mai contineà multe din restricțiunile vechei legi.

Expunerea de motive a legii din 1886 cuprindea în mod detailat însemnatatea Camerelor de Comerț:

„Camerele de comerț sunt considerate pretutindeni ca reprezentantele naturale și ca organele autorizate ale comerțului și industriei. Din acest punct de privire, li se acordă atribuțiuni importante. Depozitare ale intereselor comerțului și industriilor, izvoare atât de însemnate ale avuției unei națiuni, ele sunt menite a fi consilierii cei mai siguri ai guvernului în materie de legislațiune comercială, de taxe vamale, de tarife de transport, de constituire de societăți comerciale, de înființare de bănci și în genere în toate materiile comerciale sau industriale".

„Ele trebue să vorbească în numele comerțului și al industriei pentru a arătà pasurile, trebuințele lor, îmbunătățirile pe care le cere".

Am arătat mai sus că prin ordonanța domnească din 1865 și în baza legii Camerelor de Comerț din 1864 au luat ființă legală cele 15 Camere printre care și cea dela T.-Severin. Aceste Camere însa nu au început să funcționeze imediat. Camera de Comert din București a început să funcționeze în 1868. Cea din T.-Severin nu știm când a luat ființă de fapt și cât timp a funcționat, deoarece printr'o întâmplare nefericită în anul 1886 în noaptea de 31 Iulie întreaga arhiva și mobilierul acestei Camere și împreună cu casele lui Raducan Tritescu din str. Aurelian, unde erà instalată, au ars complect [1].

Tot în 1886 Camera de Comerț dela T.-Severin a fost desființată prin noua lege din acelaș an și județul Mehedinți a fost repartizat Camerei de Comerț din Craiova de care a depins până în Octombrie

---

1) Dosar No. 28/1890 arhiva Primăriei T.-Severin.

1925 când a fost reînființată în conformitate cu legea din 12 Mai 1925, având ca circumscripție numai județul Mehedinți.

In tot timpul dela 1886 până la 1925 cât județul nostru a depins de Camera de Comerț din Craiova, a funcționat aici o secție a acelei Camere.

Pe baza legii din 12 Mai 1925 s'a instalat la 9 Octombrie 1925 primul consiliu de administrație al acestei Camere având ca președinte pe d. D. Sbenghe, directorul Băncii Comerțului din localitate, iar ca vice-președinți la secția comercială P. C. Georgescu, decedat în Decembrie 1926 și înlocuit prin d. Iulian Lubineovici și la cea industrială d. Pavel Păcuraru, demisionat în 1926 și înlocuit prin d. Iulian Alexandrescu. Acest consiliu se compunea din 20



Gh. D. Stănică
Președintele Camerei de Com. și Ind. T-Severin
14 Iulie 1929—14 Iulie 1933

membri și a funcționat până la 14 Februarie 1929 când, prin noua lege pentru modificarea legii din 1925 au fost dizolvate toate Camerele de Comerț, s'au numit comisiuni interimare și s'au făcut noui alegeri.

La 28 Februarie 1929 a fost instalată comisiunea interimară, având ca președinte pe d. Theodor Guillmain, pe atunci director al Băncii de Scont din T-Severin.

La 14 Iulie 1929, au încetat atribuțiunile comisiei interimare prin instalarea noului consiliu de administrație având ca președinte pe d. Gh. D. Stănică, iar ca vice-președinte la secția comercială pe d. S. Blaga, demisionat mai târziu și înlocuit prin d. D. I. Giurescu, iar la secția industrială pe d. C. Colan. Aceleași persoane sunt în fruntea Camerei de Comerț și în prezent.

Actualul consiliu de administrație are un număr de 30 membri dintre care 20 în secția comercială și 10 în cea industrială. Mandatul lui expiră la 14 Iulie 1933.

In timpul mandatului primului consiliu de sub președinția d-lui D. Sbenghe, la data de 22 Mai 1928, Camera de Comerț și de Industrie T.-Severin, prin reprezentanții săi legali D. Sbenghe președinte și D. T. Giurescu secretar, a cumpărat la licitație dela moșt. Radu Popescu fost comerciant în T.-Severin, imobilul în care se gasește instalată în prezent, str. Traian No. 76.



Palatul Camerei de Comerț și de Industrie din T-Severin

Prin cumpărarea acestui imobil s'a făcut un act de bună gospodarie, deși Camera nu dispunea decât de 1.500.000 lei și prețul de adjudecare erà de 3.500.000 lei, fiindcă pe lângă că s'a dat o destinație buna fondurilor existente, s'a făcut economie mare în bugetele urmatoare spre a se acoperi împrumutul de 2 mil. lei ce se contractase la Banca Comercială din T.-Severin pentru acoperirea prețului și astfel instituția a fost dotată cu un imobil propriu care de altfel produce și un venit important având cinci prăvălii și un apartament închiriate în afară de apartamentul ocupat de Cameră.

Trebue să menționam că în timpul mandatului actualului consiliu — la 15 Aprilie 1930 — această instituție a contarctat un împrumut la Casa de Depuneri de lei 1.388.000 cu o dobândă numai de 7 la suta spre a achità restul ce mai erà de plată la această dată la Banca Comercială la care dobânda era cu 4 la sută peste scontul Bancii Naționale. Prin strămutarea împrumutului s'a făcut deasemenea o operă de bună gospodărie.

In acelaș palat își ține ședințele și Sfatul Negustoresc local. Aci se țin toate consfătuirile negustorești, aci negustorii își spun păsu-

rile și de aci pornesc toate intervențiile pentru alinarea suferințelor lor.

Utilitatea Camerei de Comerț nu se poate contestă. Din Buletinele lunare și Dările de Seamă anuale, pe care le publică aceasta instituție, se poate vedeà activitatea ei.

Am amintit în altă parte că această Cameră a alocat și plătit în fiecare an, dela înființarea ei, importante subvenții și contribuții de tot felul învățământului profesional și practic de toate gradele și diferitelor instituțiuni — Academiilor Comerciale, Școalelor Politechnice, Școalelor Comerciale și Industriale, locale și din județ, cămine de ucenici, Uniunei Camerelor de Comerț, Camerelor de Comerț extrateritoriale, etc.

Totalul acestor subvenții și contribuții plătite în anii 1926—1932 se urcă la suma de circa 2.250.000 lei, așa că această instituție și-a făcut pe deplin datoria și din acest punct de vedere.

Oficiul Registrului Comerțului.

Prin legea pentru înființarea unui registru al comerțului publicată în Monitorul Oficial No. 84 din 10 Aprilie 1931, înscrierea firmelor, care aci se făceà la tribunale în baza legii pentru înscrierea firmelor din 1913, a fost trecută la Camerele de Comerț pe lângă care s'au înființat câte un oficiu special al registrului comerțului, sub controlul unui judecător delegat de tribunal.

In conformitate cu această lege, toate firmele comerciale indiferent dacă au fost sau nu înscrise la Tribunal, au fost obligate să-și ceară înmatricularea în registrul comerțului dela Camera de Comerț.

Prin înființarea oficiului registrului comerțului la Camera de Comerț și de Industrie s'a răspuns unei nevoi reale. Aceste oficii sunt în măsură astăzi să țină o evidență a tuturor firmelor comerciale pe bresle, înmatriculând în mod regulat toate schimbările ce ar surveni în situația firmelor și operând toate radierile comerțurilor încetate fie prin moartea patronului, prin părăsirea localității, etc.

Aceste oficii sunt în măsură să organizeze servicii de informațiuni și să deà relațiile necesare ori cărei persoane sau instituții care le cere.

Pentru a vedeà numărul comercianților, industriașilor și meseriașilor precum și societăților comerciale din județul Mehedinți, care au firmele înmatriculate în registrul comerțului de pe lângă Camera de Comerț și de Industrie T.-Severin, dăm următoarea

SITUAȚIE 1)

de firmele înmatriculate până la finele anului 1932 pe bresle pentru oraș și județ.

	T.-Severin	Județ	Total
Antrepenori de lucrări	20	11	31
Asigurări	9	2	11
Agentură și comision	7	2	9

1) Vezi Darea de Seamă a Camerei de Comerț T-Severin pe 1932 tip. Ath. Bejan T-Severin 1933.

	T.-Severin	Județ	Total
Ape gazoase	4	1	5
Automobile, accesorii, benzină	3	—	3
Bănci societăți anonime	12	18	30
Bănci populare	8	196	204
Bijuterii, ceasornicării	7	—	7
Bragagii	7	4	11
Brutării	25	24	49
Bomboane (fabrici)	1	1	2
Coloniale, alimente	83	122	205
Cafenele	11	2	13
Cerealiști	28	10	38
Ceramică	1	1	2
Cherestea (depozite)	4	3	7
Cofetării	5	1	6
Cârciumi	83	80	163
Cooperative 2)	—	34	34
Conserve (fabrici)	1	—	1
Cinematografe 3)	1	—	1
Darace lână	4	1	5
Depozite băuturi	4	—	4
Debite R. M. S. ziare	3	3	6
Depozite de zahăr	1	—	1
Diverse	14	2	16
Electrice și technice	5	—	5
Expediții și vămuiri	1	—	1
Fierărie (magazin)	15	2	17
Farmacii, droguerii	7	4	11
Fabrică și cuptor, var	—	2	2
Fabrică de spirt	—	1	1
Fabrică de ghiață	1	—	1
Fabricii de pălării	1	—	1
Hoteluri	4	—	4
Haine gata, stofe	6	1	7
Incălțăminte (magazin)	5	1	6
Librărle, papetărie	10	2	12
Lumânări fabrici	3	1	4
Lemne depozite	5	—	5
Măcelărie	39	46	185
Mezelării	4	—	4
Manufactură și mărunțișuri	62	66	128
Mode	7	—	7
Mori	3	61	64
Mutuale societăți	1	—	1
Mașini de cusut, biciclete	3	—	3
Opincării	11	3	14
Pielării	5	—	5
Plăcintării	3	—	3
Pescării	3	2	5
Pălării	3	—	3
Porțelanuri, sticlărie	3	—	3
Rame, geamuri	7	—	7
Restaurante	11	1	12
Societăți de navigație	2	1	3
Transport de călători și autobuze	—	5	5
Universale magazine (rurale)	—	500	500

2) Cooperativele «Solidaritatea» și Matca C. F. R. din T-Severin sunt înglobate la coloniale, alimente.

3) Cinematograful societății Culturale «Teatrul» nu are firma inmatriculată.

	T.-Severin	Judet	Total
Vopseluri, uleiuri	3	—	3
Var, cărbuni, articole de lemn	4	—	4
Zarzavaturi	16	—	16
Ziare	4	—	4
	603	1217	1820

ATELIERE DE:

Croitorie	30	7	37
Cismărie	36	8	44
Cojocărie, blănuri	16	20	36
Căldărărie, cazangerie aramă	1	—	1
Ceaprăzărie	2	—	2
Curătit mațe	1	—	1
Curelărie	1	—	1
Caretași	2	—	2
Cărămidărie	1	—	1
Fotografice	6	—	6
Frizerie	20	3	23
Frânghерie	3	—	3
Mecanice, fierărie	10	2	12
Perii, bidinele	1	1	2
Pietrărie	3	—	3
Strungărie	2	—	2
Tipografie, legătorie 1)	3	—	3
Tâmplărie	16	6	22
Tinichigerie	8	3	11
Tapițărie	1	—	1
Tăbăcărie	3	3	6
Vopsitorie	4	—	4
Vulcanizat cauciucuri	1	—	1
	170	53	223

RECAPITULURE

		Județ	Total
Magazine	603	1217	1820
Ateliere	170	53	223
Total	773	1270	2043

OBOARE ȘI TARGURI

Camera de Comerț și de Industrie T.-Severin, în conformitate cu legea burselor, a organizat și administrează târgurile de animale și oboarele de cereale din județul Mehedinți.

Aceste târguri și oboare sunt în realitate mici burse, unde sătenii pot să-și valorifice, în modul cel mai avantajos pentru ei, produsele-animale, păsări, cereale, zarzavate, etc.

In târguri și obore se adună vânzătorii și cumpărătorii și prin jocul liber al cererei și ofertei, producătorii pot obține prețurile cele mai bune, iar cumpărătorii pot găsi marfa dorită.

In județul Mehedinți avem două oboare de cereale și anume la T.-Severin și Strehaia. Cel dela T.-Severin este cel mai activ.

Pentru orientare asupra activității Oborului de cereale T.-Se-

1) Există și Tipografia I. Gh. Bejan însă d-sa având și hotel a fost înglobat la hoteluri.

verin, în anii 1926 1932, dăm următoarea situație de cerealele ce s'au vândut, *în vagoane:*



Pavilionul Oborului de cereale T-Severin (Piața Mircea)

Anii	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară
1926	558,—	201,7	2,8	22,	7,7
1927	495,4	173,8	2,1	15,	1,5
1928	477,8	83,9	1,8	10,	1,3
1929	764,8	94,	1,8	15,	1,7
1930	683,3	429,2	1,1	28,3	7,8
1931	734,1	446,7	2,3	11,	4,8
1932	755,6	429,9	2,3	12,	18,7

In ceeace privește târgurile de animale, ele sunt în număr de nouă și anume : T.-Severin, Strehaia, Broșteni, Vânju-Mare, Tâmna, Plopi, Bâcleș, Bălăcița și Oprișor. Numai primele patru târguri sunt mai active.

Pentru a se vedeà utilitatea lor, dăm următoarea situație de vitele vândute în toate târgurile din județul Mehedinți în anii 1927—1932 [1]):

Anii	Boi, Vaci, viței	Cai	Porci	Oi, capre
1927	14.039	2.025	8,927	16,708
1928	18.359	1,431	6,728	14,825
1929	16.750	1,936	5,493	12,172
1930	13.796	1,863	18,562	8,133
1931	9.051	1,318	12 084	8,474
1932	10.002	749	7,667	7,974

1) Datele referitoare la transacțiile de cereale și animale, din Dările de Seamă ale Camerei de Comerț T.-Severin.

Animale tăiate în abatorul T.-Severin.

Carnea ce se consumă în Severin se taie în abatorul comunal de pe malul Dunărei, din partea de răsărit a orașului.



Oborul de cereale T-Severin în plină activitate

Acest abator deși nu este prea mare, corespunde nevoilor, având instalațiile strict necesare.



Abatorul comunal

Pentru a se vedeà consumul de carne în orașul T.-Severin, dăm aci o situație de animalele tăiate în câtiva ani:

	1928	1929	1931
Boi, vaci, viţei	8.366	8.329	4.414
Oi, berbeci, miei	38.513	36.028	21.467
Capre, iezi	2.820	2.022	1.571
Porci	2.396	2.082	2 444
	52.095	48.461	29.896



Hala de carne din Piaţa Radu Negru

Din acest tablou se poate vedeà cât de mult s'a redus numărul



Vânzător de oale, şi vase de pământ

animalelor taiate. Dela 52.095 în 1928, s'a redus la 29.896 în 1931. Este o dovada a accentuărei crizei din care cauză populatia s'a vazut forţată să-şi reducă consumul de carne.

In piața Radu Negru, zisă și piața de alimente, pe lângă comerțul de carne și de pește, aci fiind situate halele respective, se face un întins comerț de zarzavate și alimente. Pe lângă zarzavagii de meserie, în fiecare dimineață piața se umple de femei din satele învecinate care aduc spre vânzare diferite zarzavate cultivate de ele și alimente. Se face deasemnea intens comerț de oale și alte vase de pământ care se lucrează în satele din partea de Nord a județului, în special la Sișești și Glogova.

De pe piața Severinului se încarcă aproape zilnic camionete cu zarzavate, cu destinația Orșova dar mai ales pentru Băile Herculane în sezon.

Se face deasemenea un întins comerț cu fructe, mai ales mere din Banat. Bănățenii vin cu căruțele încărcate cu mere și pleacă încărcați cu cereale și mărfuri.

CREDITUL

Despre comerțul de credit în orașul T.-Severin putem spune că este destul de important atât din punct de vedere al numărului instituțiilor de credit cât și în ce privește activitatea lor.

După cum se va vedeà din tabloul de mai jos, în perioada antibelică, numărul instituțiilor bancare sporeà cu câte una nou înființată la intervale aproape regulate de câte 3—4 ani.

Utilitatea instituțiilor de credit într'un oraș și oriunde chiar, nu se poate contesta. Nu poate exista o desvoltare comercială fără instituții de credit, dar cu condiția ca acestea să fie bine conduse și să-și îndeplinească adevăratul rol de generatorii ale celorlalte feluri de comerț și industrii, să canalizeze capitalurile spre producție si să permită o rentabilitate cât de mică întreprinderilor pe care le finanțează.

In orașul T.-Severin, în perioada dela războiul independenței până la 1900 se simțeà nevoia de instituții de credit, fiindcă situația pieței era de așa natură că nu se putea vorbi de o desvoltare comercială și industrială importantă. Cine nu aveà capital era greu să întreprindă ceva. Cămătarii stăpâneau piața. Dobânzile uzurare erau așa de exagerate ca cel care se împrumută era greu să mai achite datoria și munciă numai pentru creditori.

La 1892 a fost înființată aci Agenția Băncii Naționale a României, dar aceasta nu era accesibilă ori cui si nu putea satisface toate nevoile de credit. La particulari banii erau scumpi — minimum 20 la sută pe an, iar cămătarii luau în mod obișnuit între 1—3 lei pe lună de fiecare 20 lei împrumutați, ceeace însemnează 15 la sută pe lună sau 180 la sută pe an. Desigur că în atsfel de condițiuni niciun comerciant, industriaș sau meseriaș nu mai puteà progresà.

Pentru a evidențià care erau posibilitățile de a-și procurà cineva capital dăm mai jos un articol din ziarul „L'Echo de Turn-Severin" cu data 20 Noembrie 1897:

„Le monde commercial se plaint içi à juste raison de la difficulté qu'il éprouve à se procurer de l'argent et surtout du credit sur place.

La Banque Nationale n'est pas accessible a tout le monde, chez les parti-

culiers l'argent est cher — au moins 20% par an — chez les usuriers, qui foisonnent a Turn-Severin, il est hos de prix leur toux habituel varie entre un franc et trois francs, par mois pour chaque vingt fancs prêtes, soit 15% par mois, ou 180% par an, c'est fabouleuxe"!

Comerţul de credit este reprezentat în T.-Severin prin 19 instituţiuni de bancă,[1]) dintre care 8 societăţi anonime locale şi 3 agenţii de bănci cu centralele în alte localităţi, si 8 socităţi cooperative de credit (bănci populare).

Toate acestea au fost înfiinţate în decurs e 40 ani începând cu agenţia Băncii Naţionale a României la 1892.

Dintre societăţile anonime 6 au fost înfiinţate înainte de războiu, şi 5 după războiu în epoca de înflorire 1923—1929, iar dintre băncile populare 2 au fost înfiinţate înainte de războiu şi 6 după, în perioada 1925—1931.

Pentru orientare dăm mai jos Tabloul institutiilor de credit din acest oraş în ordinea înfiinţării lor:

Secietăţi anonime	Data înfiinţării		
Banca Naţională a României agenţia T-Severin		Iunie	1892
Banca Mehedinţului	27	Aprilie	1899
Banca Severinului (în lichidare)	21	Decembrie	1904
Banca Comercială din T-Severin	13	Mai	1908
Banca Comerţului agenţia T-Severin	29	Iunie	1911
Banca Comercianţilor şi Industriaşilor	27	Aprilie	1913
Banca Ţăranilor	15	Februarie	1923
Banca de Scont din T-Severin	24	Mai	1924
Casa de Credit a Agricultorilor	1	August	1925
Banca Salariaţilor Publici agenţia T-Severin	7	Mai	1928
Banca Noastră	18	Octombrie	1929
Bănci populare			
Banca Populară Dunărea	23	Septembrie	1910
Banca Federală a Mehedinţului	14	Iunie	1916
Banca Populară Muncitorul	6	Iulie	1925
Banca Populară Matca C. F. R.	1	Aprilie	1928
Banca Populară Victoria	13	Ianuarie	1930
Banca Populară Invăţătorul Mehedinţean	6	August	1930
Banca Populară Clerul Mehedinţean	23	Iulie	1931
Banca Populară Sanitarul Mehedinţean	1	Septembrie	1931

De remarcat că dintre Băncile Populare din T.-Severin numai Băncile Dunărea, Muncitorul şi Victoria au ca societari tot felul de profesionişti, deşi Banca Dunărea a avut la început caracterul de bancă a meseriaşilor, iar Banca Victoria de bancă a absolventilor de şcoli comerciale. Celelalte, au caracter de bănci de breaslă. Banca Matca C. F. R., fiind a funcţionarilor şi lucrătorilor C. F. R.-işti, iar ultimele 3 a învăţătorilor, a preoţilor si a personalului sanitar din tot judeţul.

Mai departe vom vorbi despre fiecare bancă în parte:

1) Nu am menţionat Banca Vânjului S. A. care a funcţionat în comuna Vânju-Mare, Mehedinţi, şi care în prezent este în curs de lichidare cu sediul la Banca Comerţului din localitate.

BANCA NAŢIONALA A ROMANIEI

Agenţia Turnu-Severin [1]).

Banca Naţională a României Agenţia T.-Severin, a fost înfiinţată în luna Iunie 1892 şi se numără printre primele agenţii înfiinţate în ţara de institutul nostru de emisiune.



Palatul Băncii Naţionale a României, agenţia T-Severin

Primul ei director a fost d. Mihail Georgescu, iar contabil Gh. Anghelescu.

Această agenţie a fost de un real folos pentru judeţul nostru. Acordând credite ea a provocat înfiinţarea şi desvoltarea celorlalte bănci locale după cum vom vedeà mai jos, bănci care la rându-le au finanţat toate ramurile de activitate din judeţul nostru şi care au contribuit la stârpirea cămătarilor de pe acea vreme şi la înflorirea vieţei economice.

In 1931 şi-a instalat birourile în noul palat din str. I. G. Bibicescu No. 2, construit din iniţiativa d-lui Dimitrie I. Burileanu fost guvernator. Actualul director este d. Nicolae Petculescu, fiu al Mehedinţului, iar contabil d. I. Zaharescu.

Nu putem dà cifre referitoare la această agenţie deoarece activitatea ei se înglobează în bilanţul centralei. Putem menţionà însă că se numără printre cele mai active agenţii ale B. N. R.

---

[1]) Banca Naţională Agenţia T.-Severin a avut firma înscrisă la tribunalul Mehedinţi sub Nr. 99 din 15 Iunie 1892 şi a fost înmatriculată în Registrul Comerului dela Camera de Comerţ T.-Severin sub Nr. 161 din 8 Octombrie 1931.

BANCA MEHEDINȚIULUI S. A.[1])

Banca Mehedințului S. A. din T.-Severin a fost înființată în anul 1899 sub forma de societate cooperativă din inițiativa următoarelor persoane: Mihail Gh. Burileanu, Tache Băbeanu, M. A. Georgescu și Th. Costescu și cu concursul Băncii de Scont a României din București.

Este prima instituție de credit înființată la T.-Severin, după Agenția Băncii Naționale și a adus mari servicii populației orașului și agricultorilor, punându-le la dispoziție credit eftin. Banca Mehedințului umpleà un mare gol în viața de afaceri și utilitatea ei erà necontestată din moment ce nu percepeà decât 8 la sută dobândă într'o epocă în care cămătarii nu se sfiau să ceară peste 100 la sută. Astfel, în foarte scurt timp Banca Mehedințului a fost apreciată și toată lumea a început să lucreze cu ea fie ca depunător, fie ca împrumutat.

Datorită încrederii de care se bucurà, depunerile sale au crescut în primii ani de trei ori mai mari decât capitalul.

Primul consiliu de administrație (1899) aveà ca președinte pe Mih. G. Burileanu, vice-președinte și director Tache Băbeanu; iar membri C. T. Georgescu, Ioan Ștefăneanu, Th. Costescu și P. H. Aureliu.

La 1912 operațiunile Băncii luaseră o desvoltare frumoasă și o sporire a mijloacelor de rulaj era indispensabilă pentru a corespunde cerințelor. Conducătorii au transformat-o atunci în societate anonimă și i-au sporit capitalul la un milon divizat în 2000 acțiuni nominative a 500 lei.

Pentru a se vedeà fazele activității Băncii dăm următorul tablou comparativ la finele anilor:

Anii	Capital	Depuneri	Plasamente (ef. de prim. și ct. crt.)
1899	200.000	41.144	344.131
1909	400.000	1.174.135	2.524.023
1919	1.000.000	2.101.234	3.006.729
1930	17.000.000	12.197.437	58.538.667
1932	17.000.000	7.719.516	46.815.535

Capitalul actual de 17 mil. este divizat în 34.000 acțiuni nominative deținute de 4683 acționari dintre care:

---

[1]) Banca Mehedințului din T.-Severin s'a înființat pe baza actului constitutiv cu data de 21 Febr. 1899, autentificat de Trib. Mehedinți la Nr. 699/1899, și transcris în registrul de societăți la Nr. 2/1899. A fost autorizată să funcționeze prin sentința comercială Nr. 4 din 15 Martie 1899. A avut firma înscrisă la acelaș Tribunal sub Nr. 159/1899, iar dela 9 Septembrie 1931 este înmatriculată în registrul comerțului sub Nr. 10/1931 sociale. Statutul publicat în Monitorul Of. 282 din 23 Martie 1912.

3236	agricult. sub 10 Ha.	6256	acțiuni val. nom.	3.128.000
234	„ peste „ „	7859	„ „ „	3.829.500
620	proprietari urbani .	8786	„ „ „	4.393.000
162	comercianți . . .	3616	„ „ „	1.808.000
431	profesiuni diverse .	7683	„ „ „	3.841.500
4683		34000		17.000.000

Plasamentele de 46.815.534 la 31 Decembrie 1932 se repartizează astfel:

La agricultori sub 10 Ha. lei	21.906.251
„ „ peste „ „ „	27,804.380
„ comercianți meseriași, și profesiuni diverse „	7. 104,913

Din cauza conjecturii economice si ultimelor legiuiri cu caracter excepțional, Banca Mehedințului suferă mult. A fost nevoită să-și consume toate rezervele.

Actualul consiliu de administrație (1933) se compune din domnii: Tilică Ioanid președinte, Marius Vorvoreanu vice-președinte, g-l V. Alexandrescu, C. Delescu, M. G. Kivu, Traian Isărescu, Sabin Popescu, Vasile C. Popescu, Iulian Predescu și Virgil C. Băbeanu director.

BANCA SEVERINULUI S. A. (în lichidare) [1]).

Banca Severinului a fost înființată în anul 1904 tot sub formă de societate cooperativă ca și Banca Mehedințului. Este deci a treia instituție bancară înființată aci după Banca Națională și a Mehedințului.

In 1912 a fost transformată în societate anonimă [2]) pe acțiuni cu capital statutar de 5 mil. lei divizat în 10.000 acțiuni.

Această bancă cu toate că a avut câmp bun de activitate până la războiu, n'a dat rezultate, deși în acea epocă erau puține bănci în Severin. In 1927 capitalul și rezervele scăzuseră dela 6 mil. la 1.600.000. A fost rău administrată din moment ce funcționari ai Băncii au comis furturi și s'au încheiat bilanțe false, s'au făcut plasamente nesigure [3]). Pentru a salva ce se mai puteà, adunarea generală extraordinară din 6 Martie 1927 a decis fuzionarea Băncii Severinului cu Banca Franco-Română din București care decisese să înființeze o agenție la T.-Severin. Decizia de fuzionare a fost luată în scop de lichidarea Băncii Severinului, numindu-se totodată 5 lichidatori. Fuziunea s'a făcut deși după scurt timp a căzut și Banca Franco-Română.

In prezent Banca Severinului este tot în lichidare, separată de

---

1) Firma înscrisă la Tribunalul Mehedinți sub Nr. 213/904, iar dela 31 Decembrie 1931 în registrul comerțului dela Camera de Comerț T.-Severin sub Nr. 312/931.

2) Proces-verbal din 26 Februarie 1912 publicat în Monitorul Of. Nr. 281/912.

3) Proces-verbal Nr. 43 al adunării generale extra-ordinară din 6 Martie 1927.

Banca Franco-Română, sub conducerea unei comisiuni de lichidatori compusă din domnii M. Kivu, Ioniță Pereanu, dr. G. Moraru, dr. V. Camenită și Traian Isărescu.

BANCA COMERCIALA DIN T.-SEVERIN S. A. 1)

Banca Comercială din T.-Severin a luat ființă în anul 1908 din inițiativa d-lui Theodor Costescu, secundat de un grup de oameni de bine. Primul consiliu de administrație a avut următoarea compunere : Th. Costescu, președinte, N. Cutcudache, vice-președinte, I. I. Giurescu, director, N. Cernătescu, Dr. I. Trăilescu, Gh. Cornea, Al. Resmeriță, D. Florescu, Em. Constantinescu, membri și Ed. Giroveanu, Gh. Bălteanu, Col. V. Ostian, cenzori.

Capitalul inițial a fost de 300.000 lei împărțit în 3000 acțiuni a 100 lei. Piața Severinului simțeà în acel timp nevoia unei astfel de instituții întrucât nu mai funcționau aci pe lângă Agenția B. N. R. decât două societăți cooperative Banca Mehedințului și Banca Severinului. Este deci prima societate anonimă înființată direct la T.-Severin. Utilitatea ei se poate constata după activitatea primului an de funcționare, foarte desvoltată pentru acele timpuri (portofoliul de circa 1 mil. și depuneri de circa 500.000 lei). A pus la dispoziția agricultorilor, comercianților și meseriașilor credite importante cu dobânzi mici față de cele percepute de cămătari.

In anul 1911 și-a sporit capitalul la 1 mil. lei și totodată și-a îndreptat activitatea mai mult în domeniul agricol. In acel an a cumpărat moșia Isvoarele de circa 1500 Ha. pe care a împărțit-o în loturi mici la săteni cu prețul de lei 800 hectarul plătibil în 12 ani cu 6% dobândă. La 1914 a colaborat la înființarea Băncii Dumbrava dela Bălăcița. După războiul mondial și-a sporit capitalul pe măsura nevoilor în 1919 la 2 mil. ; în 1921 la 5 mil. ; în 1924 la 10 mil. și în 1926 la 15 mil. lei. In aceiaș proporție a crescut fondul de rezervă care la finele anului 1932 atinge suma de lei 8.705.460.

In urma reformei agrare simțindu-se mare nevoe de credite în agricultură, Banca Comercială pe lângă creditele acordate direct a sprijinit înființarea Băncii Cerna din Baia de Aramă, Băncii Coșuștea din Ciovârnășani, Băncii Blahnița din Pătule și Băncii Olacului din Bâcleș, bănci cari au contribuit la refacerea gospodăriilor sătești, și au dat posibilitatea sătenilor să-și refacă inventarul și să cumpere pământ.

In ce privește comerțul, Banca Comercială a sprijinit pe toți comercianții serioși, iar în 1920 a înființat societatea „Depozitele Generale". De asemenea a activat și pe tărâmul industrial înființând fabrica de var și cariera de piatră „Piatra Vodița" din Verciorova.

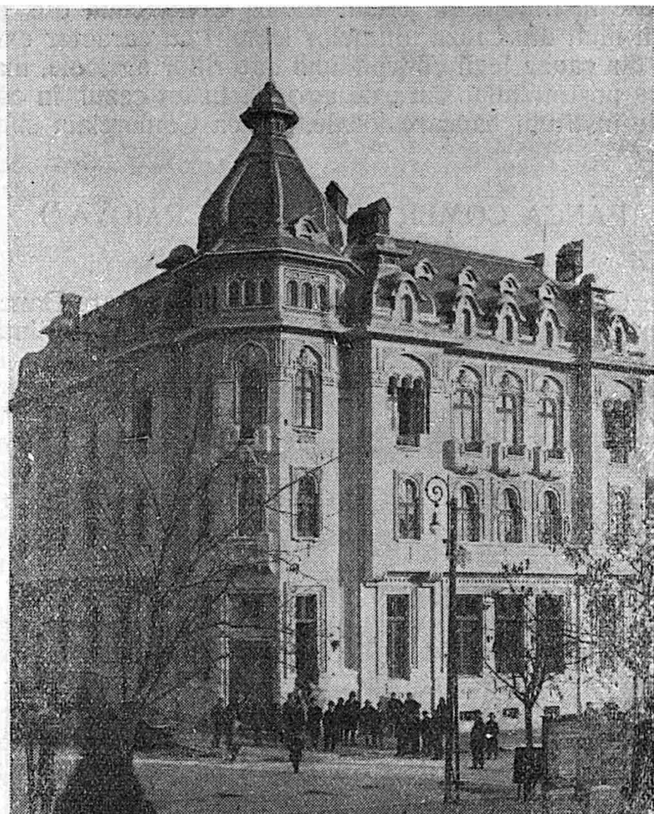
---

1) Actul constitutiv autentificat de Trib. Mehedinți la Nr. 1669/908. Autorizată să funcționeze prin sentința comercială Nr. 9 din 13 Mai 1908 publicată în Monit. Of. Nr. 61/908. A avut firma înscrisă la Trib. Mehedinți sub Nr. 223 din 5 Iunie 1908 și este înmatriculată în registrul comerțului dela Camera de Comerț T.-Severin sub Nr. 1 din 17 August 1931.

In 1927 această instituție erà în plin progres, fapt care a determinat pe conducători să ia hotărîrea de a construi localul de mai jos care este o podoabă a orașului T.-Severin.

In acel an Banca ajunsese la așa desvoltare că avea 41 de funcționari.

In prezent această instituție are un capital de 15 mil. împărtit în 30.000 acțiuni a 500 lei bucata. Numărul acționarilor este 2888 și cei mai mulți posedă până la 10 acțiuni.



Palatul Băncii Comerciale din T-Severin

Actualul consiliu de administrație (1933) are următoarea compunere: președinte tot d-l Th. Costescu, care deține această calitate dela înființare (1908), vice-președinte Chiriac Quintescu, membrii I. Giurescu, director, Ing. St. Bedreag, Lt. Col. Al. Graur, Virgil Netta, I. Paulian și Al. Resmeriță.

Pentru a se puteà vedeà evoluția acestei instituții dăm mai jos mișcarea câtorva conturi în diferiți ani : 1)

1) Date obținute dela direcția Băncii.

Anii	Capitalul	Ef. scontate	Ct. crte deb.	Dep. fruct şi div. cred.	Dividend
1908	300.000	905.942	—	479.080	8 %
1911	1 000.000	2.988.503	1.260.796	2.398.051	10 %
1916/18	1.000.000	3.135.476	1.690.167	3.660.534	8 %
1921	5.000.000	7.207.362	8.891.839	8.837.173	14 %
1924	10.000.000	21.318.274	13.284.753	12.385.247	18 %
1930	15.000.000	76.271.121	18.353.372	61.254.016	12.30%
1932	15.000.000	55.307.767	16.195.180	19.395.929	—

Ca toate instituţiile de credit Banca Comercială din T.-Severin s'a resimţit mult din cauza ultimelor legiuiri cu caracter excepţional, în special din cauza legii conversiunii datoriilor agricole, mai ales că majoritatea portofoliului său este agricol. In tot cazul, în comparaţie cu celelalte instituţii bancare locale, Banca Comercială suportă mai uşor criza.

BANCA COMERŢULUI S. A. CRAIOVA [1])
Agenţa T.-Severin [2])

Banca Comerţului din Craiova este cea mai mare Bancă din Oltenia şi printre cele mai mari bănci din ţară. A luat fiinţă în anul



Palatul Băncii Comerţului agenţia T-Severin

1899 şi este considerată printre băncile cele mai bine conduse. Datorita acestui fapt operaţiunile sale au luat o extensiune uimitoare, care i-a permis să înfiinţeze 7 agenţii în oraşele din Oltenia: la T.-

1) Banca Comerţului S. A. din Craiova, capital şi rezerve 200.000.000 lei.

2) Firma înscrisă la Trib. Mehedinţi sub Nr. 560/251 din 8 August 1911, iar dela 22 August 1931 înscrisă în registrul comerţului dela Camera de Comerţ T.-Severin sub Nr. 5/931.

Severin, Tg.-Jiu, Drăgăşani, Balş, Caracal, Corabia şi Bechet şi două sucursale la Lugoj şi Bucureşti.

Agenţia dela T.-Severin a fost înfiinţată la 1 Iulie 1911[1]) iar activitatea a început-o la 1 August 1911. Director al acestei agenţii este d-l D. Sbenghe dela înfiinţare şi până în prezent.

Pentru a se vedeà cât de desvoltată a fost activitatea acestei agenţii dăm mai jos un tablou comparativ de mişcarea principalelor conturi :

Anii	Cassa	Plasamente	Dep. fruct.	Rescont B.N.R.	Virament Gl
1911	63.034	1.995.807	522.843	—	28.660 556
1915	18.826	2.221.149	1.179.323	58.700	—
1918	408.120	1.560.255	1.669.377	—	32.188.647
1920	2.032.509	8.953.886	5.756,174	38.500	152.576.953
1925	4.636.032	45.023.249	20.749.840	17.065.950	1.758.025.765
1930	1.923.079	51.003.849	54.047.934	13.634.350	2.747.608.241
1932	608.001	45.554.160	18.295.230	29.945.890	940.963.202

BANCA COMERCIANŢILOR ŞI INDUSTRIAŞILOR S. A.[2])

Banca Comercianţilor şi Industriaşilor a luat fiinţă în anul 1913 sub forma de societate cooperativă de credit şi economii, cu sediul în Str. Traian, casele T. Manea, cu capital de 120.000, mărit în 1916 la 250.000. Printre fondatori au fost Gr. Dumitrescu, Paul Graf, G. I. Bratoloveanu, Gr. Giurescu, I. Corâci, C. Martalogu, I. M. Iovan, P. Detelescu, etc.

In 1920 extinzându-şi operaţiunile şi făcând şi operaţiuni comerciale de tot felul şi-a mutat sediul în Str. Traian Nr. 185, casele moşt. C. Ghiculescue şi şi-a sporit capitalul la 450.000.

La 3 Aprilie 1921, adunarea generală ordinară şi extraordinară a votat statutul pentru transformarea în societate anonimă, mărindu-se capitalul la un milion. In 1925 s'a sporit capitalul la 2 mil., în 1926 la 3 mil., iar în 1929 la 5 mil., captial pe care îl are şi în prezent deplin vărsat.

Deşi după denumire s'ar păreà că ar fi lucrat numai cu comercianţii şi industriaşii, această bancă a ajutat însă în măsura posibilităţilor şi celelalte ramuri de activitate.

In prezent Banca stagnează în urma legilor cu caracter excepţional. Administraţia Băncii este încredinţată unui consiliu, având ca preşedinte pe d-l N. Cutcudache, iar ca director pe d-l Tiberiu Popescu.

---

1) Proces-verbal al consiliului de ad-ţie din 29 Iunie 1911 publicat în Monit. Of. Nr. 91/911.

2) Banca Com. şi Ind. a avut firma înscrisă la Trib. Mehedinţi sub Nr. 574 din 27 Aprilie 1913. A fost autorizată să funcţioneze prin ordonanţa Trib. Mehedinţi Nr. 2627/921, transcrisă la acelaş Trib. Mehedinţi sub Nr. 153/921 şi publicată în Monit. Of. Nr. 22 din 27 Aprilie 1921. La 13 Octombrie 1931, a fost înmatriculată în registrul comerţului dela Camera de Comerţ T.-Severin sub Nr. 20/931 soc.

BANCA ȚARANILOR S. A. 1)

In anul 1922 domnii Vasile Rădulescu, dr. D. Pănescu, I. D. Teodorescu, C. I. Anghelescu, I. G. Fortuneanu, D. Cerbulescu, pr. I. Runcanu, D. Chiser, C. Petrescu, Cr. Cristulescu, I. Blaja, D. Miu, C. Camilescu, I. Cioroianu și Gh. Filip au luat inițiativa să înființeze în T.-Severin „Banca Țăranilor". In Octombrie acelaș an s'a și autentificat actul constitutiv. Capitalul inițial a fost de 2 mil. compus din 4000 acțiuni a 500 lei, iar operațiunile le-a început în Martie 1923 după îndeplinirea tuturor formalităților.

Cum pe acea vreme multe bănci își îndreptaseră activitatea spre comerțul propriu zis sau spre industrii, Banca Țăranilor a pus bazele unei industrii de ceramică la Strehaia, care însă n'a dat rezultate și care n'a putut fi lichidată până în prezent.

In 1927 și-a sporit capitalul la 5 mil. din care nu s'a putut acoperi decât circa 2.700.000 din cauza crizei economice.

Infiintată în perioada când rentabilitatea în agricultură era în creștere și toți sătenii țînteau să cumpere pământ, Banca Țăranilor le-a fost de mare ajutor.

In prezent activitatea Băncii este redusă din cauza legiuirilor de conversiune a datoriilor.

Actualul consliu de administrație se compune din domnii : Vasile Radulescu, dr. D. Pănescu, Dr. P. Em. Sicaru, comandor Dan Zaharia, Iulian N. Schintee, C. C. Danciu, M. Pitulescu, C. M. Petrescu, Ion T. Bulucia. Director este d-l N. M. Drăgolici numit în 1927 în locul d-lui I. D. Teodorescu.

BANCA DE SCONT DIN T.-SEVERIN S. A. 2)

Banca de Scont din T.-Severin a fost înfiintată în 1924 de d-nii M. Nicoară, dr. N. Isvoranu, Gh. D. Stănică, Teodor Guilmain, V. Vladoianu, P. N. Isvoranu, I. Volintirescu și P. C. Nistor toți din T.-Severin și dr. V. Gomoiu, ing. T. Enacovici din București, cu un capital de 5 mil. lei împărțit în 500 acțiuni nominative a 1000 lei, cu scopul de a face operațiuni de bancă.

---

1) Banca Țăranilor S. A. T.-Severin: actul constitutiv autentificat la Trib. Mehedinți sub Nr. 1344 din 4 Oct. 1922; extract transcris la Nr. 17/923 și în registrul de societăți la Nr 10/923. Autorizația de funcționare Nr. 5 din 15 Februarie 1923. Firma înscrisă la Trib. Mehedinți sub Nr. 5/923, iar dela 25 Septembrie 1931 a fost înmatriculată în registrul comerțului dela Camera de Comerț T.-Severin sub Nr. 20/931.

2) Banca de Scont din T.-Severin a avut firma înscrisă la Trib. Mehedinți sub Nr. 96 din 31 Mai 1924. Act constitutiv și statute autentificate de Trib. Ilfov, Secția de vacanță sub Nr. 10.089 din 23 Aprilie 1924. Autorizată să funcționeze prin sentința comercială Nr. 14 din 20 Mai 1924 a Trib. Mehedinți S. I, publicată în Mon. Of. Nr. 153 din 17 Iulie 1924, extras din act constitutiv și statute transcris la Nr. 27/924 și în registrul de societăți la Nr. 8 din 27 Mai 1924 ale Trib. Mehed. înmatriculată în registrul comerțului dela Camera de Comerț T.-Severin sub Nr. 6 din 24 August 1931.

Până la sfârşitul anului 1928 activitatea acestei bănci a fost în plin progres. Dela 1929 această activitate a început să se reducă din cauza crizei economice. De unde în anii precedenţi plasamentul ajunsese la 20 mil. şi depunerile la 7 mil., la 31 Decembrie 1932 au scăzut, plasamentul la circa 6.900.000 şi depunerile la 1.150.000. Restrângându-şi operaţiunile, această bancă şi-a achitat reescontul de 4 mil. la B. N. R.

Administraţia în prezent este încredinţată unui consiliu compus din 9 persoane sub preşedinţia d-lui M. Nicoară, inginer agronom, având contabil pe d-l I. D. Murgan.

CASA DE CREDIT A AGRICULTORILOR DIN JUD. MEHEDINŢI S. A. [1]

Casa de Credit a Agricultorilor din judeţul Mehedinti a luat fiinţă în anul 1925 cu un capital de 2 mil. lei împărţit în 4000 acţiuni. Scopul înfiinţării ei a fost de a ajută la desvoltarea agriculturei, de a înlesni exploatarea solului, industrializarea şi comercializarea produselor lui.

Primul consiliu de administraţie a avut ca preşedinte pe d-l N. Dănăilă, iar domnii M. Vorvoreanu şi Pompiliu Băbeanu ca vicepreşedinţi.

Această instituţie a fost de mare folos agricultorilor mari şi mici. Le-a acordat împrumuturi garantate fie cu ipotecă, fie cu gaj de recolte. Le-a procurat deasemenea maşini şi unelte agricole.

Din ultimul bilanţ încheiat la 31 Decembrie 1932, se constată că aproape întreg capitalul de 5 mil. care a fost sporit în anii precedenţi, este vărsat şi că are un plasament de aproape 20 mil. garantate cu ipoteci şi gajuri de peste 59 milioane.

Dintre instituţiile de credit locale, aceasta este cea mai lovită în urma legii conversiunei datoriilor agricole, întreg plasamentul ei fiind agricol.

Actuala administraţie este încredinţată unui consiliul compus din 11 membri, având ca preşedinte pe d-l Horaţiu Lazăr şi ca director pe d-l Vasile C. Popescu.

---

[1] Casa de Credit a Agricultorilor; actul constitutiv autentificat de Trib. Mehedinţi sub Nr. 871/925, transcris în registrul de societăţi la Nr. 9/925. Autorizaţia de funcţionare Nr. 35 din 14 Iulie 1925. Firma înscrisă la Trib. Mehedinţi sub Nr. 35/929. Inmatriculată în registrul comerţului sub Nr 4 din 21 August, 1931.

BANCA SALARIAŢILOR PUBLICI S. A. 1)
Sucursala T.-Severin 2)

Banca Salariaţilor Publici din T.-Severin este sucursala Băncii Salariaţilor Publici din Bucureşti, înfiinţată la la 9 Februarie 1928 din iniţiativa unui grup de oameni de bine, în frunte cu d-l Spiridon Iacobescu, profesor la Academia Comercială din Bucuresti.

Scopul înfiinţării acestei Bănci, a fost de a grupà în jurul ei pe toti salariaţii publici din ţară şi a le veni în ajutor la nevoe, punându-le la dispoziţie fondurile necesare cu dobândă mică pentru dobândiri de locuinţe proprii, pentru eftenirea traiului, etc.

In acelaş an cu centrala au fost înfiinţate 20 sucursale şi agenţii în diferite oraşe din ţară, printre care şi sucursala dela T.-Severin. Conducerea acestei sucursale a fost încredinţată d-lor profesori Erimia Nemiş, directorul Şcoalei Superioare de Comert, şi Vasile Vîrcol, preşedintele Asociaţiei profesorilor secundari secţia T.-Severin.

In cursul anului 1928 numărul acţionarilor acestei sucursale (toţi salariaţi publici a fost de 517, care au vănsat un capital de lei 306.635. La 31 Decembrie 1932 această sucursală a avut 586 acţionari cu un capital vărsat de lei 475.113. Plasamentul a scăzut dela 712.828 lei în 1928 şi 975.346 lei în 1929, la 487.438 lei în 1932. Din cauza scăderii salariilor în ultimii ani numărul salariaţilor şi capitalul n'a mai sporit. Deşi Banca luptă cu greutăţi mari, graţie unei conduceri chibzuite şi-a încheiat bilanţul la 31 Decembrie 1932 cu un beneficiu net de 20.631 lei.

BANCA NOASTRA S. A. 3)

Banca Noastră a fost înfiinţată în anul 1929 cu un capital de lei 1.000.000, divizat în 2000 acţiuni, cu scopul de a face operaţiuni de bancă.

Având în vedere perioada de criză economică străbătută dela înfiinţare, această bancă, dacă n'a ajuns la o desvoltare normală, în schimb a fost destul de activă cu toate că mijloacele sale s'au redus numai la capitalul propriu şi oarecare depuneri. La 31 Decembrie 1932 a avut un plasament de circa 1.800.000 lei şi depuneri de circa 850.000 lei.

---

1) Banca Salariaţilor Publici S. A. Română, Sediul central Bucureşt capital soc. 100 mil. din care 20 mil. vărsat. Restul în curs de emisiune. Firma înmatriculată la Oficiul reg. Comerţului dela Camera de Comerţ Bucureşti sub Nr. 496/931.

2) Sucursala T-Severin a avut firma înscrisă la Trib. Mehedinţi sub Nr. 50/1928. Inmatriculată în registrul comerţului dela Camera de Comerţ T-Severin sub Nr. 298 din 20 Noembrie 1931.

3) Banca Noastră a avut firma înscrisă la Trib. Mehedinţi sub Nr. 92 din 23 Oct. 1929. Actul constitutiv şi statutele transcrise la acelaş Tribunal sub Nr. 52/929, iar în registrul de societăţi sub Nr. 8/929, şi publicate în Monit. Of. Nr. 259 din 20 Noembrie 1929. Autorizată să funcţioneze prin sentinţa comercială Nr. 127 din 15 Octombrie 1929. Inmatriculată în registrul comerţului sub Nr. 175/931.

Preşedinte al consiliului de administraţie dela înfiinţare şi până în prezent a fost d-l I. Corâci comerciant, iar director d-l I. Mechenici.

COOPERATIVE DE CREDIT

La începutul capitolului referitor la credit am arătat că în T.-Severin avem 8 bănci populare. Vom vorbi mai departe despre fiecare din ele în ordinea înfiinţărei :

BANCA POPULARA DUNAREA [1]). Banca Populară Dunărea a luat fiinţă la 17 Iunie 1910 din iniţiativa d-lui D. Popescu, care are preşedenţia acestei bănci dela înfiinţare şi până în prezent şi care pe acea vreme erà preşedinte al corporaţei „Traian". Numărul iniţial de membri ai acestei bănci era de 44, meseriaşi şi muncitori din T.-Severin, iar capitalul subscris de 12.575 lei şi cel vărsat de lei 3507,50.

Este prima bancă populară înfiinţată la T.-Severin şi a avut la început caracterul de bancă a meseriaşilor.

Din an în an numărul societarilor, capitalul şi întreaga activitate a băncii a crescut. Pentru evidenţiere dăm următoarea situaţie la finele anilor :

Anii	Numărul societarilor	Capital vărsat	Fonduri	Depuneri	Plasament	Dividend
1910	48	20.990	—	33.462	38.040	—
1915	105	38,803	3.765	46.166	91.082	10%
1920	139	207,067	15.191	378.693	627.448	9%
1925	448	2.635.852	184.340	2.810.705	6.368.109	12%
1930	740	6.823.536	1.963.395	13.810.267	21.516.860	12%
1932	769	7.514·500	2.641.704	6.008.261	17,590.613	6%

In prezent Banca populară Dunărea contează ca cea mai puternică bancă populară din judeţul Mehedinţi şi chiar din Oltenia. Numărul de 769 societari, câţi are în prezent, se repartizează astfel :

311	meseriaşi cu un capital de lei	2.822.800
309	profesiuni diverse . . „ „ „	2.768.000
79	comercianţi . . . . „ „ „	1.301.000
47	funcţionari . . . . . „ „ „	439.000
23	agricultori . . . . . „ „ „	183.700
769		7.514.500

FEDERALA MEHEDINŢULUI 2). Federala Mehedinţului a fost înfiinţată la 14 Iunie 1916, cu scopul de a lucrà cu toate unităţile cooperative din judeţ. Ea are caracterul de centrală a acestor cooperative, scontându-le portofoliul.

1) Banca Populară Dunărea are firma înmatriculată în registrul comerţului sub Nr. 305/931 F. Soc.

2) Firma înmatriculată la Nr. 167/931 F. Soc.

Această federală a avut un rol însemnat în desvoltarea cooperației în județul nostru. Grație activității desfășurată a reușit să grupeze în jurul său dela 117 unități în 1916, la 205 în 1932.

In 1930 și-a schimbat statutele în conformitate cu noua lege a cooperației, adoptând totodată denumirea de Banca Federală a Mehedințului. Operațiunile sale au decurs astfel :

Anii	No. unităţii societare	Capital	Rezerve	Depuneri	Plasament
1916	117	182.500	1.335	111.725	168.056
1920	155	232.800	17.974	2.496.776	86.179
1925	179	1.317.350	77.429	275.873	18.101.690
1928	184	1.802.018	172.337	295.142	27.310.727
1930	193	3.576.279	559.000	1.179.026	33.699.850
1932	205	4.190.000	938.690	806.803	35.277.393

Președintele actualului consiliu de administrație este protoereul C. Popescu din comuna Traian-Mehedinți, iar director d-l G. Roventa.

BANCA POPULARA MUNCITORUL 1). A fost înființată la 6 Iulie 1925 cu un număr de 172 membri care au subscris un capital de 283.500 lei și au vărsat 52.350. Această societate înființată într'o perioadă de prosperitate a progresat extrem e repede. Datorită prosperității, încă din primii ani și-a extins raza de activitate și în comunele din jurul Severinului pe o rază de circa 20 km. Pentru a se vedeà felul cum a progresat dăm următoarea situație :

Anii	Nnmăr societari	Capital	Depuneri	Plasament
1926	360	1.000.570	130.804	1.920.250
1928	610	2.610.030	1.105.229	5 447.300
1930	977	4.778.164	2.027.933	9.769.450
1932	1.110	5.226.852	927.916	8.722.528

Președinte al consiliului de administrație este d-l G. I. Roventa.

BANCA POPULARA MATCA C. F. R. 2). Această cooperativă de credit și-a început activitatea la 1 Aprilie 1928 cu un număr de 96 societari și cu un capital subscris de 738.000 și vărsat de lei 118.700. A luat ființă pentru satisfacerea nevoilor de credit ale lucrătorilor și funcționarilor C. F. R.-iști locali după cum se vede chiar din titulatura adoptată.

Pentru a se puteà vedeà situația ei dăm următoarele date pentru perioada 1 Aprilie 1928—31 Decembrie 1932 :

1) Firma inmatriculată sub Nr. 25/931 F. Soc.
2) Firma înmatriculată la Nr. 221/931 F. Soc.

	1928	1930	1932
Numărul societarilor . .	213	350	376
Capitalul subscris	1.562.000	2.178.000	2.050.000
Capitalul vărsat	76?.150	1.087.420	1.186.860
Depuneri spre fructificare	76.900	90.852	42.750
Imprumuturi	998.850	2.142.783	1.927.671
Fonduri		109.219	154.937

In 1928 a funcționat numai dela 1 Aprilie.

Președinte al consiliului de administrație la finele anului 1932 a fost d-l Stefan Stan.

BANCA POPULARA VICTORIA 1). Un grup de absolvenți de școale comerciale pătrunși de spiritul de solidaritate și de realizări în domeniul practic, în frunte cu *D. T. Giurescu*, au înființat în anul 1930, Banca Populară Victoria cu un număr de 77 societari, cu capital subscris de 375.000 lei și vărsat 96.000 lei.

Deși criza economică începuse, cu câțiva ani înainte, această bancă a făcut totuși progrese frumoase. Pentru evidențiere dăm următoarea situație :

	1930	1932
Numărul societarilor . .	77	142
Capital subscris	357 000	494.500
Capital varsat	96.000	383.690
Imprumuturi	334.500	493.500
Dividend	7%	5%

Actualul consiliu de aministrație se compune din domnii : D. T. Giurescu președinte, dr. Oscar P. Graf. Nae I. Giurescu, Em. Lega, Gh. Budașcă, I. D. Murgan, Eugen Pleșan, Ionel Surdulescu, C. N. Hoară.

BANCA POPULARA INVAȚATORUL MEHEDINȚEAN 2). Această bancă a fost înființată la 6 August 1930 de către 89 învățători din județul Mehedinți. Capitalul inițal a fost de 237.0000 subscris și 30.400 vărsat. Această societate cooperativă cu caracter de breaslă, a progresat foarte repede, deoarece mai toți membrii corpului didactic primar din județul nostru au devenit societarii ei. Astfel la 31 Decembrie 1931, adecă numai după un an și cinci luni dela înființare, societatea avea un capital subscris de lei 1.947.000 și vărsat de 1.098.451 lei, iar împrumuturi acordate în sumă de 1.825.104 lei.

In prezent președinte al acestei societăți este d-l Ioan Bobeiu.

BANCA POPULARA CLERUL MEHEDINȚEAN 3). Această cooperativă a fost înființată la 23 Iulie 1931 din inițiativa unui grup de preoți în frunte cu pr. St. Pârligras, protoereul județului Mehedinți și pr. C. I. Popescu din comuna Traian-Mehedinți.

---

1) Firma la Nr. 268/931.
2) Idem înregistrată la Nr. 263/931 F. Soc.
3) Idem la Nr. 192/931 F. Soc.

Este tot o cooperativă cu caracter de breaslă, tinzând să aibă ca societari pe toţi preoţii din judeţul nostru.

A avut la 9 Octombrie 1931 un capital subscris şi vărsat de lei 70.000.

Preşedinte al consiliului de administraţie este preotul C. I. Popescu.

BANCA POPULARA SANITARUL MEHEDINŢEAN 1). Banca Populară Sanitarul Mehedinţean, este formată din personalul sanitar al judeţului Mehedinţi — medici, agenţi sanitari, moaşe şi funcţionarii serviciului sanitar,, în frunte cu d-l dr. C. Frangopol, medicul primar al judeţului. A fost înfiinţată la 1 Septembrie 1931 cu un numar de 86 societari, cu capital subscris de 513.000 lei şi vărsat de 51.300. A progresat destul de repede, având în vedere că în mai puţin de o lună capitalul vărsat a crescut dela 51.300 lei la 230.966 lei.

Tot în legătură cu cooperaţia, menţionăm că în T.-Severin există două societăţi cooperative de consum : Solidaritatea şi Cooperativa Matca C. F. R. Ultima este în lichidare.

TARGUL DE VITE DIN T.-SEVERIN

Infiinţat la 1885

Am arătat în cursul lucrării importanţa comerţului de vite pe care l-a avut ţara noastră cu Austro-Ungaria până la 1886, şi influenţa binefăcătoare pe care acest fel de comerţ a exercitat-o asupra desvoltarei economice a Severinului. Am arătat deasemenea cum a decazut acest comerţ din cauza dificultăţilor pe care ni le făceà Austro-Ungaria în târgurile sale şi care au determinat pe guvernanţii noştri de pe acea vreme să înfiinţeze şi la noi în ţară astfel de târguri şi anume la T.-Severin, Burdujeni şi Constanţa.

Credem că este interesant să se cunoască istoricul înfiinţării acestui târg şi de aceia vom arătà mai jos toate demersurile făcute în acest scop.

La 16 Decembrie 1884, primarul urbei T.-Severin, C. Băicoianu, cu raportul No. 6507 a cerut Ministerului Agriculturei, Industriei şi Domeniilor ca, în interesul oraşului Severin şi al ţării întregi, să înfiinţeze ocoale la T.-Severin. Işi întemeià cererea pe faptul că fusese proectată această înfiinţare, se făcuseră studii, iar o comisiune alesese chiar terenul necesar în moşia oraşului.

In şedinţa Camerei dela 22 Decembrie 1884, deputatul Ion Lupulescu a interpelat pe ministrul I. Câmpineanu asupra datei înfiinţării târgului de rămători la T.-Severin pentru care se făcuseră studii şi planuri. Totodată a întrebat pe ministru ce avantaje ar puteà acordà statul pentru înfiinţarea acestui târg spre a scăpà de sicanile Austro-Ungariei. Ministrul Câmpineanu a răspuns că înfiin-

1) **Firma la Nr. 48/931 F. Soc.**

țarea acestui târg e posibilă și statul se angajează să deà un concurs, dacă județul, comuna sau un particular ar luà inițiativa să construiască clădirile necesare. Numai în acest caz ar puteà veni cu un proect de lege prin care ar acordà avantajele de care ar dispune statul.

Imediat după aceasta ministrul a și telegrafiat prefecturei în acelaș sens cu telegrama No. 77.251/1884:

„După angajamentul luat în Cameră, sunt gata să contribuiesc cât voiu puteà la instalarea târgului de râmatori. Faceți ca județul sau comuna să trimită delegați cu deplina putere pentru discutarea condițiunilor, grăbiți mult, caciași dori să prezint projectul de lege cât mai neîntârziat".

Ministru, ION CAMPINEANU.

Această telegramă fiind transmisă de prefect primăriei orașului consiliul comunal s'a întrunit la 4 Ianuarie 1885, a admis propunerea și a decis ca primăria să dea terenul necesar și să contribue cu suma de lei 100.000. Totodată a autorizat pe primarul Băicoianu cu ajutorul D. Dobrescu și consilierul Nicu Șerbănescu să se prezinte la d. ministru cu propunerile de mai sus.

Această comisie s'a dus la București, a tratat cu ministrul și s'a admis ca numai statul să construiască șălașele și clădirile. Comuna T.-Severin să nu ia parte deocamdată, iar finanțarea să se facă cu fondul dela Casa de Depuneri, treptat până la un milion lei care se vor acoperi printr'un împrumut cu rentă, ale cărui anuități să se achite din veniturile ce vor produce șălașii, iar deficitul, în caz că va fi să-l suporte jumătate comuna și statul și jumătate județul. In acest sens s'a și depus proectul[1]).

In ședința Camerei deputaților din 25 Ianuarie 1885 s'a discutat și votat proectul de lege pentru înființări de târguri permanente (raportor Em. M. Porumbaru). Acelaș proect a fost votat de Senat la 8 Februarie 1885, fiind ministru al Agriculturei, Industriei, Comerțului și Domeniilor A. Stolojan.

In baza acestei legi s'a decis înființarea de târguri permanente de vite la T.-Severin, Constanța și Burdujeni.

La T.-Severin, locul dela ocoale pe care s'au făcut construcțiile a fost ales de doctorii Marcovici și St. Hepites. (Raport înregistrat la Ministerul Agriculturei sub No. 34.739 din 12 Iunie 1885).

Cu ordinul No. 35.996/1885 Ministerul a cerut să i se pună la dispoziție terenul de 32 hectare conform planului, iar consiliul urbei T.-Severin în ședința dela 29 Iulie acelaș an a pus în mod gratuit acest teren la dispoziția Ministerului deși valorà 500 lei hectarul[2]).

---

1) Raportul comisiei N. 278 din 19 Ianuarie 1885 prezentat primăriei T.-Severin.

2) Lucrările referitoare la înființarea de vite T.-Severin s'au publicat de primărie într'o fascicolă — Tip. Samitca 1885 T.-Severin, — aflată în biblioteca Academiei Române.

Astfel a fost înfiinţat la 1885 târgul de vite la T.-Severin.

„Scopul acestui târg erà să servească de carantină pentru râmătorii care erau destinaţi pentru Austro-Ungaria, sau pentru îngrăşarea lor înainte de export. Din cauza dificultăţilor ce ne faceà monarhia vecină, târgul n'a dat rezultatele dorite. In timp de 19 ani nu s'au îngraşat şi exportat mai mult de 150.000 râmători. Statul a avut pierderi, căci n'a scos nici spezele de întreţinere". 1).

Pentru valorificarea acestui târg s'au făcut diferite încercări: la 1889 s'a concesionat unei societăţi elveţiene ca să înfiinţeze o fabrică de conserve. Această societate a licihdat după şase ani. La 1900 s'a concesionat unei case din Amsterdam care exportà carne în Olanda, dar şi această a lichidat. Nu puteau rezistà din cauza dificultaţilor ce li se făceà la tranzitul prin Austro-Ungaria.

Deasemenea n'a reuşit nici încercările unei case engleze la 1906 de a creşte aci râmatori, fiindcă n'avea loc şi specialişti.

Pe la 1910 s'a instalat aci un abator modern în vederea exportului de carne, despre care am vorbit în altă parte. Din cauza războiului mondial acest abator n'a mai lucrat. Deasemenea nici după razboi n'a funcţionat, iar instalaţiile şi-au pierdut din valoare.

In prezent în clădirile dela acest târg de vite (oboare) se găseste instalat depozitul de armăsari al statului.

ŞANTIERUL DE CONSTRUCŢIUNI NAVALE T.-SEVERIN

A). ISTORIC.

Infiinţarea Şantierului de constructiuni navale din T.-Severin se datoreşte primei societăţi privilegiate austriace de navigaţiune cu aburi pe Dunăre — Erste Privilegirte Osterreichische — Donau — Dampfschiffahrts — Gesellschaft (D. D. S. G.).

Acest şantier face parte dintre primele întreprinderi industriale mai importante înfiinţate în România. In anul 1850 societatea de mai sus. a luat cu chirie pe timp de 40 ani dela comuna T.-Severin o porţiune de teren pe malul Dunării „la o mică distanţă în spre dreapta turnului Sever, pe o suprafaţă de 2400 stânjeni patraţi. Pe această porţiune, trebuià să se construiască Agenţia vapoarelor. şi Şantierul naval" 2).

Pe terenul închiriat, Societatea s'a obligat să facă construcţii pe care la nevoe nu le-ar fi putut vinde decât unui român pământean. La 1857 această societate, a mai închiriat încă un loc alături de celălalt, în suprafaţă de 4000 stânjeni patraţi, pe timp de 34 ani.

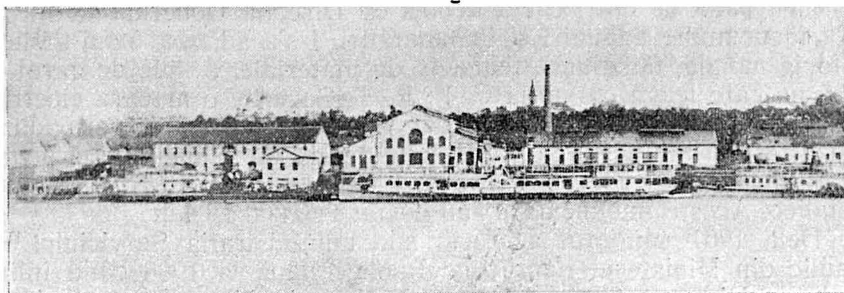
Infiinţarea acestui şantier, ar fi fost determinată de două cauze principale: a) tendinţa Austriei de expansiune în Orient, de a domina navigaţiunea Dunărei de jos şi de a-şi asigură preponderanţa economică în principate în dauna intereselor ruseşti şi b) evitarea marilor dezavantaje prezentate de trecerea vaselor peste cataractele dela Porţile de Fer în susul Dunărei, la iernat sau pentru repara-

1) A. D. Damianoff — „Ridicarea economică a oraşului T.-Severin", Bucureşti 1912.

2) Gheron Nello — Cercetări economice asupra regiunii Orşova-Severin. Ed. C. R. 1923.

țiuni la Buda-Pesta și Viena. Prin aceasta, se puteà economisi, timpul cu transporturile greoae în susul Dunărei și cheltuelile suplimentare.

Vasele societatii austriace, care circulau pe Dunăre, în aval de Porțile de Fer, și care din cauza apelor scăzute n'ar fi putut trece în amonte la Panciova în șantierul, pe care societatea D. D. S. G. îl aveà acolo, puteau rămâne astfel în timpul iernei la T.-Severin, unde li se făceau și reparațiile necesare în atelierul de aci.



Șantierul Naval din T-Severin, văzut de pe Dunăre

Terenul pe care s'a instalat atelierele la început, aveà o lungime de 100 stânjeni dealungul Dunărei și o lățime de 40 stânjeni.

Acest Șantier a fost de mare folos navigațiunei austriace până la 1890 când a expirat ambele contracte de închirierea terenurilor dela Primăria T.-Severin. Societatea austriacă construise aci, până la acea dată, clădiri în suprafață totlà de 3830 m. p. (cam 1/3 din suprafața clădirilor de azi), din care clădirile de zid pentru atelierele de forje mecanică, de ajustaj, de cazangerie si forje navală, de turnătorie, și lemnărie ocupau o suprafață de 1600 m. p., iar cladirile pentru administrația Șantierului, locuințele personalului conducător, agenția și spitalul societății, ocupau o suprafață de 1600 m. p. Restul de 630 m. p. din suprafață erà ocupată cu magazii din lemn pentru materiale.

Aceste ateliere serveau exclusiv pentru repararea vaselor numitei societăți, care circulau pe Dunăre în jos de T.-Severin, și lucrau aci 180 lucrători. Șantierul posedà atunci ca instalațiuni de forță o macara pentru manipularea căldărilor vaselor, una cale pentru scos vasele pe uscat la reparat, și una cale pentru lansarea vaselor construite din nou.

La 1893, Regia Monopolurilor Statului, care își înjghebase un frumușel parc de vase, (4 remorchere și 24 slepuri) necesare transportului de sare pentru export, în special în Serbia, găseste că este absolut necesar să cumpere șantierul dela Societatea austriacă pentru a puteà întreține și reparà vasele sale. Actul de cumpărare, s'a făcut fiind Gr. Manu director general la R. M. S.

Prețul de cumpărare al șantierului a fost de 240.000 lei aur, în care se cuprindeà atât construcțiile cât și inventarul.

La cumpărarea șantierului situația erà de așa natură, că Direcția

R. M. S. nu puteà concedià personalul aflat în serviciu de 180 lucratori, și ca atare i-a menținut mai departe.

Imediat după cumpărare, Direcțiunea Generală R. M. S. a observat ca nevoile nu puteau fi satisfăcute numai cu construcțiile existente și a hotărât să construiască noui ateliere, să instaleze mașini mai mari și mai moderne, pentru a puteà să facă, pe lângă reparațiunile necesare și construcțiuni de noui vase — șlepuri, remorchere, vase de pasageri, șarpante metalice, poduri metalice, etc.

Dupa trecerea Șantierului sub administratia Statului român, timp de 8 ani până la 1901, cât a depins de Direcția Generală R. M. S., i s'a făcut multe adăugiri și îmbunătățiri. I s'a adăugat noui ateliere — forja navală, tâmplăria, magazia de materiale, o linie de garaj de 1550 m. care leagă cu stația C. F. R. T.-Severin, o macara electrică de 60 tone și un atelier de turnătorie. Tot în această perioadă, a fost înzestrat Șantierul cu o instalație de mașini și unelte noui pentru a puteà construi vase noui, și a face diferite feluri de construcțiuni metalice. Aceste îmbuneătățiri au costat 360.000 lei aur.

Dela 1901 șantierul a trecut sub administratia Serviciului Hidraulic din Ministerul Lucrărilor Publice până la 1908 când înființându-se Direcția Generală a porturilor și căilor de comunicatie pe apă. (tot în Ministerul Lucrărilor Publice) a fost trecut la această Direcție de care a depins până la 1 Ianuarie 1930.

„La 1914 Șantierul dela T. Severin erà cel mai mare stabiliment de acest gen în România și unul dintre însemnatele șantiere similare ce se găseau dea lungul Dunărei. El se număra printre cele mai mari fabrici, pe care le aveà țara noastră de recentă desvoltare industrială“ 1)

La 31 Martie 1920 suprafața totală ocupată cu clădiri erà de 11.490 m. p. din care pentru ateliere 7580 m. p. pentru magazii de materiale 3110 m. p., și pentru administrație și locuințe 1000 m. p.

Prin legea din 2 August 1929 publicată în Monitorul Oficial No. 169/929 s'a înființat Regia Autonomă a porturilor și căilor de comunicație pe apă. In baza acestei legi, dela 1 Ianuarie 1930 Direcția Generală a porturilor și căilor de comunicație pe apă s'a transformat în Regie Autonomă a porturilor și căilor de comunicație pe apă — P. C. A. — dela 1 Ianuarie 1930 ca atare, Șantierul Naval T.-Severin se află sub administrația acestei Regii Autonome P. C. A.

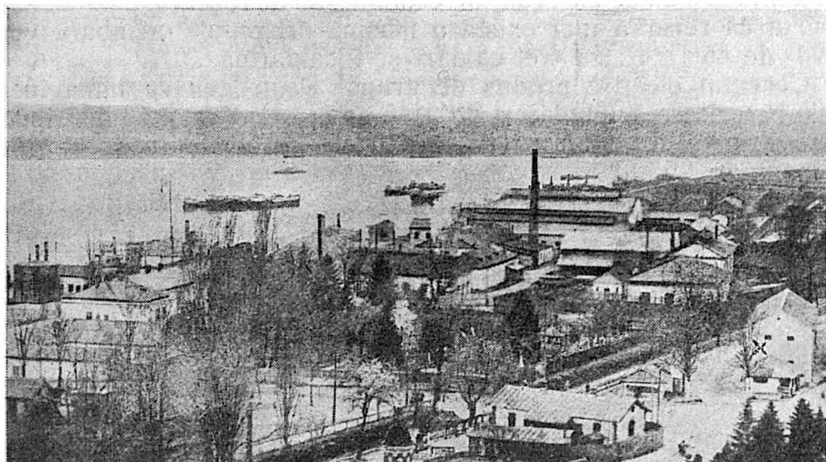
In toată perioada de timp dela 1901 până astăzi, conducătorii Șantierului au continuat opera de desvoltarea lui prin mărirea terenului, prin construirea de noui ateliere și magazii și prin achiziționarea de noui mașini și unelte. S'a construit în acest timp, un șopron de beton armat pentru depozitat lemnărie, o magazie de materiale, un hangar pentru construcțiuni de poduri și șarpante metalice, un local de școală pentru ucenici o centrală electrică de 250 kw. Se mai construește un șopron pentru atelierul e dulgherie precum și două cale de lansare, dintre care una pe cărucioare, cu vinciuri de mână și alta pe sănii cu vinciuri electrice.

---

1) Gheron Netta. Op. citat pag. 58.

B). ORGANIZARE

Şantierul Naval T.-Severin, are în prezent următoarea organizare: Ocupă un teren în suprafaţă totală de 73.000 m. p., cu o faţadă dealungul Dunării de 475 m., din care clădirile ocupă 12.380 m. p. şi anume: clădiri pentru aministraţie şi locuinţe 1761 m. p., clădiri



Şantierul Naval Turnu Severin (1933) Vedere generală

pentru ateliere şi magazii 10.619 m. p. Capitalul total investit în teren, clădiri, maşini, unelte şi inventar este de circa 60.800.000 lei. Din datele de mai jos se poate constată progresul făcut de acest şantier în perioada dela 1893—1933, adică în timp de 40 ani de când a trecut sub administraţia Statului român. De unde la 1893 suprafaţa ocupată cu clădiri erà numai de 3830 m. p. şi preţul de cumpărare a fost de 240.000 lei aur, în prezent suprafaţa ocupată de clădiri este de 12.380 m. p., iar valoarea tuturor investiţiunilor de 60.800.000 lei.

In prezent lucrează în acest şantier 400 lucrători din care 100 ucenici.

Şantierul cuprinde 3 secţiuni: 1).

1) *Secţiunea mecanică* care cuprinde următoarele ateliere:

a) Lăcătuşerie; b) Ajustaj; c) Cazangerie; d) Fierărie şi tinichigerie; e) Turnătorie; f) Arămărie; g) Modelărie; h) Sudură autogenă; i) Electrică; j) Pompa de păcură.

2) *Secţiunea forje-navală* cu atelierele:

a) Forja navală; b) şarpante metalice; c) Cazangerie; d) Sculărie.

3) *Secţiunea lemnărie* cu atelierele :

a) Tâmplărie; b) Dulgherie;c) Marangozerie: d) Rotrărie: e) Vopsitorie ; f) Tapiţerie ; g) Velatorie ; h) Curelărie.

---

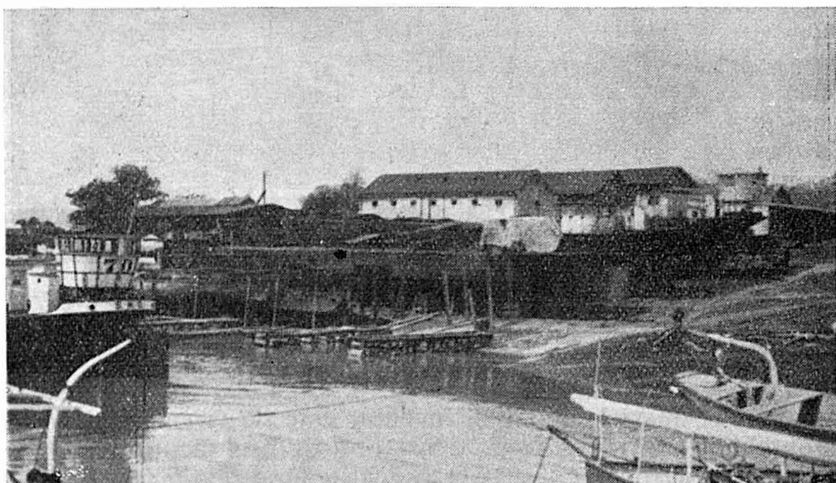
1) După datele administraţiei Şantierului.

Forța motrica. — In ce privește forța motrică, el posedă în prezent urmatoarele:

O centrala electrica compusă din doua motoare Diesel, unul tip Sulzer de 150 H. P., și altul tip Gudner de 200 H. P., fiecare cuplat cu câte un dinam cu curent continuu de 110 volți. Această centrala furnizeaza energia care mișca toate mașinele. De obiceiu funcționeaza numai un grup iar celalalt sta în rezervă.

Tot ca rezerva mai există o mașină orizontală cu aburi, veche (1894) de 65 H. P. cu trei caldări și 1 caldarină.

Curentul electric produs de grupul electrogen se inmaginează într'o baterie de acumulatori de 3150 amp. ore și apoi se distribue electro-motoarelor din ateliere care mișcă mașinele-unelte și retelei de iluminat.



Șantierul Naval T. Severin (1933) Cale de lansare cu cărucioare acționate de vinciuri de mână. In fund magaziile de materiale.

Șantierul mai posedă o macara acționată electric capabilă să ridice greutăți până la 60 tone și două cale de lansare din care una cu cărucioare acționate de vinciuri de mână și pe șine de cale ferată iar cealaltă cale pe sănii acționate de vinciuri electrice.

In hala de construcții metalice se află un pod electric de 10 tone. Pentru descărcarea materialelor în magazii funcționează o macara de mână de 10 tone.

Mașini, unelte. — Șantierul posedă în prezent următoarele mașini-unelte:

24 strunguri diferite cu deschidere între kernere dela 1 la 6 metri; 15 mașini de găurit; 3 mașini de frezat; 3 mașini de poansonat; 4 mașini de poansonat și forfecat; 2 mașini de ghivintuit; 2 aparate de sudură autogenă; 1 ciocan mecanic; 2 ciocane cu aburi; 3 macarale rulante; 3 valțuri pentru table; 10 forje fixe; 13 mașini diferite pentru tâmplărie; 2 raboteze verticale; 3 raboteze orizontale; mașini de nituit cu aer comprimat; 1 instalație de aer compri-

mat; 2 cuptoare de turnat fontă; 1 cuptor de recopt; 1 cuptor de cimentat şi călit; 1 cuptor de topit bronz în oale; 2 uscătoare pentru forme; 1 concasor, un malacsor, trei ventilatoare de presiune, cinci platouri mari de fontă.

Am arătat mai sus că valoarea totală a investitiunilor făcute în acest şantier este de 60.800.000 lei. Acest capital se repartizează astfel:

Teren, clădiri, mobilier	Lei	37.500.000
Maşini motrice	„	7.500.000
Maşini, unelte şi scule	„	15.500.000
Istalaţii electrice	„	300.000
Total		60.800.000

Clădirile deşi sunt destul de vechi, se află în bună stare fiindcă au fost bine întreţinute, iar maşinile au fost reparate la timp şi la nevoe înlocuite cu altele noui. Coeficientul de uzură al instalaţiilor se poate socoti la 30 la sută.

In privinţa capacităţii de lucru a acestui şantier putem menţionà că se pot construi aci orice fel de vase pentru navigaţia fluvială ca: vapoare de călători, remorchere, şlepuri, tancuri, pontoane, bacuri, drăgi şi grui plutitoare. Deasemenea se pot construi orice fel de şarpante metalice ca poduri metalice cu o deschidere maximă de 60 metri, ferme, estacade, rezervoare de tablă şi orice fel de piese turnate până la o greutate de 3 tone, piese forjate în greutate de maximum una tonă, se pot face reparaţiuni mari de maşini cu aburi, de motoare cu combustiune internă, reparaţii radicale de materiale rulant C. F. R. şi confecţionări de piese pentru armată ca: chesoane, afete de tunuri, obuze, etc.

In ce priveşte construcţiile de mare nu se pot construi aci, decât vase cu pescaj mic până la 3 metri deoarece adâncimea Dunărei nu permite. Se mai pot executà în acest şantier tot felul de lucrări de tâmplărie şi mobilier, caroserie ca: furgoane, trăsuri de telegrafie, unelte, ambulanţe, etc.

In ultimii ani producţia a variat dela lei 24 mil. în 1929 la 30 mil. în 1930, adică circa 40 la sută din capacitatea de producţie a şantierului care, cu utilajul actual, poate fi evaluată la circa 80 mil. lei anual, ceeace ar corespunde la circa 1000 tone material pentru construcţii metalice şi 400 m. c. material lemnos de diferite esenţe.

C) ACTIVITATEA

Capacitatea de lucru a Şantierului Naval se poate aprecià după lucrările efectuate până în prezent. In acest scop, vom arătà mai jos ce lucrări s'au efectuat dela 1893 când a fost cumpărat de Statul român dela Societatea de Navigaţie D. D. S. G.

1) Dela 1893—1901 timp cât a depins de Direcţia R. M. S. s'au construit vapoarele: „Principele Carol"; „Giurgiu"; „Călăraşi"; „Domnul Tudor" şi „Vasile Lupu" şi remorcherele „Mihai Viteazul" şi „Alexandru cel Bun". S'a mai construit atunci 20 şlepuri, 14 pontoane de acostare, 14 pasarele pentru aceste pontoane, 2 pontoane

ridicatoare, una macara plutitoare, 3 pontone port-torpile, podul de C. F. R. peste Zabrauţi şi fermele pentru atelierele C. F. R. dela Griviţa, Iaşi şi Paşcani.

2) Dela 1901—1908 timp cât a depins de Serviciul Hidraulic s'a construit Yachtul regal sârbesc „Regina Draga", s'a transformat radical Yachtul român „Ştefan cel Mare", s'a construit remorcherul „Cetatea", 26 şlepuri, 20 pontoane, una draga, una macara plutitoare, 12 pasarele, 2 poduri metalice pentru C. F. R. Giurgiu-Ramadan, 2 poduri peste Teleajen pentru linia C. F. R. Ploeşti-Văleni şi 17 rezervoare de pacura.

3) Dela 1908 până la războiul mondial s'au construit vapoarele „Olteniţa"; „Borcea"; remorcherele „Traian"; „Ungheni"; „Alexandru Cuza"; şi „Elena Doamna"; 35 şlepuri 2 tancuri de petrol, 16 pontoane tubulare, 13 pasarele, 2 şalande, estacada portului Constanţa, 10 podeţe C. F. R., 4 pontoane tubulare, 10 strunguri pentru arsenalul armatei precum şi diverse trăsuri şi furgoane pentru armata.

4) După razboi s'au făcut următoarele lucrări: remorcherele capturate au fost transformate în vapoarele de călători „România Mare" „Avram Iancu"; „Grigore Manu"; „Cetatea Albă" şi s'a renovat vapoarele de calatori „Principele Carol"; „Principele Nicolae"; şi „Vasile Lupu". S'a mai construit 3 şalande, un remorcher „Alion" pentru navigaţia pe Bega, 2 trage pentru Regia P. A. R. I. D. şi un bac transbordor între Olteniţa şi Turtucaia. Se efectuiază deasemenea reparaţiile necesare pentru toate vapoarele N. F. R., S. R. D., etc. şi diferite lucrări pentru C. F. R. cum ar fi cusineţi de bronz şi piese pentru materialul rulant. In anul 1932 s'au început reparaţii radicale la vasul S. M. R. „Regele Carol I".

Relativ la finanţarea Şantierului şi valoarea lucrărilor efectuate menţionăm următorul

	Credite acordate	Lucrări executate
1901 — 1917	16.091.750	17.832.028 lei aur
1917 — 1932	218.794.649	221.589.273
	234.866.399	239.421.301

Relativ la mişcarea lucrătorilor arătăm mai jos care a fost media anuală de lucrători pe timpul dela 1919—1933:

Anii	Media anuală	
1919	327	lucrători
1920	356	„
1921	375	„
1922	427	„
1923	457	„
1924	460	„
1925	452	„
1926	473	lucrători
1927	456	„
1928	441	„
1929	452	„
1930	408	„
1931	400	„
1932	375	„
1933	382	(pe primele 3 luni)

Din numărul total al lucrătorilor de circa 400 sunt 100 ucenici.

„Numărul *someurilor* a fost în medie în cursul anului trecut de circa 100. Lucrătorii au fost trimiși prin rotație în concediu din cauza șomajului resimțit la toate atelierele".

Conducerea Șantierului. — Dela 1893, data cumpărării de către Statul român, Șantierul Naval, a avut următorii conducători:

1) Stefan Cristescu, delegat al Regiei Monopolului Statului, asistat de ing. Neumann fost director al atelierelor sub societatea D. D. S. G.
2) Inginer N. Cioculescu.
3) Inginer I. Petrescu.
4) Inspector R. Franasovici.
5) Inginer I. Vineș.
6) Inginer I. Venert (1901—1909).
7) Inginer I. Ionescu (1909—1922).
8) Inginer Insp. general St. Bedreag dela 1922 până în prezent.

Personalul technic superior se compune din trei ingineri, iar cel inferiori din 2 desenatori, 4 șefi de ateliere și 5 maeștri.

Personalul administrativ se compune din 10 funcționari.

Nu putem încheià această dare de seama asupra Șantierului Naval T.-Severin, cea mai importantă și cea mai veche întreprindere industrială din orașul nostru, fără a remarcà activitatea desfășurată de d. inginer St. Bedreag actualul director, sub a cărui înțeleaptă conducere, dela 1922 până în perzent, Șantierul a făcut progrese însemnate după cum se vede din enumărarea lucrarilor efectuate și din mișcarea lucrătorilor.

Dacă de câțiva ani numărul lucrătorilor e în scadere, aceasta se datorește crizei economice și situației grele a bugetului Statului, care a redus creditele acordate acestui Șantier dela circa 30 mil. lei în 1930 la 17 mil. lei în 1932.

De pe urma acestei stări de lucruri, lucratorii au avut de suferit, dar nu așa de mult din cauză că administratia Șantierului, a aplicat mai bine sistemul muncii prin rotație decât să concedieze lucrătorii.

Credem că activitatea în acest șantier este în funcție pe deoparte de creditele ce le va acorda Statul, iar pe de altă parte de sporirea traficului comercial și nu se întrevede o activare decât luând sfârșit criza economică.

INDUSTRIA MORARITULUI, este reprezentată la T.-Severin prin patru mori sistematice dintre care două în oraș — Moara Traian și Moara Abram Sabetay Fii, — iar două în apropiere, la Bistrița — Moara moșt. I. Graf și Moara Schwarck, azi proprietatea d-lui D. Ploștinaru.

Toate aceste patru mori au o capacitate de producție de circa 12 vagoane în 24 ore și anume: moara Traian 6 vagoane, moara Sabetay 2 vagaone, moara moșt. I. Graf 2 jum. vagoane și moara Ploștinaru un vagon.

Dintre acestea moara Traian nu mai funcitonează, iar moara Sabetay funcționează rar. Ca toate industriile, industria moràritului

lupta cu greutati mari. In prezent toată activitatea lor se reduce la alimentarea orașului T.-Severin, fiindcă nu pot face export de făina. Pe lânga acestea, mai lupta și cu concurenta morilor din Craiova care trimit făina aci. Ele sufăr și din cauză că mare parte din populația orașului consuma mălai în loc, de pâine, fiind mai eftin. Pe când un kilogram de pâine este 8 lei, unul de mălai este 2,50 lei si chiar mai eftin.

Moara moșt. I. Graf fiind cea mai activă, ne vom ocupà putin de ea. Deși situată în afara de raza orașului, contează aci fiindcă sediul firmei este în oraș. Trece ca cea mai veche industrie din județul nostru și fiindcă istoricul firmei Graf este foarte interesant tinem să-l aratam în mod cât de succint.

La 1837 Carol Graf împreuna cu fiul sau Iacob, proprietar de moara din Ulm-Germania emigreaza și dupa multe peregrinări se stabilește în orașul Buda (Buda-Pesta). Aci își continua industria, devenind cetățean, chiar consilier al orașului și cumpara imobile. La 1848 survenind revolutia și cum el nu se identifica cu aspirațiile maghiare, este condamnat la moarte. Reușește să scape în ultimul moment, se îmbarca în timpul nopții cu întreaga familie pe moară, părăsindu-și toata averea, ridica ancora și pornește în josul Dunarei fără destinație. După 7 ani de drum cu etape, ajunge în dreptul Severinului în 1854, fixând moara în mijlocul Dunarei și macinând pentru populația de pe ambele maluri ale Dunărei. Acestei mori i se zicea „moara fermecata" fiindcă producea făină albă.

Fiindcă nici aci nu scapase de neajunsuri ,Carol Graf pornește cu barca în josul Dunarei până la Giurgiu, ia diligența, se duce în București și obține dela domnitor dreptul de a acosta la mal și protecția autorităților.

La 1857 înghețând Dunarea și moara nemai putând funcționà Carol Graf o mută pe uscat. Iși cumpară chiar câteva platuri în Severin și în acelaș an cumpără cu 1100 galbeni de aur moara lui N. Opran din Bistrița, cladită pe moșia mânastirei Tismana, Graf transforma acea moară țărănească în alta sistematică cu o producțiune de 1500 kgr. pe zi. De atunci această moară a suferit multe modificări și perfecționari, iar conducerea ei a trecut din tată în fiu. Lui Iacob Graf i-a urmat fiul sau Carol Graf și acestuia fiul său Paul Graf, decedat în 1932. Acesta a dat întreprinderii desvoltarea de astăzi. In prezent conducerea o au fii lui Paul Graf.

Este o industrie însemnată care dă de lucru la 35—40 oameni zilnic platind salarii de circa 800.000 lei anul, iar statului plătind sub diferite forme sume considerabile.

INDUSTRIA MOZAICULUI. — Industria mozaicului este reprezentata în T.-Severin prin fabrica d-lui A. Darin, instalată lângă gară, care a început să functioneze în anul 1928. Această fabrică produce mozaic alb, galben, roșu și negru precum și praf de piatră

Este o industrie de viitor întrucât din an în an lucrările în piatră artificială iau o desvoltare mai mare.

Praful de piatră se întrebuințează atât la tencuierea caselor în exterior, fiind mai rezistent la intemperii și dispensând pe proprietari a le mai văruì, cât și lucrările de asfaltare a stradelor, trotuoarelor, pietelor, etc.

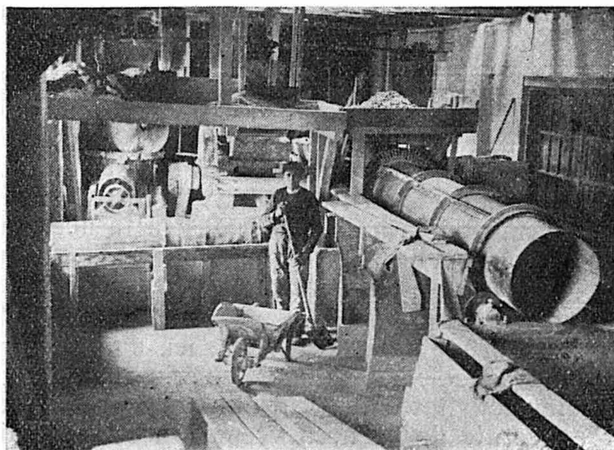
Produsele acestei fabrici au fost apreciate si cerute în diferite

orașe din țară, — Craiova, Caracal, Saltina, Râmnicu Vâlcea, Pitești, Petroșani, Lugoj, etc.



Fabrica de mozaic A. Darin. Sfărâmarea bolovanilor de piatra.

Pentru aprovizionarea cu materie primă, fabrica a obținut concesionarea unei cariere în apropierea orașului „Cariera Vărănicul".



Sitele pentru separatul materialului.

precum și permise de extragere din diferite puncte. Extrage piatră galbenă, roșie, albă și neagră, dând de lucru lucrătorilor din comu-

nele Bresnita de Ocol, Schela Cladovei si împrejurimi, care extrag și transportă piatra din cariere la T.-Severin.

Datorita exploatarii raționale, proprietarul a reușit să reducă prețul produselor dela peste doi lei kgr. în 1928 la 0,70—0,80 lei kgr. în 1932. Din cauza accentuărei crizei economice în ultimii ani a lucrat numai câte 3—4 luni pe an.

INDUSTRIA PALARIILOR. In orașul T.-Severin functionează o fabrica de palării destul de mare și cu instalații moderne, proprietatea societații în nume colectiv Leopold Eauch, Leon Marcus & Co., sub denumirea de fabrica de pălării „Testa". Până în 1930 aceasta fabrica a fost foarte activă. Din cauza crizei si-a redus activitatea.

Către finele anului 1931 a fost închiriată d-lui Giacobbe Ciceri, specialist italian, care desfășoară aci o activitate intensă.

Este o industrie importantă cu o capacitate de productie de circa 900 palarii în 8 ore de lucru. In 1928 a produs 126.000 pălării, în 1929 circa 110.000; în 1930 circa 150.000, în 1931 circa 48.000; iar în 1932 circa 162.000 pălării. A plătit în 1932 salarii de circa 1.100.000 lei fiindca are un personal angajat 40—70 bărbati si femei, după necesitati și sezoane.

FABRICA DE BOMBOANE „MERCUR", proprietatea d-lui Iosif Gradl, înființată în 1902, este deasemenea o industrie importantă în orașul nostru, având o capacitate de productie zilnică de 1000 kgr. bomboane. Tot din cauza crizei și această fabrică și-a mai redus activitatea. De unde ajunsese la o productie de peste 32 vagoane bomboane în 1927, întrebuințând zilnic până la 45 lucrători, producție care a valorat 17 milioane lei, în 1931 valoarea productiei a ajuns deabia 5.300.000 lei. In tot cazul, este o ndustrie activă si bine condusa.

INDUSTRIA TABACARIEI. — *Fabrica de tăbăcărie Fratii Damianoff*, înfiintata în T.-Severin la 1906 sub formă de societate in nume colectiv a fost o importantă industrie a județului nostru.

Aceasta fabrica situată în partea de răsărit a orasului, lângă bariera Craiovei, ajunsese la o desvoltare frumoasă înainte de războí și se numară printre cele mai mari industrii în această branșe, din țara. Intrebuință în medie 150 lucrători și producea anual circa 12 vagoane pielarie — box, chevreaux, talpă, toval si iuft 1)

Era capabila să faca furnituri pentru armată. In 1926—1927 a prelucrat materii prime de peste 14 mil. lei, din care 80 la sută din țara, producând articole de calitate superioară.

Și-a încetat activitatea în 1928 din cauza crizei economice si a dobânzilor exagerate de pe acea vreme. Incetarea activității ei a constituit o mare pierdere pentru județul nostru, fiindcă ea prelucra piei nu numai din județul nostru, ci din Oltenia întreagă.

---

1) Gheron Netta, Cercetări economice asupra regiunii Orșova Severin (Buc. 1923).

FABRICA DE BERE „TRAIAN“, a fost deasemenea o industrie mare în acest oraş. A avut o capacitate de producţie de 6000 litri în 24 ore, întrebuinţând în medie 70 lucrători şi ajunsese la o producţie de circa 800.000 litri bere anual. Proprietarul fabricei a fost Ru-Adolf de Artner, iar astăzi această întreprindere se află în custodia Creditului Industrial. A avut ca anexă şi o fabrică de ghiaţă pentru nevoile sale.

A mai existat în oraşul nostru o fabrică de mezeluri a firmei Groff care producea vestitul salam de Severin, dar care tot din cauza crizei economice a dispărut.

In prezent se mai găseşte o fabrică de ghiaţă „Gerul“ S. A. şi câteva mici fabrici de ape gazoase.

Incheind capitolul industriilor, constatăm că oraşul T.-Severin. a plătit un mare tribut prin pierderea atâtor industrii importante, iar cele care mai există se luptă din greu cu criza economică, cu sarcinile fiscale şi cu impozitul pe lux şi cifra de afaceri.

EDILITATE — MODERNISM

Am arătat în alte capitole, cum Severinul a adoptat treptat toate cuceririle, dacă nu spirituale, cel puţin materiale ale Apusului, că a ajuns cu timpul un oraş cu înfăţişare occidentală: străzi drepte, case frumos aliniate, după un plan dinainte chibzuit, zidiri prezentabile, grădini particulare şi publice, pieţe largi, etc.

Această înoire nu s'a putut face decât cu eforturi mari şi încă nu-i deplină, pentrucă periferia mai lasă şi astăzi de dorit.

La 1893, primarul *Gr. Constantinescu* (azi senator de drept şi decan al baroului) ne înfăţişează Severinul în culori destul de descurajatoare: „Strade întregi zac în infecţiune, nefiind pavate, ba având şi multe locuri virane; fiecare locuitor aruncă alături toate murdăriile şi gunoaiele, de unde nici nu se pot mătură, fiindcă se risipesc pe terenuri goale şi strade nepavate. De aci febra typhoidă, febra palustră şi alte maladii... mai ales în partea oraşului numită „Moara de foc“.

Casele publice şi particulare erau şi ele în acea vreme destul de puţin prezentabile, după cum ne relevează ziarul „Topolniţa“ din 18 Octombrie 1881:

„Percepţia aşezată într'o prăvălie din piaţă, neavând loc în destul şi plătind o mie de lei pe an (chirie, N. A.) Cancelaria Batalionului guardei civice aşezat într'o dărâmătură. Primăria însăşi are aspectul unei case ordinare iar nu a unui ospel municipalu. Cazarma pomp'erilor aşezată în casele ce primăria a cumparat dela rep C. Roşianu şi de care se plâng toţi comandanţii de pompieri ca nu poate servi la acest serviciu neavând cele necesarii nici pentru oameni, nici pentru cai, nici pentru material, neavând loc spre a-şi păstră *fânul* în apropiere şi fiind nevoiţi *a-l ţine lângă grădina publică* pe care o împodobeşte cam prost“.

Atât înfrumuseţarea pieţelor şi stradelor şi pavarea lor, lumina-

rea orașului și îndestularea lui cu apă potabilă, cât și împodobirea lui cu cladiri moderne nu s'a putut face decât cu eforturi mari, care au reclamat trecere de ani mulți până să fie încununate de un succes, dacă nu total cel puțin parțial.

Călătorul francez *Ulysse de Marsillac* (Notes de Voyage, Bucarest 1869), care a văzut Severinul în două rânduri la 1852 și la 1869, noteaza urmatoarele impresii nu lipsite de pitoresc:

„In acea epoca (1852) grădina (publică, N. A.) nu existà. Imprejurimile vechei fortărețe erau lăsate în mânile vremurilor, în afara de un mic *chioșc* construit prin îngrijirea d-lui Niculescu. Era toamna. La picioarele mele măcieși și mărăcini amestecati cu tot felul de plante salbatice coborau ca un covor gros până în fundul văii. O fântâna mica, de forma antică, făceà un sgomot dulce. Aci veneau sa ia apa și să-și fredoneze cântecele lor tinere țigănci, care in epoca aceia exercitau asupra mea o fascinație ciudată. Oare ochii mei obișnuiți prea mult cu albul ca de lapte al femeilor dela Nord acopereau cu un farmec poetic pe aceste fete cu pielea bronzată, abia îmbrăcate cu câteva sdrențe pitorești? Sau poate că găsisem cu adevarat o frumusețe poetică în acele forme tinere și mândre?"

La 1868 Marsillac gasește Severinul în mare parte schimbat. El nu mai vede în gradina publică țigănci — romantice, după moda literara a timpului — ci dame elegante, muzică militară și câte altele:

„Edilitatea severineană a aranjat o grădină elegantă, loc de intâlnire (rendes-vous) al societății locale. Muzica vine aci să cânte bucați de operă. Provincialii „jolies" și câteodată femei cu trena lunga vin să se plimbe aci: se discută despre modă și despre politica și se mănâncă înghețată".

Plimbarea în grădina publică erà, după cum vedeți, un apanagiu al burgheziei; al celor cu „maniere". Grădina nu fusese încă invadată de ordonanțe, de servitoare, și de elevi de liceu, care „tragfitul".

La 1897 ziarul „L'Echo de Turnu-Severin" se plânge încă de proasta stare edilitară, într'un articol al redactorului șef G. Recanié, semnat: „votre toute dévouée Urbs Severin".

„Je suis une femme, encore jeune... Comme femme je suis naturellement coquette, j'aime les autours, j'adore les franfreluches, j'aime aussi la propreteé; je voudrais voir mes robes toujours belles, fraîches, à la derniere mode, mes dessous même... les plus attrayantes, mes appas, ceux que je peux décemment montrer, — les suggestifs; je voudrais en un mot être belle comme une reine du temps passé... Mais hélas! Je ne puis faire tout ce que je veux malgré mes quatre cent mille francs de rente!...

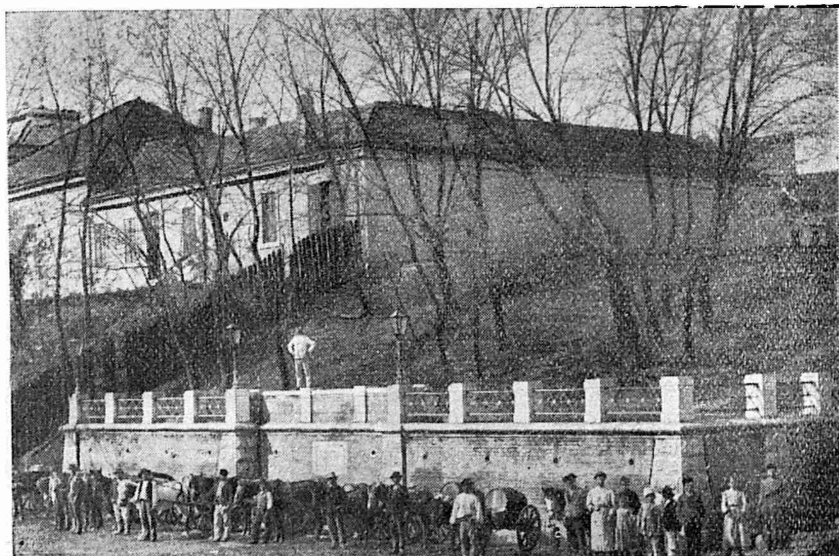
Hélas! trois fois hélas! Je ne puis aller chaque semaine au bain... personne ne veut construire de bains chauds pour l'hiver, et bien malgré moi, je suis obligée de conserver ma malpropreté jusqu'aux de l'été quand le fier Danube m'ouvre tout larges ses bras et me permet d'y aller me laver... Est ce assez vexatoire pour une femme coquette? !

La nuit quand la lune ne sort pas, on reste chez elle à jouer le pokker, ou à bailler d'ennui avec son mari, je cherche à tâtons mon chemin pour regagner

le tout conjugal... Oh, ne le prenez pas en mal ! — et j'ai beau demander l'electricité, tous mes amoureux font la sourde oreille...

„En été la poussière m'aveugle, la chaleur des pavés brûle mes petits pieds, mes jardins, mes fleurs meurent de soif, mes, rues ne sont pas arrosées..."

In ultimul pătrar de veac primăria oraşului a luat măsuri de modernizare a oraşului. In Iunie 1892 fraţii Schmidt dela Toplet au propus luminarea oraşului nostru cu electricitate, ei având forţa motrice suficientă procurată de o cădere de apă din apropiere, care



Sacalele de odinioară.

mişcă şi astăzi uzina suszişilor fraţi. Propunerea a fost însă respinsă, pentrucă isvorul de energie se aflà atunci pe teritoriul străin. Abia la 1907 s'a putut introduce în Severin sistemul luminării cu electricitate.

Până aci oraşul fusese prost iluminat. „Eclerajul", cum se zicea în limbajul timpului, se făceà fie cu ajutorul lumânărilor, care erau aduse dela Craiova, fie cu ajutorul felinarelor, în care ardeau mici lămpi cu petrol, fie în sfârşit cu ajutorul absolut gratuit al luminei lunei.

Alimentarea cu apă potabilă se făcea şi ea destul de greu. Erau părţi din oraş cu totul lipsite de apă, aceasta fiind adusă de vestiţii sacagii şi vândută gospodinelor cu câte 5 bani cofa sau 15—20 bani sacaua.

Azi „oraşul nostru are una din cele mai frumoase şi moderne alimentări cu apă potabilă. Lucrările de apă începute în 1910 au fost date în folosinţă în anul 1913.

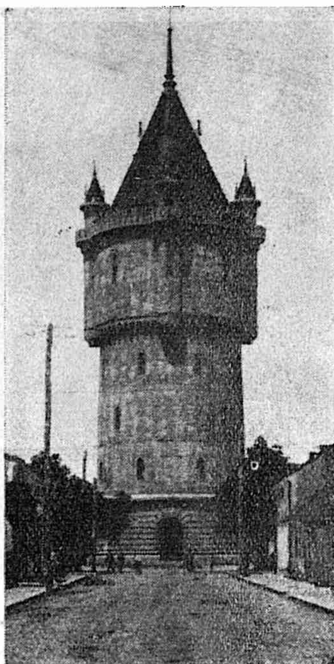
Prin toate greutăţile, lipsurile celor 17 ani de existenţă şi a incendiului din 1922, putem afirma că alimentarea cu apă este azi, după îmbunătăţirile aduse,

una din cele mai sanatoase și higienica, iar din punct de vedere technic modernă și pus la punct.

Instalațiunea pentru alimentarea orașului cu apa se compune din: stațiune de pompare, de decantare, de filtrare, de organizare, de forță motrice de depozitare și distribuire prin conductele publice.

Pentru fiecare din aceste parți componente am pus o deosebită grije pentru a avea o apa perfect sanatoasa și higienica." 1)

In afară de aceste reforme radicale, primaria orașului a luat fel



Bazinul de apă

de fel de masuri, care privesc direct edilitatea și salubritatea orașului: calea Traian a fost reasfaltată și replantată cu arbori, s'a clădit o baie comunala pentru uzul populației, s'au adus pompe sistematice, care servesc la stropitul străzilor, de nu se mai văd, măcar în centru, dacă nu la periferie, norii de praf orbitori despre care vorbește francezul Recanié la 1890.

La aceasta înoire radicală a Severinului au contribuit toate consiliile comunale de dinainte de razboi cât și cele de după război cu primari ca: dr. C. Gruescu, Sabin Popescu, Corneliu Rădulescu.

---

1) Primaria orașului de reședință Turnu_Severin — Dare de seama pe anul 1929.

Ilariu Mihail, D. Sbenghe, I. Gogan, Petre Nistor și nu mai puțin și actualul primar al orașului, d-l Virgil Netta.



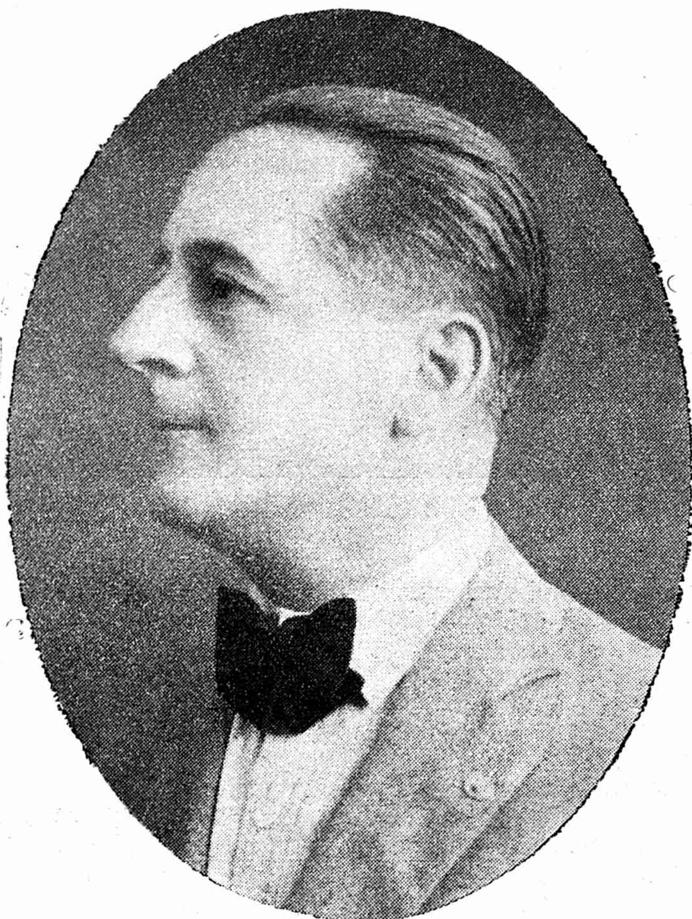
Baia comunala

Dar modernismul s'a impus nu numai în mă‹urile edilitare mereu perfectate, ci și 'n arhitectonica locuințelor și a clădirilor publice. Unde sunt bordeele de acum o sută de ani ?



Primăria orașului T. Severin

Costumul barbatesc s'a schimbat și el și nu numai la 1850, când barbații au lepădat hainele largi orientale și au adoptat jacheta și pantalonii bonjuriști, ci și de atunci încoace, mergând, cel puțin în ceea ce-i privește pe cei cu dare de mână, în acelaș tempo cu moda



D-l Virgil Netta, Primarul Orașului

europeană, devenită universală. Femeile au lepădat și ele maramele și rochiile largi cu cercuri, care erau încă în vogă, la 1860 și au adoptat tipare apusene, pălării cât banița la 1912 și rochii „chanteclair", strâmte de tot, iar după războí pălărioare și rochii scurte până deasupra genunchilor, de altfel foarte economicoase.

Cât despre înoirile spirituale acelea se fac mult mai greu.

Viața politică de pildă, n'a înregistrat cine știe ce progrese dela înființarea Severinului și până astăzi. Cadrul strâmt al orașului a dat în totdeauna luptelor dintre partidele locale un caracter mai mult sau mai puțin meschin. Liberal și conservator, conservator și liberal „alte măști, aceiași piesă", care s'a repetat până mai în vremurile noastre. Mici fărădelegi ale unor prefecți cu mentalitate de vătășei,

încălcări de libertăți civice și parodii electorale, poltroneriile opoziției, perfidii, coțcării, Farfuride, Trahanache, Coana Zoe, etc., etc.



Costum dela 1860 (al Ioanei Grecescu, intemeetoare a spitalului și Bis. Grecescu).

G. I. Sefendake — în a cărui casă aveà să fie primit domnitorul Carol I la 8 Mai, când a călcat pentru prima oară pe pământul României — publică în „Românul" lui C. A. Rosetti din 23 Aprilie 1866 un protest adresat ministrului... cultelor și instrucțiunii, împotriva chipului samavolnic în care au fost efectuate alegerile legislative din acel timp :

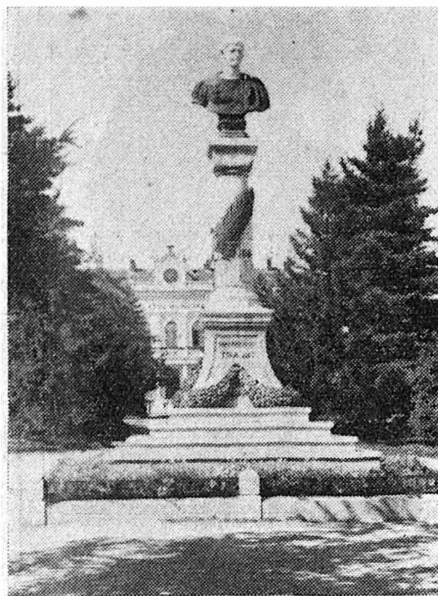
„Domnului ministru alu Culteloru și Instrucțiunei Publice.
Salutare cetățene!
Cându justiția este sdrobita; cându legile sunt meprisate, cându libertatea este aruncată în lanțuri, catre cine cei apasați potu mai cu încredere se'și ridice vocea loru; dacă nu către aceia care au luptat cu atâta nestrămutare pentru victoria drepturilor cetățenesci; dacă nu către eroii'u junei noastre libertăți."...

După aceasta Șefendake face o descriere a abuzurilor administrative cu prilejul alegerilor. De remarcat acel savuros : salutare cetățene și acel verbiaj pașoptist al lui Sefendake, ce contrastează atât de mult cu realitățile politice ale timpului, cu conștiința politică ebrimonară a masselor de alegători.

Lui Sefendake îi răspunde tot prin românul din Bucuresti, Alex. Racovița :

Onorabile cetaţene,

In „Românulu" dela 23 April'e ve plângeţi ca abusurile sevêrşite de catra prefectului de Mehedinţi în privinţa alegerilor de deputaţi, au întrecut abusurile lui Varia (sic!) în Sicilia. Ne spuneţi multe, fara însa a ne da cea mai mica dovada... Ziceţi ca „**Locuitorii cei mai curoscuti au fost persecutati ca briganzi din comune**". Ar fi trebuit se numiţi numai unu, care a fostu împiedicatu de a face propaganda"...



Statuia lui Traian (în parcul Tudor Vladimirescu).

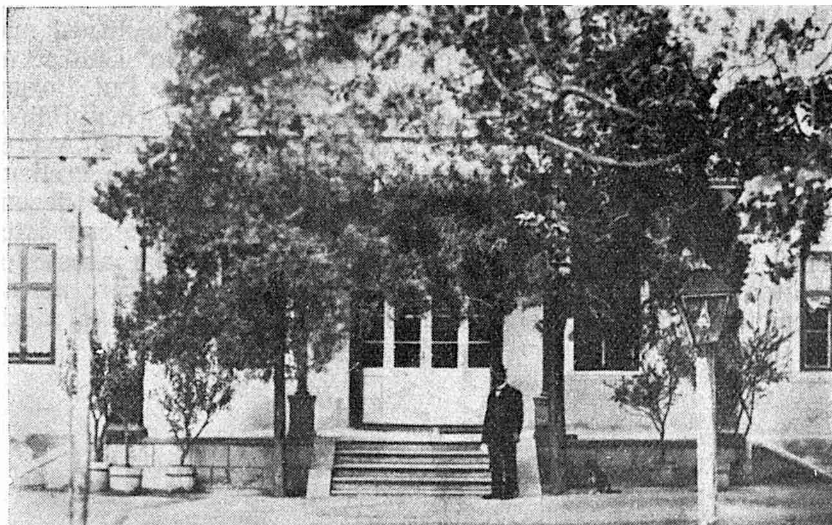
Cum vedem nu e o replică propriuzisă, ci o încercare, dealtfel nereuşită, de disculpare sau, cum zice francezul: „Qui s'excuse, s'accuse".

Că este aşa, că administraţia facuse mari abuzuri ne-o dovedeşte un articol semnat de un oarecare Lupulescu şi publicat în „Românul" din 21 Aprilie în care alegerile ne sunt înfăţişate cu mult lux de amanunte, amanunte pe care le reproducem şi noi pentrucă vedem în ele o caracterizare a porcedeelor administraţiei, atât din 1866 cât şi de mai târziu.

„Ajuns la Severinu la 15 ale lunei corente toti concetătenii mei, atât din oraşe cât şi din sate îmi spun că *alegerile delegatilor s'au făcut prin tot districtul de către prefect, subprefecti* cu amploiatii lor, ca *s'au amenintat oameni cu cătuşe*... Sâmbătă la 16 aştepta lumea pe delegaţi şi lista colegiurilor, nimic, căci subprefectii care veneau cu delegaţii le-a oprit intrarea în oraş...

...Dumineca la 17 la 10 ore delegatii se dirigiara spre prefectura conduşi de poliţaiu Severinului, al Cernetului şi subprefectii, precum şi directorul prefecturii... La aceiaşi oră Prefectulu se urcă în

tinda prefecturei şi scoţând o hârtie începu sa strige numele acelor ce erà să voteze. In acest timp ***vre-o 250 dorobanţi ivindu-se înaintea prefecturei unde se aflau alegătorii începură a manevrà*** rămâind staţionaţi acolo, pe când ca atâţia grăniceri campau în faţa Carantinei cu ***puştile în piramide.*** După câteva ore câţiva delegaţi ne spun că protopopul le dă două bilete unul scris : D. A. Lapati şi D. Ionescu, celălalt alb, zicându-le să-l pue în urnă, pe cel alb să-l aducă înapoi spre ştiinţă".



Casa lui Sefendache (azi administraţia de constatări).

Iată dar cu ce manopere şi ingerinţe, cu ce mobilizare generală de prefecţi, poliţai, subprefecţi, protopopi, dorobanţi, grăniceri cu puşti în piramide şi cu cătuşe, se corectau eventualele surprize, pe care le-ar fi putut aduce libertăţile cetăţeneşti.

Acest lucru nu s'a petrecut numai la 1866 şi în alte alegeri de mai târziu. Are oarecare dreptate înţeleptul Han Ryner, când, recunoscând neîncetata propăşire mecanică a societăţei, se îndoeşte de progresul moral.

Şi fiindcă nu vrem să insistăm prea mult şi să înşirăm în chip cronologic toate absurdităţile, meschinăriile şi micile barbarii ale vieţii politice locale, mai reproducem aici câteva rânduri concludente din ziarul „Indreptarea" (20 Iunie 1914) :

„Fost-au alegerile acestea libere, aşa cum ar fi trebuit să fie şi cum ni le-a făgăduit guvernul liberal ?.. S'au întrebuinţat însă şi de data aceasta toate mijloacele de ingerinţă: linguşiri, făgădueli, bani, ameninţări, bătăi... Dar ca să fim drepţi, trebue să adăogăm ca nu partidului conservator i se cuvine să se plângă de ingerinţe şi de siluire. Au doară alegerile conservatorilor din 1911 au fost mai libere ?"

Din când în când alegatorii severineni și mehedinteni au nesocotit în-a ingerințele și au ales candidați opoziționiști, pe exilatul *Cuza-Voda* de pildă, sau pe *I. G. Bibicescu*, care avea să facă figură atât de frumoasă în Cameră, unde împreună cu C. A. Rosetti și cu alți deputați radicali, va protestà impotriva legei electorale restrânse și va cere votul universal; ba se va retrage chiar din parlament.

Colegiul II pentru Cameră, compus mai numai din alegători severineni s'a arătat în nenumărate rânduri puțin docil față de ingerințele guvernelor; de aceia la acest colegiu și-au pus candidatura și câteodată au reușit și persoane, care prin activitatea lor social-politică, aveau să iese din comun. La 1881 găsim pe însuși marele Kogalniceanu în propagandă electorală la T.-Severin. Dintre candidații de deputat sau senator la Severin însemnăm pe: Em. Porumbaru, liberal, Barbu Delavrancea, Ionaș Grădișteanu, Nicu Filipescu, conservatori, Dr. C. Racowski, socialist și pe Generalul Averescu, ales deputat în 1918 sub ocupația germană. Cu acestea credem că am întregit icoana vieții politice severinene din ultimele decenii.

Viața este într'o perpetuă mișcare. Mișcarea aceasta cunoaște poticniri și regresări și clipe de dureroasă îndoială, dar acestea sunt trecătoare. Alături de vertiginoasa și uluitoarea prefacere mecanică a societății, înaintează și spiritul de mai bine, sfios de tot desigur, dar înaintează.

TABLA DE MATERIE

E R A T A

PAG.	RÂNDUL	ÎN LOC DE	SE CITEȘTE
7	10 de jos	vechiculelor	vehiculelor
7	9 de jos	încliniat	încinat
9	3 de sus	numiaiu	numiau
11	8 de sus	înrăurite	înrîurite
11	7 de sus	1936	1926
11	8 de jos	înrăuriri	înrîurire
13	12 de sus	a anului Octombrie	a anului este Octombrie
13	24 de sus	geololice	geologice
13	9 de jos	ba	a
16	3 de sus	nevoe	nevoia
17	1 de sus	statele	satele
18	9 de jos	antichitute	antichitate
19	3 de sus	instoricii	istoricii
20	ultim	bizontim	bizantin
26	8 de sus	eixstau	existau
29	23 de sus	sexmn	semn
31	11 de sus	maghial	maghiare
33	21 de sus	ecrau	erau
38	13 de jos	Têfira	Gefira
38	15 de jos	Pinaf Teolgramios tis Ougradlahias	Pinax Geograficos tis Qugrovlahias
45	8 de sus	Nilòlai	Nicolai
57	2 de sus	întemeeri	întemeerii
59	2 de jos	Mihil	Mihail
63	15 de sus	upă	după
64	6 de sus	Begeanu	Begenau
65	5 de sus	Begenau	Begenau
66	3 de jos	Sărdureanu	Gărdăreanu
67	21 de sus	vorbim	vorbind
68	15 de jos	mărfuirlor	mărfurilor
72	1 de sus	spre	prin
72	2 de jos	Demnule	Domnule
73	13 de jos	Niculescu	Miculescu
75	5 de sus	pe hărăzia	ne hărăzia
76	1 de sus	locuitorlor	locuitorilor
76	1 de sus	oriental	orizontal

PAG.	RÂNDUL	ÎN LOC DE	SE CITEŞTE
76	22 de sus	Atanasescu	Anastasescu
77	20 de sus	dnspre	dinspre
79	3 de sus	ficeare	fiecare
79	16 de sus	prostitutia	prostituţie
79	31 de sus	moralităţii	mortalităţii
79	12 de jos	Hydropsiile	Hydropisiile
80	11 de jos	stuă	sută
80	10 de jos	dceselor	deceselor
80	5 de jos	îmulţindu-se	înmulţindu-se
81	5 de sus	randez-vous	rendez-vous
81	17 de sus	vrbind	vorbind
91	4 de jos	cartea	carte
93	2 de jos	anafora	anaforă
95	10 de sus	vnind	venind
95	1 de jos	ş	şi
98	3 de jos	Municipailtăţi	Municipalităţi
100	10 de sus	gândm	gândim
101	11 de jos	al	a
115	8 de jos	derâdene	derâdere
116	11 de jos	ţăränsc	ţărănesc
118	7 de jos	Gicană	Gicana
120	12 de sus	care	caré
124	21 de sus	zumzeetului	zumzetului
124	6 de jos	prosecris	proscris
127	16 de jos	Nădeide	Nădejde
128	5 şi 6 de jos	consiere	considere
133	9 de jos	Cheron	Gheron
141	7 de jos	port	post
142	22 de sus	făceau	făceà
143	7 de sus	bun	buni
144	8 de sus	e folos	de rolos
146	28 de sus	g.aţie a acestui oraş	graţie acestui oraş
146	1 de jos	legate	legătura
147	13 de sus	guvernanţeliro	guvernanţilor
150	30 de sus	începe	a început
153	25 de sus	ni	nu
157	12 de sus	nedrepte	nedreptate
158	5 de jos	ţionată prin Decretul Nr. 1225 din 30 Sept. 1864	publicată în Monit. of Nr. 31 din 10 Mai 1886
159	12 de sus	Ministerul	Ministrul
159	9 de jos	judecător comercial	judecători comerciali
161	9 de sus	comercială	industrială
161	11 de sus	industrială	comercială
163	19 de sus	care aci	care până aci
165	Recapitulare	desupra numărului 603	se va nota „T.-Severin"
170	7 de sus	socităţi	societăţi
171	3 de sus	inntitutul	institutul
185	20 de sus	şălaşele	sălaşele
185	3 de jos	înfiinţarea de vite	înfiinţarea târgului de vite
186	2 de jos	Nello	Netta
190	10 de sus	înmagineaază	înmagazinează
192	23 de sus	2 trage	2 drage
192		credite acordate total 234.860.399	234.886.399
194	3 de jos	şi lucrările	şi în lucrările
203	3 de jos	ebrimonară	embrionară